

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
"ІРПІНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ"

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**III ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
"АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЕКОНОМІКИ,
ОБЛІКУ ТА ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ"**

**(до 125-річчя НУБіП України)
20 березня 2023 р.**

Ірпінь 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«ІРПІНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ»

МАТЕРІАЛИ

III Всеукраїнської науково-практичної конференції
*«Актуальні питання економіки, обліку, та фінансів
в Україні»*

20 березня 2023 року

Ірпінь – 2023

Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми економіки, обліку та фінансів в Україні» // Зб. наук. пр. / Редкол.: Д.А.Костюк (голова) та ін. – Ірпінь, 2023. –184с.

Рекомендовано до друку методичною радою.
Протокол № 10 від 25 квітня 2023р.

Редакційна колегія:

Д.А. Костюк, В.М. Сова, О.І. Погоріла, С.М.Іванова, Л.Л. Гурська, Л.В. Чайка.

У збірнику надруковані доповіді учасників III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання економіки, обліку та фінансів в Україні». Висвітлено результати наукових досліджень, проведених студентами та науково-педагогічними працівниками Національного університету біоресурсів і природокористування України та його відокремлених структурних підрозділів («Боярський фаховий коледж», «Немішаївський агротехнічний коледж», «Ніжинський агротехнічний коледж», «Мукачівський аграрний коледж», «Рівненський фаховий коледж»), а також Білоцерківський національний аграрний університет, ВСП Харківський фаховий коледж харчової промисловості Державного біотехнологічного університету, ВСП «Кропивницький інженерний фаховий коледж Центральноукраїнського національного технічного університету», Дрогобицький механіко-технологічний фаховий коледж, Хмельницький національний університет, ВСП «Могилів-Подільський технолого-економічний фаховий коледж Вінницького національного аграрного університету», ВСП «Первомайський фаховий коледж Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова», ВСП «Охтирський фаховий коледж Сумського національного аграрного університету», Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут.

Тексти статей друкуються в авторській редакції. Відповідальність за інформацію, подану в науковому дослідженні, несуть автори статей.

Видавничий центр ВСП «Ірпінський фаховий коледж НУБіП України»

08200, м. Ірпінь, вул. Гагаріна, 9

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

БАЙДАЛА Вікторія Володимирівна	9
<i>Перспективи і загрози Європейського Зеленого Курсу для аграрного сектору України</i>	
БЕЛОГУРОВА Анастасія Юріївна	11
<i>Особливості післявоєнного відновлення</i>	
БЛИЩИК Ірина Олександрівна	13
<i>Особливості та тенденції розвитку цифрової економіки в Україні</i>	
ГЕРАЩЕНКО Денис Олегович	15
<i>Місце консалтингу в сучасній ринковій системі України</i>	
ГУРА Дар'я Олександрівна	17
<i>Щодо заходів підвищення ефективності функціонування підприємства</i>	
ГУРСЬКА Лариса Леонідівна	19
<i>Економіка: теоретичні та практичні аспекти</i>	
ГУЦУЛ Тетяна Анатоліївна	21
<i>Теоретичні аспекти відтворення основного капіталу</i>	
ДАЦЕНКО Ігор Васильович	22
<i>Теоретичні аспекти розвитку ринку сільськогосподарської продукції</i>	
ЗУБЧИК Леся Вікторівна, ЧЕРНЯК Анастасія Юріївна	24
<i>Релокація бізнесу на Волині</i>	
КОНДРАТЕНКО Іван Юрійович	26
<i>Функціонування підприємств аграрного сектору України</i>	
КОПАНЧУК Юрій Володимирович	28
<i>Торгівля, як основа підприємницької діяльності</i>	
ЛАЗУТІН Андрій Валерійович	30
<i>Інноваційне забезпечення повоєнного розвитку аграрного сектору України</i>	
МІРЗОЄВ Тимур Джабраїлович	32
<i>Щодо економічної доцільності виробництва гірчиці - перспективної нішевої технічної культури</i>	
МІРЗОЄВА Тетяна Володимирівна	34
<i>Ризики виробництва нішевих культур</i>	
НЕМЦОВА Тетяна Євгенівна	36
<i>Підвищення конкурентоспроможності підприємств ресторанного господарства</i>	
ПЕЛИХ Олена Леонідівна	38
<i>Роль SMM-менеджменту в інноваційному розвитку підприємства</i>	
ПРИМАСЮК Олег Юрійович	40
<i>Особливості організації оплати праці на підприємствах аграрного сектору</i>	

РЕЧКА Катерина Миколаївна	42
<i>Трансформація сучасної економіки в умовах війни</i>	
САВЕНКОВА Ірина Сергіївна	44
<i>Напрями підвищення продуктивності праці у сільськогосподарському виробництві</i>	
САВЧЕНКО Олена Володимирівна	46
<i>Шляхи економічного відновлення України після війни</i>	
СЕМЕНЕНКО Назар Павлович	48
<i>Внесок Михайла Туган-Барановського у розвиток економічної думки</i>	
СЕМЕНЕНКО Тетяна Анатоліївна	50
<i>Деякі аспекти політики Української Центральної Ради, Гетьманщини та Директорії УНР у сфері грошей і грошового обігу (1917-1920 рр.)</i>	
СИТНИК Олександр Олександрович	52
<i>Сутність економічної категорії «диверсифікація» та її роль в аграрному товарному виробництві</i>	
СОВ'ЯК Назарій Марянович	53
<i>Структура ринку</i>	
СЛЮСАР Адріана Віталіївна	55
<i>Інноваційна економіка: теоретичні та практичні аспекти</i>	
СТЕПАНЮК Роман Святославович	57
<i>Тенденції розвитку ринку альтернативної енергії в Україні</i>	
СТЕПАСЮК Людмила Михайлівна	59
<i>Стан аграрного сектору економіки України в умовах повномасштабного вторгнення російських загарбників</i>	
СТЕПАНЮК Соломія Вікторівна	61
<i>Внутрішній контроль на підприємствах України: проблеми розвитку та шляхи їх вирішення</i>	
СТЕПАНЮК Юрій Святославович	63
<i>Бізнес-планування, як основа інвестиційно-інноваційної діяльності в аграрному виробництві</i>	
ТЕРЕЩЕНКО Ірина Михайлівна	66
<i>Інноваційні стратегії в управлінні підприємством</i>	
ТКАЧ Назар Максимович	68
<i>Переваги та можливості вирощування нішевих сільськогосподарських культур</i>	
ЧЕВЕРНОЖЕНКО Оксана Петрівна	69
<i>Відновлення та розвиток бізнесу в післякупаційний період</i>	

ШПАК Софія Анатоліївна	71
<i>Економічний зміст поняття «ринок»</i>	
ЯЩЕНКО Аліна Сергіївна	73
<i>Ефективність використання капіталу аграрних підприємств</i>	

СЕКЦІЯ 2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

АГОШТОН Аліна Іванівна	76
<i>Аудит бухгалтерського обліку</i>	
БЕЗПЕЧНА Руслана Костянтинівна	78
<i>Особливості сплати податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, в період воєнного стану</i>	
БЛОНСЬКИЙ Олександр Валерійович	80
<i>Особливості використання електронного підпису в Україні та світі</i>	
ІСКОРОСТЕНСЬКА Вероніка Олексіївна	83
<i>Дебіторська заборгованість та її вплив на фінансовий стан підприємства</i>	
КАТОЛІЧЕНКО Анна Олегівна	86
<i>Особливості переоцінки основних засобів</i>	
ЛІСОВСЬКА Наталія Василівна	87
<i>Особливості застосування пільг та зміни в оподаткуванні для фізичних осіб-підприємців</i>	
МЕЛЬНИК Валерія Василівна	89
<i>Особливості автоматизації обліку підприємств елеваторної промисловості</i>	
РЯЗАНОВ Володимир Вікторович	91
<i>Роль контролю у веденні обліку розрахунків по соціальному страхуванню</i>	
ТАІЧ Максим Федорович	93
<i>Удосконалення документування безготівкових розрахунків через впровадження нового покоління системи електронних платежів</i>	
ТАЛЬКО Тетяна Василівна	94
<i>Професійне судження бухгалтера як основа успішного бізнесу</i>	
ХИЖНЯК Інна Миколаївна	97
<i>Первинний облік продуктів харчування: особливості для бюджетних установ</i>	
ЧЕРНЕНЬКА Людмила Борисівна	99
<i>Лікарняний листок – порядок видачі та перевірка оплати</i>	
ФЕДОРЕНКО Людмила Володимирівна	101
<i>Організація бухгалтерського обліку в Україні</i>	

СЕКЦІЯ 3. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

БРОНІШЕВСЬКА Анастасія Ігорівна	104
<i>Інфляційні процеси в Україні під час воєнного стану</i>	

БУЗАРОВ В'ячеслав Андрійович	106
<i>Фінансове планування на підприємствах України, його проблеми та актуальність</i>	
БУРДИМ Юрій Миколайович	109
<i>Повоєнне відновлення підприємств аграрного бізнесу: роль і місце аудиту в забезпеченні довіри до фінансової звітності</i>	
ВАСИЛЬЧУК Наталія Василівна	111
<i>Страхування майна від воєнних ризиків</i>	
ВОЙТЮК Дмитро Сергійович	113
<i>Перспективні методики розрахунків фінансової стійкості страховика</i>	
ГРЕБЕНЮК Артур Анатолійович	115
<i>Фінансовий ринок як складова частина фінансової системи України</i>	
ДАЦЕНКО Софія Сергіївна	117
<i>Монетарна політика НБУ в умовах воєнного стану</i>	
ДЖЕРЕЛЕЙКО Світлана Дмитрівна	119
<i>Особливості фінансового планування в установах бюджетної сфери</i>	
ІВАНОВА Світлана Миколаївна	121
<i>Шляхи вдосконалення електронного банкінгу в комерційних банках України</i>	
КАЗАНЕЦЬКА Марія Олексіївна	124
<i>Правові та організаційні засади державних фінансів</i>	
КАСЬЯНОВ Віталій Вікторович	125
<i>Стратегії управління ліквідністю комерційного банку</i>	
КОЗАЧКО Анастасія Сергіївна	128
<i>Регулювання банківської діяльності в напрямку організації безготівкових розрахунків у банках</i>	
КОСТЮК Катерина Дмитрівна	130
<i>Еко-банкінг: важливість сталого фінансового сектору в умовах зміни клімату</i>	
МАНЦЕВА Анжела Юріївна	132
<i>Проблеми та шляхи вдосконалення формування власного капіталу банку</i>	
МЕЛЬНИЧУК Дарія Андріївна	134
<i>Цифрові технології у діяльності страхових компаній в сучасних умовах</i>	
МЕЛЬНИК Тетяна Ігорівна	136
<i>Робота комерційних банків в умовах воєнного стану</i>	
МУРАВСЬКИЙ Олексій Андрійович	138
<i>Діяльність необанків в Україні</i>	
НІКІТЧЕНКО Сергій Олександрович	140
<i>Розвиток підприємництва у сфері надання фінансово-консультативних послуг в Україні</i>	
ПЕТРАШЕНКО Ілля Олегович	143
<i>Проблеми реалізації державного фінансового контролю в Україні</i>	
ПОЗНАХОВСЬКИЙ Віктор Анатолійович	145

<i>Управління фінансовим станом підприємства в умовах воєнного стану</i>	
ПОЛЯКОВА Катерина Олександрівна	147
<i>Податкові надходження до державного бюджету України</i>	
ПОЧТІВИЙ Ростислав Геннадійович	150
<i>Криптовалюти як майбутнє фінансової системи: переваги та недоліки</i>	
РЕНЧКА Анастасія Юріївна	152
<i>Особливості медичного страхування в Україні</i>	
СІДНЄВА Лілія Степанівна	154
<i>Історія становлення гривні від Трипілля до сучасних часів</i>	
СОВА Вікторія Миколаївна	156
<i>Формування системи видатків Державного бюджету України</i>	
ТРУБА Вікторія Сергіївна	159
<i>Значення банківської системи в економіці</i>	
ХОМЕНКО Наталія Дмитрівна	161
<i>Валютний курс та фактори, що на нього впливають</i>	
ЧАЙКА Лілія Василівна	163
<i>Інтелектуальна власність як результат розумої творчої діяльності</i>	

СЕКЦІЯ 4. DIGITAL-ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

ГНЕСЬ Вікторія Петрівна	166
<i>Діджиталізація та її вплив на розвиток торгівлі в Україні</i>	
ДЕГТЯРЬОВ Іван Дмитрович	168
<i>Використання веб-інструментів для створення та презентації економічного проекту</i>	
КІЧАК Богдан Володимирович	170
<i>Машинне навчання та штучний інтелект як ключові тенденції розвитку економіки</i>	
КОСТЮК Вікторія Анатоліївна, ФАЙЧУК Ольга Валеріївна	172
<i>Fintech інновації на ринку фінансових послуг України</i>	
КОХАНОВА Олена Федорівна	174
<i>Використання Google таблиць для проведення занять зі статистики</i>	
МИСЬКО Ірина Михайлівна	177
<i>Digital-технології в економіці: основні тенденції розвитку</i>	
НАУМЕНКО Леся Олександрівна	179
<i>Вплив діджиталізації на рівень розвитку економіки</i>	
ТАТОЯН Каріна Варданівна	180
<i>«Дія» - шлях до діджиталізації в Україні</i>	
ЯРОВИЙ Ігор Миколайович	182
<i>Вплив штучного інтелекту на економіку: перспективи та можливості</i>	

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Вікторія БАЙДАЛА, завідувач кафедри економіки
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

МОЖЛИВОСТІ ТА ВИКЛИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО КУРСУ ДЛЯ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

ЄЗК - це політичний комплекс регуляторних і фінансових заходів, що передбачає підтримку передусім європейських агровиробників із тим, щоб перейти на рейки більш сталого, кліматично нейтрального виробництва. Курс стосується майже всіх сфер економіки та покликаний спонукати виробників до зменшення карбонових викидів. Тут передбачено дуже важливі законодавчі норми, що можуть становити як ризики, так і можливості для експортерів із третіх країн - зокрема, з України. Коротко, суть проєкту полягає в тому, що європейських виробників змушують переглянути свої виробничі моделі, щоб мінімізувати викиди вуглецю до рівня зобов'язань ЄС [1].

Програма передбачає трансформаційні зміни в дев'яти сферах: клімат; енергія; промислова стратегія для циркулярної економіки; постійна і розумна мобільність; зелена аграрна політика; збереження біорізноманіття; нульове забруднення; фінансові інструменти; Європейський Союз як світовий лідер. По суті, це дорожня карта соціально-економічного розвитку Європейського Союзу, а це означає, що Україна, щоб зберегти та збільшити свої конкурентні переваги, має відповідним чином синхронізувати свої стратегічні орієнтири

Основний меседж програми – відмова від викидів парникових газів до 2050 року та забезпечення економічного зростання з мінімальним використанням ресурсів.

В рамках «Зеленого курсу» розроблено Концепцію From farm to fork («Від ферми до виделки») - 2FTF, передбачає заохочення розвитку органічного агровиробництва. Єврокомісія ставить завдання, щоб не менше як 20% сільгоспземель ЄС до 2030 року були орієнтовані на органічне агровиробництво [2]. Разом із тим орні площі у ЄС вже розподілено, тож досягти зазначеної мети європейцям буде складно. І українські аграрії тут краще позиціоновані, ніж інші країни, щодо розширення доступу на ринок органічної агропродукції; передбачено заохочення застосування аграріями біологічних ЗЗР; Єврокомісія виділяє додатково 1 млрд євро для фінансування досліджень згідно з пріоритетами кліматичного курсу. На практиці це означає, що наші дослідники зможуть подавати заявки на гранти для проведення освітніх програм для кадрів агрокомпаній з упровадження якісних методів агровиробництва або для фінансування досліджень.

Це вимагає не лише розробки програм реалізації екологічної політики, але й обґрунтовує необхідність співпраці між Європейським Союзом та Україною у законодавстві. Крім того, зміни в технічних регламентах, стандартах виробництва,

кліматичних нормах, екологічних правилах та умовах доступу на європейський ринок мають бути орієнтовані на ефективну практичну реалізацію нової соціально-еколого-економічної парадигми господарювання [3]. Оскільки Україна є частиною євроконтиненту та є активним учасником торгових відносин з ЄС, це зобов'язує її приєднатися до «Зеленого курсу» Європи.

Європейський зелений курс відкриває для України нові перспективи співпраці з розвиненими країнами, надає можливості для економічного розвитку та зміцнює її позиції в міжнародних відносинах. Цього можна досягти шляхом збільшення чистого прибутку від господарської діяльності за рахунок економії енергії та ресурсів.

Так, наприклад, за офіційними даними відбулося скорочення викидів CO₂ від сільського господарства на 50% у порівнянні з 1990 по 2019 роки.

Однак слід зазначити, що скорочення викидів парникових газів в Україні викликано, насамперед, скороченням виробництва, падінням доходів, відсутністю стабільного інвестиційного клімату, нестабільністю державної політики та втратою ринків збуту. Насправді вітчизняна економіка досить енергоємна, тому, розглядаючи продаж екологічних сертифікатів як провідний інвестиційний інструмент, слід розуміти алгоритм його реалізації.

Ризики та загрози для українських експортерів агропродукції: обмеження доступу українських товарів на ринки ЄС та нові нетарифні бар'єри у торгівлі через високі вимоги до харчових продуктів та дотримання екологічних стандартів при їх виробництві та збільшення вимог до залишкових рівнів хімічних препаратів у продукції рослинництва; посилення вимог до європейського тваринництва. Зокрема, може йтися про встановлення контролю на ринку ЄС за виробництвом і дистрибуцією кормових добавок на основі сої; посилення контролю залишкових рівнів антибіотиків у м'ясі тварин.

Потенційні ризики та загрози для аграрного сектору економіки України: ще немає чітких часових рамок ухвалення відповідних актів Єврокомісією; невідома методологія сертифікація вилучення вуглецю, нові вимоги до маркування харчових продуктів, що створить додатковий адміністративний бар'єр; пропозиція запровадити імпорتنі мита для вирівнювання вуглецевого сліду товарів здатна вплинути на функціонування СОТ, ввівши його у систему правил світової торгівлі.

Список використаних джерел:

1. The essentials of the "Green Deal" of the European Commission. URL: <https://www.greenfacts.org/en/europe-green-deal-2019/1-2/index.htm#0>
2. Farm to Fork Strategy adopted – for a fair, healthy and environmentally-friendly food system. URL: <https://www.switchtogreen.eu/farm-to-fork-strategy-adopted-for-a-fair-healthy-and-environmentally-friendly-food-system/>.
3. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>

Анастасія БЕЛОГУРОВА, студент
Національний університет
біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Степасюк Л.М.

ОСОБЛИВОСТІ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Післявоєнне відновлення економіки України є надзвичайно складним та вимагає зусиль усіх сфер життя країни. Внаслідок війни різні сектори економіки були піддані значним руйнуванням або зруйновані, що вимагає безперервного відновлення та розбудови з нуля.

Одним з основних напрямків відновлення економіки України є реформування економічного сектора, який включає у себе збільшення виробництва вітчизняних товарів та послуг, залучення іноземного інвестиційного капіталу та реформування податкової системи. Для реалізації цих заходів потрібні значні фінансові ресурси та велика політична воля національних лідерів.

Сільське господарство України, яке є важливою галуззю економіки, також потребує невідкладних заходів. Для підтримки сільського господарства в умовах війни необхідні пріоритетні інвестиції в підтримку розвитку сільськогосподарської техніки, вирощування тварин та рослин, збільшення виробництва органічних продуктів та залучення іноземних інвесторів [1].

Важливим елементом післявоєнного відновлення економіки України є розвиток транспортної інфраструктури країни. Зокрема, для забезпечення підвищеної ефективності транспортного сектора необхідні значні фінансові інвестиції в ремонт та підтримку транспортних систем та будівництво нових доріг, мостів та залізниць, що підвищить рівень економічного зростання та збільшить ефективність торгівлі з іншими країнами.

Важливим елементом відновлення економіки є розвиток інноваційних технологій та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. На сьогоднішній день українські компанії мають дуже високий потенціал у сфері розробки нових технологій та виробництва інноваційних продуктів. Для розвитку цих секторів необхідна підтримка від держави, в тому числі у формі податкових пільг та спрощення процедур залучення інвестицій. Сучасний світ вимагає постійного розвитку технологій та впровадження нових інновацій. Для забезпечення успішного відновлення економіки України важливо розвивати сучасні технології та створювати сприятливі умови для їх впровадження. Зокрема, необхідно стимулювати розробку та впровадження нових технологій відповідно до потреб економіки, а також забезпечувати доступ до фінансування для досліджень та розробок [2].

Однією з ключових складових успішного відновлення економіки України є підтримка малого та середнього бізнесу. Цей сектор є надзвичайно важливим для

забезпечення робочих місць та стимулювання економічного зростання. Для цього необхідно сприяти створенню сприятливих умов для розвитку малих підприємств, зокрема шляхом зниження податків та забезпечення доступу до фінансових ресурсів. Для забезпечення успішного розвитку цього сектору важливо створити сприятливі умови для підприємництва, зокрема знизити податкове навантаження та спростити процедури реєстрації та здійснення бізнесу. Крім того, необхідно забезпечити доступ до фінансування для малого та середнього бізнесу, зокрема шляхом створення спеціальних кредитних програм та підтримки стартапів. Розвиток малого та середнього бізнесу є важливим елементом забезпечення зростання економіки країни, а також зменшення безробіття та підвищення життєвого рівня населення [3,6].

Також важливим елементом відновлення економіки є розвиток туристичної галузі. Україна має великий туристичний потенціал, але він не повністю використовується через відсутність інфраструктури та недостатню рекламування. Розвиток туризму може стати важливим джерелом доходу для країни та сприяти створенню нових робочих місць.

Важливою складовою успішного відновлення економіки є розвиток інфраструктури. Для забезпечення ефективної роботи підприємств та залучення іноземних інвесторів необхідно мати розвинуту транспортну, енергетичну та інформаційну інфраструктуру. Зокрема, важливо забезпечити розвиток транспортних мереж, модернізувати та розширювати енергетичні мережі та інфраструктуру зв'язку [4,5].

Отже, на сьогоднішній день Україна постала перед важливим завданням післявоєнного відновлення економіки та забезпечення стабільного розвитку країни. Для цього необхідно сприяти розвитку різних секторів економіки, зокрема промисловості, сільського господарства, інфраструктури, технологій та туризму. Розвиток малого та середнього бізнесу, залучення іноземних інвестицій та створення сприятливих умов для розвитку вітчизняних підприємств є важливими чинниками забезпечення успішного відновлення економіки України у війні з Росією.

Усі ці складові відновлення економіки України є взаємопов'язаними та потребують комплексного підходу. Лише спільними зусиллями уряду, бізнесу та суспільства можна досягти стійкого економічного зростання та покращення життя українців.

Список використаних джерел:

1. Борщевський В., Куропась І., Микита О. Економіка війни та повоєнний економічний розвиток України: проблеми, пріоритети, завдання. Громадський простір. 2022. 13 квітня. URL: <https://www.prostir.ua/?news=ekonomika-vijny-ta-povojennyj-ekonomichnyj-rozvytok-ukrajiny-problemy-priorytety-zavdannya>
2. Варналій З. С. Економічна безпека: навч. посіб. К.: Знання, 2009. 647 с.
3. Кіндзерський Ю. Повоєнне відновлення промисловості України: виклики та особливості політики. Економічний аналіз. 2022. Том 32. № 2. С. 101–117.

4. Самасва Ю. Як працює тил. Дзеркало тижня, 2022. 31 березня. URL: <https://zn.ua/ukr/macrolevel/jak-pratsjuje-til.html>
5. Ляшенко О.М., Погорелов Ю.С., Безбожний В.Л. та ін. Система економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія. Луганськ: вид-во Елтон 2, 2010. 282 с.
6. Шаров О. М. Уроки та перспективи «плану Маршалла» для України. Економіка України. 2015. №4. С.12–18. URL: http://economyukr.org.ua/?page_id=723&lang=uk&aid=553.
7. Що відбувається з економікою України під час війни. Бізнес Цензор, 2022. URL: <https://biz.censor.net/r3334083>

Ірина БЛИЩИК, студент
ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України», м. Рівне
Науковий керівник – Бондарчук І. П., викладач вищої категорії,
викладач-методист

ОСОБЛИВОСТІ ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ

Відновлення економічного зростання України в умовах воєнного стану потребує пришвидшення впровадження цифрових інструментів у всі провідні сектори економіки, побудови динамічної, стійкої та зростаючої цифрової економіки.

На практиці цифрова економіка проявляється насамперед як економіка, орієнтована на споживача (on-demand есоному), тобто можливість держави надавати різного роду послуги. Зокрема, це отримання громадянами довідок, запитів, заяв, відповідей на запити в електронному вигляді, навіть не виходячи з дому, електронні платежі тощо. Крім того, це ринок миттєвих замовлень та необмеженого вибору товарів і послуг через використання онлайн-магазинів, інтернет-банкінгу, месенджерів чи інші соціальні мережі. Діджиталізація економіки відбувається як через цифрові реформи у сферах суспільного життя – освіти, медицині, публічному управлінні, так і безпосередньо в бізнесі.

Роль держави у впровадженні цифрової економіки подвійна. По-перше, як регулятора, що запроваджує та встановлює норми, принципи та основи співіснування елементів цифрової економіки поряд із існуючими реаліями в державі, контролює та перевіряє методи їх використання, проводить технологічні зміни, що сприяють закріпленню цифрових відносин між суспільством та владою. По-друге, держава може використовувати інтернет та інформаційні технології безпосередньо під час надання своїх послуг в онлайн-торгівлі, електронному врядуванні. Однак особливість українського цифрового розвитку в тому, що індивідуальні користувачі і бізнес значно випереджають державу і промисловість. Наш малий і середній бізнес вже так чи інакше працює в інтернеті і здебільшого використовує цифрові методи просування своїх послуг.

Згідно із звітом Світового банку Global Economic Prospects [1], фундаментальними основами стійкої цифрової економіки визначено: надійну цифрову інфраструктуру, великі дані, інновації та безпечне цифрове середовище.

Завдяки підтримці USAID Міністерство цифрової трансформації України запустило Реєстр пошкодженого майна, понад 80 % державних послуг реалізуються в «Дії», здійснюються також інші проєкти, спрямовані на підтримку приватного сектору в галузях інформаційних і комунікаційних технологій, розвитку цифрових інструментів. Окрім того, під час Всесвітнього економічного форуму в Давосі USAID анонсувала виділення близько 650 тис. дол. США з метою поширення цифрового досвіду України та мобільного застосунку «Дія» на інші країни.

Вітчизняним фахівцям надано можливість брати участь у нових конкурсах з розробки суперкомп'ютерної екосистеми світового рівня для створення мережі служб підтримки застосунків із загальним бюджетом 12 млн євро за програмою «Цифрова Європа»[2]. Для України розблоковано доступ до технологій штучного інтелекту ChatGPT, що дозволяє скористатися послугами чат-боту від стартапу OpenAI, який працює на базі штучного інтелекту.

Ратифіковано Угоду між Україною та ЄС про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа»[3]. Участь у зазначеній Програмі надає нашій державі додаткові стимули стійкості, зокрема фінансові, для цифрової трансформації пріоритетних галузей і сфер суспільного життя, розвитку цифрової економіки, ІТ-бізнесу. За оцінкою Світового банку, відновлення телекомунікаційної сфери України до рівня довоєнного розвитку потребуватиме 1,79 млрд дол. США.

За рік повномасштабної війни із залученням коштів країн-донорів вдалося повернути мобільний зв'язок до 480 населених пунктів, відбудувати понад 1600 веж, відновити 80 % мереж у звільнених містах, провести Wi-Fi в укриття понад 3000 українських шкіл, вперше підключити оселі 85 тис. українців у 300 селах до швидкісного інтернету тощо.

Подальші кроки з упровадження інструментів цифрової трансформації сприятимуть зміцненню стійкості економіки та потребуватимуть, зокрема, підвищення ефективності функціонування та розвитку стійкої цифрової інфраструктури на всій території держави, забезпечення безперервного розвитку цифрових послуг, поліпшення електронного урядування, задіяння цифрових ресурсів, що досі або не використовувалися взагалі, або використовувалися не в повному обсязі, для забезпечення безпечного цифрового середовища України.

Список використаних джерел:

1. World Bank. 2023. Global Economic Prospects, January 2023. Washington. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>
2. Дія.Бізнес запускає консультації щодо участі в нових конкурсах «Цифрової Європи». URL: <https://thedigital.gov.ua/news/diyabiznes-zapuskae-konsultatsii-shchodo...>

3. Про ратифікацію Угоди між Україною та Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу «Цифрова Європа» (2021–2027): Проект закону № 0187 від 03.02.2023. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41298>

Денис ГЕРАЩЕНКО, магістр
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник – доцент к.е.н., доцент
кафедри організації підприємництва та
біржової діяльності Нікітченко С.О.

МІСЦЕ КОНСАЛТИНГУ В СУЧАСНІЙ РИНКОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Початок ХХІ століття характеризується тим, що ринок послуг став невід’ємною частиною економічних відносин і складає щораз більшу частку ВВП національних економік, що розвиваються, і розвинених країн. Послуга слугує результатом людської діяльності у сфері науки, виробництва, управління, техніки. В своєму розвитку сфера послуг зробила еволюцію, до того, як утворилася сучасна сфера сервісу. Пройшовши шлях від жорстко обмеженого спектра послуг, що надаються переважно з метою особистого споживання, послуга почала виконувати соціальну функцію, не тільки задовольняючи потреби окремого індивіда, а і набула загальносуспільного значення (послуги банків, страхування, зв’язок). В умовах сьогодення послуга є основою економіки розвинених країн, яка ґрунтується на принципах постіндустріального суспільства, де послуга превалює відносно товару, характерному більшою мірою періоду індустріального суспільства, а саме до другої половини ХХ століття.

Сфера послуг в сучасному світі стає основою зростання розвинених економік, створюючи нові робочі місця та формуючи загальносвітову глобалізацію шляхом створення єдиного інформаційного простору, що впливає на життєдіяльність кожної окремої людини в світі [3].

Базовими причинами трансформування консалтингу в специфічне середовище діяльності є: розвиток технологічних підходів до консультування у різних сферах підприємницької діяльності, актуалізація та поширення застосування методів зовнішнього консультування, виникнення потреби в залученні зовнішніх експертів (консультантів) через неможливість самостійного швидкого реагування на ринкові ситуації або внутрішні проблеми на підприємстві, які виникають. Проблематика вивчення специфіки консалтингу в діяльності підприємств є досить поширеною, але практично непроаналізованими залишається сфера впливу викликів та інших дестабілізуючих чинників на процес консалтингу.

Консультування як форма зовнішнього науково-методичного та прикладного впливу набуло свого досвіду в народному господарстві за часів планово-командної економіки у вигляді співробітництва промислових підприємств з галузевою

фундаментальною наукою. Однак професійне становлення консалтингової галузі в Україні пов'язане із започаткуванням ринкових трансформацій та кампанії щодо роздержавлення власності.

Якісно нового імпульсу розвиток українського консалтингу отримав завдяки некомерційним проектам міжнародних організацій з реструктуризації вітчизняної економіки та формуванню ринкової інфраструктури. Впровадження цих проектів здійснювалося провідними міжнародними консалтинговими та аудиторськими компаніями, які також супроводжували на українському ринку своїх постійних європейських клієнтів [2].

Основними тенденціями розвитку консалтингу є зміна суспільного інформаційного менталітету та формування свідомого попиту на консалтингові продукти; збільшення долі українських консалтингових фірм у загальних продажах галузі; підвищення платоспроможності українських споживачів та поява в них можливості користуватися послугами провідних компаній; пожвавлення конкурентної боротьби за рахунок зниження бар'єрів мобільності стратегічної групи іноземних компаній та проникнення в галузь нових учасників.

У цілому стан розвитку українського ринку консалтингових послуг є вкрай нестабільним і цілком залежним від кон'юнктури ринку загалом. Обтяжуючим фактором є і те, що, попри велику кількість гравців, головний механізм регулювання ринку – конкуренція – не є остаточно сформованим. Враховуючи європейський досвід, вітчизняні консалтингові компанії задля розвитку та збільшення ефективності їхньої діяльності повинні слідувати наступним практикам: спрямовувати свою діяльність на вирішення кризових ситуацій, швидко адаптовувати бізнес клієнтів під сучасні умови, прискорити темпи диджиталізації та використовувати інновації для оновлення стратегій.

Список використаних джерел:

1. Бондарчук Л. В. Особливості технологічної системи управлінського консультування. Інфраструктура ринку. 2019. Вип. 35. С. 144–148.
2. Рейкін В. С., Макара О. В. Консалтинг в Україні: оцінка стану та тенденції розвитку. Інфраструктура ринку. 2020. Вип. 39. С. 97–101.
3. Соколенко В. А., Лінькова О. Ю. Основи управлінського консультування : навч.-метод. посіб. Харків : НТУ «ХПІ», 2018. 216 с.
4. Управлінське консультування як інструмент розвитку підприємства. URL: http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5262/1/monograf_1.pdf (дата звернення: 16.03.3021).
5. Розвиток консалтингової діяльності в Європі: проблеми, перспективи та досвід для України <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2021/nov/25532/nzmened-204-212.pdf>

ЩОДО ЗАХОДІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах, ефективність є ключовим фактором успішного функціонування будь-якого підприємства, незалежно від його форми власності, сфери діяльності, галузі, оскільки саме ефективність дозволяє зменшити витрати і збільшити прибуток. В надскладних умовах господарювання, які маємо сьогодні, необхідно постійно реалізовувати заходи для підвищення ефективності та зосереджуватися на пошуку нових резервів, щоб виявляти та аналізувати слабкі місця, негайно усувати їх, аби забезпечити максимальну прибутковість і досягти поставленої мети.

Щоб підвищити результативність підприємства, потрібно насамперед чітко розуміти: що являє собою ефективність та які чинники мають на неї найбільш вагомий вплив. Науковців визначають поняття «ефективність» переважно як співвідношення між результатом та ресурсами, витраченими на досягнення цього результату [1-3]. Разом з тим, ефективність діяльності підприємства, як економічна категорія, відображає відповідність між фактичним результатом та очікуваним, а загалом передбачає отримання позитивного результату, додатного значення показника або системи показників, за допомогою яких вона визначається та оцінюється. Ефективність підприємства та її результати залежать від багатьох чинників, які можна розглядати як рушійні сили розвитку господарських процесів і явищ, необхідних для їхньої реалізації, та які можуть мати як позитивний, так і негативний вплив [1-2].

Зазначені чинники за місцем їх виникнення та силою впливу можна розділити на внутрішні та зовнішні. До внутрішніх чинників, що впливають на економічну ефективність відносять: управління підприємством, особливості організації виробництва та продажу, розвиток та рівень кваліфікації персоналу, склад та структуру керівництва тощо. До групи зовнішніх чинників включають: конкуренцію, економічні умови на ринку, державне регулювання, соціальні та політичні фактори, технологічний прогрес тощо. Врахування, оцінка та оптимальне управління всією сукупністю факторів є ключовим завданням для досягнення економічної ефективності діяльності підприємства [2-3].

З метою досягнення цілісного позитивного ефекту необхідно вживати відповідний комплекс заходів, серед яких визначальними є:

1. Оптимізація системи управління, що включає удосконалення системи управління, впровадження інноваційних методів та інструментів, забезпечення ефективної комунікації між відділами, встановлення чітких цілей та задач і контроль за їхнім виконанням.

2. Підвищення кваліфікації персоналу, мотивація робітників, збереження кадрів, створення командного духу та корпоративної культури.

3. Покращення якості виробництва, тобто використання новітніх технологій та обладнання, створення нових методів та вдосконалення процесів виробництва, підвищення якості продуктів та послуг, що виготовляються чи надаються.

4. Створення конкурентних переваг, пошук нових можливостей для розвитку бізнесу та його майбутнього розширення.

5. Маркетингові заходи, що включають проведення відповідних досліджень, розробку маркетингових стратегій, вдосконалення продукції та її презентації на ринку, вивчення потреб та побажань клієнтів, залучення нових клієнтів та підтримка і заохочення вже наявних.

6. Планування та контроль фінансових ресурсів, оптимізація витрат, пошук нових джерел фінансування, виявлення та аналіз наявних ризиків.

Отже, основним завданням для зростання ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства насамперед є вдосконалення системи управління, а також підвищення технічного рівня, вдосконалення процесу виробництва та праці, підвищення кваліфікації персоналу, належні маркетингові заходи і відповідна організація та розподіл наявних ресурсів. Для того, щоб досягти максимального ефекту, необхідно використовувати визначені заходи щодо покращення економічної ефективності з урахуванням чинників впливу, оскільки лише їхнє вміле поєднання може забезпечити достатні темпи зростання ефективності функціонування підприємства.

Список використаних джерел:

1. Габор С.С., Габор В.С. Ефективність як економічна категорія. Інноваційна економіка. 2012. № 7. С. 14-17.

2. Говорушко Т.А., Клімаш Н.І. Управління ефективністю діяльності підприємств на основі вартісно-орієнтованого підходу: [монографія]. К.: Логос, 2013. 204 с.

3. Фарафонова Н.В. Сутність і складові ефективності господарської діяльності підприємств АПК. Актуальні проблеми економіки. 2011. №10. С. 176-185.

4. Воронін О. Визначення показників економічної ефективності виробництва на основі модифікації ресурсного підходу. *Економіка України*. 2007. № 10. С. 29-37.

5. Сідун В.А., Пономарьова Ю.В. Економіка підприємства: Навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2013. 256 с.

6. Базилевич В. Д. Економічна теорія: Політекономія. К.: Знання. 2014. 710 с.

ФОРМУВАННЯ ТА ПІДТРИМАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА

Формування конкурентних переваг українських підприємств на міжнародних ринках особливо актуальне для сьогодення, оскільки підприємства зорієнтовані на експорт та забезпечують вагомому частку показників національного добробуту України.

Питання що стосуються формування та підтримання конкурентних переваг розглядалися в працях зарубіжних і вітчизняних науковців: М. Портера, С. Бондаренко, Л. Диканя, А. Касич, С. Невмержицької, О. Романко, Т. Харченко, та ін. Досліджуючи питання, що стосуються конкурентних переваг, автори розглядають окремі напрями їх формування та підтримання. Проте в сучасному світі питання формування конкурентних переваг залишається актуальним і вимагає уваги.

Концепція конкурентних переваг вперше була розроблена М. Портером. У наукових працях вчений аналізував чинники, наявність яких дозволяє підприємству одержати перевагу над конкурентами. На його думку, конкурентна перевага «виникає як результат знаходження та використання унікальних, відмінних від суперників, способів конкуренції, які можуть утримуватися деякий період часу» [2, с.36]. М. Портер виділяв два основних джерела переваг: витрати і маркетинг. Перевага у витратах – це конкурентна перевага завдяки нижчим виробничим витратам, ніж витрати конкурентів, що дозволяє підприємству знизити ціни або використати економію на розподіл. Перевага в маркетингу – це конкурентна перевага в товарах і послугах, які повніше задовольняють потреби споживачів, ніж товари конкурентів. Також М. Портер визначив третій шлях до досягнення конкурентних переваг – поєднання переваг у витратах та маркетингу в ринковому середовищі.

Конкурентні переваги – це система, що володіє певними індивідуальними цінностями і дає підприємству перевагу над конкурентами в економічній, технічній та організаційній сферах діяльності, можливість більш ефективно розпоряджатися своїм ресурсним потенціалом. Умови ефективного функціонування підприємства в ринковому середовищі одночасно є одним із критеріїв, що дозволяють оцінити його конкурентні переваги і намітити шляхи їх реалізації [2, с.45].

Науковці вважають, що джерела конкурентних переваг засновані: на операційній ефективності, тобто виконанні схожих видів діяльності ефективніше, ніж це роблять конкуренти; на стратегічному позиціонуванні, що базується на перевазі, недосяжній для конкурентів, яка водночас являється його ключовою конкурентною перевагою.

Тобто, пропозиція підприємства має бути значущою для споживачів, щоб її можна було класифікувати як конкурентна перевага, хоча ступінь значимості буває різною.

Щоб певний фактор став конкурентною перевагою підприємства, необхідно, щоб він мав ключове значення для споживачів і водночас базувався на унікальності товару, який виготовляє підприємство.

Оціночною базою для конкурентних переваг є цілі підприємства і пов'язані з ними завдання, які підприємство здатне виконувати з урахуванням реальних умов зовнішнього середовища і при заданій якості їх виконання. Діяльність підприємства має дві складові: розвиток (створення конкурентних переваг) і цільову діяльність (використання конкурентних переваг). Завдання розвитку може бути сформульовано таким чином: необхідно вибирати такий варіант розвитку, при якому в кожен момент часу наявний потенціал допускав хоча б один спосіб досягнення бажаних результатів діяльності. У зв'язку з цим результати діяльності підприємства повинні зіставлятися з результатами конкурентів. Наприклад, для того щоб дати оцінку події «зниження виробничих витрат підприємства на 10%», необхідно знати показник у конкурентів. Якщо «частка ринку підприємства збільшилася за аналізований період на 3%», а у основного конкурента – на 10-20%, то такий факт неможливо оцінити позитивно.

Науковці розділяють всю сукупність конкурентних переваг на зовнішні і внутрішні [3]. До перших відносять ті, які створюють цінність для покупця і збільшують ринкову силу підприємства, що дозволяє змусити споживачів прийняти вищу ціну реалізації. До зовнішніх переваг, в першу чергу, відносяться знання ринку та очікувань споживачів. Внутрішні конкурентні переваги досягаються і реалізуються персоналом, серед якого ключову роль відіграють керівники. Внутрішні конкурентні переваги – це наслідок збільшення «продуктивності», яка забезпечує підприємству вищу рентабельність і стабільність ціни реалізації, що диктується ринком або конкуренцією. До таких переваг належать спеціалізація, масштаби виробництва, досвід, операційна ефективність.

Отже, підсумовуючи вищевикладене, можна сказати, що високі економічні результати підприємства можливі в при умові досягнення ним конкурентних переваг, опираючись на основні фактори успіху у своїй галузі. Оцінка конкурентоспроможності базується на аналізі господарської діяльності і враховує як внутрішнє, так і зовнішнє середовище, рівень фінансової стійкості та реальне становище підприємств-конкурентів. Реалізація побудови такої системи вимагає формування концепції управління потенціалом підприємства, розробку інструментарію оцінювання власних конкурентних переваг, вдосконалення механізмів управління конкурентоспроможністю та визначення функцій управління, визначення методів управління змінами та реалізації стратегії конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств.: Підручник / В.Л. Дикань, Ю.Т. Боровик, О.М. Полякова та ін. – Харків: УкрДАЗТ, 2021 – 415 с.
2. Портер М. Международная конкуренция / М. Портер/. – М.: Международные отношения, 1993. 495 с.
3. Методологічні аспекти формування конкурентних переваг галузі. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/5762/11-Tsarenko.pdf?sequence=1>

ВПЛИВ ВІЙНИ НА РОЗВИТОК ГАЛУЗІ ОВОЧІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Овочева продукція відіграє особливо важливу роль у харчуванні людини. Саме овочі є головними постачальниками вітамінів, мінеральних речовин, вуглеводів, ароматичних речовин, поліцукрів, органічних кислот. Достатня кількість споживання овочів сприяє нормальному фізіологічному розвитку організму, поліпшує обмін речовин, регулює діяльність нервової системи й органів травлення, підвищує стійкість організму проти інфекційних хвороб. Пандемія COVID-19 стала викликом для усього світу, і України в тому числі, в боротьбі з неповноцінним харчуванням. Тому продовольча та сільськогосподарська організація ООН FAO проголосила 2021 рік Міжнародним роком овочів і фруктів.

Світова тенденція до підвищення рівня виробництва і споживання овочів була притаманна і Україні. За останні десять років, середньорічний темп приросту у виробництві овочів становить 1,6%. До найбільших товаровиробників овочевої продукції належать Китай (36%), Індія (9%), Нігерія (7%) та США (2%). Україна займала 11-те місце серед найбільших виробників овочів з долею 1% від світового обсягу виробництва. До першої п'ятірки найпопулярніших овочевих культур, без врахування картоплі, належать томати, капуста, огірки, цибуля, морква та буряк. Проте необхідно відмітити гарні темпи зростання обсягів виробництва гарбузів (щорічний приріст на рівні 10%) та часнику (3,2%). Наша країна до початку війни, яку розпочала росія в лютому 2022 року, поступово нарощувала обсяги виробництва якісної овочевої продукції і закріплювалась у когорті світових лідерів щодо виробництва цього виду продовольства. За даними Державної служби статистики України [1], в 2021 році обсяг споживання овочів в нашій країні становив 166 кг на одну особу, при раціональній нормі споживання 164 кг. В більшості економічно розвинутих країнах світу цей показник знаходиться на значно нижчому рівні. Рівень самозабезпечення українців овочами і продовольчими баштанними культурами становив в 2021 році 106,7%.

З початком війни росії проти України актуалізувалося питання обвалу глобальних ринків продовольства. Аналіз експортної діяльності у 2020-21 роках показав, що вітчизняні овочі експортувались до 95 країн світу, 60% загального експорту овочів та фруктів з України припадало на країни ЄС. Більше 80% плодоовочевої продукції і більше 90% картоплі в Україні вирощуються господарствами населення. Основними українськими областями, які займаються вирощуванням овочевих культур, традиційно є південні області країни, зокрема Херсонська - на неї припадає близько 13% загального обсягу виробництва овочевих культур. Вирощуванням помідорів, огірків та зелени займаються в Запорізькій області. На сьогодні частина цих регіонів перебувають під

окупацією загарбників і там ведуться активні бойові дії, що унеможлиблює збір урожаю[1].

Саме війна є основною причиною різкого подорожчання овочевої продукції, яке вже підтвердилося офіційною статистикою. За темпами зростання цін в 2022 році, овочі займали перше місце - 84,8%. Проте прогнози на 2023 рік виглядають більш оптимістично: за рахунок збільшення обсягів вирощування овочів в західних та центральних регіонах, а також в Одеській області, дефіциту овочевої продукції та подальшого зростання ціни не прогнозується.

Після нашої перемоги, відновленню галузі овочівництва в південних областях України, потрібно буде приділити особливу увагу, оскільки це значно підвищить прибутковість аграрних товаровиробників цих регіонів, створить додаткові робочі місця та гарантує продовольчу безпеку нашої державі.

Список використаних джерел:

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Українські фрукти та овочі: як аграріям забезпечити світ харчами в умовах війни? BRDO [Електронний ресурс]. URL: <https://brdo.com.ua/analytics/ukrayinski-frukty-ta-ovochi-yak-agrariyam-zabezpechyty-svit-harchamy-v-umovah-vijny/>

Ігор ДАЦЕНКО, аспірант

Білоцерківський національний аграрний університет
Науковий керівник – доцент к.е.н., доцент кафедри обліку
оподаткування Гаврик О. Ю.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Ринок сільськогосподарської продукції є одним з найбільших ринків в світі і має значний вплив на економіку країни. Україна є однією з провідних країн у виробництві сільськогосподарської продукції, що становить значну частину експорту країни. Історично відомо, що поглиблення суспільного поділу праці й розширення видів діяльності та виробництва ширшого асортименту продукції породило в одних виробників надлишок продукції над потребами, а в інших відсутність аналогічного продукту, що спричинило необхідність обміну між ними.

Подальший розвиток й удосконалення обмінних процесів, коли міна набула не випадкового, а регулярного характеру, сприяло утворенню такого явища як ринок. Процес еволюції ринку зумовлював зміну його сутності та трактування.

Найімовірніше, поняття «ринок» було запозичене від поєднання польського «rynok», що означало «коло, міська площа» та середньовісньонімецького «rinoges», що мало значення «кільце, обруч, збори». Як економічне поняття дані слова набули

значення «торгова площа», а в етимологічному контексті ринок сприймався як «аукціон, на якому відбувається пошук ціни, що зрівноважує попит і пропозицію» [7].

Серед учених, які намагалися розкрити дефініцію «ринок» із наукового погляду, першим був французький учений-економіст О. Курно. На його переконання, ринок – це «...будь-який район, в якому відносини по купців і продавців настільки вільні, що ціни на ті самі товари мають тенденцію легко й швидко вимірюватися». Майже тотожними є погляди англійського вченого А. Маршалла. Він вважав, що «чим досконалішим є ринок, тим сильнішою є тенденція у всіх його пунктах у той самий момент платити за той самий предмет однакову ціну». Але на відміну від О. Курно, його увага зосереджується більше на ролі ринку як вирівнювача ціни в масштабах певного регіону чи навіть країни [1].

Важливим є трактування П. Семюелсон, А. Нордгауз і Д. Вільям, які сприймають ринок як певний механізм, в умовах дії якого будують свої відносини продавці й покупці на засадах, що дає можливість врегулювати ціну та кількість товарів, задовольняючи учасників. «Ринок – це механізм, через який покупці й продавці взаємодіють, щоб визначити ціну та кількість товару» [5, с.75].

На переконання провідних сучасних українських вчених вчених М. Маліка і О. Шпикуляка, формування і наповнення організованого й прозорого аграрного ринку потужними та ефективними складовими, що можуть узгодити інтереси сільськогосподарських товаровиробників і споживачів, має стати мережа інститутів ринкової структури, таких як біржі, торгові дома та інші елементи інфраструктури. Адже Україна має великий потенціал для розвитку сільського господарства та збільшення експорту сільськогосподарської продукції. А вказані заходи повинні сприяти виробництву та переробці продукції, підвищувати якість продукції та розширювати ринки збуту.

Отже, поняття «ринок сільськогосподарської продукції» характеризується: означенням чіткого алгоритму його сегментації; формуванням відносин між суб'єктами ринку на договірній основі; регулюванням логістичних процесів; регулюванню реалізації продукції в часі й просторі; сталості місць збуту продукції сільського господарства; прозорому товароруху від виробника до споживача й формуванню справедливого ціноутворення; цільовій державній підтримці сільськогосподарських виробників і можливості його державного регулювання; поліпшенню якості сільськогосподарської продукції та підвищенню ефективності діяльності її виробників; формуванню соціального розвитку сільських населених пунктів.

Список використаних джерел:

1. Економічна енциклопедія: у 3 т. ; редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Вид. центр “Академія”, 2000 – 2001.
2. Інфраструктура товарного ринку: навч. посіб.; під ред. І.В. Сороки. – К.: НМЦВО МОН України, НВФ “Студцентр”, 2002. – 608 с.
3. Малік М.Й. Інститути та інституції у розвитку аграрної сфери економіки / М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2011. – № 7. – С. 169 – 176.

4. Мочерний С.В. Економічна теорія : посіб. / С.В. Мочерний. – К. : Вид. центр „Академія“, 2003. – 656 с.
5. Семюелсон П. Мікроекономіка / П. Семюелсон, А. Нордгауз, Д. Вільям ; пер. з англ. – К.: Основи, 1998. – 676 с.
6. Сучасний тлумачний словник української мови : 50000 слів; за заг. ред. В. В. Дубічинського. – Х. : ШКОЛА, 2006. – 832 с.
7. Теоретичні основи обґрунтування дефініції «ринок сільськогосподарської продукції» / Павленчик Н.Ф. // Економіка АПК. - 2014. - № 1 - С. 85

Леся ЗУБЧИК, викладач
Анастасія ЧЕРНЯК, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ковельський промислово-економічний фаховий коледж
Луцького національного технічного університету»

РЕЛОКАЦІЯ БІЗНЕСУ НА ВОЛИНЬ

Російське вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року стало початком повномасштабної агресії проти нашого народу. З перших днів війни український бізнес відчув її наслідки на собі. Почалися масові знищення інфраструктури, особливо аеропортів, мостів та дорожньої мережі, підприємств, фабрик та житлового сектору. Були порушені виробнича і торговельна діяльність, логістичні маршрути. Війна скоротила ринок праці через міграцію за кордон, тисячі українців та українок стали в стрій відбивати ворожу навалу, під час обстрілів знищена лівова частка мирного населення. Усе це і стало головними наслідками розрухи і занепаду економіки в нашій країні.

Саме про це зазначено у Звіті ООН «Світовий економічний етап та перспективи 2023 року» [3].

У результаті повномасштабної війни, розв’язаної Росією проти України, українська економіка скоротилася більш ніж на 35 відсотків [3].

Проте, слід зазначити, що вітчизняна економіка та бізнес змогли пристосуватися до важких реалій існування та мінімізувати витрати. Воєнний стан згуртував усіх українців, відкрив великі можливості в підтримці один одного, об’єднав в зусиллях та рішеннях.

Наша держава намагається відновити свою економіку. І однією з важливих складових з її відновлення стала релокація бізнесу з місць бойових дій у західні та центральні регіони, до яких увійшла і Волинь.

В рамках виконання державної Програми релокації підприємств [2]

Волинські громади та місцевий бізнес активно працюють над створенням вигідних умов для переміщеного бізнесу. Слід відмітити, що в релокації бізнесу з регіону в регіон зацікавлена не лише постраждала від воєнних дій сторона, а й ті бізнеси, які знаходяться в приймаючих громадах. Адже релокація бізнесу – це не тільки продовження

виробництва, а й додаткові надходження до бюджетів відповідних громад, створення нових робочих місць, співпраця суміжних суб'єктів господарювання, логістика та інші умови підтримки один одного можуть стати новим фактором розвитку для бізнесу в нашому регіоні.

Скориставшись урядовою програмою [3] на сьогодні на Волині з 28 релокованих підприємств працюють уже 16. Специфіка цих підприємств різноманітна: виробництво побутової хімії, легка промисловість, переробні підприємства, асфальтно-бетонний завод, текстильна галузь, аграрні підприємства. Так, Сєверодонецький асфальтно-бетонний завод перемістився у Ківерцівську громаду, швейні підприємства переїхали з Краматорська в смт. Турійськ, а також з Харкова у Нововолинськ, виробництво побутової хімії з Павлограда облаштовано у Луцькій громаді, ортодонтична майстерня з Харкова працює у м. Луцьку, переробка ПЕТ-пляшок з Маріуполя перемістилася у м. Нововолинськ, потужності олійного виробництва з Харківщини релоковано у м. Нововолинськ та ін. [4].

Переміщені підприємства разом з виробництвом забирають працівників на нову локацію. Але це, зазвичай, адміністративний та інженерно-технічний персонал. Тому релокація бізнесу позитивно впливає на працевлаштування волинян. Деякі підприємства створили до п'ятдесяти робочих місць, які надані волинянам. Слід зазначити, що це позитивний процес.

Хоча Волинь і готова прийняти у себе ще щонайменше 90 підприємств [1], проте чомусь їй не вдається так активно залучати нові виробництва, як у сусідній Рівненській та Львівській областях, які прийняли 39 і 225 підприємств відповідно.

Отже, для залучення нових виробництв і налагодження бізнес-процесів, що сприятиме економічного розвитку Волині, потребує виконання таких кроків: формування уніфікованого довідника про вільні площі, транспортну інфраструктуру, економічні особливості та людські ресурси відповідних громад; підтримка територіальних громад у наданні додаткових преференцій у вигляді житла; надання пільгових умов в оренді комунального майна; відповідно до потреб підприємства допомога у вирішенні питань з енергетичними компаніями; можливість створення зон вільної економічної торгівлі, що передбачає звільнення від деяких видів податків; проведення роз'яснювальної роботи щодо безпекової ситуації в області; створення потужної інформаційної кампанії через соціальні мережі для інтеграції нового бізнесу в бізнес-спільноту.

Варто відмітити, що значною перевагою Волині є сусідство з Євросоюзом, а тому створення індустріальних парків надасть додаткові експортні можливості та інтеграції в релоковані та існуючі підприємства області, як майбутні постачальники сировини та промислової продукції

Більшість релокованих підприємств планує залишитися на Волині, відновивши діяльність на первинних локаціях. Саме тому, зараз залишається важливим підтримувати бізнес, давати нові та зберігати старі робочі місця. Волинська область має багато можливостей для бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Конкурент // Скільки підприємств переїхало на Волинь з початку війни. URL: <https://konkurent.ua/publication/113314/skilki-pidpriemstv-pereihalo-na-volin-z-pochatku-viyni/> (дата звернення: 30.03.2023).
2. Програма релокації підприємств // Міністерство економіки України. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv> (дата звернення 31.03.2023).
3. Укрінформ // Звіт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3659424-ekonomika-ukraini-cerez-vijnu-skorotilasa-na-35-oon.html> (дата звернення 31.03.2023).
4. Укрінформ // На Волині вже працює майже половина з евакуйованих підприємств. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3530365-na-volini-vze-pracue-majze-polovina-z-evakujovanih-pidpriemstv.html> (дата звернення 01.04.2023).

Іван КОНДРАТЕНКО, студент

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Гурська Л.Л.

ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

За роки незалежності Україна стала ключовим гравцем на ринку продовольства у світі. Тривалий час Україна перебуває в п'ятірці світових лідерів за експортом сільськогосподарських продуктів, серед яких олія соняшникова, пшениця, кукурудза, ячмінь. В 2021 р. сільгосппродукція забезпечила понад третину загального обсягу товарного експорту країни (40,7 %, або 27,7 млрд дол. США). Минулий сезон мав стати рекордним для аграріїв та ще більше зміцнити наші позиції, але у лютому 2023 року відбулося повномасштабне вторгнення РФ до України.

Чинна модель розвитку аграрного сектора виявилася надзвичайно вразливою, оскільки заснована на ефектах масштабу та деформованій структурі сільськогосподарського виробництва. Лише за перші місяці війни збитки аграрного сектора досягли більше 4,3 млрд. доларів (15% капіталу країни). Найбільшу частину втрат фіксували через знищення чи пошкодження сільськогосподарських угідь та, як наслідок, незібраний врожай. Через окупацію територій зменшилися посівні площі на 3,5 млн. гектарів, а також виник дефіцит робочої сили, пального, обладнання та устаткування, коштів та руйнування логістичних маршрутів [1].

Відбулося значне зростання собівартості більшості виробничих процесів, серед основних рушіїв якого – здорожчання енергоресурсів, іншої сировини, логістики, подорожчання імпортованих складових частин через девальвацію гривні, вищі ризики,

зумовлені воєнним часом. Це сформувало потужні інфляційні тренди – зі зростанням річного показника інфляції до понад 30 %.

Визначальним ризиком повномасштабної війни для України стала втрата людського капіталу, котра відбулася внаслідок потужної міграції людей – як за кордон, так і всередині країни.

Війна спричинила швидкі законодавчі зміни, тож аграрному бізнесу необхідно володіти повноцінною інформацією про закони, які діють сьогодні на території України. Онлайн-платформа державного аграрного реєстру відкрита для реєстрації українських аграріїв з метою прямої взаємодії між державою та сільгоспвиробниками. З метою підтримки аграрного бізнесу уряд здійснив низку заходів: мінімізував бюрократичні процедури, надав дозвіл до використання сільськогосподарської техніки без реєстрації, спростив імпорту посівних матеріалів, надає гранти для створення тепличного господарства та садівництва, введено нульову ставку акцизного податку та знижено розмір ПДВ на пальне до 7%. Кредитування здійснюється в рамках програми «Доступні кредити 5–7–9 %» зі спеціальними умовами графіка погашення кредиту для агробізнесу. Також в рамках державного проєкту «Робота» передбачені безповоротні гранти до 8 млн. грн. на створення та розвиток переробних підприємств для агросфери. Досвідчені аграрії вважають, що найбільш доцільним методом нарощувати свій дохід є експорт продуктів переробки сільськогосподарської продукції, а не сировини.

Більшість експертів визнає, що аграрний тил не менш важливий для країни, тож аграрії України показали світу свою стійкість та готовність забезпечувати всіх продовольством. Про це свідчать результати минулого року: 67 млн т зернових та олійних зібрано на кінець року, а експорт агропродукції за 2022 рік склав \$23,4 млрд, що займає 53% від загального експорту [1].

Отже, основними напрямками забезпечення стійкості аграрного сектора України до функціонування в умовах війни є:

1. Максимальне залучення прямих і непрямих інвестицій, спрямованих на підтримку господарської діяльності аграріїв, збереження ними найманих працівників, недопущення банкрутства суб'єктів господарювання.

2. Забезпечення збору врожаю сільськогосподарських культур. Для цього неодмінним є формування резервів пально-мастильних матеріалів, щоб забезпечити сільськогосподарських виробників необхідними ресурсами для ведення польових робіт, пов'язаних з доглядом та збором майбутнього врожаю сільськогосподарських культур.

3. Досягнення стійкості продовольчих систем громад шляхом стимулювання створення замкнутого ланцюга забезпечення матеріально-технічними ресурсами, а також створення власної ринкової інфраструктури виробництва, заготівлі, зберігання та збуту сільськогосподарської продукції та продуктів харчування.

4. Поступове відновлення технічних можливостей експорту сільськогосподарської продукції та продуктів харчування через встановлення ділових контактів вітчизняних підприємців з іноземними партнерами для налагодження довгострокової співпраці, а

також пошуку можливостей постачання української продукції на європейські й світові ринки.

5. Розробка Стратегії розвитку агросектора, яка має врахувати його конкурентні переваги, а також необхідність збільшення прибутковості капіталовкладень та землевіддачі, широкого впровадження інновацій, розвитку та поглибленої переробки сільськогосподарської сировини, упровадження сучасних цифрових технологій [2].

Завдання аграрного сектора України – забезпечити достатній обсяг врожаю, щоб пом'яштити ризики для продовольчої безпеки всередині країни та зберегти виробничий потенціал, що знадобиться для відбудови країни у післявоєнний час.

Список використаних джерел:

1. Агросезон 2023: війна і агро. URL:<https://superagronom.com/articles/635-pidsumki-agrosezonu-2022-viyna-i-agro>
2. Підсумки 2022 року та очікування щодо 2023 року. URL:<https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/pidsumky-2022-roku-ta-ochikuvannya-shchodo-2023-roku>

Юрій КОПАНЧУК, магістр
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник – доцент к.е.н., доцент
кафедри організації підприємництва та
біржової діяльності Нікітченко С.О.

ТОРГІВЛЯ, ЯК ОСНОВА ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Торгівля - один з найдавніших видів діяльності людини, який почав активно розвиватися з появою грошей. Торгівельна сфера була історично першою формою підприємницької діяльності, сутністю якої полягала в обміні товарами. Торгівельне (комерційне) підприємництво послужило фундаментом, на якому були побудовані всі інші його види, тобто створена ринкова економіка з відповідними типами соціально-економічних систем.

Первинною ланкою торговельного підприємництва, її самостійним господарюючим суб'єктом, є торговельне підприємство, створене для закупівлі, продажу та зберігання товарів, надання різноманітних супутніх послуг з метою задоволення потреб ринку та отримання прибутку [1].

Змістом торговельного підприємництва є товарно-грошові та торговельно-обмінні операції. Торговельно-обмінні операції здійснюються у вигляді угоди з купівлі продажу або перепродажу товарів і послуг. Представниками підприємництва є різні торговельні організації, що реалізують (продають) предмети споживання та засоби виробництва.

Особливості торговельного підприємництва полягають в наступному: відсутність виробничої стадії, підчас виконання якої сировина та матеріали перетворюються в готову продукцію; невеликі розміри необхідного капіталу, що спрощує доступ до фінансування та призводить до широкого використання різноманітних інструментів банківського та комерційного кредитування; надаючи послуги з організації товароруку, торговельні підприємці налагоджують та підтримують зв'язки з постачальниками та покупцями; торгівля є однією з найменш регульованих сфер підприємницької діяльності в якій втручання держави обмежується загальним регулюванням підприємницької діяльності, податковим і трудовим законодавством; відносно низька інноваційність, що проявляється через ігнорування підприємцями інновацій, або використання інновацій, розроблених у інших сферах підприємницької діяльності; найбільш чутлива до попиту сфера економічної діяльності, оскільки виступає кінцевою ланкою товароруку [4].

Сучасне торговельне підприємництво орієнтоване на перехід від філософії збуту, коли умовою успіху фірми вважається уміння продати найбільшу кількість товару за найбільш високими цінами, до філософії маркетингу, що припускає орієнтацію на продаж саме потрібного для покупця товару, здатного краще задовольнити його потреби. Такий підхід дозволяє сформувати стійкий круг покупців, дає гарантію повторного звернення до підприємця у разі відновлення потреби. Складається сприятливий імідж фірми, що створює кращі умови для підприємництва [2].

Сучасна інфраструктура торгівлі включає підприємства великого (відносяться міжнародні та загальноукраїнські роздрібні мережеві оператори, великі логістичні центри та оптові бази), середнього (представлений великими універсальними магазинами, торговельними центрами та місцевими оптовими базами) і малого бізнесу (це невеликі крамниці, приватні підприємці, котрі мають торговельні місця на ринках або орендують площі в торговельних центрах), які відіграють різноманітну роль в економіці країни, доповнюючи один одного.

Отже, наявність всіх видів підприємств вносить різноманітність в соціально-економічне життя суспільства, стимулює розвиток конкуренції в торгівлі. Запровадження великими торговельними компаніями нової техніки, організації і технології підвищує ефективність торгівлі, стимулює покращення обслуговування покупців. Малі підприємства достатньо швидко займають ринкові «ніші», в яких не зацікавлений великий бізнес, що в значній мірі допомагає подолати стагнаційні явища в економічній системі країни.

Список використаних джерел:

1. Балджи М.Д., Доброва Н.В., Однолько В.О., Осипова М.М. Торговельне підприємництво : навчальний посібник. – Київ : Кондор-видавництво, 2017. – 112 с
2. Державне регулювання торговельної діяльності в Україні та світі: порівняльний аналіз <http://visnik.knute.edu.ua/files/2010/03/3.pdf>
3. Економічний механізм регулювання підприємницької діяльності в роздрібній торгівлі <https://repo.btu.kharkov.ua/handle/123456789/21768>

4. Основи підприємництва: Підручник / [Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О., та ін.]; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. – Житомир : ЖДТУ, 2019. – 493 с.

Андрій ЛАЗУТІН, аспірант
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник – д.е.н., професор,
професор кафедри економіки Єрмаков О.Ю

ДО ПИТАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Війна в Україні спричинила шок в національній економіці. Країна витримала вторгнення, проте зазнала суттєвих руйнувань. В значній мірі це відобразилося й на аграрному секторі, оскільки внаслідок бойових дій тут було зіпсовано логістичні ланцюги, зруйновані агровиробничі підприємства, ушкоджено земельний фонд тощо. За оцінками Міністерства аграрної політики та продовольства на відновлення аграрного сектору України необхідно 2-3 роки [1]. Отже, критично важливо підвищити рівень ефективності виробництва сільськогосподарської продукції для швидкого відновлення аграрного сектору та його подальшого розвитку на інноваційній основі.

На сучасному етапі розвитку національного господарства України серед стратегічних завдань щодо підвищення рівня ефективності виробництва сільськогосподарської продукції чільне місце посідає процес інноваційного забезпечення, який може спрямувати вектор розвитку галузі в позитивно-результативному напрямку, підвищуючи рівень її конкурентоспроможності.

Інноваційний процес являє собою комплекс споріднених між собою дій (стадій, етапів, систем), які об'єднують наукові, технічні, економічні дослідження, в яких інноваційні елементи є стимулюючими частками.

Інноваційне забезпечення сільськогосподарського виробництва в Україні та в світі спрямоване на активізацію інноваційних процесів, які, в свою чергу, є головною складовою розвитку галузі та національної економіки в цілому, створенню умов для реалізації вітчизняної конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції на зовнішніх та внутрішньому ринках, що буде стимулювати виробників до інноваційної діяльності, забезпеченню тісної інтеграції виробництва та науки, з метою удосконалення та розвитку науково-технічної сфери [2].

В довоєнних умовах інноваційний потенціал сільськогосподарського виробництва України мав тенденцію до зниження його показників, що в першу чергу пов'язано з недоліками системи регулювання інноваційного забезпечення, до якої включають слаборозвинену інноваційну інфраструктуру, зменшення обсягів фінансування інноваційної діяльності та інше [3]. Так, за оцінками різних експертів, в даний час використання інноваційного потенціалу аграрного сектору України відбувається в межах 4-5%, в той час, як в США цей середній показник перевищує 50%, що свідчить

про серйозні проблеми в функціонуванні інноваційної діяльності України. Покращення інноваційного потенціалу агропромислових підприємств можливе лише завдяки взаємопов'язаній дії чинників: інвестиційній підтримці інноваційної діяльності всіх сфер агропромислового сектора: сільського господарства як головної галузі; промисловості, що виробляє засоби виробництва для нього; переробної промисловості; розвитку міжнародного науково-технічного співробітництва в системі сільськогосподарського виробництва; створенню інфраструктури інноваційного забезпечення в системі сільськогосподарського виробництва; покращенню системи нормативно законодавчих актів, що регулюють інноваційні процеси в державі та в агропромисловому секторі зокрема.

Принагідно зазначимо, що світовим трендам формування стійкого та сталого типу економічного зростання притаманний перехід від сировинної та індустріальної економіки до інноваційної, яка ґрунтується на інтелектуальних ресурсах, наукоємних та інноваційних технологіях, ефективному використанні та якісному вдосконаленні всіх чинників на всіх етапах виробництва.

Варто відзначити приклади успішного впровадження інновацій українськими агропромисловими компаніями, зокрема агрохолдингом МХП. Тут для виробництва багатьох продуктів використовуються такі технології, як Big Data та штучний інтелект. Як зазначає Наталія Кондратенко, директор глобальних центрів експертизи ІТ МХПН, нас цікавило, які технологічні показники, як коректно працює наше обладнання, як якісно працює персонал, як заздалегідь запобігати виникненню ситуації, що може негативно вплинути на показники та якість продукції [4]. Також в МХП розглядають й нові стартапи за наступними інноваційними напрямками: прогнозне обслуговування обладнання; комп'ютерне бачення у виробництві; використання AI/ML в торгівлі; агро AI тощо.

Підвищення ролі освіти, знань та інновацій характеризує стрімкий розвиток та найвищі позиції в світових рейтингах таких країн як Швейцарія, Сінгапур, США, Японія, Нідерланди та Німеччина, які протягом останніх років входять до десяти світових лідерів країн з найбільшим інноваційним розвитком. Завдяки новим знанням, на основі яких створюються ефективні виробничі технології, випускається високоякісна продукція, змінюються та удосконалюються організаційно-управлінські механізми виробництва, у цих країнах зростає частка продуктивності праці та ВВП, збільшуються темпи зростання конкурентоспроможності країни, її продукції та безпеки держави загалом.

Протягом останнього десятиріччя Україна демонструє позитивну динаміку інноваційного розвитку країни у світовій спільноті. Так, аналізуючи показники (індекси) рівня інноваційності та її результативності в світі, до яких відносять Глобальний індекс інновацій (The Global Innovation Index), Глобальний індекс економіки знань (Knowledge Economy Index) та Глобальний індекс конкурентоспроможності (The Global Competitiveness Index), було встановлено, що значних змін у значеннях даних показників у період 2014–2017 рр. не відбувалося. Однак, дивлячись на місце у світовому рейтингу,

що за індексом ГПІ Україна піднялася на 56 місце з 71 (зі 125 країн), за індексом КЕІ – з 79 місця на 57 (зі 117 країн) та за показником ГІК залишилась на тому ж місці – 84 (зі 125 країн).

Відповідно до значень цих показників та мети їх розрахунків, можна стверджувати, що Україна демонструє позитивну динаміку щодо готовності країни перейти на інноваційну модель розвитку, яка ґрунтується на знаннях, ставши рушійною силою економічного зростання та зростання конкурентоспроможності країни в післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. <https://latifundist.com/novosti/60604-na-vidnovlennya-agrarnogo-sektoru-pislya-vijni-znadobitsya-2-3-roki--visotskij>
2. Єрмаков О.Ю., Гнатенко Є.Ю., Нагорний В.В. Інноваційне забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва в Україні: Монографія.– К.: ФОП Ямчинський О.В., 2019. 183 с.
3. Гринько Т. В. Щодо інноваційного потенціалу як складової частини інноваційної активності підприємств. Економіст. Науковий журнал. 2010. С. 56–58.
4. <https://dev.ua/news/mkhp-1677066398>

Тимур МІРЗОЄВ, аспірант
Національний університет біоресурсів і
природокористування України
Науковий керівник – професор, д.е.н. Байдала В.В.

ЩОДО ЕКОНОМІЧНОЇ ДОЦІЛЬНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ГІРЧИЦІ – ПЕРСПЕКТИВНОЇ НІШЕВОЇ ТЕХНІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

В умовах сьогодення внаслідок низки об'єктивних причин змінюються підходи до господарювання у практично всіх галузях економіки та в аграрному виробництві, зокрема. Якщо донедавна українські аграрії переважно зосереджували свою увагу на виробництві традиційних бізнес-культур, то нині усе більша їх кількість усвідомлює необхідність диверсифікації посівів. Це розуміють як дрібні й малі фермери, так і власники великих агрохолдингів. Наприклад, на початку квітня 2023 р. пресслужба компанії «Миронівський хлібопродукт» оприлюднила інформацію, що агрохолдинг розпочав весняну посівну кампанію, в межах якої заплановано засіяти практично усі наявні площі – це 352,5 тис. га у 12 областях України. При цьому уточнено, що зерновими й олійними МХП засіє 255,5 тис. га, а решта площ буде відведена під нішеві та технічні культури [3]. Ще раніше, у 2020 р., спираючись на те, що дрібні й середні фермери Полтавщини усе частіше почали робити ставку на нішеві культури, в обласній комплексній програмі підтримки сільськогосподарських виробників області було передбачено додаткове фінансування виробників нішевих культур [6]. Це лише окремі

приклади, що стосуються поширення виробництва нішевих культур в Україні. Варто відмітити, що їх сукупність досить широка. Приміром, на згаданій уже Полтавщині найпоширенішими нішевими культурами є жито, овес, гречка, нут, сочевиця, соняшник високоолеїновий і кондитерський, сорго, гірчиця, квасоля, льон кудряш (олійний).

Перспективною культурою, як і переважна більшість нішевих загалом і технічних нішевих, зокрема, є гірчиця, так як щороку попит на олійні культури в усьому світі зростає. Вона має високий і одночасно недостатньо оцінений українськими аграріями потенціал. Як правило, фермери в Україні сіють гірчицю з метою підвищення майбутньої врожайності поля. Поряд із цим, культура сама по собі є цінним продуктом, свідченням чого є ціна на насіння гірчиці на європейському ринку – 800-900 євро за тонну, потреба ЄС, яка коливається на рівні 200 тис. тонн на рік і рентабельність на рівні 60%, досягти якої можна при правильному дотриманні технології [4]. До речі, експерти зазначають, що попит на насіння гірчиці зростає в усьому світі, так як воно є джерелом харчової олії та білка. Цей продукт на другому місці за обсягом виробництва олії [5]. Відтак, ринком для гірчиці може бути не тільки Євросоюз, а й, наприклад, Індія, яка стикається з дефіцитом харчової олії. Відповідно, цим можуть скористатися українські аграрії, тим більше, що вирощувати гірчицю можна на всій території України.

Таким чином, ще одним аргументом на користь гірчиці та перевагою, що зумовлює економічну доцільність її виробництва є експортоорієнтованість. І розуміння цього є у частини українських аграріїв. Україна протягом останнього десятиліття є вагомим гравцем на світовому ринку – так частка виробництва в Україні насіння гірчиці складає 2% світового, а експортують українську гірчицю до 23 країн. Попит на неї досить стабільний і великий, оскільки вона характеризується гарними смаковими якостями. Проте, й це ще далеко не все, що зумовлює економічну доцільність виробництва гірчиці. Той факт, що нині існують технології, що дозволяють використовувати майже 100% не лише насіння гірчиці та продукти його первинної переробки, а й незернову частину врожаю в разі підвищує цінність гірчиці. Тому, не можна оминати увагою багатофункціональність цієї культури [2, 1]. Так, побічним її продуктом є гірчичний шрот, після переробки якого отримують гірчичний порошок – продукт, який цінується на українському та світовому ринках на рівні з олією. Олія гірчиці застосовується у багатьох галузях промисловості – харчовій, кондитерській, консервній, маргариновій, парфумерній миловарній і лакофарбовій, а також має здатність зберігати свої якості довше за інші види олій. Завдяки природним антисептичним властивостям, зумовленим специфічним хімічним складом і наявністю ефірної олії, її можна використовувати у медицині. Високі врожаї зеленої маси гірчиці використовуються у якості зеленого корму. Також вона є медоносною культурою.

Таким чином, дійшли висновку, що в змінних умовах сьогодення гірчиця є перспективною та цінною культурою у сукупності нішевих технічних, що зумовлюється, насамперед, її багатофункціональністю. Також можна стверджувати, що

виробництво цієї культури є економічно доцільним, що в свою чергу зумовлюється низкою факторів.

Список використаних джерел:

1. Байдала. В., Мірзоева Т., Мірзоев Т. Господарська цінність технічних нішевих культур і перспективи розвитку їхнього виробництва // Економіка і управління бізнесом. 2023. Том 14. № 1. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Bioeconomy/article/view/25903>
2. Гірчиця – економічно приваблива культура. 2023. URL: <https://odesa.consumer.gov.ua/uk/1643-girchitsya-ekonomichno-privabliva-kultura>
3. МХП розпочав весняну посівну кампанію. 2023. URL: <https://latifundist.com/novosti/61262-mhp-rozpochav-vesnyanu-posivnu-kampaniyu>
4. Нішеві культури, з яких краще починати агробізнес. 2017. URL: <https://agrarii-razom.com.ua/article/nishevi-kulturi-yaki-krashe-viroshuvati-agrariyam-pochatkivcyam>
5. 5 причин вирощувати гірчицю. 2020. URL: <https://mizez.com/news/5-prichin-viroschuvati-grchitsyu>
6. Сергій Поспелов: «Дрібні й середні сільгосптоваровиробники Полтавщини роблять ставку на нішеві культури». 2023. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/sergij-pospyelov-dribni-j-seredni-silgosptovarovir>

Тетяна МІРЗОЄВА, доцент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

РИЗИКИ ВИРОБНИЦТВА НІШЕВИХ КУЛЬТУР

Усе частіше в останні роки увагу як науковців, так і практиків в Україні та світі привертають нішеві культури. Пояснюється це низкою причин, серед яких негативні наслідки інтенсивного землеробства, зосередженого на виробництві монокультур, зміни клімату, що ускладнюють виробництво традиційних культур, зміна кон'юнктури ринку, а також те, виробництво нішевих культур характеризується значними перевагами. Основними з них є багатофункціональність цих рослин, їх здатність поліпшувати якість ґрунтів і впливати на біорізноманіття, у багатьох випадках досить висока рентабельність виробництва [1]. Разом із тим, хоча нішеві культури є високовартісними рослинницькими продуктами, їх виробники також можуть зіткнутися з відносно високими ризиками і збільшенням витрат на виробництво.

Розуміння цього є важливим, насамперед, для аграріїв, яким в умовах сьогодення часто не вистачає інформації. І це вже ризик, якщо розглядати цей факт у контексті діяльності фермера, який хоче започаткувати виробництво тієї чи іншої нішевої культури. Часто аграріїв спонукає до цього вдалий досвід сусідів-фермерів або почута від когось, але недостатньо перевірена інформація. Наслідком у багатьох випадках є те,

що агровиробник засіває поле нішевою культурою, проте стикається зі збитками – внаслідок перевиробництва, через неспроможність знайти покупця, чи то з якихось інших причин – і на наступний рік відмовляється від культури. Щоб уникнути такого ризику, насамперед, потрібно зробити детальний і по можливості глибокий моніторинг ринку та наперед визначитися із покупцем.

Досить високими у сфері нішевого виробництва є й виробничі ризики. Якщо виробництво традиційних бізнес-культур є налагодженим і відшліфованим, технологічно досить простим, то з нішевими все складніше. Тут і нові технології виробництва, і можлива залежність рослин від погодних умов, шкідників і хвороб, і нестача робочих рук у період збору врожаю. Щоб мінімізувати рівень такого ризику, виробнику потрібно максимально вивчити технологію виробництва культури, вивчити агрономічні вимоги – тип ґрунту, родючість і зрошення [2], за потреби проконсультуватися у фахівців або за можливості залучити їх до процесу вирощування у першому сезоні. Нестача робочих рук у свою чергу означає ризик, пов'язаний із трудовими ресурсами. Так, більшість свіжих фруктів і овочів, які продаються на ринку, необхідно збирати вручну – це забезпечує вищу ціну на ринку та в цілому підвищує прибутковість виробника. У той же час і частка змінних витрат на оплату праці у розрізі нішевих культур є у 2-3 рази більшою, ніж для багатьох традиційних культур. Тому важливим є управління трудовими ризиками через розробку та реалізацію плану забезпечення доступу до здорової та ефективної робочої сили.

Зважаючи на те, що багато нішевих культур продаються кінцевим споживачам у свіжому чи мінімально обробленому стані (як то зелень, овочі чи ягоди), вони особливо вразливі до комерційних ризиків, які можуть виникнути на етапі реалізації. Будь-які дефекти кінцевого продукту означають економічні втрати, так як роздрібні торговці відповідальність за ринкову якість покладають на окремих виробників та/або пакувальні підприємства. Хоча цей ризик, як в принципі й інші види, ніколи не можна усунути, можна його зменшити для того, щоб підвищити ймовірність отримання вищих прибутків.

Досить загрозливими у діяльності виробників нішевих культур є фінансові ризики. Розрахунок загальних витрат для них є більш складним, порівняно з традиційними культурами. Багато таких культур вимагають вищих витрат на створення насаджень (якщо говорити про багаторічні культури) і значна їх частина реалізується для безпосереднього споживання людиною. У зв'язку з цим виробники не можуть скористатися перевагами економії на масштабах, вона є дорожчою, порівняно з бізнес-культурами. У випадку з багаторічними культурами необхідними є довгострокові інвестиції – фактично це так звані безповоротні витрати. У свою чергу, низка однорічних нішевих культур (приміром, полуниця, зелена цибуля, салат тощо) вимагають більш складних автоматизованих систем зрошення, додаткових засобів обробки і додаткової робочої сили на певних етапах процесу виробництва. Рівень фінансового ризику також зростає, що довше дозріває врожай. Наприклад, у разі втрати однієї з чотирьох посадок зелені вплив буде менший, аніж втрата плантації горіхів, для яких вихід на повну

продуктивність становить 15 років. Перелічене означає, що будь-яке рішення щодо розвитку виробництва нішевих культур зумовлює більший фінансовий тягар для виробників і, відповідно, вищі фінансові ризики. Зменшити їх рівень можливо шляхом управління ними через структуровану, належним чином задокументовану систему фінансового відстеження потреби в готівці, витрат і доходів [3].

Таким чином, з одного боку для сільськогосподарських виробників нішеві культури є засобом адаптації до мінливих тенденцій в аграрній сфері, проте з іншого боку їх виробництво у багатьох випадках супроводжується високими ризиками. Детальне ознайомлення з агрономічними вимогами, проблемами виробництва та маркетингу допоможе виробникам використати потенціал нішевих культур і значно знизити ризики.

Список використаних джерел:

1. Байдала. В., Мірзоева Т., Мірзоев Т. Господарська цінність технічних нішевих культур і перспективи розвитку їхнього виробництва // Економіка і управління бізнесом. 2023. Том 14. № 1. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Bioeconomy/article/view/25903>
2. Growing non-traditional crops. 2022. URL: <https://www.ontario.ca/page/growing-non-traditional-crops>
3. Neill C.L., Morgan K.L. Beyond Scale and Scope: Exploring Economic Drivers of U.S. Specialty Crop Production With an Application to Edamame // Front. Sustain. Food Syst. 2021. 4:582834. DOI: 10.3389/fsufs.2020.582834

Тетяна НЕМЦОВА, викладач

Відокремлений структурний підрозділ
«Харківський фаховий коледж харчової промисловості
Державного біотехнологічного університету»

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Стабільність функціонування фірми на ринку визначається конкурентоспроможністю підприємства, тобто можливістю ефективної господарської діяльності підприємства та її практичної прибуткової реалізації в умовах конкурентного ринку [1, с.291].

Особливостям функціонування та методичним основам конкурентоспроможності підприємств ресторанного господарства присвячені праці багатьох зарубіжних та вітчизняних дослідників, зокрема: І.О. Блака, Г. Даулінг, М.П. Мальської, В.М. Момот, Ю.Г. Сухенко, Г.Т. П'ятницької, Т.В. Шталь та інших.

Ресторанний бізнес є середовищем з високим ступенем конкуренції. У всьому цивілізованому світі він є одним із найбільш розповсюджених видів малого бізнесу,

тому заклади та підприємства ведуть між собою постійну боротьбу за сегментацію ринку, за пошук нових і утримання постійних споживачів їхньої продукції та послуг. Конкурентоспроможність визначає споживач, який порівнює послуги на ринку[2].

На основі узагальнення та аналізу результатів досліджень вітчизняних і зарубіжних учених, пропонуємо для оцінки конкурентоспроможності закладу ресторанного господарства використовувати такі основні чинники, як продукція, послуги, персонал, імідж та ціна.

Для споживачів продукції закладу ресторанного господарства важливим є асортимент продукції, її унікальність, смакові якості та привабливість зовнішнього оформлення страв. Окрім самої продукції споживач у підприємствах ресторанного господарства сприймає цінність підприємства також і через послуги, обслуговуючий персонал, імідж суб'єкта господарювання. Варто впровадити нову номенклатуру послуг, таких як: послуги сомельє; години фортуни та щасливі години для гостей; гастрономічні шоу; урочиста презентація страв; бар-шоу; рибалка та кулінарне приготування у присутності гостя; караоке; знижки постійним клієнтам.

Якісне обслуговування в підприємствах ресторанного бізнесу це запорука їх успішності. Клієнти очікують, що їх обслуговуватиме команда професіоналів, яким властива комунікабельність, майстерність обслуговування. Їм потрібно, щоб будь-яка людина в компанії закладу могла допомогти їм у виборі, пояснила відмінності і визначила продукт, який відповідає їх очікуванням. Для того, щоб бути конкурентоспроможними важлива гарна кухня, цікавий інтер'єр, приємна атмосфера, доступні ціни на продукцію[3,с.220].

Як відомо, одним із найважливіших шляхів підвищення конкурентоспроможності є розробка маркетингового комплексу, який містить рішення про продукт, ціну, комунікації та розподіл. Власник повинен або постійно знижувати ціну, або пропонувати за ту ж ціну більше послуг, або ж підвищувати їх якість.

Підвищення конкурентоспроможності підприємств вимагає розробки і реалізації конкурентних стратегій. На підприємстві має бути розроблена відповідна стратегія конкурентоспроможності, передбачені заходи щодо всього виробничо-господарського комплексу. Варіанти стратегії можуть відрізнятися цілями, часовими параметрами та іншими характеристиками залежно від конкретних і перспективних завдань, але в кожному випадку їх головна мета -забезпечення переваг над конкурентами. За умов жорсткої конкуренції ресторани змушені запроваджувати інновації, шукати свою неповторну особливість, забезпечувати собі постійних клієнтів різного роду заохоченнями та підвищувати рівень сервісу.

Отже, підвищення конкурентоспроможності підприємств ресторанного господарства є важливою умовою життєстійкості підприємства, сприяє ефективності використання ресурсного потенціалу, здатності в існуючих умовах виробляти продукцію та послуги, які за ціновими і неціновими характеристиками більш привабливі для споживачів порівняно з конкурентами.

Список використаних джерел:

1. Економіка підприємства: навчальний посібник / Д.І. Рижмань, Г.Я. Криворучко, Г.Я. Віннічук, М.Т. Пилявець.- К.: Аграрна освіта, 2011.-531с.
2. Сухенко Ю.Г. Особливості ресторанного бізнесу в Україні [Електронний ресурс].
3. Мальська М.П. Ресторанна справа: технологія та організація обслуговування туристів (теорія та практика) підручник/М.П. Мальська, О.М. Гаталяк, Н.М. Ганич – К.: «Центр учбової літератури», 2013.-304с.

Олена ПЕЛИХ, викладач

Відокремлений структурний підрозділ

"Кропивницький інженерний фаховий коледж

Центральноукраїнського національного технічного університету"

РОЛЬ SMM-МЕНЕДЖМЕНТУ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасний світ надає людині нові можливості для взаємодії, щороку з'являються нові технологічні ресурси для електронної комунікації, яка, по суті, стала атрибутом для інформаційної епохи. Окреме місце у системі масової комунікації зайняли соціальні мережі. Вони є незамінною частиною життя більшості людей і багато компаній успішно користуються цим для взаємодії зі своїми споживачами.

SMM-менеджмент (управління соціальними мережами) є важливою складовою інноваційного розвитку підприємства в сучасному світі; це процес розробки та впровадження стратегій у соціальних мережах для досягнення бізнес-цілей підприємства, зокрема збільшення популярності бренду, підвищення продажів, покращення клієнтського сервісу та залучення нових клієнтів [1].

Багато авторів досліджували питання SMM-менеджменту у діяльності підприємства. Деякі з них: І. Ю. Єгоров, Б. Є. Кваснюк, Л. І. Федулова, О.В. Виноградова, М. Г. Чумаченко, А.А. Гвоздева та інші.

Проблематика питання ролі SMM-менеджменту в інноваційному розвитку підприємства полягає у тому, що в соціальних мережах з'являється все більше конкурентів, що робить складним досягнення успіху в цій сфері. Крім того, необхідно розуміти, які саме цілі підприємства можуть бути досягнуті через використання SMM-менеджменту, та які конкретні стратегії, інструменти необхідно використовувати для досягнення цих цілей.

Соціальні мережі можуть стати ефективним засобом для залучення інвестицій та фінансування інноваційних проєктів підприємств [2].

Для успішного залучення інвестицій через соціальні мережі, підприємствам важливо ретельно продумати стратегію презентації проєкту та використання різних каналів комунікації. Також, варто врахувати можливі ризики та виклики, пов'язані з цим методом залучення коштів, такі як недостатня підтримка з боку користувачів чи

можливість розповсюдження негативних відгуків, необхідно розуміти специфіку кожної платформи, використовувати ефективні стратегії комунікації та стежити за трендами в індустрії [3].

Одним з основних впливів соціальних мереж на бізнес є збільшення обсягу продажів. Відповідно до досліджень, компанії, які успішно використовують соціальні мережі в своїх маркетингових стратегіях, мають на 32% більше можливостей збільшити свій обсяг продажів порівняно з компаніями, які не використовують цей напрямок розвитку. При цьому соціальні мережі дозволяють не лише впливати на споживачів, а й вивчати їхні уподобання та потреби, що допомагає розробляти більш точні та ефективні маркетингові стратегії [2].

Однак, варто врахувати, що підприємства повинні продумати свою SMM-стратегію, враховуючи особливості свого бізнесу та цільової аудиторії. Не всі соціальні мережі є рівнозначними для всіх видів бізнесу, тому важливо добре зрозуміти особливості та переваги кожної з них та правильно використовувати їх для досягнення конкретних бізнес-цілей. Крім того, необхідно відслідковувати результати використання соціальних мереж, аналізувати їх та вносити необхідні зміни в стратегію для досягнення найкращих результатів [4].

Для успішної роботи в соціальних мережах необхідно володіти компетенціями у сфері маркетингу, PR, копірайтингу, аналітики, дизайну та інших галузях. Так, SMM-менеджери використовують різні інструменти та методи для стимулювання інноваційного розвитку підприємства. Одним з найважливіших інструментів є створення якісного контенту, який привертає увагу аудиторії та стимулює її до дії [4]. Іншими інструментами є проведення конкурсів, розіграшів та акцій на сторінках підприємства в соціальних мережах, що сприяє збільшенню зацікавленості та активності аудиторії; використання платної реклами дозволяє залучати нових клієнтів та розширювати свої можливості, краудфандингу, який полягає в залученні коштів від багатьох користувачів, що зацікавлені в підтримці інноваційного проєкту [2].

Надто важливою є взаємодія SMM-менеджера з іншими відділами підприємства, зокрема з маркетинговим та PR-відділами, з технічними відділами компанії, такими як веб-розробка та аналітика. Спільна робота дозволяє створити комплексну стратегію, що максимально ефективно впливає на інноваційний розвиток підприємства [1].

Отже, можна зробити висновок, що SMM-менеджмент є важливим інструментом для інноваційного розвитку підприємств. Саме він, в умовах сьогодення, є одним з важливих інструментів для забезпечення конкурентоспроможності підприємства в умовах ринку та споживацьких уподобань, які швидко змінюються.

Список використаних джерел:

1. Виноградова О.В. Маркетинг у соціальних мережах. Підручник / О.В. Виноградова, Н.М. Недопако. – Київ : ДУТ, 2022. - 256 с

2. Гуляєва Л. Швидка SMM-допомога: як використовувати соціальні мережі для розвитку організації та особистого бренду? ТОП 12 порад від експертів. Посібник / Л. Гуляєва та ін.. – Київ : АПСВТ, 2021. – 138с.

3. Виноградова О.В. Електронний бізнес. Книга / О.В. Виноградова, Н.І. Дрокіна. – Київ : ДУТ, 2018. - 292с.

4. Майкл Стелзнер. Контент-маркетинг. Нові методи залучення клієнтів в епоху Інтернету. URL: <https://dut.edu.ua/ua/lib/1/category/2283/view/2256>

Олег ПРИМАСЮК, студент
Відокремлений структурний підрозділ
«Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач, к.с-г.н., Добрівський В.Г.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Оплата праці на сільськогосподарському підприємстві є складним процесом, який вимагає системного підходу та визначається багатьма чинниками. Одним з найважливіших факторів є ефективність виробництва, оскільки оплата праці повинна відображати внесок кожного працівника в загальний результат роботи підприємства. Водночас, слід враховувати конкурентоспроможність ринку праці та забезпечення адекватної оплати праці для забезпечення мотивації й збереження висококваліфікованих працівників.

Один з базових підходів до визначення оплати праці на сільськогосподарському підприємстві - це використання системи оплати праці за результатами роботи. Ця система визначає оплату праці на основі результатів роботи працівника, вимірюваних виробничою потужністю, продуктивності та іншими показниками. Цей підхід стимулює працівників до підвищення ефективності та сприяє зростанню загальної продуктивності підприємства.

Інший підхід - це використання тарифної системи оплати праці, що передбачає визначення фіксованої оплати праці відповідно до рівня кваліфікації та стажу роботи працівника. Цей підхід забезпечує стабільність оплати праці для працівників, але не стимулює їх до підвищення продуктивності та ефективності виробництва.

Незалежно від обраного підходу, важливо забезпечити гідну оплату праці, що відповідає рівню життя в регіоні та конкурентоспроможності на ринку праці. Також варто звернути увагу на систему стимулювання працівників, зокрема, на відсоток премії за досягнення певних цілей чи виконання визначених завдань. Важливо враховувати особливості роботи на сільськогосподарському підприємстві, а саме: сезонність робіт, понаднормову працю, необхідність виконання завдань у складних погодних умовах.

Належна оплата праці та стимулююча система можуть зменшити плинність кадрів та забезпечити позитивну динаміку зростання продуктивності праці [1-2].

Однак, для підвищення престижності та привабливості роботи на сільськогосподарському підприємстві слід не тільки збільшувати заробітну плату, а й використовувати додаткові мотиваційні інструменти, такі як премії, бонуси, соціальні пакети тощо. Крім того, важливим є створення рівних вихідних умов оплати для працівників з різними кваліфікаційними рівнями та рівнями відповідальності.

Найбільш ефективною може бути система оплати, яка базується на результативності та досягненнях працівників. Це означає, що заробітна плата повинна залежати від якості та кількості виконаних професійних завдань, результатів вирощування сільськогосподарської продукції та відповідальності за догляд за тваринами та рослинами. Така система стимулювання може бути ефективним інструментом для підвищення продуктивності та якості роботи працівників.

В процесі формування оптимальної системи оплати праці важливо враховувати рівень безробіття та конкуренцію на ринку праці. Якщо на певній території існує недостатньо робочих місць (пропозиції перевищують попит), то зарплата на сільськогосподарському підприємстві може бути нижчою, ніж в інших галузях. Проте, якщо конкуренція на ринку праці є високою, підприємство може мати проблему зі залученням та утриманням кваліфікованих працівників, але їх заробітна плата буде достатньо високою[3].

Таким чином, оплата праці на сільськогосподарському підприємстві повинна бути ефективною, конкурентоспроможною та справедливою для всіх працівників, враховуючи специфіку роботи в аграрному секторі та його економічну складність. Важливо розробляти та застосовувати такі системи оплати праці, які враховують якість та кількість виконаної роботи, а також стимулюють працівників до вдосконалення своїх професійних навичок, мотивують на отримання вищого результату праці. Залучення нових технологій, підвищення рівня освіти та кваліфікації працівників, а також використання мотивуючих систем оплати праці є важливими компонентами розвитку аграрної галузі та підвищення її конкурентоспроможності.

Список використаних джерел:

1. Вітвіцький В.В., Беженар І.М. Оплата праці в двонаправленому розвитку аграрного підприємництва. *Економіка АПК*. 2021. № 8 С. 79-90.
2. Олійник Т. Г., Мельник І. О., Горобченко О. А. Економіка аграрного виробництва : курс лекцій. Миколаїв: МНАУ, 2019. 105 с.
3. Шепель І.В. Організація обліку і контролю оплати праці на аграрних підприємствах та запропоновані шляхи їх удосконалення. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип.35. С.151-158.

ТРАНСФОРМАЦІЯ СУЧАСНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

У XX ст. крім двох світових воєн сталося понад 350 локальних воєн і воєнних конфліктів. Якщо до Першої світової війни зафіксовано всього 36 локальних воєн і воєнних конфліктів, то в період між світовими війнами їх налічувалося 80, а після Другої світової війни – більш як 250. Після 1945 р. у воєнних діях брали участь понад 12 млн. військовослужбовців майже із 100 країн світу, а кількість загиблих перевищила 35 млн. осіб (у роки Першої світової війни загинуло 10 млн. осіб, Другої світової – 54 млн.) [1].

Відбудовувати Європу після Другої Світової Війни почали аж через три роки після її завершення. До того життєздатність повоєнної західноєвропейської економіки підтримував імпорту з Північної Америки і субсидії та позики з США та Канади.

Так не могло тривати довго, саме тому розробили план Маршалла — програму технічної і економічної допомоги Європі не лише для підтримки, але й для відновлення економіки. Якщо економіку країни після війни не відновити, її потрібно буде постійно дотувати. І останнє у результаті виходить значно дорожче. Здається, цей урок світові лідери засвоїли добре. Адже про плани відбудови України говорять уже зараз, попри те, що воєнні дії тривають.

За рік війни варварської росією проти нашої країни кардинальним чином змінилася вітчизняна економіка, яка, з одного боку, показала високий рівень адаптивності, пружності, а з іншого - зазнала суттєвої трансформації.

За оцінками уряду, національна економіка за підсумками самого складного в новітній історії країни року впала приблизно на третину, а у промисловості незворотні втрати вже перевищили 30 відсотків. Деякі сектори економіки постраждали значно більше. За оцінками Київській школи економіки, за підсумками 2022 року щонайменше 109 великих та середніх підприємств зазнали прямих збитків внаслідок повномасштабного вторгнення та обстрілів. Загалом експерти оцінюють прямі та непрямі збитки України від війни більш ніж в 600 млрд доларів. З яких близько 138 мільярдів – це руйнування інфраструктури та виробництва. Війна скоротила вітчизняний ринок праці, адже за кордон виїхало більше 8 мільйонів наших співгромадян. Переважно це жінки, діти та люди похилого віку. Ще сотні тисяч українців та українок долучилися до армії, щоб зі зброєю в руках відбивати ворожу навалу.

Проте, можна впевнено сказати, що в цілому вітчизняна економіка та бізнес змогли максимально мінімізувати втрати і досить швидко пристосувались до важкого життя в умовах війни.

Наріжним каменем стійкості України та її економіки в перший рік війни, безумовно, стали згуртованість та мужність нашого народу, до якої додалась значна міжнародна

підтримка – як військова, так і фінансова. Протягом минулого року наша держава отримала більше 30 млрд доларів у вигляді грантів та пільгових кредитів, що дозволило профінансувати дефіцит державного бюджету. Цього року ця допомога має сягнути вже 38 мільярдів.

Окрім того, на початку російського вторгнення Євросоюз запровадив з нашою країною строком на один рік режим безмитної торгівлі, що дало можливість українським виробникам більш широко представити свою продукцію на європейських ринках та більш впевнено почувати себе в такі важкі часи. Таке ж право безмитного експорту української продукції надали Канада та Великобританія.

Окрім безпосередніх втрат, які зазнали вітчизняний бізнес та інфраструктура від російських обстрілів та окупації, потрібно вказати і на принципову зміну умов існування української економіки. Скоріше за все вони до кінця війни будуть визначальними для функціонування більшості підприємств.

Перш за все це стосується енергетики, яка є кров'ю економіки. До початку російської агресії вітчизняна енергосистема була однією з найбільших в Європі та мала потужність генерації в 56 гігават. У березні 2022 року Україна повністю інтегрувалася із енергетичними системами Євросоюзу, що у перші місяці війни дозволяло отримувати суттєві надходження від експорту електроенергії.

Український союз промисловців і підприємців зазначає, що одним із головних наслідків російського вторгнення стала майже повна зміна експортної логістики країни. Це було викликано захопленням та блокуванням ворогом більшості морських портів, через які проходило майже 75 відсотків всього товарообігу України, а це 120 млн тонн вантажів щороку. І якщо для аграріїв все ж запрацював "зерновий коридор", то для тих же металургів ситуація залишається критичною. Кардинально змінилися і виробничі ланцюжки на внутрішньому ринку, адже більше 700 підприємств були релоковані з місць бойових дій у західні і центральні області. На другий рік війни головним пріоритетом держави залишається досягнення перемоги над жорстоким ворогом та звільнення усієї української землі від окупантів. Саме це стане основною умовою покращення економічної ситуації. Зрозуміло, що в цих складних умовах треба бути гнучкими та не шукати одного універсального рішення.

Сьогодні, через рік після початку великої навали, ніхто точно не може сказати, скільки ще будуть продовжуватися бойові дії на фронтах та ракетні удари по енергетиці. Ця висока невизначеність не дозволяє вітчизняному бізнесу планувати свої дії на більш довгий період, а державі – залучати іноземні інвестиції. Однак наразі можна з впевненістю казати, що українська економіка витримала надважкий удар ворога і пристосувалася до роботи в умовах війни. А от подальші перспективи відновлення України будуть багато в чому залежати від того, що влада буде робити вже під час другого року війни.

Головним пріоритетом в наступні роки є вступ до ЄС і в такому разі є питання: з якою економікою Україна стане членом Євросоюзу? До лютого 2022 року ми постачали на світові ринки в основному сировину та продукцію без високої доданої вартості. Це

потрібно змінювати і створювати умови для залучення інвестицій та розгортання високотехнологічного виробництва.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк Л. Соціальна конфліктологія: підруч. Тема 12: Міждержавні конфлікти. – Львів : ЛДУВС, 2015. – 564 с.

Ірина САВЕНКОВА, студент

Відокремлений структурний підрозділ

«Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач, к.е.н., доцент Пінчук С.С.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОДУКТИВНОСТІ ПРАЦІ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Для досягнення результативної діяльності будь-якого підприємства ефективне використання трудових ресурсів відіграє не менш важливу роль аніж використання матеріальних або фінансових ресурсів. Підвищення ефективності господарської діяльності потребує комплексного підходу, який передбачає оптимізацію використання сукупності всіх факторів виробництва та наявних ресурсів. Саме трудові ресурси підприємства уособлюють один з ключових факторів виробництва – працю. До того ж, успішне управління сучасними підприємствами вимагає швидкого реагування на зміни, що відбуваються в сучасному світі, а це, в свою чергу потребує гнучкості в управлінні, і, як наслідок, розробки ефективного механізму стимулювання саме праці як одного з ключових факторів виробництва.

Без зростання продуктивності людської праці неможливо забезпечити конкурентні переваги підприємства будь-якої галузі функціонування, не є виключенням і сільське господарство, особливо в сучасних надскладних умовах, коли загострюється питання достатності продуктів харчування для населення країни.

В Україні останніми роками спостерігається негативна динаміка: темпи зростання середньомісячної заробітної плати суттєво випереджають темпи зростання продуктивності праці. Таке явище не можна назвати нормальним, воно повністю суперечить світовій практиці і теоретичним засадам економіки, адже свідчить про те, що формування механізмів оплати праці в Україні сьогодні реально не залежить від результатів діяльності економіки, керованість в управлінні продуктивністю праці втрачена [1].

Саме завдяки підвищенню продуктивності праці стає можливим збільшення обсягів виробництва при збереженні або навіть зменшенні витрат на оплату праці, що сприятиме зростанню прибутковості господарства та стабілізації сільськогосподарського виробництва. Підвищення продуктивності праці позитивно впливатиме на якість продукції, оскільки працівники можуть уважніше ставитись до

виконання своїх професійних обов'язків та зосередитися на деталях. Крім того, підвищення продуктивності праці допоможе зменшити негативний вплив виробництва на довкілля та забезпечити безпеку продукції для споживачів.

Основними напрямками підвищення продуктивності праці для сільськогосподарського виробництва є:

- механізація та автоматизація виробничих процесів: використання сучасної техніки та технологій дозволяє зменшити витрати робочої сили, збільшити швидкість виконання робіт та знизити ризик недоотримання запланованого прибутку;
- використання сучасних методів обробки ґрунту: застосування новітніх методів обробки ґрунту сприяє збільшенню врожайності та зниженню витрат на робочу силу;
- опанування новітніх сортів рослин: високоврожайні та стійкі до хвороби сорти рослин допомагають отримувати більшу кількість продукції на одиницю площі;
- організація раціонального господарювання: впровадження раціональних методів господарювання, поліпшення умов праці і відпочинку дозволяє оптимізувати виробничий процес в цілому;
- підвищення кваліфікації працівників та структури кадрів: навчання працівників сучасним технологіям та методам роботи, збільшення частки висококваліфікованих працівників сприяє зростанню ефективності виробництва та підвищенню якості продукції;
- впровадження наукових розробок у виробничий процес: використання результатів досліджень та наукових досягнень у сільському господарстві підвищує результативність виробництва;
- використання інноваційних рішень у виробництві підвищить ефективність застосування інформаційних технологій, які сприятимуть зростанню продуктивності праці [3].

Для досягнення максимального ефекту від реалізації запропонованих заходів щодо підвищення продуктивності праці, потрібно спиратися на інтегровані підходи до управління виробництвом та використовувати комплексний підхід до розв'язання проблем, що виникають у галузі сільського господарства [2].

Отже, підвищення продуктивності праці є критично важливим для забезпечення ефективного та стабільного сільськогосподарського виробництва і є основним показником успішності підприємства та його майбутнього розвитку. Тільки правильна організація, мотивація праці та впровадження новітніх наукових розробок сприятиме розквіту українських підприємств.

Список використаних джерел:

1. Семикіна М. В. Продуктивність праці: методологія вимірювання, передумови зростання. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2010. Вип. 17. С. 457-463.

2. Семикіна М. В., Петіна О. М., Тимошенко Д. М. Продуктивність праці: напрями підвищення. *Наука – виробництву*: зб. тез доп.: XLVI наук. конф. викл., асп. та співроб., (Кіровоград, 16 квіт. 2015 р.). Кіровоград, 2015. С. 21-24.

3. Климчук А. О., Михайлов А. М. Мотивація та стимулювання персоналу в ефективному управлінні підприємством та підвищенні інноваційної діяльності *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2018. №1. С. 218-234.

Олена САВЧЕНКО, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач, к.е.н., доцент Речка К.М.

ШЛЯХИ ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ ПІСЛЯ ВІЙНИ

Всесвітня історія має багато прикладів реконструкції країн після бойових дій. Після закінчення Другої світової війни у світі сталося понад 30 великих війн і понад 250 військових конфліктів, учасниками яких стало не менш ніж 60 країн.

Але навіть за такої, здавалося б, чималої вибірки успішні приклади відновлення країн можна порахувати на пальцях рук. Кожен унікальний і залежить від багатьох факторів – починаючи з банальної наявності природних копалин і закінчуючи збігом обставин у регіоні. Єдиний спільний знаменник успіху – це рівень зовнішньої підтримки та вміння не прогавити свій шанс[].

Терористична тактика ведення війни росією, внаслідок якої зруйновано тисячі будинків, об'єктів цивільної та критичної інфраструктури, ставить перед Україною ще одне завдання – потрібно пройти не лише важкий шлях до перемоги, а й шлях післявоєнного відновлення. Причому вже зараз, під час війни, потрібно планувати, як це буде і за рахунок чийої фінансової допомоги.

Перший глобальний проєкт відновлення, Україна презентувала на міжнародній конференції у швейцарському Лугано.

План розрахований на десять років та охоплює 15 сфер. Його загальна вартість становить понад 750 млрд доларів. З цієї суми 250-300 млрд розраховують залучити за рахунок партнерських грантів, 200-300 млрд – за рахунок позик або акціонерного капіталу, 250 млрд – за рахунок приватних інвестицій.

План розбито на три етапи. Перший етап – «Стійкість» – передбачає відновлення найважливіших об'єктів критичної інфраструктури до кінця року. Зокрема, йдеться про ремонти котелень, мереж, житла, підтримку малого та середнього бізнесу. Цього року Україна хоче одержати 60-65 млрд доларів. Фактично перший етап плану був реалізований успішно.

Наступний етап у 2023-2025 роках передбачає саме відновлення – реалізацію більшості проєктів всього плану, відновлення об'єктів соціальної сфери, будівництво житла. Етап передбачає залучення фінансування у розмірі понад 300 млрд доларів.

Заключний етап, який розтягнеться на 2026-2032 роки, це вже модернізація та заходи щодо вступу України до Євросоюзу. На це потрібно понад 400 млрд доларів.

На початку вересня уряд України, Єврокомісія та Світовий банк представили першу спільну оцінку збитків від російського вторгнення. Попередньо, збитки та відновлення оцінюються в 349 млрд доларів. Але є два моменти: по-перше, це мінімальна потреба, а, по-друге, це оцінка збитків станом на 1 червня – з того часу, враховуючи численні удари РФ по критичній інфраструктурі, сума значно зросла.

План відновлення України закладає основи для майбутньої відбудови національної економіки та покликаний створити механізми само-підтримуючого економічного розвитку. Однак комплексний аналіз цього документу свідчить про наявність певних протиріч і хибних орієнтирів, які мають бути усунуті при доопрацюванні Плану.

Позитивним аспектом Плану відновлення України є те, що він представляє собою потенційну синергію на шляху до інтеграції в ЄС. У Плані належним чином висвітлені завдання щодо інтеграції в ЄС, синхронізації українського законодавства із Копенгагенськими критеріями та забезпечення взаємного доступу до ринків. Післявоєнна відбудова розглядається як інструмент досягнення відповідності України правилам та стандартам ЄС.

Ще однією перевагою Плану відновлення є обґрунтоване визначення екстрених дій та відповідна оцінка потреб у фінансуванні на 2022 рік. Разом з тим одним проблемним аспектом національного Плану відновлення є розподіл загального фінансування між секторами та різними програмами. У деяких випадках він є нечітко визначеним і недостатньо обґрунтованим. Наприклад, фінансування потреб оборони та безпеки передбачається на рівні 50 млрд. дол. США, включаючи військову допомогу від союзників, яку Україна отримала у 2022 р.

Суттєвим недоліком Плану відновлення є відсутність гармонізації різних політичних ініціатив у площині національного бюджету. Зокрема, в розділі економічного відновлення чітко вказано: “Зниження фіскального навантаження на бізнес і населення до рівня, що стимулює економічне зростання, а саме – не більше 30% ВВП”. Однак зниження податків несумісне з величезними інвестиціями в інфраструктуру, відшкодуванням втрат, спричинених війною, і масштабною фіскальною підтримкою підприємств у пріоритетних секторах.

Підсумовуючи відзначимо, що окреслені вище проблеми та протиріччя національного Плану відновлення потребують широкого обговорення та врахування в процесі подальшого опрацювання плану для того, аби отримати до впровадження цілісний та якісно підготований документ.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк Л. Соціальна конфліктологія: підруч. Тема 12: Міждержавні конфлікти. Львів: ЛДУВС, 2015. 564 с. URL:

https://pidruchniki.com/78492/psihologiya/mezhderzhavni_konflikti.

Назар СЕМЕНЕНКО, студент
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Семененко Т.А.

ВНЕСОК МИХАЙЛА ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО У РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

Михайло Туган-Барановський вніс вагомий внесок у розвиток світової економічної думки в галузі теорії грошей. Дослідження вченого були революційними і безпосередньо вплинули на подальшу еволюцію наукових поглядів на роль грошей у суспільстві. Вивчення проблем грошей і грошового обігу було важливим завданням для М.І. Туган-Барановського, особливо після Першої світової війни, коли стали поширюватись паперові гроші. Вчений висуває ідею запровадження державного регулювання грошово-кредитного обігу з метою стабілізації господарської системи. Ідеї Туган-Барановського залишаються актуальними і важливими для розгляду у світлі сучасних реалій суспільного розвитку.

М.І. Туган-Барановський створив теорію грошей, яка відрізняється власними теоретичними підходами і ідеями щодо форм грошей та грошової системи в майбутньому. Вчений вважав, що паперові гроші є досконалішими і зручнішими в умовах динамічного розвитку капіталізму та зруйнованих війною господарських систем європейських країн. Теорія грошей Туган-Барановського справила вирішальний вплив на подальшу еволюцію наукових поглядів на теорію грошей і грошово-кредитну політику [1; с. 99-114].

Учений досліджує цінність паперових грошей та приходять до висновку, що трудова теорія цінності та теорія граничної корисності є неприйнятними для вирішення цієї проблеми. Аналізуючи цінність грошей з позицій цих теорій, вчений доводить, що цінність паперових грошей неможливо пояснити з позиції теорії граничної корисності, а трудова теорія цінності і кількісна теорія грошей також є неприйнятними для вирішення цієї проблеми. Учений критикує товарну теорію за те, що на цінність грошей і рівень цін товарів впливають різні чинники, а кількісна теорія грошей піддається критиці за неврахування нематеріальної складової цінності грошей [3]. Вчений доводить, що паперові гроші є самостійними грошима, які мають самостійну цінність, яка визначається суб'єктивно і які виконують всі функції металевих грошей.

У своїх працях «Основи політичної економії» та «Паперові гроші і метал» М.І. Туган-Барановський аналізує втручання держави в регулювання цінності паперових грошей з метою стабілізації валютного курсу. Він наголошує на необхідності підтримки

цінності паперових грошей центральним банком як головним пріоритетом, оскільки це впливає на стабільне функціонування всього господарства. Туган-Барановський проаналізував грошову політику, коли центральний банк використовує свій вплив на валютний курс шляхом купівлі-продажу іноземної валюти для стабілізації цінності паперових грошей [3; с. 36-41]. Сьогодні така діяльність центрального банку реалізується за допомогою операцій на відкритому ринку.

Туган-Барановський вніс значний внесок у дослідження інфляції, описавши механізм коливання цінності грошей залежно від зміни господарської кон'юнктури. Він підкреслив необхідність забезпечення стабільності грошової одиниці, яка є важливим завданням для більшості центральних банків. Вчений також зазначив, що надмірна кількість грошей в обігу має негативний вплив на економіку, зокрема зростають ціни, знижується попит, обсяг інвестицій та виробництва. М.І. Туган-Барановський запропонував вилучати з обігу «зайві» гроші через позики та розраховувати необхідний обсяг грошової маси для стабілізації грошової одиниці та обслуговування виробництва. Використання державних позик є активно застосовуваним інструментом для регулювання грошового обігу в сучасній практиці грошово-кредитної політики [1; с. 111].

Учений наголошує на необхідності втручання держави в регулювання грошової сфери, особливо під час економічних криз або воєн. Він виступає за розроблення раціональної грошової політики, але проти зарегульованості ринку. Завдання держави полягає у розумінні природних законів народногосподарських сил, адже тільки в цьому випадку вона може досягти поставлених цілей [2; с. 98].

М.І. Туган-Барановський стверджував, що держава має вирішальну роль у функціонуванні та розвитку паперово-грошової системи. Держава встановлює паперові гроші як законний платіжний засіб, але це робиться не нав'язуванням, а через визнання їх еквівалентом при обміні, що підтримується всіма економічними суб'єктами. Вчений наголошував на тому, що держава стає основним регулятором цінності грошей, і може впливати на них, щоб запобігти коливанням господарської кон'юнктури [3].

М.І. Туган-Барановський створив прогностичні дослідження, які залишаються актуальними в сучасних умовах розвитку ринкового господарства. Його ідеї внесли вагомий вклад у розвиток економічної науки та теорії грошей.

Список використаних джерел:

1. Злупко С.М. Теорія грошей М.І. Туган-Барановського та її вплив на монетаризм ХХ ст. / С.М. Злупко // Фінанси України. – 1998. – № 8. – С. 99–114.
2. Небрат В.В. Українська фінансова думка другої половини ХІХ – початку ХХ століть / В.В. Небрат. – К. : Ін-т економіки та прогнозування, 2007. – 224 с.
3. Туган-Барановський М.І. Паперові гроші та метал / М.І. Туган-Барановський. – К. : КНЕУ, 2004. – 200 с.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПОЛІТИКИ УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ, ГЕТЬМАНЩИНИ ТА ДИРЕКТОРІЇ УНР У СФЕРІ ГРОШЕЙ І ГРОШОВОГО ОБІГУ (1917-1920 РР.)

Період 1917-1920 років є цікавим для історико-економічних досліджень України. Після Лютневої революції 1917 року в Україні вийшла на політичну арену Центральна Рада. Рада утворила Генеральний секретаріат (уряд), якому надавалися функції управління Україною. Україна була фінансовою залежною від Росії, але виникла потреба в формуванні власної фінансової політики. Центральна Рада запропонувала створити власну скарбницю та введення податку на рідну справу та запровадити свою валюту - українські кредитні білети. Приватні банки не підтримали цю ініціативу та запропонували випустити бони, які гарантувалися приватними банками і державою.

У грудні 1917 року Центральна Рада ухвалила закон про випуск державних кредитних білетів на суму 500 млн крб. Державному банку УНР було доручено їх емітувати. 24 грудня 1917 року були випущені перші українські кредитні білети вартістю 100 крб. Українські карбованці стали монетною одиницею УНР з такою ж вагою золота, як і царський рубль [1; с.56-69]. Кредитні білети мали забезпечуватися усім надбанням республіки і ходили паралельно з російськими грошима. Загалом було випущено 532 500 купюр вартістю 100 крб. на суму 53 250 000 крб. Українські карбованці були недосконалими з технічної точки зору, але населення їх прийняло з довірою.

З окупацією України більшовицькими військами українські кредитні білети були скасовані, але по поверненню до Києва у березні 1918 року, Центральна рада випустила знаки державної скарбниці на суму 100 млн карбованців, які приймалися у всіх державних закладах та приватними особами. Всього за час правління Центральної ради було випущено українських грошей на суму 53 250 тис. крб, але грошова реформа не дала очікуваного результату. Умови грошового голоду призвели до зачинення багатьох банків та фінансових закладів [5; с.59-70].

У 1918 році, крім російських та українських грошей, були в обігу німецькі марки та австрійські крони, які мали два офіційних курси в Україні. Нестача розмінних грошей призвела до випуску бонів місцевими органами управління, але політична ситуація ускладнювала нормалізацію грошового обігу. Уряд гетьмана Павла Скоропадського не зміг відокремити українську валюту від російської, але були прийняті закони, які обмежували ввезення російських грошей та передбачали їх штемпелювання в установах Державного банку, але ці заходи не дали значних результатів. Незважаючи на велику кількість випущених грошових знаків, грошей в обігу не вистачало через відсутність регулярного сполучення між регіонами та нестачу товарів. Наприкінці червня 1918 року

в обігу України перебувало 10 447 млн рублів грошових знаків. Уряд випускав державні кредитні білети, скарбничі знаки та обмінні марки на суму 2 676 183 375 копійок, але через нестачу коштів було прийнято закон про випуск 4-річних скарбничих білетів зі ставкою 3,6% річних [2; с.343].

Після завершення Першої світової війни та антигетьманського повстання в Україні владу взяла Директорія УНР. На тлі дестабілізації грошового обігу в Україні, Директорія звернулася до друкування грошей. 4 січня 1919 року Директорія затвердила постанову про випуск кредитних білетів і знаків державної скарбниці на суму 3,5 мільярда карбованців та почала підготовку до введення власної грошової системи з метою стабілізації грошового обігу. Комісія з підготовки реформи підтримала ідею введення власної української валюти та встановлення в Україні власної грошової системи.

У січні 1919 року Рада народних міністрів затвердила закон про введення української гривні як єдиної законної грошової одиниці в Україні та припинення використання російських грошей. Російські кредитні білети та знаки державної скарбниці підлягали обміну на гривні з розрахунковим курсом 180 шагів за 1 рубль, який пізніше знизився до 150 шагів за 1 рубль. Гривня поділялася на 100 шагів, а дві гривні складали карбованець. Проте проведення грошової реформи ускладнювалося через воєнні обставини та не було розпочато на Лівобережжі, де проходило пересування радянських військ [4; с.300]. До кінця 1919 року грошову реформу вдалося провести не повністю. Українські гроші продовжували випускати незважаючи на те, що уряд Директорії був вимушений залишити Київ. Характер грошового обігу України в той час був обумовлений загальними тенденціями та конкретними обставинами, пов'язаними з більшовицькою агресією.

Отже, характер грошового обігу обумовлювався загальними тенденціями та конкретними обставинами, пов'язаними з революційними подіями та громадянською війною. Урядами УНР робилися відчайдушні спроби щодо проведення самостійної фінансової політики та створення власної грошової системи. На жаль, створити самостійну грошову систему та стабілізувати грошовий обіг не вдалося через обставини, що склалися.

Список використаних джерел:

1. Гецько В. Грошова реформа УНР 1917 р.: її здійснення та наслідки // Український історичний журнал. 1997. № 4. – С. 56-69.
2. Кузьменко О. Історія грошей та банківської справи України. Київ: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2011. – 432 с.
3. Кулешов В. Крізь кризу: Гетьманська влада та економіка України 1918-1920 рр. Київ: Темпора, 2003. – 592 с.
4. Сосницький В. Грошова система та банківська справа УНР: становлення та розвиток // Історія України. Т. 10. Київ: Наукова думка, 1992. – С. 299-327.
5. Шиян М. Монети Української Директорії // Вісник Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2001. № 1. – С. 59-70.

Олександр СИТНИК, аспірант
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник – доцент к.е.н., доцент
кафедри організації підприємництва та
біржової діяльності Нікітченко С.О.

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ДИВЕРСИФІКАЦІЯ» ТА ЇЇ РОЛЬ В АГРАРНОМУ ТОВАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Причиною виникнення такого явища, як «диверсифікація» є об'єктивні фактори розвитку ринкової економіки. Адже у західних країнах більшість можливих джерел внутрішнього зростання, що забезпечували підвищення ефективності виробництва, були вичерпані ще в середині минулого століття.

Сутність економічної категорії «диверсифікація» полягає в урізноманітненні напрямів діяльності. Слід зауважити, що для позначення даного процесу до 2009 р., поряд з терміном «диверсифікація», використовувався термін багатовидова діяльність. Проте на даний час ці два поняття чітко розмежовуються. Під диверсифікацією розуміють процес, який відбувається при функціонуванні сільськогосподарських підприємств і може охоплювати всі її сторони. Економічний зміст даного процесу передбачає започаткування будь-якого виду діяльності, що приносить дохід, однак не охоплює всієї діяльності господарства. Багатовидовою вважається діяльність, яка здійснюється за межами підприємства з метою отримання відповідної винагороди [6].

Диверсифікація виробничої діяльності є дуже важливою в ринкових умовах, оскільки вона сприяє взаємопроникненню технологій та вільного руху капіталів і реалізується за такими видами, як операційна, фінансова та інвестиційна. На рівень її ефективності безпосередньо впливає вибір конкурентоспроможних товарів, робіт та послуг, що безпосередньо визначає стратегію розвитку сільськогосподарського підприємства. В свою чергу, ця стратегія передбачає розробку методики отримання, обробки та подання інформації, що дає можливість своєчасного орієнтування на стан попиту і пропозиції, новітні технології, мотиваційних чинників, а також допомагає ідентифікувати перспективні напрями диверсифікації діяльності [4, 5].

Диверсифікацію слід розглядати як об'єктивно необхідний процес розширення асортименту товарів і послуг, нових напрямів інвестування, виходу на нові ринки з метою підвищення ефективності та конкурентоспроможності підприємства за рахунок раціональнішого використання фінансових можливостей і матеріальних ресурсів, зниження економічних ризиків та зростання рівня життя сільського населення. При цьому, метою диверсифікації є збалансування різних видів діяльності підприємств, що в результаті забезпечує ефективність функціонування за рахунок залучення в обіг наявних ресурсів та їх раціонального розподілу між альтернативними варіантами використання. Крім того, можливе досягнення збільшення фінансової синергії; стабілізація доходів;

зменшення ризику; збільшення кредитних можливостей; розширення напрямів діяльності підприємства, що дає змогу нарощувати капітал не лише у прибутковій галузі.

Отже, диверсифікація діяльності є процесом, який відбувається на рівні підприємства і передбачає започаткування будь-якого виду діяльності, що приносить дохід та не охоплює всієї діяльності підприємства. Реалізація стратегії на основі диверсифікації дозволяє доповнити вже існуючий бізнес новими видами діяльності. Диверсифікація є важливою стратегією для зменшення ризиків та збільшення доходності, яку можна використовувати як для інвестування, так і для розвитку бізнесу в цілому.

Список використаних джерел:

1. Томпсон А. А. Стратегический менеджмент: концепции и ситуации: учебник / А. А. Томпсон, А. Дж. Стрикленд; пер. с 9-го англ. изд. – М.: ИНФРА – М, 2000.
2. Ansoff I. Strategic Management Classic Edition / I. Ansoff. – Great Britain, 2007.
3. Chandler A. Scale and Scope: The Dynamics of Industrial Capitalism / A. Chandler. – Germany, 1990.
4. Porter M.E. From Competitive Advantage to Corporate Strategy // Harvard Business Review. – Vol. 65. – No. 3. – May-June. – 1987. – P. 43-59.
5. Mykhailo Marshalok, Alona Melnyk, Viktoriia Vasiuta, Volodymyr Yatsenko, Volodymyr Saienko. Ad Alta: Journal of interdisciplinary research. (september, 2021), by magnanimitas, attn. and/or its licensors and affiliates (collectively, “magnanimitas”). all rights reserved. special issue no.: 11/02/xxii. (vol. 11, issue 2, special issue xxii.). p. 60-66.
6. Ільчук М.М., Нікітченко С.О., Перегуда Є.Ф. Диверсифікація діяльності підприємницьких структур аграрної сфери К.: Економіка АПК, № 4 (258), 2016. – С. 13-21с
7. Н. М. Вдовенко, Л. В. Сухомлин, І. Г. Бачкір, І. А. Гнатенко Управлінські засади моделювання державних пріоритетів в інноваційній економіці: диверсифікація підприємницької діяльності та адаптування ринку DOI: http://www.economy.in.ua/pdf/9_2021/5.pdf

Назарій СОВ'ЯК., студент

спеціальність «Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології», І курс,
Дрогобицький механіко – технологічний фаховий коледж
Науковий керівник – викладач вищої категорії Бенцько І. П.

СТРУКТУРА РИНКУ

Пізнання ринку як економічної категорії неможливе без глибокого аналізу його структури, тобто елементів, з яких він складається, і які взаємодіють між собою. Сучасний ринок проник в усі сфери економіки, в усі її клітинки й усі регіони держави. Уся економіка стає ніби сукупністю ринків.

Отже, сучасний ринок — це складне полісистемне утворення, у якому ринкові закономірності тісно взаємодіють з регулювальними зусиллями держави.

На сучасному ринкові багато суб'єктів: індивідуальні товаровиробники, фірми, домогосподарства, держава, різні громадські та інші організації. Об'єкти ринку - це специфічні групи товарів і послуг. Ринок країни цілісний, однак, він має надзвичайно багату структуру.

Характеристика видів ринків згідно класифікації:

Фінансовий ринок - це ринок, де купують і продають фінансові засоби: гроші, облігації, акції, векселі та інші цінні папери. Він представляє монетарну економіку. На цьому ринкові формуються позиковий процент, курс валют і цінних паперів.

Ці ринки досить близькі між собою. Відмінність між ними така:

1. На ринкові капіталу беруть позику (купують гроші) для придбання капітальних благ, а на ринкові грошей - для купівлі будь-яких товарів і послуг;

2. Ринок грошей охоплює лише короткотермінові (від одного дня до одного року), а ринок капіталів – середньо - й довготермінові кредити.

3 ринком грошей та ринком капіталів тісно пов'язаний ринок цінних паперів. Продаж цінних паперів, як і використання кредиту, є засобом отримання фірмами додаткових коштів для інвестування. Цінні папери грошові документи, що засвідчують право власності чи відносини позики, визначають взаємини між особою, яка їх випустила, та їх власником і передбачають, як правило, виплату доходу у вигляді дивідендів або процентів, а також можливість передачі грошових та інших прав, що впливають із цих документів, іншим особам.

На ринкові товарів і послуг відбувається обмін товарів і послуг особистого й виробничого призначення. В економіці є велика кількість ринків конкретних продуктів, функціонують спеціалізовані ринки. Споживчий ринок охоплює ринки одягу, продовольства, побутової техніки, меблів тощо; ринок товарів виробничого призначення - ринки вантажівок, устаткування, сировини, паливних та енергетичних ресурсів і т. ін.

Ринок природних ресурсів пов'язаний із купівлею-продажем такого специфічного ресурсу, як земля. Він, відомо, охоплює широке коло об'єктів: ґрунти, вода, повітря, рослинний і тваринний світ, корисні копалини і т.ін. Цілком зрозуміло, що окремі природні ресурси, наприклад, повітря і вода, безпосередньо не стають об'єктами купівлі-продажу. Щодо інших елементів ресурсу земля, то корисні копалини, ділянки землі тощо можна вільно продавати і купувати.

Обслуговує всі сфери людської діяльності впровадження найновіших досягнень науки й техніки у виробництво – одна з передумов зростання національного багатства, підвищення добробуту населення, його духовного та інтелектуального поступу.

Особливості ринку праці пов'зані зі специфікою його об'єкта. Як і товарний ринок, ринок праці доволі розгалужений, що зумовлено потребами економіки в різних видах праці.

Національний ринок є взаємопов'язаною сукупністю усіх конкретних ринків: товарів і послуг, праці, природних ресурсів, капіталів, грошей, цінних паперів, науково

– технічних розробок тощо. Зміни в будь – якому секторі національного ринку зумовлюють зміни в інших його секторах.

На кожному з ринків циркулюють певні об’єкти купівлі – продажу, взаємодіють особливі продавці й покупці та під впливом попиту і пропозиції формуються своєрідні ціни.

Список використаних джерел:

1. Економічна теорія: Політекономія : підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – [8-е вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання-Прес, 2012. – 719 с.
2. Економічна теорія : навч. посібник / [В. П. Решетило, Г. В. Стадник, Н. В. Можайкіна та ін.]; за заг. ред. В. П. Решетило; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х. : ХНУМГ, 2014. – 290 с.

Адріана СЛЮСАР, студент

ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України», м. Рівне
Науковий керівник – Бондарчук І.П., викладач вищої категорії,
викладач-методист

ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

Сучасний розвиток економічних систем є неможливим без інновацій.

Інновація – це результат системної діяльності, спрямованої на реалізацію досягнень науково-технічного прогресу та їх удосконалень, що забезпечує підвищення ефективності та отримання конкурентних переваг. Вони оточують нас скрізь, змушуючи реагувати на привнесені ними зміни. В умовах глобалізації в процесах інноваційного розвитку залучені економічні суб’єкти всіх рівнів – від окремої особистості до держав та їх об’єднань. Це обумовлює необхідність постійного запровадження новітніх підходів до ринкової поведінки, методів управління та його функціонального забезпечення. Відтак, питання управління розвитком економічних систем в умовах інноваційної економіки є актуальними протягом останніх десятиріч й залишатимуться актуалізованими й надалі.

Інноваційна економіка ґрунтується на впровадженні інновацій, безперервному технологічному удосконалюванні, виробництві та експортуванні високотехнологічної продукції з високою доданою вартістю. Основою такої економіки є новітні технології. Від інших видів економік її відрізняє те, що основну частину прибутку створює інтелект вчених, новаторів, розвиток інформаційної сфери, а не просте матеріальне виробництво, характерне для індустріальної економіки або висока концентрація фінансів, властива для капіталу.[1]

Інновації виникли поряд з людиною розумною, яка на перших етапах розвитку суспільства навчилася добувати вогонь, робити зброю, обробляти землю.

Йозеф Шумпетер – перший економіст, який ввів перші інновації в економіку. За його словами, інновація – це не просто нововведення, а нова функція виробництва, «нова комбінація». Державна інноваційна політика – це комплекс економічних організаційно-правових та інших заходів держави, спрямованих на впровадження результатів науково-технічного прогресу у виробництво, стимулювання і підтримку інноваційних процесів в економіці. Згідно із Законом «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 № 40-IV, головною метою державної інноваційної політики визначено створення соціально-економічних, організаційних і правових умов для ефективного відтворення, розвитку й використання науково-технічного потенціалу країни, забезпечення впровадження сучасних екологічно чистих, безпечних, енергоресурсозберігаючих технологій, виробництва й реалізації нових видів конкурентоздатної продукції.

Інноваційна економіка є ризиковою. Інноваційна активність та інноваційний розвиток супроводжуються численними ризиками, які є реакцією зовнішнього та внутрішнього середовища на інновації в економіці. Відтак все більшої актуальності набувають питання економічної безпеки та безпеки орієнтованого управління економічними суб'єктами та системами.

Основою масових інновацій і інноваційної економіки є накопичений високоякісний і прогресивний людський капітал. Сучасна інноваційна економіка вважається новою економічною формацією, що поміняє індустріальну економіку.[2]

З погляду економіки, наданий момент, питання інноваційного розвитку є актуальними для науковців різних поглядів, адже лише завдяки спільній роботі досягається ефект синергії – отримуються необхідні результати у вигляді ефективних заходів досягнення економічного та соціального зростання в державі.

На думку економічних науковців, до складу інноваційної економіки входить три складових: економіка інформації, економіка інтелектуальної власності та економіка новацій.[3]

Економіка інформації – це новий напрям в економічній науці, який вивчає економічні процеси виробництва і використання інформації, суспільного руху інформаційних потоків, які відбуваються в економічних системах і організаціях, а також економічні закони, котрим підкоряється динаміка цих процесів.

Економіка інтелектуальної власності – це напрям в економічній науці, який вивчає теорію і практику функціонування ринкових структур і механізмів взаємодії суб'єктів економічної діяльності, пов'язаних з інтелектуальною власністю, організаційні форми та правові основи інтелектуального бізнесу, методи ціноутворення та оцінки вартості інтелектуального продукту, система сучасного обліку, фінансових відносин та процедури укладання відповідних угод щодо інтелектуального продукту.

Економіка новацій – це нова галузь знань, яка вивчає теорію і практику перетворення наукового продукту в матеріальну продукцію. Процес перетворення творчого продукту в продукцію – багатоступеневий процес, в якому приймають участь як автор ідеї, так і той, хто займається бізнесом, проектуванням виробництвом, ринком збуту тощо. В поєднанні можливостей різнопланових спеціалістів для реалізації нової

технології чітко проглядається необхідність поєднання індивідуальної і соціальної складових. Ось чому в умовах розвитку економіки новацій відкритий і зрозумілий діалог взаємодії, суспільства, держави і окремої людини починає відігравати значну роль.

Інноваційна економіка може існувати і розвиватися лише в суспільстві знань, в суспільстві, в якому отримання і використання знань визначається не тільки міркуваннями економічної доцільності, але і тим, що знання в різних формах входять в повсякденне життя звичайних людей.

Отже, ми можемо зробити висновок : що інноваційна економіка дала поштовх до початку розвитку економіки, почала розвивати теоретичні та практичні аспекти. Також на базі науково-методологічних досліджень взаємодії економічної і соціальної систем, а також аналізу цивілізаційно-технологічного розвитку суспільства запропоновано узагальнений підхід до побудови національної інноваційної системи. Нове розуміння сутності інноваційної системи може слугувати основою оновленого змісту підготовки кадрів у сфері інтелектуальної власності, трансферу технологій та інноваційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Старостенко Г.Г., Онишко С.В., Поснова Т.В. Національна Економіка. – 2018.- 136с.
2. За редакцією д.е.н., доц. Л. О. Волощук д.е.н., проф. Є. І. Масленнікова. Інноваційна Економіка -2019. - 10с.
3. Пархоменко О.В., Пархоменко А.В. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності 2015. – 2с.

Роман СТЕПАНЮК, магістр
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник – доцент к.е.н., доцент
кафедри організації підприємництва та біржової
діяльності Нікітченко С.О.

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГІЇ В УКРАЇНІ

Виробництво електроенергії і тепла в Україні традиційно базується на таких викопних енергоносіях як вугілля і газ та на атомній енергетиці. З огляду на це генерація є дуже вуглецеємною, що у поєднанні з неефективним виробництвом енергії та наявною галузевою структурою економіки призводить до надмірно високих викидів.

У нинішній офіційній Енергетичній стратегії Україна робить ставку на подальшу розбудову використання вугільної та атомної енергетики. Необхідне постачання первинних енергоносіїв для цих технологій генерації електроенергії (вугілля і уран) Україна в майбутньому значною мірою може забезпечити своїми силами. Таким чином,

її власні поклади вугілля та урану можуть допомогти їй і надалі зменшувати залежність від імпорту російського природного газу та гарантувати цінову стабільність. Частка вугілля у виробництві електроенергії становить біля 44% і до 2030 року має стабілізуватись на цьому рівні або трохи збільшитися. Природний газ більше не відіграє у виробництві електроенергії жодної ролі, а у виробництві тепла його частка до 2030 року має знизитися до приблизно третини від нинішніх обсягів. Частка ядерної енергії у виробництві електроенергії складає сьогодні біля 48%. Спорудження наступних одинадцяти реакторів збільшить цю частку – на тлі прогнозованого зростання загального споживання – до 52% (2030 р.).

Україна має значний технічний потенціал для використання відновлюваних джерел енергії. Завдяки її значному сільськогосподарському сектору існують дуже добрі передумови для використання біоенергії. Що стосується помірного потенціалу великої гідроенергетики, то він уже майже повністю вичерпаний. Проте її частка може бути збільшена за рахунок підвищення ефективності гідроелектростанцій.

Відновлювані джерела енергії відіграють в енергетичній політиці України лише другорядну роль. Та частка відновлюваних джерел енергії, яка запланована в Енергетичній стратегії країни, а саме приблизно 6% станом на 2030 р., означає помітне відставання темпів їхньої розбудови від можливостей економічного потенціалу. Ці можливості уже сьогодні існують у таких сегментах як біомаса та гідроенергія, а в середньо-строковій перспективі – у використанні вітрової енергії [1.2].

За даними НЕК «Укренерго», станом на кінець 2021 року, загальна встановлена потужність ОЕС України складала 56,169 ГВт, з яких 49,7% припадала на теплові електростанції (ТЕС, ТЕЦ, блок-станції), 24,6% — на атомні електростанції (АЕС), 11,2% — на гідроелектростанції та гідроакумуючі електростанції, а 14,3% — на електростанції, що працюють на ВДЕ. Проте, сучасна енергетична система України характеризується значною часткою базових потужностей, які не призначені для частих і швидких змін режимів роботи, натомість потужності, які спроможні це здійснювати задля балансування системи (на даний час це, в основному ТЕС), вже відпрацювали свій парковий ресурс [1.4].

Протягом наступних декількох років лише електростанції, що працюють на відновлюваних джерелах енергії, зможуть покрити кількість електроенергії, яка буде втрачена для внутрішнього споживання та експорту через зношення інфраструктури існуючих потужностей. Виробляючи електроенергію з енергії вітру та сонця, споживачі не залежать від кількості та «кінцевості» палива, умов його видобутку чи доставки, наявності місця для зберігання палива та утилізації відходів. Тому вони не залежать від усіх тих аспектів, які протягом десяти років робили Україну залежною від російських ресурсів.

Слід зазначити, що відновлювана енергетика робить суспільство незалежним не лише від електроенергії, а й від декарбонізації інших вуглецевоємних секторів економіки, зокрема транспортного. Водень, що виробляється за рахунок вітру і сонця, є

справжнім паливом для всіх видів транспорту і засобом незалежності країн від імпорту супутніх нафтопродуктів.

Отже, економічні та соціальні переваги розвитку відновлюваної енергетики беззаперечні. Однак, оцінюючи стан і перспективи розвитку варто зауважити, що жоден сектор економіки не може стабільно розвиватися без належних державних стимулів і привабливого бізнес-середовища в державі. У нинішніх умовах перед українським урядом стоїть лише одне завдання: захистити внутрішніх та міжнародних інвесторів у відновлювані джерела енергії, які вже інвестували в українську економіку, та створити умови для їх майбутньої господарської діяльності у післявоєнний період.

Список використаних джерел:

1. Дячук О. А. Політика енергоефективності в Україні / О. А. Дячук, Р. З. Подолець, Б. С. Серебренніков, М. Г. Чепелєв // Економіка України. – 2015. – № 4. – С. 58-69.
2. Енергетична стратегія України на період до 2035 року. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/2014_nauk_an_rozrobku/Energy%20Strategy%202035.pdf.
3. Закон України «Про відновлювані джерела енергії». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555-15>
4. Клопов І. Механізми державної підтримки альтернативної енергетики / Іван Клопов. // Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2016. – №1. – С. 117–124.
5. Сектор відновлюваної енергетики України до, під час та після війни <https://razumkov.org.ua/statti/sektor-vidnovlyuvanoyi-energetyky-ukrayiny-do-pid-chas-ta-pislya-viyny>

Людмила СТЕПАСЮК

к.е.н., доцент кафедри економіки

Національний університет біоресурсів і природокористування України

СТАН АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РОСІЙСЬКИХ ЗАГАРБНИКІВ

Внаслідок військової агресії росії 2022 рік болісно вдарив по українському аграрному сектору економіки, який до війни забезпечував близько 20% валового внутрішнього продукту країни. Це призвело до значних матеріальних та фінансових збитків, порушень логістики, втрат врожаю та поголів'я тварин.

З окупованих територій України загарбники вивезли мільйони тонн зерна та значні обсяги сільськогосподарської техніки і устаткування. Також через обстріли були знищені сотні зерносховищ, а частина родючої української землі усіяна мінами та іншою вибухівкою.

Загалом, за підрахунками Міністерства аграрної політики та продовольства прямі збитки від війни в сільському господарстві України станом на вересень 2022р. сягнули

6,6 млрд доларів. Найбільші втрати були в сільгосптехніці – 84,2 тисяч одиниць техніки та устаткування повністю або частково пошкоджені на суму 2,9 млрд доларів. А збитки у 1,9 млрд доларів відбулися внаслідок знищення або викрадення 4 млн тонн зернових та олійних культур.

Проведення господарської діяльності ускладнюється також проблемами зі збутом вирощеної аграріями продукції, і відповідно, браком коштів, якісного насіння та інших ресурсів. Йдеться, насамперед, про паливо, електроенергію, пестициди, добрива тощо.

Військові дії та обмеженість доступу товаровиробників до ринків і ресурсів негативно позначилися на виробництві сільськогосподарської продукції у всіх регіонах країни, але найбільше постраждали ті області, де відбуваються бойові дії.

Проте, все за 11 місяців 2022 р. аграріям вдалося експортувати 50,9 млн тонн продукції АПК та харчової промисловості на загальну суму 21,1 мільярдів доларів. В обсягах це на 16,7 %, а у вартості – на 13,7 % менше, ніж за 11 місяців 2021 року.

Ще одним вагомим успіхом стало те, що попри військові дії наша країна змогла повністю забезпечити себе продовольством.

В 2022р. було проведено найскладнішу в історії України посівну компанію, завдяки чому було зібрано понад 60 млн тонн врожаю, що дало можливість забезпечити себе продовольством на наступний рік[1].

Дослідження проекту Agrohub Benchmarking щодо впливу війни на прибутки великих агрохолдингів за період 2021-2022 рр.. свідчать, що у 2022 р. в порівнянні з 2021р. показник EBITDA знизився більше ніж у 4 рази. Так, якщо у 2021 р. він становив 857 доларів на гектар, то у 2022р. знизився до рівня 207 доларів на гектар.

Ще одним із важливих показників ефективності бізнесу є рентабельність оборотного капіталу, який також знизився за досліджуваний період у 4,8 рази.

Серед основних причин зменшення рентабельності в аграрному секторі економіки України аналітики виділяють збільшення вартості ресурсів і зниження цін на аграрну продукцію. Саме ці фактори разом зі складнощами логістики та збуту несуть найбільші фінансові ризики для аграріїв.

Ситуація також ускладнюється суттєвим розривом між внутрішніми та світовими цінами, що змушує виробників нести додаткові витрати під час збуту. В цьому аспекті в подальшому багато залежить від дії Зернової угоди та інших логістичних можливостей, адже попит на українську продукцію у світі залишається стабільно високим [2].

Проте, незважаючи на всі виклики та проблеми, з якими стикаються виробники аграрної продукції, вони гідно прийняли воєнні виклики та достойно пройшли надважкий минулий рік і мають позитивні настрої та надії на майбутнє.

Адже, після закінчення військових дій, для того, щоб зробити аграрний сектор конкурентоспроможним, необхідно здійснити важливі кроки щодо підвищення ефективності виробництва, залучення новітніх технологій та збільшення інвестицій. Крім того, важливо забезпечити належний рівень державної підтримки та заохочення для аграрних підприємств, що дозволить забезпечити стабільність та

продуктивність даного сектору. Отже, з правильно обраною стратегією аграрна галузь України зможе подолати кризу та стати успішним сектором у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Альона Кириченко. Рік аграрної непереможності: як Україна попри війну годувала себе та світ. URL: <https://www.unian.ua/economics/agro/rik-agrarnoji-neperemozhnosti-yak-ukrajina-popri-viynu-goduvala-sebe-ta-svit-12099183.html>
2. EBITDA українських агропідприємств знизився більш ніж у 4 рази за 2022 рік. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/ebitda-ukrainskih-agropidpriemstv-znizivsa-bils-niz-u-4-razi-za-2022-rik>

Соломія СТЕПАНЮК, студент

ВСП «Рівненський фаховий коледж НУБіП України», м. Рівне
Науковий керівник – Бондарчук І. П., викладач економічних дисциплін,
викладач-методист

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Агропромисловий сектор – один із локомотивів національної економіки України: галузь стабільно зростала до початку повномасштабної війни, щорічне зростання становило 5-6%, частка сільськогосподарського виробництва у ВВП становила 10%, а разом із переробкою сільськогосподарської продукції -16%. Сільське господарство було одним із лідерів світового виробництва деяких видів продовольства, забезпечуючи обсяги торгівлі в еквіваленті 6% калорій світового споживання. Україна була лідером із міжнародної торгівлі олією соняшниковою (перше місце у світі), ріпаком та ячменем (третє та четверте місця відповідно) та іншою продукцією. Торгівля сільськогосподарською продукцією та продовольчими товарами приносила Україні щорічно близько 22 млрд. дол. США та становила 41% усього експорту.

Механізм відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору економіки складається з таких основних відомих принципів як системність, адаптивність, саморегуляція тощо. Але для того, щоб запровадити їх в стратегію управління процесами відтворення ресурсного потенціалу необхідно розробити загальний механізм відтворення ресурсного потенціалу з акцентуванням уваги на відтворення кожного виду ресурсів, моніторингу та регулювання процесів відтворення, розвитку сільськогосподарських територій.

Існують різні підходи науковців щодо трактування економічної категорії «відтворення факторів виробництва» в ринковій економіці. Більшість з них схожі і відрізняються один від одного лише частково окремими компонентами.

Так, науковці, що вивчали і вивчають вищезазначену проблему, визначають

відтворення факторів виробництва як сукупність заходів щодо поновлення особистих (трудові ресурси) і речових (земельні, матеріальні, нематеріальні ресурси тощо) елементів процесу виробництва з метою їх ефективного використання. Більшість теорій щодо їх відтворення базуються на поліпшенні двох основних складових, а саме:

- первинної, або основної (праця та земля);
- вторинної (капітал, що відображає результат впливу праці на природні ресурси та підприємництво).[2]

Досліджуючи відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектора економіки, на думку окремих науковців, повинна, передусім, базуватися на вивченні різних важелів поновлення ресурсного потенціалу в аграрному секторі. З цією метою слід вивчити чинники, що впливають на його відтворення:

- політичні (політичний та соціально-економічний стан у країні);
- соціально-економічні (нормативно-правова база, комплексні програми розвитку сільських територій, стан розвитку аграрного сектора економіки та ринку праці, рентабельність аграрних підприємств;
- рівень матеріального та соціально-психологічного стимулювання працівників тощо);
- ефективність та якість використання сільськогосподарських земель;
- природно-кліматичні (родючість ґрунтів, температурні умови, водна та вітрова ерозія, стихійні лиха та ін.);
- сезонність виробництва (весняно-осінні польові роботи тощо).

Проте всі вищенаведені заходи слід здійснювати, враховуючи особисті та професійні якості кожного аграрія.

З урахуванням вищезазначеної позиції визначено основні складові механізму відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору економіки, а саме:

- відтворення природних ресурсів (екологічна складова);
- мотивація збереження та розвитку трудових ресурсів (мотиваційна складова);
- мотивація збереження та розвитку матеріально-технічної бази (матеріальна складова);
- інституційна складова (розвиток інституцій підтримки аграрного сектору економіки, аграрного виробництва, удосконалення відносин власності, поліпшення механізму управління господарською діяльністю підприємств;
- поліпшення механізму розвитку територій та їх громад тощо), економічна складова (підвищення економічної ефективності діяльності підприємств, використання природних ресурсів;
- економічне стимулювання підприємств і територіальних громад, сприятливі умови для інвестування та кредитування підприємств тощо);
- інформаційна складова (моніторинг та інформаційне забезпечення процесів відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору економіки). Серед всіх складових, найбільше виокремлено, розвивається екологічна складова аграрного сектору.[3]

Стратегія розвитку аграрного сектору передбачає збалансованість розвитку за

економічними, соціальними та екологічними критеріями, що підтверджує головний принцип механізму відтворення ресурсного потенціалу за трьома напрямками:

- економічним (відтворення в процесі виробництва та за рахунок використання інноваційних технологій;
- відтворення на рівні підприємства;
- соціальним (розвиток територій та їх громад, соціальної інфраструктури, сімейного та фермерського бізнесу);
- екологічним (збереження природних ресурсів; зменшення техногенного навантаження).

Стратегія містить напрямки стимулювання раціонального і ефективного використання земель та підвищення рівня екологізації сільськогосподарського землекористування, що відповідає мотивуючим функціональним процедурам в механізмі відтворення. Стратегія відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору економіки повинна враховувати всі складові та використовувати сучасні інструменти стратегічного і тактичного планування та прогнозування.

Список використаних джерел

1. Лозовський О.М., Горшков М.А. Принципи формування та стратегія реалізації механізму управління процесами відтворення ресурсного потенціалу аграрного сектору економіки, Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, Вінниця, Україна, 2018.
2. Науковий вісник Херсонського державного університету, Клокар О.О. доктор економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту Білоцерківського національного аграрного університету, №8 від 17.12.2019.
3. Бондаренко О. А. Організаційно-економічний механізм відтворення основних засобів в АПК : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК» / О.А. Бондаренко. – Дніпропетровськ, 2019. – 20 с.

Юрій СТЕПАНЮК, магістр
Національний університет біоресурсів
і природокористування України
Науковий керівник – доцент к.е.н., доцент
кафедри організації підприємництва та біржової
діяльності Нікітченко С.О.

БІЗНЕС-ПЛАНУВАННЯ, ЯК ОСНОВА ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ

Розвиток сільськогосподарських підприємств в Україні потребує створення ряду передумов, основними з яких оновлення та модернізація матеріально-технічної бази,

впровадження новітніх технологій виробництва та організації діяльності, стандартизація та сертифікація продукції. гармонізувати з міжнародними стандартами, забезпечити якість продукції, диверсифікувати продукцію, види діяльності та ринки збуту тощо. Важливою передумовою розвитку сільськогосподарських підприємств є вирішення таких питань, як фінансування їх виробництва, фінансування підприємницької та інноваційної діяльності. залучення вітчизняних та іноземних інвестицій у галузь та збалансування інвестиційних процесів.

Перехід до інноваційної моделі розвитку економіки неможливий без залучення інвестицій. Відповідно до законодавства інвестиції на відтворення основних засобів і розширення матеріально-виробничих запасів здійснюються у формі капітальних вкладень. Інвестування — це цілісний процес вкладення капіталу, у якому відбувається послідовний обмін різними формами вартості та динамічний зв'язок між взаємопов'язаними елементами інвестиційної діяльності: ресурси — витрати — доходи.

Інвестиційні та інноваційні процеси слід аналізувати не окремо, а комплексно. Розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності пов'язаний з інноваційним потенціалом, який свідчить про можливість і здатність підприємства впроваджувати інновації.

Інвестиції українського бізнесу та інноваційний розвиток мають базуватися на: активній участі держави для підтримки сталості інвестицій та бізнес-інновацій; визначити пріоритетні галузі для іноземних та внутрішніх інвестицій; вибір ефективної довгострокової стратегії економічного зростання компанії; ефективний моніторинг ринку, аналіз конкурентного середовища; безпека ресурсів компанії [4].

Бізнес-планування є однією з найважливіших складових системи фінансового планування на підприємствах, які функціонують в умовах конкурентного середовища, оскільки воно не тільки забезпечує внутрішні потреби підприємства в обґрунтованих кількісних оцінках майбутніх капіталовкладень, а й сприяє залученню надійних інвесторів для їх фінансування.

Процеси на фінансовому ринку АПК, зважаючи на розвиток його окремих секторів і сегментів, а також розвиток діяльності інвестиційних інститутів, є дуже динамічними. Тому тут велику роль має відігравати держава як гарант стабільності фінансового ринку. Враховуючи закономірності руху фінансового капіталу, держава й учасники ринку цінних паперів повинні сприяти розвитку цього ринку, підвищенню ефективності економіки та економічному зростанню виробництва. Формування і функціонування капіталу підприємства тісно пов'язані з виробництвом. Одна з основних проблем, що постає перед підприємцем, полягає в тому, щоб сформувати оптимальну структуру капіталу підприємства в нових умовах.

Тому, виникає потреба в розробці бізнес-плану. Його вимагають комерційні банки й кредитні організації, інституціональні та індивідуальні інвестори, інші фінансуючі організації. Для отримання бюджетних позичок чи фінансування в рамках конкретних державних програм теж потрібен бізнес-план. Але найбільше його розробка потрібна керівникам та власникам підприємства, щоб детально проаналізувати свої ідеї та плани,

оцінити їх реалістичність і перспективність, встановити сильні та слабкі сторони діяльності, знайти способи посилити перші та знизити другі [3].

У світовій практиці бізнес-план вже давно став загальноприйнятим способом надання комерційної інформації та основою для ведення ділових переговорів. З розвитком ринкових відносин в нашій країні та розширенням міжнародних економічних зв'язків, бізнес-планування стає одним із важливих елементів забезпечення конкурентоспроможності та успішної виробничо-фінансової діяльності підприємства. На основі бізнес-плану здійснюється розрахунок економічної ефективності бізнес-ідей та інвестиційних рішень, оцінка комерційної доцільності вкладення коштів на їх здійснення.

Бізнес-планування особливо необхідно, якщо компанія хоче розширити або оновити виробництво, змінити напрямок діяльності, освоїти нові ринки або продукти, взяти участь у злитті бізнесу або створити нову компанію.

Основною метою розробки бізнес-плану є середньострокове планування виробничо-фінансової діяльності підприємства, відповідно до потреб і запитів ринку, з метою залучення необхідних ресурсів і оплати його витрат. ефективні дії

Добре розроблений бізнес-план визначає та розкриває всі основні питання майбутньої діяльності підприємства, визначає потребу в ресурсному забезпеченні, прогнозує різні можливі (як позитивні так і негативні) варіанти розвитку ситуації. З цього документу зацікавлені особи можуть отримати відповідь на питання де і як підприємство буде реалізовувати свою продукцію; як розвиватиметься її виробництво; які трудові, матеріальні та фінансові ресурси будуть використані; які заходи необхідно буде здійснити при сприятливій економічній, політичній та конкурентній обстановці, а також у випадку непередбачених обставин; які фінансові та інші економічні наслідки принесе реалізація бізнес-ідеї. Крім того, бізнес-план дозволяє визначити ті показники та їх граничні величини, на основі яких буде здійснюватись контроль реалізації плану.

Отже, бізнес-план є одним із бізнес-документів, що визначають стратегію розвитку підприємства. Однак на практиці стандартної, універсальної форми бізнес-плану не існує, а процес розробки формується на основі чіткої логіки написання. Відтак, розробка бізнес-плану – є відповідальним процесом створення виду підприємницької діяльності, тому зрозуміло, що чим менше помилок буде допущено під час уточнення, тим менше проблем виникне у компанії в процесі реалізації.

Список використаних джерел:

1. Данилишин Б. М. Інвестиційна політика в Україні / Б.М. Данилишин, М.Х. Корецький, О.І. Дацій. // НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України. – Донецьк : Юго-Восток, 2006. – 290 с.

2. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому виробництві України: монографія / О.І. Дацій. – К.: ННЦ «Інститут аграрної економіки», 2004. – 426 с.

3. Ільчук М.М., Коновал І.А. Бізнес - планування підприємницької діяльності в

АПК. Навчальний посібник. – К. : ЗАТ «НІЧЛАВА», 2013. – 275 с.

4. Повна С.В. Пріоритети інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства аграрного сектора економіки / С.В. Повна // Інвестиційні пріоритети епохи глобалізації: вплив на національну економіку та окремих бізнес: зб. наук. пр. / Дніпроп. нац. ун-т. – Дніпропетровськ, 2008. – С. 64 – 67.

Ірина ТЕРЕЩЕНКО, викладач

Відокремлений структурний підрозділ
«Ніжинський фаховий коледж Національного університету Біоресурсів і
природокористування України»

ІННОВАЦІЙНІ СТРАТЕГІЇ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

В умовах розвитку ринкових відносин та формування конкурентного середовища власне інновації стають домінуючим ресурсом, здатним забезпечити інвестиційну привабливість, фінансову стабільність, ефективну діяльність та конкурентоспроможність окремих підприємств, галузей та промисловості в цілому не лише на вітчизняному ринку, але й на міжнародному.

Інноваційний характер виробництва є одним з найвагоміших факторів, що визначають успішність діяльності підприємства в ринковому середовищі, його фінансову стабільність та конкурентоспроможність. Особливої уваги цей чинник набуває в умовах ринкової трансформації національної економіки України, коли інновації слід розглядати як ресурс підвищення конкурентоспроможності продукції окремих підприємств, галузей та промисловості в цілому не лише на вітчизняному ринку, але й на міжнародному.

Інноваційна стратегія підприємства – це цілеспрямований процес розробки і реалізації управлінських рішень, спрямованих на створення і розвиток продуктових і технологічних інновацій, принципи якого формуються загальною стратегією бізнесу підприємства [2].

Можна виділити різні типи інноваційних стратегій, які використовуються підприємствами. За впливом на існуючі ринки можна виділити такі інноваційні стратегії [3].

Поступові інновації передбачають поступовий розвиток концепцій, продуктів або послуг на існуючому ринку. Завдяки цьому типу інновацій нові продукти є дещо кращими за їхні попередні версії та включають лише незначні модифікації поточних рецептур продукту чи техніки надання послуг.

Підривні інновації — це теорії щодо концепцій, продуктів або послуг, які порушують існуючі ланцюжки створення вартості або створюють абсолютно нові. Хоча проривні інновації спочатку здаються менш ефективними, якщо їх оцінювати за допомогою традиційних вимірювань вартості, вони мають чіткі характеристики, які є цінними для невеликих сегментів ринку.

Підтримуючі інновації – це протилежність проривним інноваціям. Замість того, щоб створювати нові цінності, вони покращують та розширюють існуючі, щоб задовольнити потреби клієнтів. Нещодавно оновлені продукти можуть бути дорожчими та мати більшу маржу, ніж раніше, якщо вони привабливі для більш вимогливих клієнтів високого класу з кращою продуктивністю.

Продуктові інновації – орієнтовані на виробництво й використання нових (поліпшених) продуктів у сфері виробництва або у сфері споживання, тобто на створення нової споживчої цінності, що приваблює більшу кількість споживачів (новий товар).

Інновації в сфері послуг — це процес значного вдосконалення концепції, продукту або процесу обслуговування на нових або існуючих ринках. Це може бути новий канал залучення або розподілу клієнтів, вдосконалена техніка передачі або нове рішення для інтерфейсу клієнта.

Технологічні інновації являють собою кінцевий результат інноваційної діяльності, що отримав втілення у вигляді нового чи удосконаленого продукту або послуги, впроваджених на ринку, нового чи удосконаленого процесу або способу виробництва (передачі) послуг, що використовуються в практичній діяльності.

Технологічні інновації являють собою кінцевий результат інноваційної діяльності, що отримав втілення у вигляді нового чи удосконаленого продукту або послуги, впроваджених на ринку, нового чи удосконаленого процесу або способу виробництва (передачі) послуг, що використовуються в практичній діяльності.

Маркетингові інновації пов'язані із використанням нових або вдосконалених рішень щодо маркетингової діяльності підприємства, які стосуються нових маркетингових методів, рішень, інструментів, технологій, використання яких сприяє стабільному розвитку бізнесу, а за умов їх успіху – навіть його прискоренню.

Після вибору найпривабливішої інноваційної стратегії приймається рішення про виділення ресурсів на розроблення нових проектів.

Таким чином, при визначенні найпривабливішої інноваційної стратегії підприємства дотримуються певних критеріїв, серед яких найважливішими є:

- відповідність можливостям і загрозам зовнішнього середовища;
- відповідність цілям підприємства і сумісність з її місією;
- досягнення конкурентних переваг за рахунок використання сильних сторін підприємства і сильних сторін (переваг) конкурентів;
- наявність необхідних ресурсів, наукового, технічного, виробничого, кадрового потенціалів;
- досягнення балансу між усіма структурними підрозділами підприємства;
- використання ефекту синергізму інноваційної діяльності як єдиної системи [1].

Отже, щоб досягти успіху в розробці найкращої інноваційної стратегії, підприємству потрібно визначити найкращі інноваційні інструменти та розвивати інноваційну інфраструктуру.

Список використаних джерел:

1. Краснокутська, Н.В. Інноваційний менеджмент: навч. посібник [Текст] / Н.В. Краснокутська. – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.
2. Мельник Ю.М. Інноваційна стратегія підприємства як джерело його конкурентних переваг / Ю.М. Мельник // Економіка харчової промисловості. – 2015. – Випуск 4. – Т. 7. – С. 67-72.
3. What Are Innovation Strategies? (With Stages and Types). Indeed Editorial Team. 2021. URL: <https://ca.indeed.com/career-advice/career-development/innovation-strategies>

Назар ТКАЧ, аспірант

Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Науковий керівник – доцент, д.е.н. Мірзоева Т. В.

ПЕРЕВАГИ ТА МОЖЛИВОСТІ ВИРОЩУВАННЯ НІШЕВИХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР

Сільське господарство є життєво важливою галуззю для багатьох країн, що забезпечує продуктами харчування населення та сировиною різні галузі промисловості. У той час як основні культури, такі як пшениця, кукурудза та соєві боби, домінують на ринку, зростає інтерес до нішевих сільськогосподарських культур, які характеризуються унікальними властивостями. Ці культури пропонують унікальні переваги та можливості як для фермерів, так і для споживачів.

Однією з головних переваг нішевих культур є диверсифікація джерел доходу. Замість того, щоб покладатися на вирощування монокультури, фермери можуть вирощувати декілька різноманітних нішевих культур, які можуть розподілити їхні доходи та зменшити залежність від одного товару або поєднати вирощування традиційної культури з нішевими, що забезпечить аналогічний ефект. Нішеві культури також стикаються з меншою конкуренцією порівняно з основними культурами, так як підприємств, які вирощують однакові культури небагато, що може призвести до вищих прибутків. Окрім того, нішеві культури можуть покращити здоров'я ґрунту та біорізноманіття через урізноманітнення посівів і зменшення використання синтетичних матеріалів, таких як мінеральні добрива та засоби захисту рослин. Крім того, нішеві культури можуть зберегти традиційні культури та знання, що принесе користь культурній спадщині та майбутнім поколінням. Нарешті, зростає попит на унікальну та високоякісну продукцію через усвідомлення людством необхідності бути в гармонії з собою та світом, яка може принести користь як виробникам нішевих культур, так і споживачам [1, 2].

Щоб скористатися цими перевагами, фермерам необхідно визначити нішеві культури, які підходять для їхніх місцевих кліматичних умов. Це передбачає

дослідження та експерименти з різними культурами, а також пошук тих, виробництво яких із найбільшою ймовірністю процвітатиме у їхній місцевості. Після вибору нішевих культур, фермери можуть розвивати виробництво продукції з доданою вартістю – такі як спеціальні продукти харчування, натуральні ліки чи косметичні інгредієнти – та освоювати нові ринки. Це може збільшити цінність нішевих культур і створити нові можливості для фермерів. Стійкі методи виробництва, такі як органічне землеробство або агролісомеліорація, також можуть підвищити цінність і товарність нішевих культур. Крім того, співпраця з іншими виробниками та зацікавленими сторонами може надати підтримку та можливості для обміну знаннями, тоді як побудова міцних відносин із клієнтами може створити лояльних і постійних покупців [1].

Підсумовуючи, вирощування нішевих сільськогосподарських культур пропонує численні переваги та можливості для фермерів і споживачів. Диверсифікуючи потоки доходів, зменшуючи конкуренцію з основними культурами, покращуючи стан ґрунту та біорізноманіття, зберігаючи традиційні культури та знання, а також задовольняючи споживчий попит на унікальну та високоякісну продукцію, нішеві культури можуть забезпечити нові економічні, екологічні та соціальні вигоди. Однак, важливо враховувати проблеми та обмеження нішевого рослинництва, такі як необхідність мати спеціальні знання та ресурси, потенційні високі виробничі витрати та ризики, а також можливу невизначеність ринку. Збалансування економічних, екологічних і соціальних факторів має вирішальне значення для прийняття обґрунтованих і стійких рішень у сільському господарстві для підприємств, які прагнуть почати свій шлях у нішевому секторі агровиробництва. Зрештою, розвиток нішевих напрямків сільського господарств і підтримка його з боку держави та суспільства, може сприяти створенню більш різноманітної, стійкої та сталої продовольчої системи світу.

Список використаних джерел:

1. Мірзоєва Т. В. Пріоритети нішової диверсифікації як ефективної конкурентної стратегії розвитку лікарського рослинництва. Економічний простір. 2022. № 156. С. 82–85.
2. Черевко І. В. Поняття нішевих культур та їхнє місце у диверсифікації сільськогосподарського виробництва. Аграрна економіка. 2018. Т. 11. № 1–2. С. 5–14.

Оксана ЧЕВЕРНОЖЕНКО, викладач

Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів
і природокористування України»

ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК БІЗНЕСУ В ПІСЛЯОКУПАЦІЙНИЙ ПЕРІОД

Повне російське вторгнення стало великим викликом для економіки України і змусило бізнес-власників переглянути свої формати роботи. Багато підприємств зазнали

великих збитків, і, на жаль, є ті, хто втратив все через руйнування та окупацію наших територій. Проте загалом бізнес-спільнота намагалася вижити та продовжувати свою діяльність, незважаючи на всі зусилля агресорів знищити нашу економіку, як бойовими діями, так і енергетичною кризою. За останні роки, українські підприємства змогли адаптуватися до нових умов та знайти нові ринки збуту, що дозволило їм зберегти свою конкурентоспроможність та стабільність.

У період початку війни, бізнес стикався з багатьма проблемами, такими як логістика, проблеми з доставкою закордонних товарів та виїздом за кордон, невизначеність майбутнього, падіння попиту та неплатоспроможність клієнтів, підвищення вартості сировини, матеріалів та енергоресурсів, недоступність кредитних коштів, а також нестача кваліфікованих працівників.

Падіння національної економіки за підсумками 2022 року склало 30%, а споживча інфляція становила 26,6%, що означає здорожчання товарів і послуг в Україні в середньому на чверть. Відбулася і значна девальвація національної валюти, що теж не могло не позначитися на вартості товарів і послуг.

У Київській школі економіки підраховали загальні втрати українських підприємств від війни. За оцінками фахівців, загальна сума прямих збитків підприємств (включно з державними) складає 13 млрд доларів, а загальні непрямі збитки оцінюються у понад 33 млрд доларів. Для відновлення підприємств потрібно майже 25 млрд доларів.

На допомогу прийшли різні програми державної підтримки, які надали підприємствам можливість отримати додаткові фінансові ресурси та зберегти свою конкурентоспроможність. Від самого початку конфлікту, уряд зосереджувався на розвитку економіки та створенні сприятливих умов для роботи підприємців. У березні 2022 року був прийнятий закон про пільгове оподаткування, який дозволяв бізнесу отримувати значні податкові пільги. Крім того, уряд скасував мито та ПДВ на імпортовані товари, що значно полегшило роботу та знизило витрати для багатьох підприємців.

Для того, щоб допомогти бізнесу подолати складнощі, уряд запустив безвідсоткові кредити в рамках програми "5-7-9". Ця програма стала надзвичайно корисною для підприємців, які потребували додаткових фінансових ресурсів для покриття витрат на забезпечення робочих місць та на розвиток свого бізнесу.

До того ж, уряд запровадив грантову програму "єРобота". Завдяки цій програмі підприємці мали можливість отримати грант на створення нових робочих місць та розвиток свого бізнесу. Крім того, деякі підприємці змогли скористатися програмою релокації, щоб перевезти свої підприємства в безпечніші регіони та продовжити свою діяльність там.

За даними Мінекономіки, на початок лютого 2023 року було переміщено 791 підприємство, з яких 617 вже працюють на новому місці.

Крім того, Кабінет міністрів створив стратегічний запас нафти і нафтопродуктів, щоб не дозволити різкого підняття цін на паливо у разі форс-мажорів, а це надасть можливість бізнесу не підвищувати ціни на свою продукцію.

Залучення іноземних інвестицій може допомогти українським підприємцям розвивати свої проекти та випускати конкурентоспроможну продукцію на міжнародні ринки. Гармонізація законодавства з нормами ЄС та підтримка бізнесу в виході на європейські ринки також допоможе збільшити економічний потенціал України та підвищити конкурентоспроможність українських компаній.

Протидія тіньовій економіці є одним з найважливіших завдань для забезпечення стабільності та прозорості в економіці. Це може допомогти збільшити довіру бізнесу до держави та зменшити ризики нелегальних дій. Діджиталізація послуг та контрольних дозвільних процедур може підвищити ефективність бізнес-процесів та зменшити бюрократію, що допоможе прискорити розвиток бізнесу в Україні.

Реформа дозвільно-регуляторної сфери є важливим кроком у покращенні бізнес-клімату в Україні. Це може допомогти зменшити адміністративні бар'єри та зменшити ризики корупції, що позитивно відобразиться на розвитку бізнесу в країні.

Звичайно, в умовах війни, марно сподіватися на відчутний економічний підйом. Проте не варто складати руки – слід працювати на своєму місці і витискати максимум з існуючої ситуації. Перемога настане, а з нею і відновлення, підвищення добробуту та нові перспективи для розвитку бізнесу.

Список використаних джерел:

1. <https://5-7-9.gov.ua/>
2. <https://erobota.diia.gov.ua/>
3. <https://smida.gov.ua/news/allnews/>
4. <https://www.unian.ua/economics/other/>

Софія ШПАК, студентка

спеціальність «Дизайн», III курс,

Дрогобицький механіко – технологічний фаховий коледж

Науковий керівник – викладач, методист Зазуля Л. М.

ЕКОНОМІЧНИЙ ЗМІСТ ПОНЯТТЯ «РИНОК»

Економічна свобода набагато ілюзорніша,

ніж це видається на перший погляд.

Кожен має право чинити на ринку так, як йому заманеться.

Однак якщо хто небудь визнає за краще робити те,

що ринок не еквалює, ціною індивідуальної

свободи виявляється економічне розорення.

Р.Хейлбронер, американець, соціолог і економіст XX ст.

Світова практика засвідчує, що найефективнішою формою організації економічного життя суспільства є ринкова економіка.

У ринковій економіці питання господарського життя вирішують через взаємодію попиту і пропозиції: уподобання покупців визначають попит на товари, тоді як витрати виробництва є основою пропозиції товарів. Попит і пропозиція урівноважуються зміною цін (ціновим механізмом). Ринок координує господарську поведінку в ринковій економіці.

З давніх часів ринок визначали як місце (ринкова площа), де здійснюється купівля або продаж товарів. Ось чому у багатьох слово “ ринок ” асоціюється з базаром, місцем обміну виробничих благ. Це вірно лише частково. Ринок - поняття більш широке і містке. Це і магазини, універмаги, універсами, де купуються продукти харчування, одяг, взуття, товари щоденного вжитку. С ринки, на яких продаються і купуються цінні папери (акції, облігації) - фондові біржі. На товарних біржах, де пропонуються товари (зерно, цукор, цемент) за стандартними якісними показниками, покупці та продавці вступають у конкурентні відносини. Як правило, це була торгова площа в центрі міста або спеціально обладнане приміщення, де зустрічалися продавці (власники товару) і покупці (власники грошей). Тут у результаті досягнутої домовленості встановлювалися ціни на товар, який в обмін на гроші переходив у руки покупця. Ринок, по-перше, розуміється як місце, де відбувається процес купівлі - продажу результатів людської діяльності, а отже, як сфера підприємницької діяльності - бізнесу. Тобто, мова йде не лише про купівлю - продаж товарів, а й про інші результати діяльності людей, наприклад, діяльність інтелектуальної, фінансово кредитної (позичкові капітали, цінні папери і т.д.). Предметом купівлі-продажу також виступає інформація. Тому поняття “ товарний ринок ” - це лише елемент загального поняття “ ринок ”. По - друге, ринок - це сукупність економічних відносин між людьми у сфері обміну, посередництвом яких здійснюється реалізація результатів людської діяльності. В такому аспекті ринок виступає як економічна категорія. По-третє, ринок це місце, де відбувається остаточне визначення суспільством втіленої в результати діяльності праці.

Отже, у широкому розумінні ринок це певний спосіб організації економічного життя, характерними ознаками якого є: самостійність учасників економічного процесу; комерційний характер їхньої взаємодії; суперництво (конкуренція) господарюючих суб'єктів; формування економічних пропорцій під впливом динаміки цін та конкурентної боротьби; ціни, що складаються на основі попиту та пропонування.

На ринку з'ясовуються реальні потреби суспільства Ринок показує виробникам, що виробляти і в якій кількості. Нарешті, на ринку визначається вартість результату людської діяльності, в тому числі й товарів. Трактуючи так широко поняття " ринок ", не слід у той же час ототожнювати його з ринковою економікою. Ринок – це лише елемент ринкової економіки, куди поруч з ринком входять сфери виробництва, розподілу й споживання.

Ринок - механізм, що об'єднує продавців і покупців, кожний із яких є самостійним у своїх діях. Для ринку характерне рівноправне становище його власників, їх повна економічна відповідальність за свої дії, застосування принципу економічної вигоди. В основі ринкової економіки лежить приватна власність на ресурси та свобода

підприємництва й вибору. Її рушійною силою виступає особистий інтерес, а конкуренція виконує роль регулюючого та конкуруючого механізму. Держава в економіці відіграє другорядну роль. Будь-яка економічна система повинна вирішувати три фундаментальні питання: які саме товари та послуги повинні бути вироблені та в якій кількості; як повинні бути використані економічні ресурси у виробництві товарів та послуг; для кого повинні вироблятися товари, тобто яким повинен бути розподіл доходу між членами суспільства. Вільний ринок й вільні ринкові ціни і забезпечують відповідь на інші питання. Споживачі оцінюють товар (платять за нього гроші). Товар, який вибрав споживач, і буде вироблятися. Виробник випускає той товар, дохід від реалізації якого покриє витрати, пов'язані з виробництвом, і принесе прибуток. Прагнення виробників до збільшення прибутків підказує їм, як виробляти товари. Конкуренція змушує зменшувати витрати виробництва, тому розробляється та впроваджується нова техніка, вибирається найбільш економна комбінація факторів виробництва. Врешті, ринок забезпечує товарами тих, хто їх може купити. Ціни на товари відіграють вирішальну роль у формуванні структури грошових витрат споживачів. У межах грошового доходу споживача його переваги та ціни на товари визначають розподіл національного продукту.

Усе це і робить ринок. Робить об'єктивно, без втручання держави. Цю здатність ринку - ефективно регулювати розподіл обмежених ресурсів і надавати надійну інформацію покупцям і продавцям - А.Сміт назвав "невидимою рукою провидіння". Покупець не знає продавця, продавець не знає покупця. Обома керує "невидима рука", забезпечуючи добробут для усіх.

Список використаних джерел:

1. Економічна теорія: Політекономія : підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – [8-е вид., перероб. і доп.]. – К. : Знання-Прес, 2012. – 719 с.
2. Економічна теорія : навч. посібник / [В. П. Решетило, Г. В. Стадник, Н. В. Можайкіна та ін.]; за заг. ред. В. П. Решетило; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х. : ХНУМГ, 2014. – 290 с.

Аліна ЯЩЕНКО, студент

Національний університет

біоресурсів і природокористування України

Науковий керівник – к.е.н., доцент Степасюк Л.М.

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Ефективне зростання аграрного сектору економіки можливе лише за ефективної мобілізації капітальних ресурсів та забезпечення якісного оновлення і раціонального використання виробничого капіталу.

Сучасні умови господарювання та рівень конкуренції потребує від підприємств підвищення ефективності їх діяльності, яка визначає здатність підприємств до

фінансового виживання. Ефективність діяльності підприємства значною мірою характеризується показником ефективності використання капіталу, тобто максимальної його віддачі, яка виражається збільшенням суми прибутку на 1 гривню капіталу. Цього можна досягти за умови раціонального використання всіх видів ресурсів, недопущення їх перевитрат на всіх стадіях кругообігу. Тому, особливої актуальності набувають питання пошуку шляхів ефективного використання основного та оборотного капіталу для забезпечення стійкості фінансового стану підприємства.

Ефективність використання капіталу характеризується його віддачею, прибутковістю (рентабельністю) як відношенням суми прибутку до середньорічної вартості капіталу і залежить від швидкості його обігу. Затримка руху коштів призводить до уповільнення оборотності капіталу, вимагає додаткових вкладень і може спричинити значне погіршення фінансового стану підприємства. Однак, потрібно прагнути не тільки прискорення руху капіталу на всіх стадіях кругообігу, але й максимальної його віддачі, яка полягає у збільшенні суми прибутку на одну гривню капіталу.

Особливістю капіталу є те, що він має бути кимось нагромаджений, створений і в процесі застосування має мати властивість самозростання. Отже, для капіталу найважливішим є те, що за певних умов початкова вартість капіталістичних цінностей забезпечує додаткову вартість, тому, що головною функцією капіталу є принесення доходу.

Основними факторами і шляхами підвищення економічної ефективності використання капіталу аграрних підприємств є: підвищення врожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тварин; поліпшення якості продукції; використання найефективніших проектів будівництва сільськогосподарських об'єктів; оптимальне використання кормів, насіння, добрив, запасних частин, електроенергії, багаторічних насаджень тощо.

Сільськогосподарським підприємствам також необхідно велику увагу приділяти збільшенню розміру капіталу та оптимізації його структури. Серед вагомих напрямів поліпшення забезпеченості капіталом сільськогосподарських підприємств слід зазначити наступні:

- на рівні окремого підприємства впроваджувати систему управління капіталом, яка забезпечить формування достатнього його розміру та подальше ефективне використання. Остання передбачає розробку й реалізацію управлінських рішень щодо формування і функціонування капіталу для досягнення максимальної вартості підприємства;

- підвищувати ефективність діяльності аграрних підприємств, що сприятиме зростанню частки власних джерел формування капіталу. Саме тому сільськогосподарським товаровиробникам необхідно орієнтуватися на виробництво конкурентоспроможної продукції, а також раціонально використовувати наявні ресурси;

- через посилення інтеграційних процесів в агропромисловому комплексі слід збільшувати фінансування сільськогосподарських виробників переробними

підприємствами, оскільки останні мають більший доступ до фінансових ресурсів і при цьому зможуть забезпечувати себе високоякісною сировиною.

Отже, застосування комплексу заходів дозволить у перспективі досягти зростання ефективності виробничого капіталу у сільському господарстві.

Список використаних джерел:

1. Лебідь О.В. Управління капіталом підприємства на основі узгодженості його складових: монографія. Київ: ЦУЛ, 2009. 105 с.
2. Марченко А.А. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів. Фінанси України. 2017. № 9. С. 102–107.
3. Математика управління капіталом. Методи аналізу ризику для трейдерів і портфельних менеджерів. Ральф Вінс, 2021. 400 с.
4. Міняйленко І., Носенко О. Особливості оптимізації структури капіталу підприємств агропромислового комплексу. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/4.3/311.pdf>

СЕКЦІЯ 2. БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

Аліна АГОШТОН, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач, Богомолова Н.Ю.

АУДИТ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Аудит бухгалтерського обліку є перевіркою порядку ведення фінансової документації. Зокрема, для того, щоб у підприємства була можливість надалі виконувати свою основну діяльність, потрібно проводити внутрішній аудит бухгалтерського обліку. Проводити аудиторську перевірку настільки потрібно і корисно, що чимало суб'єктів господарювання не лише регулярно вдаються до послуг аудиторів у добровільному порядку, а й у своєму розпорядженні штатними фахівцями підприємства.

Кожне підприємство піклується про те, аби організувати свій облік належним чином і ретельно контролювати цей процес. Також основоположним у регламентуванні організації облікового процесу є План рахунків бухгалтерського обліку, який містить безпосередні алгоритми фіксування господарських операцій. Бухгалтерський облік й аудит відіграє ще й важливу євроінтеграційну роль. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку є добіркою правил, які встановлюють вимоги до оцінки фінансових операцій.

Закон України «Про бухгалтерський облік і Національні стандарти бухгалтерського обліку» разом з іншими нормативними актами містять не лише прямі вказівки, а й альтернативні варіанти відображення тієї чи іншої операції. Існує внутрішній і зовнішній аудит, де ґрунтуючись на положеннях нормативних документів, кожне підприємство формує власну облікову політику, зважаючи на специфіку своєї діяльності.

Також існує чимало дискусійних питань щодо трактування мети внутрішнього аудиту, його функцій, основних завдань, об'єкта і предмета внутрішнього аудиту. Зокрема, думки окремих фахівців, щодо місця та ролі внутрішнього аудиту в системі контролю та управління економічного суб'єкта зводяться до того, що внутрішній аудит визначається як складова частина внутрішнього контролю або спосіб його організації. Метою внутрішнього аудиту є комплексна оцінка ефективності господарських процесів із подальшим формуванням і наданням необхідної інформації органам управління підприємством для забезпечення ефективного стану системи управління та внутрішнього контролю, що сприятиме досягненню стратегічних та оперативних цілей підприємства.

Сучасні науковці виділяють такі основні функції внутрішнього аудиту: контрольну, інформаційну, профілактичну, прогнозовану. [1]:

- перевірку системи економічних регламентів і регуляторів на предмет достатності та відповідності чинним правовим актам і статуту;
- перевірку правильності складання та умов виконання господарських договорів;
- експертизу бухгалтерських балансів і звітів, правильності організації, методології та техніки ведення бухгалтерського обліку;
- перевірку: наявності, стану, правильності оцінки майна; ефективності використання матеріальних, фінансових і трудових ресурсів; дотримання чинного порядку встановлення та застосування цін, тарифів; розрахунковоплатіжної дисципліни; своєчасності сплати до бюджету податків і платежів до позабюджетних фондів;
- експертизу достовірності обліку витрат на виробництво, повноти відображення доходів, точності визнання фінансових результатів, раціонального використання прибутку;
- консультування засновників, керівників підрозділів, спеціалістів і працівників апарату управління з економічних та юридичних питань;
- розробку та надання обґрунтованих пропозицій, щодо покращення організації системи контролю, бухгалтерського обліку і розрахунків.

Завдання аудиту — це суцільна або вибіркова перевірка, чи потрібно буде проводити інвентаризацію, чи варто проводити анкетування або ж направляти додаткові запити контрагентам, або інші специфічні моделі тощо. Аудиторський процес класифікують на три етапи: Підготовчий етап полягає у визначенні конкретних завдань у виборі методології їх виконання. Залежно від цього складають план аудиту, який містить конкретні описи того, що саме потрібно перевірити.

Проведення аудиту полягає безпосередньо у виконанні поставлених завдань та фіксації результатів цієї роботи. У цьому аудиторів допомагають різноманітні чек-листи й аналогічні документи. Безпосередньо алгоритми роботи внутрішнього аудитора схожі на загальноновстановлені, а всі необхідні специфічні правила та процедури підприємство розробляє самостійно. Оформлення результатів аудиту є заключним етапом. Усі зібрані в процесі відомості систематизують й аналізують. Як правило, за результатами аудиту формують аудиторський висновок — зведений документ зі стислим описом процедури й висновками, а також аудиторський звіт — повний опис поставлених завдань, проведених процедур й отриманих результатів.

Використані під час роботи документи, розрахунки й іншу інформацію «архівують» як матеріали аудиту.

На відміну від зовнішнього, внутрішній аудит допомагає не лише виявити недоліки в організації діяльності компанії, а й сформулювати шляхи їх усунення та недопущення в майбутньому. Адже під час аудиту можуть бути встановлені не тільки формальні порушення. Де перевірка може показати слабкі місця між підрозділами, зокрема на окремих ділянках або, навпаки, дублювання функцій. Отже, організації та методики проведення аудиторської перевірки в системі

внутрішнього аудиту на підприємстві сприятиме зниженню ризику прийняття недоцільних та неефективних управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Колос І.В. Внутрішній аудит як інструмент підвищення ефективності діяльності підприємства / І.В. Колос, Н.Й. Радіонова // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Серія «Бухгалтерський облік, контроль і аналіз». – 2013. – Вип.1. С.126–141.

Руслана БЕЗПЕЧНА, студентка

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України».

Науковий керівник – викладач Лісовська Н.В.

ОСОБЛИВОСТІ СПЛАТИ ПОДАТКУ НА НЕРУХОМЕ МАЙНО, ВІДМІННЕ ВІД ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Податок на нерухомість – ефективний інструмент для забезпечення стабільних надходжень до бюджету. Тому майновий податок має бути застосований як доповнення до прибуткового оподаткування тільки як інструмент повнішого стягнення податків, а не як фінансовий важіль, спрямований проти формування власності та власника [1, с. 50].

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (Податок на нерухомість) є однією зі складових податку на майно і належить до місцевих податків, визначених ст. 10 Податкового кодексу України (ПКУ). Податок сплачується за місцем розташування об'єкта/об'єктів оподаткування і зараховується до відповідного бюджету згідно з положеннями Бюджетного кодексу. Розмір податку встановлюється місцевими органами влади і може відрізнятися в залежності від регіону [2].

Через введення військового стану на території України було внесено зміни до Податкового кодексу, які визначають особливості оподаткування нерухомості під час війни.

Ще 5 квітня 2022 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період воєнного стану» [3].

Закон визначає тимчасові правила щодо податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, з огляду на певні особливості, що визначені ст.266 Податкового кодексу України [2].

У частині податку на нерухомість Закон не вносить безпосередні зміни до ст.266, а лише встановлює тимчасові особливості нарахування та сплати податку щодо таких об'єктів нерухомості:

- які розташовані на території, де ведуться (велися) бойові дії;

- які розташовані на тимчасово окупованих територіях;
- щодо об'єктів житлової нерухомості, що стали непридатними для проживання у зв'язку з війною [3].

Тобто, відповідно до змін у ст.266 звільненню від оподаткування підлягає лише та нерухомість, яка розташована на територіях, де ведуться (велися) бойові дії, або на тимчасово окупованих територіях, а також житлова нерухомість, яка стала непридатною для проживання через військову агресію росії проти України. При цьому, зміни не містять жодної прив'язки до місця розташування такого житла (тому, теоретично, не потрібно сплачувати за непридатний для проживання житловий об'єкт, котрий знаходиться за межами території, де ведуться бойові дії, однак був зруйнований внаслідок ракетного удару).

Згідно із законом, перелік територій, на яких ведуться (велися) бойові дії та перелік тимчасово окупованих територій, визначається Кабінетом Міністрів України. Уряд також визначає порядок визнання об'єктів житлової нерухомості такими, що непридатні для проживання через військову агресію росії проти України [3].

Зазначені пільги діють майже однаково для всіх власників житлової нерухомості, незалежно від їхньої площі, виду, чи кількості власників (співвласників) у конкретному об'єкті.

Відрізняється лише строк дії відповідної пільги в залежності від власника такого майна.

Якщо власником житлової нерухомості є фізична особа, то звільнення від сплати/нарахування податку на нерухомість стосується 2021 та 2022 звітних років. Враховуючи особливості нарахування цього податку, це означає, що фізичні особи - власники нерухомості (котра відповідає наведеним вище критеріям) по факту не платитимуть цей податок впродовж 2022 та 2023 років (оскільки в 2022 році власники повинні були сплатити суми податку нараховані за 2021 рік, а в 2023 – нараховані за 2022 рік, відповідно).

Юридичним особам – власникам таких об'єктів житлової нерухомості звільнення від сплати податку дозволене з вище зазначених підстав, що за дещо менший період: з 1.03.2022 до 31.12.2022 включно.

Щодо нежитлової нерухомості, то податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, на період з 1 березня 2022 року до 31 грудня року включно, у якому припинено або скасовано воєнний стан, не нараховується та не сплачується податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за об'єкти нежитлової нерухомості (їх частки):

- розташовані на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії;
- розташовані на територіях, тимчасово окупованих збройними формуваннями РФ.

При цьому платники податку – юридичні особи протягом шести календарних місяців після місяця, в якому припинено чи скасовано воєнний стан, мають право подати уточнюючу податкову декларацію, в якій відображаються зміни розміру податкового

зобов'язання з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, за відповідний податковий період.

Отже, попри те, що активна фаза війни триває в Україні вже 14 місяців, перелік тимчасово окупованих територій чи територій, де ведуться бойові дії, був затверджений тільки наприкінці грудня 2022 року. А тому, надання такого статусу певній території впливає на низку юридичних питань щодо користування майном або вчинення відповідних законодавчих актів, а також інших нюансів застосування такого статусу. А це означає, що багато непорозумінь, що пов'язані із цим податком досі не вирішені.

Список використаних джерел:

1. Дахно О. М. Проблеми та перспективи запровадження в Україні податку на нерухомість / О.М. Дахно, С.Б. Манжос // ПолтНТУ – Економіка і регіон № 4(31) – 2019. С.49-53.

2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-УІ зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс].

3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період воєнного стану» від 24 березня 2022 року № 2142-IX [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20>.

Олександр БЛОНСЬКИЙ, студент

Хмельницький національний університет

Науковий керівник – к.е.н., доцент Лопатовський В.Г.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПІДПISУ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Електронний підпис – це електронний еквівалент звичайного підпису особи на паперовому документі. Він використовується для підтвердження автентичності електронного документу, підписаного певною особою, а також для забезпечення цілісності документу (тобто, щоб ніхто не змінив його змісту після підпису).

Існують різні типи електронного підпису, але загалом, щоб підписати електронний документ, потрібно мати електронний ключ або сертифікат, який підтверджує особу підписанта. Ключ або сертифікат створюється на основі персональних даних особи (у т.ч. посадової особи організації) і зберігається на комп'ютері або на захищеному сервері.

Коли особа підписує електронний документ, її ключ використовується для створення цифрового підпису, який додається до документу. Цифровий підпис може бути перевірений за допомогою публічного ключа, який пов'язаний з сертифікатом

особи. Якщо електронний підпис відповідає ключу, то документ вважається підписаним і цілісним.

Електронний підпис використовується для багатьох цілей, таких як підписання договорів, заяв, операцій з банківськими рахунками, подачі електронних декларацій тощо. Він забезпечує високий рівень безпеки та ефективності у віртуальному середовищі, зменшуючи потребу в паперових документах та друкованих копіях.

Вперше електронний підпис з'явився в 1970-х роках, але його використання стало можливим лише в 1990-х роках з появою шифрувальних алгоритмів та цифрових сертифікатів. Першими країнами, які почали використовувати електронний підпис у правовому обігу, були Фінляндія та Швеція. У Фінляндії в 1993 році був прийнятий закон, який визнавав електронний підпис юридично дійсним. У Швеції електронний підпис був введений у легальний юридичний обіг в 1999 році.

Пізніше електронний підпис став використовуватися в інших країнах Європи, таких як Німеччина, Франція, Нідерланди. Згодом, з поширенням інтернету та електронного документообігу, електронний підпис почав використовуватися в інших країнах світу, зокрема США, Канаді, Японії, Кореї та інших. У кожній країні є власні закони та стандарти для електронного підпису, але загалом принцип його роботи та застосування досить схожий.

У країнах Європейського Союзу, наприклад, він широко використовується для підписування документів у сфері електронної торгівлі, підприємництва та адміністративних послуг. В Ізраїлі він використовується для електронної ідентифікації громадян та доступу до електронних послуг державних органів. В США він використовується в банківській сфері та для підписування електронних документів у бізнес-секторі.

У більшості країн світу електронний підпис отримав юридичну силу, що дозволяє використовувати його в якості доказу в суді, якщо це необхідно. Однак, перед використанням електронного підпису, варто перевірити відповідні закони та стандарти в вашій країні, щоб виконувати всі необхідні вимоги та уникнути можливих правових проблем.

В Україні електронний підпис став використовуватися з 2004 року, коли Верховною Радою був прийнятий Закон України «Про електронний підпис». Цей закон визнав електронний підпис юридично дійсним, надав йому рівнозначність з письмовим підписом і створив правову основу для його використання в електронному документообігу та інших сферах діяльності.

У 2015 році було прийнято Закон України «Про електронні довірчі послуги», який регулює використання електронного підпису та інших довірчих послуг, таких як кваліфікований та удосконалений електронний підпис. Цей закон надав можливість використовувати підпис для здійснення електронних транзакцій, підписання договорів та інших документів, що мають правову силу.

Зараз електронний підпис широко використовується в Україні в різних сферах діяльності, включаючи банківський сектор, державну та комерційну сфери, торгівлю, медицину та інші галузі.

Функції з генерації електронних підписів в Україні зазвичай здійснюють сертифікаційні центри. Найбільш відомими сертифікаційними центрами є:

1. Центральний засвідчувальний орган Міністерства цифрової трансформації України – це державний орган, який здійснює функції сертифікаційного центру та забезпечує виконання вимог щодо кваліфікованого електронного підпису в Україні.
2. ПриватБанк – банк, який надає можливість своїм клієнтам генерувати електронні підписи відповідно до вимог законодавства України.
3. Онлайн-сервіс «Дія» – мобільний додаток державного порталу, який надає можливість генерувати кваліфіковані електронні підписи для використання в електронному взаємодії з державними органами.

Також існують інші сертифікаційні центри в Україні, які надають послуги з електронного підпису.

Етапи розвитку електронного підпису в Україні відображено у таблиці 1.

Таблиця 1

Історичні етапи розвитку електронного підпису в Україні

Етап	Період	Опис
Початок	2004-2014	Прийняття Закону «Про електронний підпис», початок застосування електронного підпису
Розвиток	2015-2020	Прийняття Закону «Про електронні довірчі послуги», розширення використання електронного підпису в різних сферах діяльності
Інтеграція	2021-нині	Інтеграція з іншими системами електронної ідентифікації та довірчих послуг, узгодження з європейськими стандартами

На сьогодні Україна активно розвиває свою інфраструктуру електронного документообігу та підтримує використання електронного підпису в різних галузях діяльності. Україна також інтегрує свої системи електронної ідентифікації та довірчих послуг з європейськими стандартами, що дає можливість українським компаніям та фізичним особам отримувати доступ до послуг та ресурсів ЄС, а також сприяє розвитку міжнародної співпраці.

Переваги та недоліки у використанні електронного підпису відображено в таблиці 2.

Таблиця 2

Переваги та недоліки у використанні електронного підпису

Переваги	Недоліки
Забезпечення цілісності та автентичності документів	Потребує наявності відповідної інфраструктури
Можливість швидкого та зручного підписання, у т.ч. віддалено	Потенційна загроза безпеці від крадіжки ключа
Зменшення витрат на друк та зберігання документів	Необхідність платити за створення та підтримку ключа

Збільшення ефективності роботи, можливість використання в різних галузях діяльності	Потребує регулярного оновлення інфраструктури
---	---

Загалом, використання електронного підпису має багато переваг, таких як забезпечення цілісності та автентичності документів, можливість швидкого та зручного підписання, зменшення витрат на друк та зберігання документів, збільшення ефективності роботи та можливість використання в різних галузях діяльності. Однак, також існують певні недоліки, зокрема, потреба в наявності відповідної інфраструктури, можливість крадіжки ключа та потенційна загроза безпеці, необхідність платити за створення та підтримку ключа, необхідність регулярного оновлення інфраструктури тощо.

На нашу думку, використання електронного підпису в Україні та світі матиме значний розвиток в майбутньому. Зростання рівня цифрової трансформації в усіх сферах життя, у тому числі в бізнесі та державних органах, вимагає ефективної системи електронної ідентифікації та підпису.

Подальший розвиток технологій електронного підпису може призвести до широкого впровадження технології блокчейн в різних сферах, таких як фінансовий сектор, медицина, громадське самоврядування та інші. Використання такої технології дозволить створювати децентралізовані системи підпису та забезпечувати більш високий рівень захисту даних.

Також можна очікувати, що використання електронного підпису буде поширюватися в нових сферах, таких як транспорт та логістика, де це дозволить скоротити терміни доставки та збільшити ефективність роботи.

Зростання популярності електронного підпису також може призвести до зниження витрат на друк, зберігання та пересилання паперових документів, що буде сприяти економії коштів та зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище.

У загальному, використання електронного підпису в майбутньому буде продовжувати зростати, забезпечуючи більш ефективний та безпечний обмін інформацією.

Вероніка ІСКОРОСТЕНСЬКА, студентка

Відокремлений структурний підрозділ «Ірпінський фаховий коледж
Національного університету біоресурсів і природокористування України» Науковий
керівник – викладач, Тально Т.В.

ДЕБІТОРСЬКА ЗАБОРГОВАНІСТЬ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах господарювання одним з найбільш складних і суперечливих питань українського обліку можна вважати облік дебіторської заборгованості, що пов'язано із загостренням проблем не платежів. На жаль, нині суб'єкти господарювання

передусім вирішують власні проблеми замість виконання фінансових платіжних зобов'язань перед партнерами. Поглиблює платіжну кризу і неврегульованість бюджетної системи, що стосується несвоєчасної оплати державних зобов'язань, які здійснюються за рахунок бюджету.

Певною мірою цей факт пов'язаний із впливом світової економічної кризи, проте в нашій країні негативні тенденції підсилюються ще й поганою організацією обліку та незадовільним станом контролю всередині підприємств за виконанням договірних зобов'язань.

Сучасні ринкові відносини вимагають перегляду системи бухгалтерського обліку, одним із центральних елементів якої є облік взаєморозрахунків суб'єктів господарювання. Дебіторська заборгованість є одним із основних активів підприємства, інформація про її розмір, стан та строки погашення є важливою у прийнятті управлінських рішень, оскільки ефективне управління дебіторською заборгованістю здатне підвищити рівень рентабельності та прибутковості підприємства. Збільшення або зменшення розмірів дебіторської заборгованості має значний вплив на фінансовий стан підприємства.

Зростання дебіторської заборгованості негативно відбивається на оборотності активів, може спричинювати втрату ліквідності, гальмування інвестиційної діяльності, і, врешті-решт, збитковість підприємства. Зменшення дебіторської заборгованості не за рахунок її погашення, а через зменшення відвантаження продукції, говорить про зниження ділової активності підприємства [1]. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» (далі – П(С)БО 10) – це один із основних документів, нормативно-правовий акт, затверджений Міністерством фінансів України, що розкриває поняття «дебіторська заборгованість», дає основні визначення, визначає методологічні засади визнання та оцінки. Відповідно до П(С)БО 10 дебіторська заборгованість – це сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату.

При цьому під дебіторами розуміють юридичних та фізичних осіб, які внаслідок минулих подій заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів [2]. На даний час облік дебіторської заборгованості має багато недоліків. Ось найбільш суттєві з них: відсутність чіткої схеми деталізації та співвідношення різних видів дебіторської заборгованості у загальній їх структурі. Крім цього співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості на різних підприємствах однієї галузі буває неоднаковим, що не дозволяє встановити балансування між ними; вивчення обліку сумнівних боргів, зокрема резерву на їх покриття з метою зближення бухгалтерського та податкового обліку; потреба змін у будові реєстрів аналітичного і синтетичного обліку дебіторської заборгованості; проблеми пов'язані з управлінням дебіторською заборгованістю тощо.

Саме тому важливим завданням є правильний облік і ефективність управління дебіторською заборгованістю спрямоване на оптимізацію загального її розміру та забезпечення своєчасної інкасації боргу. В даний час для того, щоб визнати в бухгалтерському обліку дебіторську заборгованість безнадійною, необхідно, щоб минув

термін позовної давності (3 роки) та існує впевненість у тім, що боржник не погасить свою заборгованість. Що таке «впевненість» у даному випадку П(С)БО 10 не уточнює.

Для вдосконалення системи обліку та контролю дебіторської заборгованості можна рекомендувати:

Розробити комплекс заходів щодо: - по-перше, пошуку можливостей збільшення кількості покупців і замовників підприємств з тим, щоб зменшити масштаб ризику несплати боргів; - по-друге, постійного моніторингу потенційних дебіторів (оцінювання фінансового стану та платоспроможності, ринкової репутації, іміджу тощо); створювати резерв сумнівних боргів та виробити порядок його визначення в обліковій політиці підприємства; своєчасно здійснювати контроль за співвідношенням дебіторської і кредиторської заборгованості. Значне перевищення фактичної дебіторської заборгованості створює загрозу фінансовій стабільності підприємства і робить необхідним залучення додаткових джерел фінансування. Також доводиться впроваджувати в практику управління лімітування дебіторської заборгованості як у загальних обсягах, так і у розрахунку на одного дебітора (існуючого чи потенційного) і періодично переглядати граничні суми; систематично проводити інвентаризацію заборгованості [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що в обліку дебіторської заборгованості існує ще багато спірних та нерозв'язаних питань. Проте, організація обліку дебіторської заборгованості має важливе значення, оскільки дозволяє упорядкувати та надати достовірну інформацію про заборгованість підприємства. Застосування запропонованих шляхів вирішення проблем, дозволить підвищити ефективність обліку дебіторської заборгованості, попередити або уникнути неплатоспроможності та покращити діяльність підприємства.

Список використаних джерел:

- 1.Скоробогатова Н.Є. Бухгалтерський облік: навч. посібник / Н.Є. Скоробогатова. – Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2017. – 248 с.
2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 10 «Дебіторська заборгованість», затверджений наказом Міністерства фінансів України від 08.10.99 р. № 237. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0725-99>.
3. Горбачова О. М. Облік та аналіз дебіторської заборгованості: проблеми та шляхи їх вирішення [Електронний ресурс] / О. М. Горбачова, Л. В. Лахай. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua>.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Вартість основних засобів під час експлуатації визначається трьома підходами: за первісною вартістю; за переоціненою вартістю; за вартістю, яка враховує зменшення (відновлення) корисності. На будь-яку дату балансу основні засоби оцінюються за первісною та переоціненою вартістю, на дату річного балансу – ще і за вартістю, яка враховує зменшення (відновлення) корисності.

Згідно П(С)БО 7 «Основні засоби» суб'єкт господарювання має обрати або модель собівартості або модель переоцінки для груп основних засобів[1]. За кожним з підходів до оцінки основних засобів передбачається визначення справедливої вартості об'єктів. В першому випадку справедливу вартість необхідно визначати при безоплатному надходженні об'єкта, отриманні об'єкта як внеску до статутного капіталу, придбанні в обмін на подібні та неподібні об'єкти. В другому випадку, для порівняння із залишковою вартістю з метою прийняття рішення про необхідність переоцінки.

Вибір моделі обліку оцінки після визнання основних засобів впливає на якість інформації, що формується в системі бухгалтерського обліку і відповідно впливає на управлінські рішення, що приймаються на їх основі. Незважаючи на недоліки, притаманні оцінкам за справедливою вартістю, на нашу думку, модель переоцінки є більш привабливою в контексті прийняття управлінських рішень, оскільки дозволяє отримати релевантну інформацію для внутрішніх користувачів про поточну вартість основних засобів для оцінки майбутніх грошових потоків та розрахунку необхідних інвестицій в основні засоби.

Аналіз облікових політик та фінансової звітності промислових підприємств показує, що більшість з них обирають модель переоцінок для класів основних засобів та проводять дооцінки основних засобів.

Оцінка справедливої вартості конкретного активу здійснюється відповідно до МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості». Відповідно до МСФЗ 13 справедливою вартістю є ціна, яка була б отримана за продаж активу або сплачена за передачу зобов'язання у звичайній операції на основному (або найсприятливішому) ринку на дату оцінки за поточних ринкових умов (тобто вихідна ціна), незалежно від того, чи спостерігається така ціна безпосередньо, чи оцінена за допомогою іншого методу оцінювання [2].

Підприємства повинні обрати підставу для оцінки вартості об'єктів основних засобів або здатність учасника ринку генерувати економічні вигоди шляхом найвигіднішого та найкращого використання активу, або шляхом продажу його іншому учасникові ринку, який використовуватиме цей актив найвигідніше та найкраще.

У зв'язку з відсутністю активного ринку для продажу об'єктів іншим учасникам, підставою для оцінки більш доцільно для значної кількості промислових підприємств обрати здатність учасника ринку генерувати економічні вигоди шляхом найвигіднішого та найкращого використання активу. Методи оцінки справедливої вартості, передбачені МСФЗ 13 повинні максимізувати використання відкритих вхідних даних та мінімізувати використання закритих вхідних даних, що дозволить підвищити рівень достовірності оцінки за справедливою вартістю.

Аналіз методів оцінки справедливої вартості, запропонованих МСФЗ 13 «Оцінка справедливої вартості» показує, що для об'єктів основних засобів, які відносяться до групи машини та обладнання найбільш вірогідним є застосування витратного підходу. Витратний підхід відображає суму, яка потрібна була б зараз, щоб замінити експлуатаційну потужність активу, яку часто називають поточною вартістю заміщення.

Недоліком затратного підходу до оцінки справедливої вартості є те, що він не дозволяє в повній мірі наблизити вартість основних засобів до ринкової вартості.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>
2. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка за справедливою вартістю». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_068#Text

Наталія ЛІСОВСЬКА, викладач

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України».

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПЛЪГ ТА ЗМІНИ В ОПОДАТКУВАННІ ДЛЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ

Підтримка бізнесу – важлива умова стабілізації економіки та подолання економічної кризи, в якій опинилася Україна через війну.

Для того, щоб полегшити діяльність підприємців та підтримати їх бізнес в цей важкий час, державою було впроваджено ряд заходів, спрямованих на стабілізацію економіки.

Одним із таких заходів стало прийняття Закону України від 15.03.2022 року №2120 та від 24.03.2022 року №2142 «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану», якими були внесені зміни до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів. І хоча з того моменту вже пройшло досить багато часу, в багатьох підприємців ще досі виникають питання, які податки вони можуть не платити та як обліковувати та подавати звітність в такому випадку фізичні особи – підприємці (ФОП), в тому числі ті, які обрали спрощену систему оподаткування [1].

Головною податковою зміною є скорочення єдиного податку для ФОП з 5% до 2% та значне розширення сфери застосування цього податку. Відтепер дія єдиного податку поширюватиметься не лише на малі підприємства з оборотом до 10 мільйонів гривень на рік. Цей ліміт підвищено одразу в тисячу разів. Отримають можливість перейти на "спрощенку" всі підприємства, чий ліміт доходів не перевищує 10 мільярдів гривень [2].

По суті, таким чином для значної кількості українських підприємств виникає можливість перейти на сплату податку з обороту на рівні 2%. Це дозволить полегшити життя багатьом виробництвам. В той же час, ймовірно, новий порядок підійде не всім суб'єктам економічної діяльності.

ФОПи як на загальній системі оподаткування, так і ті, що сплачують єдиний податок, на період дії в країні воєнного стану та ще протягом 12 місяців після його закінчення/відміни звільняються від обов'язку сплачувати ЄСВ «за себе» [1].

У зв'язку з тим, що показники у 2023 році переглядатися не будуть, ліміти річного доходу та єдиного соціального внеску (ЄСВ) залишаться на рівні 6700 грн та 2684 грн. Не зміниться і сума єдиного податку, який для ФОПів 1 групи, як і раніше, становить 10% від прожиткового мінімуму або 286,4 грн. Для ФОПів другої категорії показник обчислюється від розміру мінімальної заробітної плати, тобто 20% від 6700 грн або 1340 грн [2].

У платників єдиного податку (ЄП) 1-2 груп податкове навантаження складається з ЄП та ЄСВ. Всі суми податків є фіксованими та не залежать від отриманого доходу [3].

Нагадаємо, відповідно до змін у законодавстві, ФОП може відмовитися від сплати ЄСВ у період воєнного стану. Але й нарахування страхового стажу (для виходу на пенсію) також буде зупинено. У 2023 році мінімальний термін страхового стажу буде збільшено до 30 років [2].

Як бачимо, держава ввела такі пільги для спрощеної системи оподаткування, що податки можна не сплачувати, але це, скоріш за все, лише до 01.07.2023 року.

Держава зробила все можливе, щоб полегшити діяльність підприємств в цей період. Мова йде не лише про надання можливості не сплачувати взагалі, або сплачувати менший відсоток податку. Крім цього, законом встановлено мораторій на документальні перевірки підприємств, в більшості випадків відсутні штрафи при виявленні порушень діяльності ФОПів, полегшені умови реєстрації чи закриття бізнесу, що можна здійснити в онлайн-режимі.

Таким чином, кожен ФОП має можливість працювати та робити свій внесок в покращення економічної ситуації у країні.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період воєнного стану» від 24 березня 2022 року № 2142-IX [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20>.

2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15 березня 2022 року № 2120-IX [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20>.

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-УІ зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс].

Валерія МЕЛЬНИК, студентка 3 курсу
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
Відокремлений структурний підрозділ
«Могилів-Подільський технологіко-економічний фаховий коледж
Вінницького національного аграрного університету»
Науковий керівник – викладач Омелько М.А.

ОСОБЛИВОСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВ ЕЛЕВАТОРНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

Основним із поштовхів для впровадження автоматизації бухгалтерського обліку можна назвати фізичне та моральне старіння комп'ютерних засобів, що призначені для ведення обліку в підприємствах, до того ж, централізована форма обробки інформації є занадто витратною. Автоматизація бухгалтерського обліку дає такі результати: економічність бухгалтерського обліку досягається за рахунок оптимізації оподаткування; зменшується ризик виникнення різноманітних помилок, що в свою чергу, «рятує» від санкцій та штрафів зі сторони податкової; інформаційні потоки впорядковуються, адже при автоматизації обліку можна отримати будь-яку інформацію натисканням всього декількох клавіш; підвищується оперативність бухгалтерського обліку.

Також існують підходи до автоматизації обліку. Якщо говорити про підходи на елеваторах, то вони можуть бути різними, залежно від масштабу діяльності елеватора та вимог до обліку в конкретному випадку. Основні підходи можуть бути такі:

1) використання електронних таблиць та програмного забезпечення. Електронні таблиці, такі як Microsoft Excel або Google Sheets, можуть бути використані для ведення обліку запасів зерна, відстеження фінансових операцій та планування бізнес-процесів;

2) використання автоматичних систем вимірювання та зважування зерна. Автоматичні системи вимірювання та зважування можуть бути встановлені на елеваторі для автоматизації процесу вимірювання та зважування зерна під час його приймання та відвантаження;

3) використання систем балансування та контролю запасів. Системи балансування та контролю запасів можуть бути використані для автоматизації процесу відстеження кількості зерна, що приходить та відправляється з елеватору, та контролю рівня запасів на елеваторі.

Залежно від конкретних потреб елеватора, може бути використана комбінація різних підходів до автоматизації обліку та управління запасами. Також, важливим аспектом при автоматизації обліку на елеваторах є забезпечення надійності та безпеки систем. Це означає, що системи повинні бути стійкими до перерв у роботі, а також забезпечувати захист від несанкціонованого доступу та збереження даних. Для цього можуть використовуватись різні технології та заходи захисту, такі як зашифрування даних, резервне копіювання, контроль доступу до систем та інші. Загалом, автоматизація обліку на елеваторах може допомогти покращити ефективність та точність обліку запасів зерна, зменшити витрати та збільшити продуктивність працівників, що може призвести до збільшення прибутку та поліпшення конкурентоспроможності елеваторів.

Отже, для полегшення ведення обліку, свої послуги пропонують такі програмні продукти:

- компанія СОБі: здійснює автоматизацію бухгалтерського, податкового обліку (згідно з національними стандартами, чинним законодавством), а також оперативного обліку (необхідний для повсякденного поточного управління організацією, полягає в щоденному збиранні інформації про події та господарські операції) та управлінського;

- група компаній «Парус». Використання даної системи дозволяє готувати платіжні документи, вести облік основних засобів та нематеріальних активів, здійснювати розрахунок амортизаційних відрахувань, вести облік грошових коштів;

- облікова програма SAS для малого бізнесу – це зручний інструмент для ведення бухгалтерських операцій, який допомагає підприємцям економити час та гроші. SAS дозволяє автоматизувати рутинні операції, виявляти помилки в роботі, оцінювати поточний фінансовий стан і визначати перспективи діяльності;

- Веб-сервіс «СОТА» - це електронна звітність та електронний документообіг онлайн. У «СОТА» можна створити та подати електронні звіти з будь-якого пристрою з доступом до інтернету, обмінюватись електронними первинними документами з контрагентами, зберігаючи при цьому електронний архів документів;

- «М.Е.Дос» - поширене українське програмне забезпечення для подання звітності до контролюючих органів та обміну юридично значущими первинними документами між контрагентами в електронному вигляді. Програма призначена для подачі звітності в усі контролюючі органи України, для реєстрації податкових накладних та юридично значущого електронного документообігу.

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що автоматизація обліку є важливим кроком у розвитку підприємства та забезпеченні ефективного управління його діяльністю. Впровадження системи автоматизації дозволяє підприємству зменшити час та зусилля, витрачені на ручний облік, покращити якість обліку, зменшити ймовірність помилок та підвищити точність даних. Крім того, впровадження системи автоматизації забезпечує швидкий доступ до інформації та її аналіз, що дасть змогу приймати обґрунтовані та швидкі рішення, покращить управління ресурсами підприємства та дозволить забезпечити якісний облік на всіх етапах виробничого процесу.

Список використаних джерел:

1.Войтюшенко, Н. М. Сучасні можливості автоматизації бухгалтерського обліку підприємств / Н. М. Войтюшенко // Проблеми і перспективи реалізації облікової, контрольної та аналітичної функцій у соціокультурному просторі сучасного бізнесу, 2011 – С. 33 – 36.

4. Шипунова О.В. Автоматизація управління підприємством: основні принципи, функції та підходи / О.М. Шипунова // Актуальні проблеми економіки. – 2011. - № 6. – С.25-38.

Володимир РЯЗАНОВ, студент 3 курсу
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Відокремлений структурний підрозділ
«Могилів-Подільський технолого-економічний фаховий коледж
Вінницького національного аграрного університету»
Науковий керівник – викладач Омелько М.А.

РОЛЬ КОНТРОЛЮ У ВЕДЕННІ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ ПО СОЦІАЛЬНОМУ СТРАХУВАННЮ

Одним з найголовніших напрямів діяльності нашої держави є вирішення питань соціального страхування як основи соціального забезпечення її громадян. Соціальне страхування як складова частина соціального захисту відіграє значну роль у житті громадян України. Конституцією України нашу державу проголошено як соціальну, тобто її соціальна політика повинна спрямовуватись на створення належних умов для достойного рівня життя і вільного розвитку особистості. Проте остаточного вигляду система соціального захисту ще не отримала і перебуває у процесі постійного реформування.

Можна зазначити, що соціальне страхування виконує велику роль у розбудові суспільства. Крім того, вражає коло проблем, що вирішуються саме сектором соціального страхування. Крім міцної основи соціального захисту працюючих, даний соціальний інститут сприяє підвищенню стабільності в суспільстві і економіці, сприяє гармонізації відносин у трудових колективах .

Особливо гостро дане питання постало з моменту прийняття Закону України «Про збір та облік єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 р. № 2464-VI. Основною ідеєю Закону є запровадження єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування, що замінює страхові внески до чотирьох фондів соціального страхування: Пенсійного фонду, Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, Фонду соціального страхування на випадок безробіття, Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві.

Не можна не звернути увагу на неправильну організацію обліку та внутрішньогосподарського контролю за використанням фонду оплати праці, що є причиною незаконних виплат і нетрудових доходів окремих працівників. Під час проведення зовнішньої ревізії перевіряють стан здійснення внутрішньогосподарського контролю. Перевірку здійснюють вибіркоким способом. Для цього визначають зони найвищого ризику, тобто ділянки з найбільш можливою вірогідністю наявності помилок і порушень. Перевіряють документи з нарахування оплати праці у тих виробничих підрозділах або категоріях працівників, де виявлено найбільшу перевитрату оплати праці, а в середині них - документи щодо оплати праці осіб з особливо високими заробітками і тих, в яких заробітки протягом певного звітного періоду значно коливаються. Для цього вивчають розрахунково-платіжні відомості й особові рахунки.

Паралельно з перевіркою нарахування оплати праці контролюють правильність утримання з оплати праці: єдиного соціального внеску, установлюють документальне обґрунтування і законність утримання сум та своєчасність їх перерахування. Перевірку здійснюють на підставі розрахунково-платіжної відомості.

Отже, на основі вищенаведеного матеріалу можна сказати, що соціальне страхування є важливою складовою частиною соціального захисту населення, центром якого є людина та її потреби, а якість їх задоволення впливає на соціально-економічний розвиток держави.

Методика проведення контролю розрахунків за соціальним страхуванням є досить актуальною, особливо в часи реформування соціальної сфери. Питанню контролю розрахунків за соціальним страхуванням приділено досить велику увагу з боку теоретиків та практиків.

Проте, дане питання потребує більшої уваги, оскільки постійні зміни в законодавстві вимагають одночасної адаптації контрольного процесу з нормативними нововведеннями. Особливо актуальним це питання стало із введенням єдиного соціального внеску.

Список використаних джерел:

1. Гарна С.О., Малахова А.В., Шнурко А.М. Переваги та недоліки впровадження єдиного соціального внеску. Інноваційна економіка. 2013. № 2 (40). С. 286-288.
2. Динь І.М., Градова О.В. Запровадження єдиного соціального внеску в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/158347259.pdf>.

Максим ТАІЧ, здобувач освіти
Відокремлений структурний підрозділ
«Первомайський фаховий коледж Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова»
Науковий керівник – викладач, к.е.н., доцент **Наталя КОЗІЦЬКА**

УДОСКОНАЛЕННЯ ДОКУМЕНТУВАННЯ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ ЧЕРЕЗ ВПРОВАДЖЕННЯ НОВОГО ПОКОЛІННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПЛАТЕЖІВ

В процесі здійснення своєї діяльності кожен господарюючий суб'єкт підтримує тісні взаємозв'язки з іншими фізичними та юридичними особами. Реалізація договірних відносин і виконання відповідних обов'язків та зобов'язань між партнерами відбувається за допомогою здійснення розрахунків.

Безготівкові розрахунки є одним з основних способів розрахунків між підприємствами, установами та організаціями, як в Україні, так і в інших країнах світу. Такий вид розрахунків надає можливість значно скоротити кількість готівкових грошових коштів, що знаходяться в обігу в країні та частку ризику при розрахунках покупців з постачальниками. Адже за оцінкою Національного банку України, Україна належить до країн з високою часткою готівки в економіці, а це свідчить про уповільнення зростання економіки країни в цілому та зниження її прозорості. Тому збільшення частки безготівкових коштів в короткостроковій перспективі є важливим завданням національної економіки та громадян України.

За допомогою безготівкових розрахунків проводять перерахування певної суми грошових коштів з банківських рахунків платників на рахунки одержувачів коштів. Особливостями безготівкових розрахунків та порядку їх здійснення можна вважати обмін документами, на паперових носіях чи в електронному вигляді, які містять інформацію про рух коштів, вимоги до яких встановлено державою. Облікові операції цього етапу забезпечують якість, достовірність і корисність облікової інформації і є основою процесу обліку та контролю господарської діяльності підприємства. Це обумовлює суворість і чіткість вимог до складання документів та регламентацію відповідальності за організацію первинного обліку.

Потреби часу диктують оновлення форм документів, якими оформлюються безготівкові розрахунки. Національний банк України активно здійснює заходи щодо застосування єдиних міжнародних стандартів електронного документообігу та створення додаткових можливостей для подальшого впровадження без паперових технологій у фінансовій системі.

Наразі операції з безготівковими розрахунками суворо регламентовані законодавством України. Постановою від 29.07.2022 року №163 Національний банк України затвердив нову Інструкцію про безготівкові розрахунки в національній валюті

користувачів платіжних послуг [1], відповідно до вимог Закону України від 30.06.2021 року №1591-IX «Про платіжні послуги» [2].

Варто відзначити, що метою впровадження та затвердження вищезгаданої Інструкції, є перехід української платіжної інфраструктури на міжнародний стандарт обміну платіжними повідомленнями ISO 20022, який є основою функціонування європейських платіжних систем, а відповідно і, уніфікація документообігу щодо здійснення платіжних операцій. Наразі всі операції здійснюються через платіжну інструкцію, яка відповідно до п.6 Інструкції №163, є розпорядженням ініціатора надавачу платіжних послуг щодо виконання платіжної операції [1].

Національним банком України визначено також обов'язкові реквізити, строк дії платіжних інструкцій та вимоги щодо їх заповнення. У разі відповідності усім вищевказаним вимогам на основі платіжних документів проводиться необхідний платіж та формується виписка про рух грошових коштів з відповідного реєстраційного рахунку.

Вважаємо, що перехід на нове покоління системи електронних платежів є важливою технологічною передумовою для подальшого якісного розвитку платіжної інфраструктури України. Наразі вже з'явилася можливість уніфікації платіжних повідомлень, створення єдиних правил їх заповнення і оброблення, розширення реквізитного складу додатковими полями та структурованою інформацією. А все це, в свою чергу, сприятиме прискоренню автоматизації та обробці платіжних операцій, підвищенню рівня обслуговування учасників системи електронних платежів та їх клієнтів.

Список використаних джерел:

1. Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг, затверджена Постановою Національного банку України від 29.07.2022 року №163. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text> (дата звернення: 14.04.2023 року).

2. Про платіжні послуги, Закон України від 30.06.2021 року №1591-IX. - URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 14.04.2023 року).

Тетяна ТАЛЬКО, викладач

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів
природокористування України»

ПРОФЕСІЙНЕ СУДЖЕННЯ БУХГАЛТЕРА ЯК ОСНОВА УСПІШНОГО БІЗНЕСУ

Сучасність ставить нові вимоги до ефективного ведення бізнесу, які безперечно пов'язані з необхідністю використання адекватної інформаційної системи. Загальновідомо, що облікова система, яка дає повну, правдиву та достовірну інформацію

для прийняття ефективних управлінських рішень, дозволяє вибрати оптимальний напрям розвитку підприємства та формує його стратегію. Безперечно, фундаментальною основою управління підприємством є облікова інформація. Облікова система підприємства є не тільки найбільшим і єдиним джерелом важливої інформації, а й інструментом планування та прогнозування діяльності підприємства. Проте, належне документування та систематизація облікових даних, їх оцінка та відображення в звітності залежить від компетентнісних характеристик бухгалтера та його професійного судження.

Професійне судження є результатом мислення бухгалтера, що дозволяє в умовах невизначеності приймати рішення щодо вибору адекватного способу відображення фактів господарського життя у бухгалтерському обліку [3]. Професійне судження бухгалтера – добросовісно висловлена думка про господарські ситуації, яка є корисною як для її опису, так і для ухвалення дієвих управлінських рішень. У цьому визначенні ключовими поняттями виступають: думка професійного бухгалтера; добросовісне висловлювання; господарська ситуація; корисний опис; управлінське рішення [2, с.259].

Задоволення потреб сучасних користувачів облікової інформації вимагає її достовірності, що безпосередньо пов'язана з професійним судженням бухгалтера, його добросовісністю.

Добросовісне висловлювання (судження) – це думка сформована бухгалтером, оснований на його переконаннях, уявленнях і вірі, яка повинна бути достовірною і добросовісно сформульованою. В першому випадку йдеться про те, що точність бухгалтерських даних повинна бути прийнятною для прийняття управлінських рішень, а в другому – переконання бухгалтера повинні бути щирими і ніяк не орієнтовані на вигоду якого-небудь із учасників господарського процесу. Звідси достовірність - це категорія теоретична, а добросовісність – моральна [2, с. 259].

Узагальнюючи висловлювання фахівців, зазначимо, що достовірність і надійність облікової інформації значною мірою визначається добросовісністю бухгалтера, тобто його сумлінністю, обізнаністю в теорії бухгалтерського обліку та здоровим глуздом. Тобто достовірність інформації є достатньо умовною на мінливу величину, описати алгоритм визначення для типових операцій практично не можливо, оскільки такий процес залежить від досягнення рівноваги між думкою професійного бухгалтера та прийняття дієвого управлінського рішення. Разом з тим, креативність в обліковому процесі повинна бути врегульована на рівні стандартів задля уніфікації обчислень основних показників діяльності підприємства. Йдеться про уникнення нівелювань в обліковій систем та отримання в результаті ведення обліку якісної продукції – облікової інформації та на її основі фінансової звітності, яка має відповідати сучасним якісним характеристикам облікової інформації, що формує її корисність – доцільність, надійність, співставність, зрозумілість. Надійність інформації зосереджується на її правдивості, нейтральності, повноті, обачності, неупередженості тощо. На сьогодні зрозумілим є недосагнення таких вимог, оскільки діючі національні і міжнародні стандарти обліку залишають право вибору оцінки об'єктів обліку підприємства при

формуванні облікової політики, тим самим перекреслюючи дію вимог об'єктивності та абсолютній достовірності, безпристрасності даних.

Звичайно, не потрібно ототожнювати ведення обліку в законодавчих рамках з фальсифікацією даних. Йдеться про вибір за власним судженням оцінок об'єктів обліку та їх подання в обліковій політиці. Процес виявлення (спостереження), вимірювання, реєстрації, обробки інформації про об'єкт дослідження для надання її користувачам не може бути лише технічним, безпристрасним. Такий процес є в деякій мірі суб'єктивним, творчим, оскільки бухгалтер має своє бачення щодо його формуванні. Звичайно, представлення результатів такого облікового процесу впливає на управління підприємством та створення на цій основі безпечного середовища.

Задоволення інформаційних потреб різних груп користувачів при дотриманні принципу достовірності робить її корисною та зводить до мінімуму конфліктність інтересів.

Отже, ефективне управління діяльності підприємства професійним судженням бухгалтерів, їх добросовісністю при виконанні свої професійних обов'язків. Тому необхідною умовою успішного ведення бізнесу є мінімізація бухгалтерських ризиків, які пов'язані з професійним судженням. Формування в сучасних бухгалтерів ділової етики, добросовісного виконання своїх обов'язків не можливе лише на рівні моральних переконань, на наш погляд, видається застосування на законодавчому рівні дієвого механізму штрафних санкцій за недобросовісне виконання професійних обов'язків.

Список використаних джерел:

1. Рабошук А. В. Принципи, стандарти та професійне судження в бухгалтерському обліку: теоретико-методичний аспект: автореф. дис. канд. економ. наук: 08.06.04 „Бухгалтерський облік, аналіз та аудит”[Текст] / А.В. Рабошук. – К., 2006. – 21 с.
2. Соколов Я.В., Соколов В.Я. История бухгалтерского учета: учебник. – 3-е изд., перераб. и доп. /Я.В. Соколов, В.Я. Соколов. – М.: Магистр, 2009. - 287с.
3. Бухгалтерський облік (частина II): Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 6.050100 «Облік і аудит» / За ред. доктора економічних наук, професора В.Ф. Максимової. - Одеса: ОНЕУ, 2013. - 324 с.
4. Кулик В.А. Бухгалтерський баланс: минуле, сучасне, майбутнє: Монографія./ В.А. Кулик. – Полтава: РВВ ПУЕТ, 2010. – 186 с.

ПЕРВИННИЙ ОБЛІК ПРОДУКТІВ ХАРЧУВАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ДЛЯ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

Продукти харчування відносяться до класу запасів, оскільки споживаються менше року. Відповідно до п. 1 розд. II Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 123 «Запаси» [1] активом запаси визнають, коли:

- можливо визначити їх вартість;
- установа в майбутньому ймовірно може отримати економічну вигоду від їх використання та/або вони мають для неї потенціал корисності.

Пунктом 3 розд. II Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 123 «Запаси» [1] визначено, що одиницею обліку запасів є їх найменування або однорідна група (вид). Кожна установа самостійно обирає для себе одиницю обліку того чи іншого виду продуктів харчування з огляду на зручність ведення обліку і на необхідний для керівництва ступінь деталізації обліку. Для продуктів харчування застосовуються зазвичай такі одиниці виміру: літри, грами, кілограми тощо, водночас бухоблік все одно завжди ведеться в грошових одиницях – гривнях.

До первісної вартості продуктів харчування, за якою вони зараховуються на облік, включаються всі витрати, пов'язані з їх придбанням та доведенням до стану, в якому вони придатні для використання в запланованих цілях, зокрема: суми, сплачені постачальникам за укладеними договорами; ПДВ (якщо бюджетна установа не отримує відшкодування ПДВ); транспортно-заготівельні витрати тощо.

Первісною вартістю продуктів харчування, отриманих безоплатно від фізичних та юридичних осіб (крім суб'єктів державного сектору), може бути вартість, щодо якої є достовірна інформація, зокрема згідно з відповідними первинними документами. Коли дарувальник передає продукти установі разом з актами, накладними, це полегшує роботу бухгалтера, оскільки кількість, ціна за одиницю і загальна сума вже визначені. Частою є практика передавання продуктів без документів. Для цього комісія установи використовує у своїй роботі статистику цін на відповідну продукцію, зокрема вивчає ціни, за якими установа закуповувала такі ж продукти, або ціни вільного ринку. Справедлива вартість – це ціна, яка була б отримана за продаж активу або сплачена за передачу зобов'язання у звичайній операції на основному (або найсприятливішому) ринку на дату оцінки між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами.

До первісної вартості запасів не зараховуються: витрати, пов'язані зі зберіганням, природним убутком або нестачею, виявленою під час оприбуткування,

або інвентаризацією, витрати на реалізацію, інші витрати, безпосередньо не пов'язані з придбанням і доставкою. Усі перелічені витрати відповідно до п. 11 розд. II Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку в державному секторі 123 «Запаси» [1] включаються до витрат того періоду, в якому вони були встановлені. Понаднормові втрати і нестачі, зіпсовані продукти харчування, які були виявлені при оприбуткуванні і сталися під час їх транспортування, треба оцінювати за вартістю придбання одиниці. І ці суми визнають витратами періоду.

Оприбуткування запасів відображають на підставі накладної, отриманої від постачальника. Постачальник – приватна особа має право скласти накладну в довільній формі. Потрібно, щоб в документі були відображені всі реквізити первинного документа, визначені Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2].

Відпуск продуктів харчування для споживання здійснюють на підставі Меню-вимоги на видачу продуктів харчування або Накладної (вимоги). Також для цілей систематичного відпуску запасів за попередньо встановленими лімітами використовують лімітно-забірну картку. Форми документів затверджені наказом «Про затвердження типових форм з обліку та списання запасів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання» від 13.12.2022 р. № 431 [3].

Придбання продуктів харчування здійснюється за КЕКВ 2230 «Продукти харчування» відповідно до Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету, затвердженої наказом МФУ від 12.03.2012 р. № 333 [4]. Для обліку продуктів харчування виділено окремий субрахунок бухобліку – 1511 «Продукти харчування». Для уточнення в обліку можна застосувати додатковий поділ, наприклад, відокремити продукти харчування, придбані за рахунок різних джерел. Наприклад, можна відкрити додаткові субрахунки:

- 1511/1 – продукти харчування, придбані за рахунок загального фонду (бюджетного фінансування);
- 1511/2 – продукти харчування, придбані за рахунок реалізації готової продукції;
- 1511/3 – продукти харчування, зараховані до складу запасів за рахунок благодійних внесків, дарунків тощо.

Список використаних джерел:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 123 «Запаси» : наказ Міністерства фінансів України від 12.10.2010 р. № 1202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1019-10>.

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 16.07.1999. Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

3. Про затвердження типових форм з обліку та списання запасів суб'єктами державного сектору та порядку їх складання : наказ Міністерства фінансів України від 13.12.2022 № 431. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1692-22>.

4. Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету : наказ Міністерства фінансів України від 12.03.2012 № 333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0456-12>.

Людмила ЧЕРНЕНЬКА, викладач
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»

ЛІКАРНЯНИЙ ЛИСТОК – ПОРЯДОК ВИДАЧІ ТА ПЕРЕВІРКА ОПЛАТИ

1 січня 2023 року набули чинності зміни до Закону «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування». У зв'язку з цим, більшість повноважень Фонду соціального страхування перейшло до Пенсійного фонду, у тому числі, щодо виплат у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та від нещасного випадку на виробництві.

Головна зміна, яку зазнали підприємства, організації, установи, що мають працівників, стосується комісії із соціального страхування. Такі комісії були обов'язковими як для державних, так і для приватних чи інших підприємств і навіть ФОП. Відтепер рішення про призначення або відмову в призначенні допомог за листками непрацездатності має приймати сам роботодавець або уповноважена ним особа. У разі хвороби працівник першочергово звертається до лікаря. Лікар в електронній системі охорони здоров'я формує медичний висновок про тимчасову непрацездатність, який в режимі онлайн надходить до електронного реєстру листків непрацездатності Пенсійного фонду, де одразу формується електронний лікарняний.

Роботодавець у свою чергу, як і раніше, подає заяву-розрахунок (за старою формою), що містить інформацію про нараховані застрахованим особам кошти, через особистий кабінет страхувальника на вебпорталі електронних послуг без укладання окремого договору.

Функціонал пункту меню «Заяви-розрахунки» особистого кабінету страхувальника дає можливість пошуку та перегляду заяв-розрахунків відповідно до визначених критеріїв:

- період реєстрації листків непрацездатності;
- тип заяви-розрахунку (за електронними листками непрацездатності);
- здійснення формування (редагування) та відправки заяви-розрахунку до Пенсійного фонду.

Під час створення заяви-розрахунку роботодавець зобов'язаний вводити дані з е-лікарняного та Реєстру застрахованих громадян. Також до заяви-розрахунку можна

додавати коментарі, пояснення та, за необхідності, скановані копії документів, які можуть бути використані під час прийняття рішення щодо фінансування.

Роботодавець має можливість скласти заяву-розрахунок в паперовій формі та подати її до будь-якого сервісного центру головних управлінь Пенсійного фонду України в регіонах.

Необхідно зауважити, що одна заява-розрахунок має містити не більше 200 листків непрацездатності. Слід зазначити, що як і раніше - перші 5 днів лікарняного оплачуються за рахунок роботодавця, а починаючи з шостого дня - за рахунок страхових коштів. Якщо лікарняний надається внаслідок нещасного випадку на виробництві - з 18 дня непрацездатності. При цьому, скорочено час, протягом якого роботодавцям за поданими заявами-розрахунками мають надходити страхові кошти для виплати лікарняних.

Якщо раніше Фонд соціального страхування перераховував кошти роботодавцям протягом 10-ти днів після надходження заяви-розрахунку, тепер Пенсійний фонд має на це лише 3 дні.

Кабінет Міністрів затвердив Порядок проведення особами, уповноваженими правлінням Пенсійного фонду України, перевірок обґрунтованості видачі та продовження листків непрацездатності.

Згідно з документом, метою перевірки листків непрацездатності є здійснення контролю за обґрунтованістю формування (видачі) листків непрацездатності, медичних висновків про тимчасову непрацездатність. Перевірка листків непрацездатності проводиться уповноваженими посадовими особами територіального органу ПФУ або уповноваженими лікарями, перелік яких затверджується правлінням ПФУ.

Перевірка медичних висновків проводиться виключно уповноваженими лікарями, перелік яких формується щороку та затверджується правлінням ПФУ за погодженням з НСЗУ.

Підставами для прийняття територіальним органом ПФУ рішення щодо проведення перевірки листків непрацездатності є:

1) виявлення невідповідностей шляхом проведення ризик-орієнтованого моніторингу електронного реєстру листків непрацездатності з використанням автоматизованої інформаційно-аналітичної системи ПФУ;

2) повідомлення від НСЗУ про виявлення невідповідностей та застережень до даних, що містяться в медичному висновку за результатами здійснення заходів з верифікації даних в електронній системі охорони здоров'я;

3) звернення страхувальника (роботодавця);

4) звернення застрахованої особи щодо обґрунтованості виданого їй листка непрацездатності;

5) запити правоохоронних органів та рішення суду.

Рішення про проведення перевірки листків непрацездатності оформлюється наказом за підписом керівника територіального органу Пенсійного фонду. Строк проведення перевірки листків непрацездатності не може перевищувати 10 календарних днів.

Результати перевірки зазначаються уповноваженою посадовою особою територіального органу ПФУ у довідці про перевірку обґрунтованості видачі та продовження листків непрацездатності, форма якої затверджується ПФУ.

Уповноважена посадова особа територіального органу ПФУ на підставі цієї довідки вносить до автоматизованої інформаційно-аналітичної системи ПФУ дані про результати такої перевірки.

Довідка надсилається суб'єкту звернення та безпосередньо керівнику суб'єкта господарювання рекомендованим листом з повідомленням про вручення або за допомогою електронного протягом трьох робочих днів з дати її формування.

Неправомірні дії або рішення уповноваженої посадової особи територіального органу Пенсійного фонду щодо перевірки листка непрацездатності можуть бути оскаржені у порядку підлеглості до вищого органу або посадової особи ПФУ, а також у судовому порядку.

Список використаних джерел:

1. Закон України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування" від 23.09.99 р. № 1105-XIV.
2. Закон України "Про внесення змін до Закону України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування" та Закону України "Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування" від 21.09.2022 р. № 2620-IX.
3. Постанова правління ПФУ "Деякі питання фінансування для здійснення виплат та надання соціальних послуг, визначених Законом України "Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування" від 21.12.2022 р. № 28-3.

Людмила ФЕДОРЕНКО, викладач
Відокремлений структурний підрозділ
«Ніжинський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»

ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно – з першого дня реєстрації до ліквідації. Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», питання організації бухгалтерського обліку в компанії належать до компетенції її власника або уповноваженого органу відповідно до законодавства та установчих документів. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку, а також за фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах та їх збереження протягом встановленого терміну (але не менше трьох років) несе власник або уповноважений орган відповідно до законодавства та установчих документів.

Інакше кажучи, організація бухгалтерського обліку – це діяльність керівництва підприємства щодо створення, вдосконалення та контролю системи бухгалтерського обліку з метою забезпечення достовірною інформацією внутрішніх та зовнішніх користувачів [1].

Основний порядок ведення бухгалтерського обліку на підприємстві:

I. традиційний варіант – наймання бухгалтера як працівника, тобто на основі трудових відносин. Можна найняти як одного бухгалтера, так і створити бухгалтерію з декількох працівників на чолі з головним бухгалтером;

II. дуже поширений варіант – використання послуг бухгалтера, який зареєстрований як фізична особа-підприємець (ФОП). Це вже відносини на основі цивільно-правового договору, а не трудові. За таких обставин на підприємстві взагалі може не бути бухгалтера. Можна використовувати також змішаний варіант, коли один бухгалтер чи декілька є на первинних документах, але роботу й завдання головного бухгалтера фактично виконує ФОП, наприклад складання фінансової та податкової звітності, усі комунікації з ДПС;

III. ведення обліку іншим підприємством. Це може бути аудиторська фірма, юридична фірма, бухгалтерська фірма тощо. Послуги надаються, як і у випадку з ФОП, згідно цивільно-правового договору. У такому разі у такій фірмі є найняті працівники, які й ведуть облік у клієнтів фірми. Недолік – дещо «розмита» відповідальність, клієнт на практиці має відносини здебільшого з керівником такої фірми, а не безпосередніми виконавцями роботи;

IV. ведення обліку самотійно. Вести бухгалтерський облік може власник або керівник (директор) підприємства не вдаючись до послуг бухгалтера. На етапі створення підприємства це цілком звичайна ситуація, коли перші дні відсутні найняті працівники і є тільки один директор, якому нічого не залишається, як вести облік господарських операцій [2].

Основними завданнями організації бухгалтерського обліку є:

- своєчасне, повне, достовірне, безперервне відображення всіх операцій господарської діяльності, які були здійснені на підприємстві;

- обробка отриманої інформації за допомогою відповідних процедур, прийомів та способів;

- складання балансу і фінансової звітності на основі отриманих первинних документів, що були зведені до відповідних регістрів бухгалтерського обліку, а також подання їх до відповідних державних органів [3].

Головні тези організації бухгалтерського обліку

1. Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації.

2. Питання організації бухгалтерського обліку на підприємстві належать до компетенції його власника (власників) або уповноваженого органу (посадової особи) відповідно до законодавства та установчих документів.

3. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник (власники) або уповноважений орган (посадова особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів.

4. Для забезпечення ведення бухгалтерського обліку підприємство самостійно обирає форми його організації: введення до штату підприємства посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби на чолі з головним бухгалтером; користування послугами спеціаліста з бухгалтерського обліку, зареєстрованого як підприємець, який здійснює підприємницьку діяльність без створення юридичної особи; ведення на договірних засадах бухгалтерського обліку централізованою бухгалтерією або аудиторською фірмою; самостійне ведення бухгалтерського обліку та складання звітності безпосередньо власником або керівником підприємства.

5. Підприємство самостійно: визначає облікову політику підприємства; обирає форму бухгалтерського обліку як певну систему реєстрів обліку, порядку і способу реєстрації та узагальнення інформації в них з дотриманням єдиних засад, встановлених цим Законом, та з урахуванням особливостей своєї діяльності і технології обробки облікових даних; розробляє систему і форми внутрішньогосподарського (управлінського) обліку, звітності і контролю господарських операцій, визначає права працівників на підписання бухгалтерських документів.

6. Головний бухгалтер або особа, на яку покладено ведення бухгалтерського обліку підприємства: забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних засад бухгалтерського обліку, складання і подання у встановлені строки фінансової звітності; організує контроль за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій; бере участь в оформленні матеріалів.

7. Відповідальність за бухгалтерський облік господарських операцій, пов'язаних з ліквідацією підприємства, включаючи оцінку майна і зобов'язань підприємства та складання ліквідаційного балансу і фінансової звітності, покладається на ліквідаційну комісію, яка утворюється відповідно до законодавства [4].

Таким чином, можна сказати, що ведення бухгалтерського обліку на підприємстві є невід'ємною частиною існування підприємства.

Список використаних джерел:

1. . Бутинець Ф. Ф. Організація бухгалтерського обліку / Ф. Ф. Бутинець, О. В. Олійник, М. М. Шигун, С. М. Шулепова – Житомир : ЖІТІ, 2001. 2002. – 592 с
2. Івахненко С. В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посіб. / С. В. Івахненко. – К. : Знання-Прес, 2004. – 349 с.
3. Лень В. С. Організація бухгалтерського обліку : навч. посіб. / В. С. Лень – К. : ЦУЛ, 2006. – 696 с.
4. Сопко В. В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю і аналізу : підруч. / В. В. Сопко, В. П. Завгородній. – К., 2000. – 260 с.

СЕКЦІЯ 3. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Анастасія БРОНІШЕВСЬКА, здобувач
вищої освіти за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник - Аврамчук Л. А.,
доцент кафедри банківської справи та страхування,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ІНФЛЯЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Наслідки повномасштабного нападу Росії завдають значних втрат економіці України та створюють суттєвий проінфляційний тиск. Прискорення інфляції у 2022 році насамперед пов'язане із наслідками повномасштабної військової агресії Росії. Серед них: руйнування підприємств та інфраструктури, порушення виробництва та ланцюгів постачання, зростання виробничих витрат бізнесу, ситуативний ажіотажний попит на окремі товари та послуги

Крім того, на ціни в Україні тиснуло глобальне прискорення інфляції – саме минулого року більшість країн оновили багаторічні інфляційні максимуми.[3]

За період з 2014 по 2022 роки в Україні спостерігалася досить значна динаміка зміни рівня інфляції. Зробимо порівняння змін рівня інфляції в Україні за 2014-2022 роки(табл.1).

Таблиця 1.

Порівняння рівня інфляції за 2014-2022 роки

Період	Індекс інфляції, %	Інфляція, %	Зміна
2022	126.60	26.60	+16.20%
2021	110.00	10.00	+5.00%
2020	105.00	5.00	+1.00%
2019	104.10	4.10	-5.90%
2018	109.80	9.80	-4.20%
2017	113.70	13.70	+1.70%
2016	112.40	12.40	-30.60%
2015	143.30	43.30	+18.30%
2014	124.90	24.90	

дані сформовано з [3]

Як показують наведені дані, в період з 2014 по 2015 рік, через економічну кризу та конфлікт на сході України, інфляція сягала 24,9%. У 2020 році знову спостерігалось збільшення інфляції, викликане зростанням цін на продукти харчування та послуги, пов'язані з пандемією COVID-19. Рівень інфляції у 2020 році склав 5,0%. У 2021 році рівень інфляції знову зростає, до 10% на початку року, але прогнозується його послаблення в другій половині року.

Загалом можна сказати, що рівень інфляції в Україні з 2014 по 2022 роки був досить високим, але в останні роки відбувалася тенденція до його послаблення. Однак, зростання цін на продукти та послуги внаслідок пандемії COVID-19 стало фактором, який призвів до збільшення рівня інфляції в 2020 та 2021 роках.

Отже, зобразимо графічно зміни індексу інфляції в Україні.

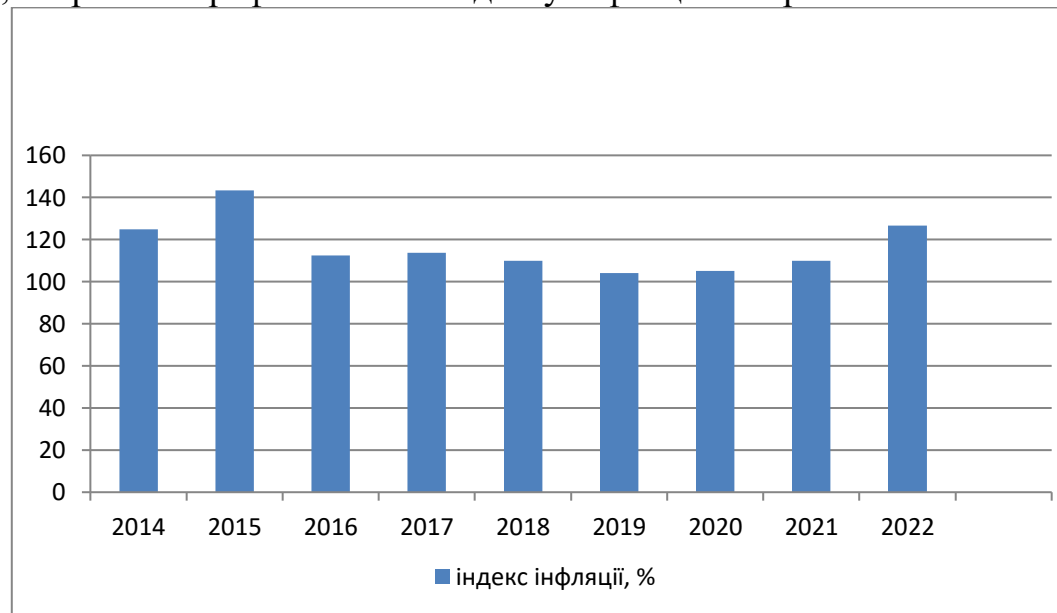

Рис.1. Зміна індексу інфляції в Україні з 2014 по 2022 рр. [4]

Попри війну та високу світову інфляцію, фактичні темпи зростання цін в Україні залишалися контрольованими, а інфляційний тиск в останні місяці стабілізувався.

Порівняно з аналогічними періодами 2021 року ВВП України впав на 19,1% у першому кварталі 2022 року та на 37,2% у другому кварталі. З січня по вересень 2022 року він впав на 30%. Національний банк України (НБУ) прогнозує зниження ВВП України на 37,5% у четвертому кварталі року та на 33,4% за весь рік

Зростаюча інфляція стає все більшою проблемою для України: у січні 2022 року вона становила 10%, у вересні вже досягла 24,6%, а до кінця року- 30%. Найбільше українців вразило подорожчання основних продуктів харчування: хліб і хлібобулочні вироби подорожчали на 36,6%, риба – на 40,7%, овочі – аж на 84,8% через окупацію Херсонської області, яка є основним виробником овочів в Україні. У той же час мінімальна заробітна плата на початку жовтня трохи зросла з 6500 гривень (приблизно 178 доларів США) до 6700 (приблизно 183 долари США); бюджет на 2023 рік не передбачає їх подальшого перегляду.[2]

Висновок. Отже, за понад рік війни Україна відчула на собі всі безпосередні нищівні наслідки збройних сил конфлікту на її території, а також результатів першої політичної відповіді, які передбачалося перетягнути в економіку країни через перші вогняні тижні та надалі. Тим не менш, у багатьох сферах економіки Україна продемонструвала дивовижну стійкість.

Список використаних джерел:

1. Volodymyr Korneev (2022). *Functioning of the Financial System of Ukraine in Extreme Conditions of Martial Law* [Functioning of the Financial System of Ukraine in Extreme Conditions of Martial Law]. Retrieved from [:<https://www.neliti.com/publications/549849/functioning-of-the-financial-system-of-ukraine-in-extreme-conditions-of-martial> 27.06.2022[in Ukr.].

2. Sławomir Matuszak (2022). *A struggle to survive. Ukraine's economy in wartime* [A struggle to survive. Ukraine's economy in wartime]. Retrieved from: <https://www.osw.waw.pl/en/publikacje/osw-commentary/2022-10-18/a-struggle-to-survive-ukraines-economy-wartime> 18.10.2022 [Warszawa].

3. NBU (2022). *NBU 2022 Inflation Update* [NBU 2022 Inflation Update].

Retrieved from:<https://bank.gov.ua/en/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-u-2022-rotsi> 11.01.2023 [in Ukr.];

<https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-rivnya-inflyatsiyi-v-sichni-2023-roku> 10.02.2023 [in Ukr.].

4. Prostobank (2023) *Inflation index 2000 – 2023* [Inflation index 2000 - 2023]. Retrieved from: https://www.prostobank.com/spravochniki/indikatory_rynka/inflation_index [in Ukr.].

В'ячеслав БУЗАРОВ, студент

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України».

Науковий керівник – викладач, Чайка Л. В.

ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ, ЙОГО ПРОБЛЕМИ ТА АКТУАЛЬНІСТЬ

Сьогодні практично кожне підприємство знаходиться у ситуації невизначеності та невпевненості в завтрашньому дні, оскільки економіка країни є мінливою і ніхто не захищений від різного виду ризиків. На багатьох вітчизняних підприємствах відсутня ефективна система управління, яка підтверджує показники їхньої діяльності. Варто зазначити, що управління фінансами сучасного підприємства залежить від методів управління фінансовими ресурсами. Отже, у разі своєчасного розроблення та впровадження заходів, які спрямовані на поліпшення фінансового стану в довгостроковому періоді, такі господарюючі суб'єкти можуть збільшити свій потенціал, а також платоспроможність та прибутковість. В управлінні підприємством фінансове

планування залишається слабким місцем. За сучасних умов господарювання фінансове планування є актуальною темою сьогодення.

Однією з найважливіших функцій в процесі управління підприємством є функція планування. Саме вона визначає кінцеві результати виробничої, фінансової, маркетингової та інвестиційної діяльності.

Фінансове планування дає змогу дати відповідь на такі конкретні питання:

- як забезпечується реальна збалансованість планових витрат і доходів підприємства на принципах самоокупності та самофінансування;
- чи достатньо фінансових ресурсів для виконання накреслених завдань та яка частина коштів має бути перерахована до бюджету, у позабюджетні фонди, банкам та іншим кредиторам;
- які грошові кошти може мати підприємство у своєму розпорядженні та які джерела їх надходження;
- як повинні здійснюватися розподіл та використання прибутку на підприємстві, тощо.

Виділяють такі етапи фінансового планування на підприємстві (рис. 1).

1) прогнозування наслідків поточних рішень з метою запобігання несподіванок, розуміння зв'язку між поточними і майбутніми рішеннями;
2) аналіз інвестиційних можливостей і можливостей фінансування, якими розпоряджається підприємство;
3) обґрунтування обраного варіанта із усіх можливих рішень;
4) оцінка результатів, досягнутих підприємством порівняно з цілями.

Рис. 1. Етапи фінансового планування на підприємстві. [1, ст. 49-50]

Для українських підприємницьких структур можна виокремити декілька сфер, де є відчутна потреба в застосуванні фінансового планування.

По-перше, це новостворені підприємства. Активні процеси розвитку підприємництва призводять до посилення конкуренції між підприємствами, до банкрутства і закриття багатьох з них. Діяльність новостворених підприємницьких структур неможлива без наукового обґрунтування плану дій, яким є бізнес-план.

По-друге, діючі підприємницькі структури, які здійснюють реструктуризацію та диверсифікацію виробництва. В умовах зростаючої конкуренції більшість підприємницьких структур змушені постійно дбати про вдосконалення продукції, освоєння випуску новітніх конкурентоспроможних товарів і послуг, що призводить до значних структурних зрушень у виробництві. Необхідність оцінки основних параметрів діяльності та їх визначення ще до початку проведення серйозних змін у виробництві викликає потребу планування діяльності підприємства відповідно до умов, що склалися, або можуть скластися в майбутньому.

По-третє, сфера державних підприємств, де функція планування є традиційною. Однак традиційний характер планування не передбачає власних цілей розвитку, аналізу і прогнозування стану економіки в залежності від змін у внутрішньому та зовнішньому

середовищах, тому в умовах ринку державним підприємствам необхідно наново виробляти досвід планування діяльності.

По-четверте, підприємства з частиною іноземних інвестицій в статутному фонді. Іноземні партнери, вкладаючи певні кошти в підприємницьку діяльність, прагнуть мати гарантії їх повернення, відповідного доходу з урахуванням орієнтовного часу його отримання, забезпечення найменшого господарського ризику. Крім того, в залежності від частки майна в статутному фонді, вони можуть брати безпосередню участь в управлінні підприємством, прийнятті управлінських рішень. [2, ст. 50]

Великі можливості для здійснення ефективного фінансового планування мають великі підприємства. Вони володіють достатніми фінансовими засобами для проведення широкомасштабної планової роботи в галузі фінансів.

На невеликих підприємствах, як правило, для цього немає коштів, хоча потреба у фінансовому плануванні на багато більша, ніж у великих. [3]

Практика країн з ринковою економікою свідчить, що чим вищий рівень фінансового планування, тим ефективнішим є управління діяльністю підприємств. Найважливішою проблемою у сфері фінансового планування є забезпечення обґрунтованості розробки фінансового плану, його реальності. Це залежить значною мірою від достовірності даних щодо збуту, дебіторської заборгованості та строків її погашення, потреб у фінансуванні, налагодженої роботи підрозділів, задіяних у складанні фінансового плану та оперативності його розробки.

Отже, фінансове планування є одним із найважливіших факторів успішного розвитку підприємства. На сьогоднішній день, підприємства України стикаються з багатьма проблемами в процесі фінансового планування, а саме:

- проблеми, що пов'язані з самою організацією системи фінансового планування;
- оперативність складання планів та відсутність зрозумілих стратегічних цілей у підприємств;
- прозорість та об'єктивність планів для керівництва, недостатність досвіду самостійної постановки цілей;
- складності при визначенні потреб підприємства в ресурсах;
- застарілі методи оперативного планування та відсутність кваліфікованих кадрів, обізнаних із сучасними методами планування;
- недостатній рівень розвитку інформаційних технологій. [4, ст. 21-27]

Таким чином, можна зазначити, що для забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами підприємств актуальним стає створення адаптивної системи фінансового планування, що має бути гнучкою стосовно умов реалізації фінансових планів і методів її практичного використання на базі впровадження новітніх інформаційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Кірсанова, Т. О. Проблеми та перспективи фінансового планування на підприємстві / Т. О. Кірсанова, Н. А. Дьяченко // Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. – 2011. – №4. – С. 49-50.

2. Фінансове планування на підприємствах України: недоліки та переваги / О.В. Клименко // Культура народів Причорномор'я. – 2012. – № 223. – С. 50. – Бібліогр.: 7 назв. – укр.

3. Малік Л. В. Проблеми фінансового планування і бюджетування: [Електронний ресурс] / Л. В. Малік, К. І. Павлова. – Режим доступу: <http://intkonf.org/malik-lv-pavlova-ki-problemi-finansovogo-planuvannya-ta-byudzhetyuvannya>

4. Жовновач Р. І. Планування діяльності підприємства / Р. І. Жовновач // Фінанси України. – 2004. – № 1. – С. 42-47.

Юрій БУРДИМ, аспірант

Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – к.е.н., доцент Литвиненко В.С.

ПОВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ: РОЛЬ І МІСЦЕ АУДИТУ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ДОВІРИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

За рік повномасштабної воєнної агресії проти України підприємства зазнали значних втрат, не є винятком і підприємства агропромислового комплексу, зруйновані будівлі та зерносховища, пошкоджена техніка, забруднено ґрунти, заміновано угіддя, знищено урожай, порушено логістику.

За даними KSE Institute станом на лютий 2023 року прямі збитки завдані війною сільському господарству становили 8,7 млрд. доларів США, лісам України – 4,5 млрд. доларів США [1]. Найбільших втрат агропромисловий комплекс зазнав внаслідок пошкодження техніки – 53 %, знищення і крадіжки виробленої продукції – 22 %, пошкодження зерносховищ – 16 %.

Поряд з цим, Україні надано статус кандидата на членство в ЄС, що супроводжується імплементацією норм європейського законодавства.

Постійно проводяться заходи спрямовані на повоєнне відновлення агропромислового комплексу. Так, відповідно до проекту Плану відновлення України за напрямком «Нова аграрна політика», який було розроблено Національною радою з відновлення України передбачено економічну трансформацію агропромислового комплексу та розвиток аграрної інфраструктури, досягнення показників довоєнного часу, залучення додаткових інвестицій, державну і міжнародну підтримку та донорську допомогу.

Тому все більшого значення набуває довіра користувачів до фінансової звітності суб'єктів аграрного бізнесу, їх фінансового стану та результатів діяльності. Аудит покликаний забезпечити підвищення ступеня довіри визначених користувачів до фінансової звітності.

Питання аудиту фінансової звітності в агропромисловому комплексі розглядалися науковцями: В.М. Жук, Л.С. Шатковська, О.Г. Пономаренко.

Відповідно до статті 14 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [2] визначено категорії підприємств, які зобов'язані проводити аудит. Слід зазначити, що підприємства аграрного сектору не вказані, як окремі суб'єкти проведення обов'язкового аудиту, однак такі підприємства можуть бути зобов'язані проводити аудит внаслідок їх належності до підприємств, що становлять суспільний інтерес або середніх підприємств.

На етапі планування аудиту відбувається ідентифікація та оцінювання ризиків суттєвого викривлення фінансової звітності. Питання ідентифікації та оцінювання ризиків визначено МСА 315 (переглянутий у 2019 році) [3].

При проведенні аудиту підприємств аграрного бізнесу у повоєнний період слід розглядати наступні ризики пов'язані з: обліковими оцінками, контролюями, операціями з пов'язаними особами, оцінками безперервності діяльності.

Облікові оцінки значною мірою залежать від суджень управлінського персоналу, тому для них може бути характерний певний рівень суб'єктивізму. Поряд з цим зміна економічного середовища суб'єктів господарювання призводить до того, що застосовані методи вимірювання та діапазони, які застосовувалися при розрахунку облікових даних можуть бути взагалі не застосовними та не прийнятними.

Також не менш важливим є питання перевірки оцінки управлінського персоналу щодо безперервності діяльності підприємства. Принцип безперервності діяльності означає, що оцінка активів та зобов'язань підприємства здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати й надалі [2]. Однак вплив війни призвів до змін в усіх сферах господарювання, знищено та пошкоджено майно, відсутній доступ до ресурсів, втрачено ринки збуту, відбулася значна міграція персоналу та зруйновано логістичні ланцюжки. Ці та інші умови можуть негативно впливати на продовження подальшої діяльності підприємства.

Згідно з МСА 570 «Безперервність діяльності» [3] аудитор повинен здійснити оцінювання оцінки управлінського персоналу здатності суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі.

Якщо виявлено події або умови, що можуть поставити під значний сумнів здатність суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі необхідно виконати додаткові аудиторські процедури, зокрема: розглянути плани та заходи управлінського персоналу, проаналізувати прогноз руху грошових коштів на надійність даних та припущень наведених у прогнозі, розглянути додаткову інформацію, що з'явилася після складання прогнозних даних.

За результатами розгляду питання ролі та місця аудиту у забезпеченні довіри до фінансової звітності підприємств аграрного бізнесу можна зробити висновок, що питання проведення аудиту врегульовано Міжнародними стандартами контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг на законодавчому рівні, проте методологічні питання проведення аудиту підприємств аграрного бізнесу у повоєнний період потребують детального розгляду та удосконалення враховуючи специфіку галузі.

Список використаних джерел:

1. Огляд збитків від війни в сільському господарстві України. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/zbitki-agrosektoru-ta-zemelnim-resursam-ukrayini-vid-povnomasshtabnoyi-viyni-skladayut-8-7-mlrd/> (дата звернення: 20.04.2023).
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV станом на 10 серпня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 19.04.2023).
3. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016–2017 років» Ради з Міжнародних стандартів аудиту та надання впевненості, URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit> (дата звернення: 19.04.2023).

Наталія ВАСИЛЬЧУК, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Черненко Л.Б.

СТРАХУВАННЯ МАЙНА ВІД ВОЄННИХ РИЗИКІВ

Страховий ризик це певна подія, на випадок якої проводиться страхування і яка має ознаки ймовірності та випадковості настання. Тобто страховий ризик – ймовірність зазнати втрат передбачуваної, економічної, іншими словами фінансової користі, або прямих збитків через появу випадкової події, що стосується майнової зацікавленості членів суспільства. Усунення пошкодження майна у результаті воєнних ризиків є стандартним та буде наявним у будь-якому полісі страхування майна незалежно від страхової компанії або країни світу.

Нещодавно, практично всі учасники ринку страхування створили продукти, від різноманітних воєнних ризиків. Безперечно, що рухоме майно та залізничні і автомобільні вантажі страхують охоче. Але є виняток – це території, де тривають активні бойові дії. На цих територіях ймовірність втрати майна занадто висока, тому страховики стараються оминати ці регіони. На їхню думку, великі об'єкти є також ризикуючими і вони фактично не страхують ці об'єкти. Окремого продукту страхування воєнних ризиків немає. Тобто клієнт страхової компанії може або запропонувати додати покриття воєнних ризиків до вже наявного в нього договору за додаткову оплату, або укласти договір, де є опція та певний ліміт покриття саме за воєнними ризиками.

Страхові компанії намагаються сприяти клієнтам і готові брати на себе частину покриття воєнних ризиків. Наприклад у разі страхування КАСКО чимало компаній покривають лише 10% вартості воєнних ризиків. Тобто якщо автомобіль коштує 500 тисяч гривень, то клієнт у разі настання страхового випадку отримає не більше 50 тисяч гривень [1].

Звичайні договори страхування майна будуть завжди виключати не тільки явні воєнні ризики, але й збитки, що непрямо пов'язані з бойовими діями, наприклад мародерство населення під час війни. Нехай державні органи розглядають випадок як крадіжку зі зломом, безперечно для страховика це збиток внаслідок бойових дій. Проте, завдяки спеціалізованому полісу воєнні ризики можливо страхувати. Зазначимо, що до таких страхових ризиків входять пошкодження в результаті війни, військові перевороти, громадські заворушення, страйки, бунти, заколоти, терористичних акти, диверсії і протиправні дій третіх осіб під час війни. Не є причиною для страхового відшкодування експропріація або втрата контролю над майном через окупацію або порушення логістичних маршрутів.

На страховому ринку тільки окремі компанії страхують майно українців від воєнних дій. Можна зазначити, що їх не багато, близько десятка, вони пропонують різні продукти з покриттям воєнних ризиків. Безперечно, у клієнта який хоче застрахувати своє майно від воєнних ризиків є вибір страхових продуктів з урахуванням умов та обмежень. Важко давати оцінку, охоче чи ні компанії це роблять, але якщо вони розробили такий страховий продукт, то готові його пропонувати та сплачувати відшкодування в разі настання страхового випадку [2].

Обмеження та умови при страхуванні воєнних ризиків, страховики умовно поділяють на три групи:

Перша група – географічні обмеження. Інакше кажучи, це означає, що громадяни та об'єкти які знаходяться у зонах активних бойових дій. Страховий поліс не буде діяти ближче ніж за кілька десятків кілометрів від лінії фронту.

Вартісні - це друга група обмежень. Встановлені ліміти у відсотках всієї страхової суми, або ж у гривнях, за договором передбачені на покриття воєнних ризиків. Безперечно, не може бути більше ніж 10 % від страхової суми, це 50-100 тисяч гривень.

Третя група залежить від рівня ризику. Таке страхування можна робити за планом від повного руйнування об'єкта. Якщо майно пошкоджене менше ніж 50-60%, таку виплату страхові компанії не проводять.

Страхування великих об'єктів нерухомості, зазвичай активів юридичних осіб та застав банків, від воєнних ризиків знайти дуже складно через ймовірність величезних збитків та проблем, пов'язаних з міжнародним перестрахуванням таких ризиків. Щодо середніх комерційних об'єктів, то можна застрахувати майно, яке переміщується. Зазвичай це вантажівки та вантажі, які транспортують суходелом чи морем, комбайни і сільськогосподарська техніка, підприємства малого й середнього бізнесу вартістю кілька сотень тисяч доларів. Інші великі об'єкти страховики не наважуються страхувати.

Ризики в такому різновиді страхування відчувають самі страхові компанії і самотійно визначають як їх можна мінімізувати. Слід зазначити, що ймовірність настання страхового випадку – це є найголовнішим ризиком. Не можливо не бачити скільки завдала болю і пошкоджень війна, навіть без активних бойових дій. Часто пускають різні ракети, дрони, на мирні території. Звісно, не можна обрахувати скільки всіх об'єктів було повністю або частково знищено, так як немає достатньо статистичних

даних, за якими можна було б страхувальникам розрахувати ризики за різними видами страхування, які мають в собі містити покриття воєнних ризиків. Страхові компанії встановлюють ціни самостійно а умови корегують досить активно.

Насамперед проблеми великих страхових сум можна було вирішити через перестраховування, коли якусь частину високовартісних ризиків страхові компанії перерозподіляли між пулом міжнародних перестраховиків. На даний момент таке перестраховування майже неможливо отримати через обмеження Національного банку України для договорів, укладених після 31 травня 2022 року. Слід зазначити, що під час війни перестраховувати воєнні ризики за територією України неможливо.

Будь-які економічні інвестиції в Україну у майбутньому будуть відразу вимагати наявності страхування від військових ризиків, отже світова спільнота страховиків та вітчизняний страховий ринок ще мають усвідомити своє ставлення до страхування ризиків.

Список використаних джерел:

- 1.Електронна бібліотека: <https://brit-mark.com/ua>
- 2.Електронна бібліотека: <https://ukurier.gov.ua>

Дмитро ВОЙТЮК, студент

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

Науковий керівник – к.е.н., доц., завідувач кафедри

фінансів, обліку та аудиту Нікольчук Ю. М.

ПЕРСПЕКТИВНІ МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКІВ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ СТРАХОВИКА

Професійна діяльність у сфері страхового бізнесу в сучасних умовах набуває значного розвитку, а тому з'являються нові, більш передові методики визначення фінансової стійкості страховиків. Наразі все більшої популярності здобувають альтернативні методи оцінки фінансової стійкості страховика – методи, що узагальнюють сукупність коефіцієнтів, на основі яких дається загальна оцінка фінансової стійкості страхової компанії.

За останні двадцять років неймовірної популярності зазнало використання рейтингових оцінок фінансової стійкості, тобто для здійснення оцінки фінансової страховика застосовується система показників і рейтингів, що публікуються страховими компаніями [1]:

1. Рейтинги

Закордонними практиками вже давно використовуються спеціалізовані рейтингові агентства, які займаються регулярною публікацією рейтингів страхових фірм та аналітичними оглядами їх діяльності. До списку всесвітньо відомих рейтингових агентств подібного профілю входять: Standart & Poor's (S & P), Moody's Investors, Fitch

Ratings, Duff & Phelps. Для того, щоб присвоїти компанії той чи інший рейтинг, використовується неймовірно велика кількість фінансових показників.

2. Тести раннього попередження (Україна)

В українському економічному просторі використовуються тести раннього попередження, які представляють собою систему оціночних показників діяльності страхової організації, що відображають його надійність (здатність до збереження нормативного рівня платоспроможності) та ефективність діяльності.

На основі цих параметрів і створюється так звана комплексна оцінка фінансового стану страховика. Проте ця методика має й певні недоліки, що проявляються в обмеженості доступу до результатів тестування; неповному розкритті страховиками необхідної інформації для проведення аналізу; спотворенні інформації про фінансовий стан страхових організацій.

3. Стрес-тестування

Розробка вірогідних сценаріїв розвитку компанії – доволі розповсюджена практика у сфері страхування. Спеціалістами зі страхування створюється певна модель, що залежить від обставин роботи страховика, управління ризиками та стійкості. Стрес-тестування спрямоване на оцінку впливу змін конкретного фактора (фінансова стійкість) на майбутній фінансовий стан страховика та дає змогу визначити спроможність страховика протистояти різким негативним змінам та потрясінням на фінансовому ринку.

4. Закордонні методики: система IRIS (США), методика CAR (Європа)
Найрозповсюдженіша система оцінювання фінансової стійкості страхових компаній, що до сих пір використовується в США є Insurance Regulatory Information System (IRIS), яка включає у себе діапазон «нормальних значень».

Базою для визначення основних коефіцієнтів у даній системі є безпосередньо чистий прибуток. У випадку IRIS чисті премії не можуть перевищувати капітал більш, ніж у 1-2 рази; крім того, система враховує й те, що зміни можуть бути негативними, за подібним принципом встановлюється й верхня межа (приріст не повинен сягати 20-50% в рік).

Для оцінки фінансової стійкості у Європі застосовується дещо інші системи відносних показників, а саме показник рівня здатності покриття власними коштами CAR – (Capital adequacy Ratio). Саме за цим критерієм страховій компанії надається певна оцінка достатності покриття власними коштами. Згідно з вказаним показником, для зарубіжних страхових організацій, які оперують ризиковим страхуванням, можуть бути рекомендовані наступні параметри платоспроможності: достатнє, нормальне, добре, надійне та зразкове.

Порівняльну характеристику щодо оцінки фінансової стійкості страхової організації можна представити у вигляді табл. 1.

**Порівняльна характеристика методик щодо оцінки фінансової стійкості
страхової організації [2]**

№ з/п	Методика CAR (Європа)	Методика IRIS (США)
1	Показник фактичного рівня платоспроможності	Показник ліквідності активів (ПЛА)
2	Показник нормативного рівня платоспроможності	Показник обсягів страхування (андерайтингу)
3	-	Показник змін у сумі чистих премій
4	-	Показник незалежності від перестрахування
5	-	Показник дохідності інвестицій
Оцінка	Оцінка покриття (недостатнє, нормальне, добре, надійне, відмінне)	-

Отож, кожна система передбачає власний підхід щодо оцінки фінансової стійкості страховика. Досліджуючи той чи інший показник діяльності компанії, використовується найбільш прийнятна для конкретної країни методика оцінки з урахуванням специфіки страхової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Балицька М.В. Забезпечення фінансової стійкості страхової компанії в Україні: автореф. дис. к-та екон. наук: 08.00.08; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ, 2019. 23 с.
2. Пікус Р.В., Балицька М.В. Фінансова стійкість страхової організації та джерела її забезпечення. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2016. № 3(180). С. 6–10.

Артур ГРЕБЕНЮК, студент

Відокремлений структурний підрозділ

«Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»

Науковий керівник – викладач, Пушкар Т.О.

**ФІНАНСОВИЙ РИНОК ЯК СКЛАДОВА ЧАСТИНА ФІНАНСОВОЇ
СИСТЕМИ УКРАЇНИ**

Фінансова система України є складною системою, що включає в себе багато елементів, одним з яких є фінансовий ринок. Фінансовий ринок є важливою складовою

частиною фінансової системи, оскільки він забезпечує механізми збереження та залучення коштів для потреб економіки, а також здійснення різних операцій з фінансовими інструментами.

Фінансовий ринок України складається з різних сегментів, таких як ринок грошових коштів, ринок цінних паперів, валютний ринок, ринок деривативів та інші [1, с.122-133].

Ринок грошових коштів є найбільшим та найважливішим сегментом фінансового ринку України. Він забезпечує можливість здійснення операцій з грошовими коштами між банками та іншими фінансовими установами. Такі операції можуть бути здійснені на великих міжбанківських ринках або на ринках з розрахункового обліку. На ринку грошових коштів діє Національний банк України, який здійснює регулювання та контроль за роботою ринку.

Ринок цінних паперів є другим за важливістю сегментом фінансового ринку України. На цьому ринку здійснюється торгівля різними цінними паперами, такими як акції, облігації, депозитні сертифікати та інші. Ринок цінних паперів в Україні розвивається та модернізується, але він ще не досяг рівня розвиненості, який мають ринки розвинутих країн.

Валютний ринок забезпечує можливість здійснення операцій з іноземною валютою, а також конвертацію однієї валюти в іншу. В Україні діє вільний курс валют, тому валютний ринок має велике значення для економіки країни.

Ринок деривативів є одним з найбільш складних та ризикованих сегментів фінансового ринку. На цьому ринку здійснюється торгівля фінансовими інструментами, такими як опціони та ф'ючерси. Ринок деривативів є дуже важливим для забезпечення захисту від ризиків на ринку, але водночас може бути джерелом фінансових ризиків для учасників ринку [2, с.218-224].

У фінансовому ринку України беруть участь різні учасники, такі як банки, страхові компанії, пенсійні фонди, інвестиційні фонди, брокерські компанії та приватні інвестори.

Банки є найбільшими учасниками фінансового ринку. Вони надають кредити підприємствам та приватним особам, здійснюють валютні операції, здійснюють інвестування та інші операції.

Страхові компанії забезпечують захист від ризиків, пов'язаних з недбалістю чи непередбачуваністю. Вони надають різні види страхових послуг, такі як страхування життя, страхування майна, страхування відповідальності та інше.

Пенсійні фонди забезпечують накопичення коштів на пенсійні виплати у майбутньому. Вони здійснюють інвестиції в різні фінансові інструменти, такі як акції, облігації, фондовий індекс та інше.

Інвестиційні фонди збирають кошти від приватних інвесторів та інвестують їх у різні фінансові інструменти з метою отримання прибутку. Брокерські компанії забезпечують доступ до фінансового ринку для приватних інвесторів та допомагають у здійсненні операцій зі значними обсягами. Приватні інвестори здійснюють інвестування своїх коштів у різні фінансові інструменти з метою отримання прибутку.

Однак, фінансовий ринок України має деякі проблеми, такі як недостатня ліквідність, низький рівень розвитку фондового ринку, недостатній розвиток системи кредитування малого та середнього бізнесу та висока залежність від зовнішніх факторів [3, с.160-172].

Також важливою є сприяння розвитку фінансової грамотності населення, щоб забезпечити більшу довіру до фінансових установ та ринку в цілому. Для цього можуть бути проведені різні освітні програми, які допоможуть населенню розуміти фінансові інструменти та операції, а також збільшити їхню фінансову свідомість.

Список використаних джерел:

1. Арутюнян С.С., Іоргачова М.І. Ринок фінансових послуг: навч. посіб. Харків: «Діса плюс», 2020. С. 312.
2. Арутюнян С.С., Добриніна С.С. Фінансовий ринок: навч. посіб. Київ: Гуляєва В.М., 2018. С. 484.
3. Коваленко Ю.М., Онишко С.В., Кужелєв М.О. Фінансовий ринок: підручник. Ірпінь: Університет ДФС України, 2018. С. 442.

Софія ДАЦЕНКО, студентка

Національний університет біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – доцент, к.е.н. Костюк В.А.

МОНЕТАРНА ПОЛІТИКА НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Повномасштабне вторгнення росії до України стало величезним викликом для всієї держави. Окрім загрози військової, вторгнення спричинило безпрецедентну економічну кризу. У таких умовах вкрай важливим є провадження адекватної монетарної політики, що дозволить зберегти грошовокредитну стабільність та стане запорукою майбутнього зростання. Однак, таке завдання дійсно є нетривіальним, оскільки ще жодна країна у сучасному світі не зіштовхувалася з такими викликами. Тож важливим є дослідження всього доступного досвіду монетарної політики під час війни, а також теоретичних напрацювань на цю тематику. Відділення банків продовжили безперебійну роботу з 24 лютого 2022 року, де це було безпечно.

Проте були введені певні обмеження, зокрема, НБУ заборонив: зняття клієнтами готівки обсягом понад 100 тис. грн на день, а також повна заборона на зняття готівкової валюти в Україні. Банки-емітенти цифрових грошей мали припинити їх випуск і розповсюдження; виплати дивідендів, окрім як за привілейованими акціями; надання та продовження кредитів пов'язаним особам банку та дострокове повернення таким особам депозитів; дострокове погашення банками кредитів, які вони отримали від нерезидентів; переказ коштів за кордон, окрім власних операцій банків та видачі

кредитів іноземним фінансовим установам; надавати юрособам кредити у гривні для погашення кредитів в іноземній валюті [3].

Водночас НБУ запровадив такі послаблення для банків: дозвіл ідентифікації військових за військовим квитком для відкриття рахунку; проведення зовнішньої оцінки стійкості для банків перенесене на 2023 рік; дозвіл використання хмарних сервісів, які розміщуються на території ЄС, Великої Британії, США та Канади для підвищення стабільності роботи банківської системи.

Крім того, аби спростити доступ банків до ліквідності, 24 лютого НБУ запровадив бланкові кредити рефінансування без обмеження за сумою терміном на 1 рік з можливістю продовження ще на рік.

На початку війни НБУ зафіксував курс гривні до іноземних валют станом на 24 лютого 2022 року та припинив розрахунок довідкового курсу гривні до долара США.

З початку війни НБУ призупинив роботу валютного ринку, крім операцій з продажу валюти. Також регулятор впровадив такі зміни: тимчасову заборону на зняття готівки в іноземній валюті; мораторій на транскордонні перекази, крім тих, що здійснюються від імені держави; тимчасовий дозвіл громадянам вивозити валюту в сумі до 10 тис. євро без надання підтвердних документів; тимчасова заборона купувати віртуальні активи за гривню та обмеження на купівлю таких активів за валюту сумою до 100 тис. грн на місяць в еквіваленті; тимчасова заборона закордонних розрахунків для купівлі цінних паперів та оплати брокерських рахунків картками українських банків.

15 квітня 2024 року Рада НБУ ухвалила основні засади грошово-кредитної політики в умовах воєнного стану. Відповідно до цього документа НБУ на час війни відмовився від таргетування інфляції, а також тимчасово — від використання ключової ставки як основного інструменту монетарної політики для зниження інфляції [1].

2 червня НБУ вперше з початку війни змінив облікову ставку — підвищив її до 25% з січневих 10% [2].

Нацбанк почав фінансувати держбюджет шляхом купівлі ОВДП у Міністерства фінансів. В НБУ пообіцяли, що таким чином фінансуватимуть лише критичні видатки уряду та висвітлюватимуть такі операції максимально прозоро.

Низку рішень Нацбанк ухвалив для адаптації до воєнного стану небанківських фінустанов. Зокрема, НБУ запровадив такі обмеження: на виплати бонусів, премій та інших додаткових виплат керівництву, окрім фіксованих складових матеріальної нагороди; на доступ до відкритої інформації про небанки, зокрема до реєстрів небанківських фінустанов, колекторських компаній, страхових та перестрахових брокерів, переліку небанківських фінансових груп тощо.

Водночас були впроваджені такі послаблення: відтермінування впровадження вимог щодо повного розкриття споживачам інформації про свої послуги, зокрема кредитування; для уникнення банкрутства кредитним спілкам дозволено не видавати учасникам суми кредитних і пайових внесків; дозволено самотійно визначати максимальну суму видачі готівки в обсязі, що не перевищує 100 тис. грн на добу на кожного члена; визначати рівень прострочення кредитів у договорах про

реструктуризацію;

Боротьба із впливом рф та білорусі на фінансову систему України. З першого дня війни НБУ заборонив банкам видавати кошти за рахунками резидентів рф та білорусі в Україні, а також купувати чи продавати їм валюту, в тому числі для виконання перед ними зобов'язань.

24 лютого регулятор ухвалив постанову для уможливлення ліквідації підконтрольних росії банків. Вже наступного дня Нацбанк відкликав ліцензію та ліквідував два банки: Міжнародний резервний банк та Промінвестбанк.

Спрощення умов для фінансової підтримки ЗСУ та гуманітарних потреб. На початку березня НБУ створив окремі спецрахунки для збору коштів на потреби ЗСУ та гуманітарні потреби України та зробив для них винятки із загальної заборони на валютні перекази. Крім того, на період воєнного стану НБУ спростив контроль джерел походження коштів, спрямованих на благодійні спецрахунки, а також на купівлю «військових облігацій».

Таким чином, на початку повномасштабного вторгнення НБУ ухвалив низку важливих рішень: відклав перегляд облікової ставки, зафіксував обмінний курс, запровадив ряд адміністративних обмежень, що допомогли зберегти стабільність банківської системи. Можна впевнено сказати, що Національний Банк України та грошово-кредитна система гідно витримали цей виклик та вистояли під натиском потрясінь.

Список використаних джерел:

1. Основні засади грошово-кредитної політики на період воєнного стану: Рішення Ради Національного банку України від 15 квітня 2022 року. Київ: Рада Національного банку України, 2022. 5 с.

2. Національний банк України підвищив облікову ставку до 25% // Національний банк України : [Веб-сайт]. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-pidvischiv-oblikovustavku-do-25>.

3. <https://bank.gov.ua/>

Євгенія СТЕБКО, студентка,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування», IV курс
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут
Науковий керівник – доцент, к.е.н. Джерелейко С.Д.

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ В УСТАНОВАХ БЮДЖЕТНОЇ СФЕРИ

Управління фінансами є важливим елементом ефективної діяльності будь-якої організації, включаючи установи бюджетної сфери. Однак, фінансове планування в

бюджетних організаціях відрізняється від планування в комерційних організаціях, оскільки має деякі особливості, які варто враховувати.

Однією з основних особливостей фінансового планування в установах бюджетної сфери є те, що їх фінансові ресурси є обмеженими, тому необхідно ретельно планувати використання кожної гривні. Це вимагає від керівництва установи зосередитися на прибутковості і ефективності витрат, зокрема, на визначенні стратегічних пріоритетів та пошуку нових джерел фінансування.

Крім того, установи бюджетної сфери часто стикаються зі змінами в бюджетному фінансуванні, що може вплинути на їх фінансове планування. Наприклад, різні проекти можуть бути скасовані або перенесені, а отже, фінансові плани повинні бути гнучкими і враховувати ці зміни.

Планування діяльності установ бюджетної сфери зазвичай включає в себе аналіз фінансових показників та прогнозування майбутніх видатків та надходжень. Планування діяльності бюджетних установ ґрунтується на використанні інформації з різних джерел, таких як звітні дані про витрати та надходження, соціально-економічні показники, політичні та економічні прогнози тощо.

При плануванні діяльності організацій бюджетної сфери використовуються різноманітні методи і прийоми, які дозволяють ефективно виконувати їх функції та завдання, зокрема:

Системний аналіз – метод, що дозволяє детально вивчити структуру та функції підприємства, визначити його слабкі та сильні сторони та запропонувати рішення для покращення ефективності діяльності. Системний аналіз може бути використаний для розробки стратегій, бізнес-планів та бюджетів.

Метод бенчмаркінгу – цей метод дозволяє порівняти діяльність установи з конкурентами та кращими закладами у відповідній сфері діяльності. Це допомагає визначити, де можна знайти додаткові ресурси для покращення результатів діяльності та пропонувати нові рішення.

Метод SWOT-аналізу – метод який дозволяє вивчити сильні та слабкі сторони підприємства, а також можливості та загрози, що можуть вплинути на його діяльність. За його допомогою розробляються стратегії та бізнес-плани, які забезпечують максимально ефективне використання ресурсів та досягнення мети підприємства.

Метод ситуаційного аналізу – даний метод дозволяє передбачити ситуації, які можуть виникнути у діяльності підприємства, та розробити плани дій для їх вирішення. Використання ситуаційного аналізу допомагає підприємству бути готовим до непередбачуваних ситуацій та забезпечити стабільність своєї діяльності.

Метод управління ризиками – метод який дозволяє визначити можливі ризики, що виникають у діяльності установи, та запропонувати заходи для їх запобігання та мінімізації. Це допомагає забезпечити безпеку та стабільність діяльності підприємства.

Метод діаграми Ганта – цей метод дозволяє визначити послідовність та терміни виконання різних робіт та завдань, що допомагає планувати роботу організації та забезпечувати вчасне виконання завдань.

Метод бюджетування – цей метод дозволяє розробити бюджет підприємства на певний період, який враховує доходи та витрати. Це допомагає контролювати фінансову діяльність установи та забезпечувати досягнення поставлених цілей.

Метод відстеження результативності – метод, що дозволяє визначити результати діяльності підприємства та порівняти їх з поставленими цілями та планами. Це допомагає виявляти проблемні місця та розробляти заходи для їх вирішення.

У підсумку, ефективне фінансове планування є ключовим фактором для забезпечення успішної діяльності установ бюджетної сфери. Врахування особливостей такого планування та застосування сучасних методів та інструментів допоможуть установам виконувати свої завдання та функції, забезпечувати надання якісних послуг та відповідати вимогам суспільства та законодавства.

Список використаних джерел:

1. Фінанси бюджетних установ : навч. посіб. / Н. А. Дехтяр, О. В. Дейнека, О. В. Люта, Н. Г. Пігуль ; за заг. ред. Н. А. Дехтяр. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 229 с.
2. Фінансове планування діяльності бюджетних установ : навч. посібник / Т. Д. Таукешева ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 405 с.

Світлана ІВАНОВА, викладач

Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО БАНКІНГУ В КОМЕРЦІЙНИХ БАНКАХ УКРАЇНИ

Успішний економічний розвиток держави неможливий без розвиненої банківської системи, на стан якої впливає як внутрішня економічна та політична ситуація, так і зміни у світовій банківській системі. Ці зміни є результатом глибоких макроекономічних процесів у світовій економіці (інтеграція, лібералізація, різке науково-технічне піднесення) і торкаються всіх банків незалежно від рівня їх розвитку.

Розвиток дистанційного банківського обслуговування спрямований на скорочення готівкових розрахунків в Україні, залучення до банківської системи значного обсягу державних коштів. В останні роки український ринок дистанційного банківського обслуговування розвивається не так швидко, як у розвинених країнах світу. Ще кілька років тому основною послугою, яку пропонують банки у сфері дистанційного обслуговування, була послуга «Клієнт-банкінг». Поступово система «Клієнт-банкінг» стала замінюватись системою «Інтернет-банкінг». В даний час багато банківських установ надають клієнтам обидві ці послуги, інші не використовуються зовсім або з обмеженим функціоналом.

Сьогодні банки мають можливість перенести основні операційні та фінансові системи, а також системи оцінки ризиків на нову платформу колективної роботи з даними на базі Блокчейн. Це дозволить їм серйозно спростити взаємодію з клієнтами, відмовившись від великої кількості існуючих процесів та елементів інформаційної інфраструктури. Однак, незважаючи на те, що для досягнення таких остаточних результатів потрібен час і ретельна розробка, перспективи значного зниження витрат та підвищення ефективності, як і раніше, стимулюватимуть інтерес до технології та її фінансування.

Окремі елементи блокчейну, такі як криптографічне хеш-кодування, розподілені бази даних та побудова консенсусу, самі по собі не нові. Однак їх комбінація створює високоефективну нову форму передачі даних та активів, яка може усунути необхідність у посередниках, сторонніх центральних органах та дорогих процесах узгодження.

Як короткий опис даної моделі можна виділити такі приклади впливу Блокчейну на ефективність роботи в банківській сфері [1]:

- потенційне зниження витрат на базову фінансову звітність на 70% за рахунок оптимізації якості даних, прозорості та внутрішнього контролю;
- потенційне зниження витрат на дотримання нормативних вимог на 30-50%, підвищення прозорості та простоти перевірки фінансових операцій;
- потенційне зниження витрат на централізовані дії та реєстрацію нових клієнтів на 50% за рахунок удосконалених механізмів цифрової ідентифікації особи та спрощення спільного доступу до клієнтських даних для всіх учасників процесу;
- потенційне зниження на 50% витрат на бізнес-операції, а саме фахівців із супроводу та контролю операцій, клірингу та взаєморозрахунків, можна повністю або частково автоматизувати за рахунок зниження потреби у таких ключових елементах, як звіряння, підтвердження транзакцій та аналіз помилкових транзакцій.

Варто звернути увагу на деякі особливості, пов'язані з впровадженням технології Блокчейн [2]:

- мережевий ефект виявиться на розвинених ринках лише до 2025 р.;
- регулюючі органи дозволять практичну реалізацію блокчейн-рішень та відмову від інфраструктури попереднього покоління. Після кредитної кризи 2008 р. регулятори навряд чи захочуть істотно знижувати роль нової та посиленої клірингової інфраструктури (автоматизованої клірингової палати, систем валових розрахунків у режимі реального часу, єдиних клірингових контрагентів, центральних депозитаріїв), не будучи абсолютно впевненими в тому, що блокчейн-мережа представляє собою безпечну, захищену та стійку альтернативу.
- необхідно враховувати вплив витрат на утримання будівель та споруд;
- визначити різницю між постійними та змінними витратами.

Зрештою Блокчейн може дозволити відмовитися від великої кількості елементів сучасної операційної інфраструктури, якісно покращивши ключові процеси та серйозно вплинувши на динаміку витрат банківської установи. Однак використання такої технології в українських банках найближчим часом практично неможливе, оскільки

дана технологія вимагає використання криптовалюти, що потребує її регулювання на законодавчому рівні, а також необхідні додаткові інвестиції для більш глибокого вивчення блокчейн та вирішення технологічних проблем, пов'язаних із його впровадженням, крім цього передбачається додаткове регулювання даних операцій на законодавчому рівні.

Новою тенденцією у банківських інноваціях є зближення банків із соціальними мережами. В даний час передовими проектами в галузі банківських інновацій є проекти ідентифікації клієнтів з фотографій у соціальних мережах. Наприклад, компанія Socure, що надає фінансові послуги розробила програму Perceive, яка використовує біометричні параметри клієнта для його авторизації у програмі мобільного банкінгу. Система вивчає зображення клієнта, відскановане на смартфон, та порівнює зображення з фотографією у мережах Facebook, Twitter та LinkedIn. Після перевірки система схвалює платіж або активує сигналізацію. В даний час система використовується кількома лондонськими банками у тестовому режимі [3].

Отож, раціональне розуміння важливості інноваційного розвитку банківського бізнесу, використання інноваційного досвіду зарубіжних банків та практична реалізація намічених інноваційних кроків, безперечно, призведуть до розвитку банківської системи, фінансової системи та загального економічного благополуччя існування держави в цілому.

Таким чином, необхідно докласти чималих зусиль, щоб Україна могла запропонувати конкурентоспроможні послуги на внутрішньому та світовому ринках. Над вирішенням цих завдань необхідно працювати вже сьогодні, щоб вітчизняні банки зайняли нішу на ринку електронних банківських послуг. Розвиток банківської системи багато в чому залежить від ефективної роботи державних інститутів та органів влади, здатних створити сприятливі умови для розвитку нового виду послуг.

Список використаних джерел:

1. Шуба М.В. Світові тренди банківських інновацій / М.В. Шуба, А.О. Рудник // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – №12. – 2017. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4638>
2. Ткаченко Ю. В., Зверук Л. А. Сучасні технології як основа інноваційної моделі розвитку банківського бізнесу. Економічна теорія та право. Харків: Право – 2018. – № 2 (33) – С. 26-41. URL: <http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/08/2-26-41.pdf>
3. Фінтех та Україна: Банк у кишені URL: <https://evris.law/uk/bank-u-kisheni/>

Марія КАЗАНЕЦЬКА, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач, Пушкар Т.О.

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ

Державні фінанси - це складова фінансової системи держави, її центральна сфера, через яку здійснюється вплив держави на економічний і соціальний розвиток.

За своєю економічною сутністю державні фінанси - це сукупність розподільно-перерозподільних відносин, що виникають у процесі формування і використання фінансових ресурсів держави, призначених для забезпечення виконання державою покладених на неї функцій [1, с.219-230].

З допомогою державних фінансів держава розподіляє і перерозподіляє значну частину валового внутрішнього продукту, який є головним об'єктом фінансових відносин. Суб'єктами державних фінансів, з одного боку, є держава, з іншого - населення і підприємницькі структури. Державні фінанси як провідна сфера фінансової системи держави опосередковують майже 80 % усіх фінансових ресурсів і охоплюють різноманітні фінансові інституції, за допомогою яких держава здійснює свою фінансову діяльність. До складу державних фінансів включають: сукупність усіх бюджетів держави; централізовані та децентралізовані фонди цільового призначення; фінанси підприємств і організацій державної та комунальної форм власності; державний кредит; державне особисте і майнове страхування.

Правове регулювання фінансових процесів, що виникають при створенні та використанні фондів фінансових ресурсів, є однією з форм управління з боку держави економічним і соціальним розвитком. Усі дії держави в сфері фінансів мають ґрунтуватися на правових актах. Ці акти виконують такі основні функції:

- визначають коло юридичних і фізичних осіб, на які в конкретний період поширюється дія правової норми;
- забезпечують права й обов'язки юридичних і фізичних осіб щодо мобілізації та використання фондів фінансових ресурсів;
- є підґрунтям для вжиття відповідних заходів щодо виконання правових норм.

Конституцією передбачено, що до повноважень Верховної Ради України належить затвердження Державного бюджету України, ухвалення рівень щодо звіту його виконання. Виключно законами України визначаються: державний бюджет і бюджетна система України, система оподаткування, податки і збори; основи створення й функціонування фінансового, грошового, кредитного та інвестиційного ринків; статус національної валюти, а також статус іноземних валют на території України; порядок утворення й погашення державного внутрішнього й зовнішнього боргу; порядок випуску та обігу державних цінних паперів, їхні види й типи.

Окремі статті Конституції присвячуються бюджетній системі. Так, Конституцією України передбачено, що бюджетна система України будується на засадах справедливого й неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами й територіальними громадами. Виключно Законом "Про Державний бюджет України" визначаються будь-які видатки держави на загальносуспільні потреби, розмір і цільове спрямування цих видатків. Держава прагне до збалансованості бюджету. Регулярні звіти про доходи й видатки Державного бюджету України мають бути оприлюднені. Державний бюджет України затверджується щорічно Верховною Радою України на період із 1 січня до 31 грудня, а за виняткових обставин — на інший період [2, с.68-76].

Кабінет Міністрів України не пізніше 15 вересня кожного року подає до Верховної Ради України проект Закону "Про Державний бюджет України" на наступний рік. Разом із проектом закону подається доповнить про хід виконання Державного бюджету України поточного року. Кабінет Міністрів України відповідно до закону подає до Верховної Ради України звіт про виконання Державного бюджету України. Поданий звіт має бути оприлюднений. Контроль за використанням коштів Державного бюджету України від імені Верховної Ради України здійснює Рахункова палата. Конституцією України на Кабінет Міністрів як вищий орган виконавчої влади покладено завдання проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики [3, с.86-90].

Отже, державні фінанси мають важливе значення для держави і для населення, тому потрібно щоб їх правове регулювання було на досить високому рівні.

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д. Державні фінанси : Навч. Посібник. Київ : Атіка, 2018. С. 368.
2. Стеців Л. Фінанси: Навчальний посібник. К.: Знання, 2019. С. 235.
3. Попова С.В., Роль В.Ф., Сергієнко В.В. Фінансове право: навчальний посібник. К.: Центр навч. літератури, 2019. С. 392.

Віталій КАСЬЯНОВ, студент

Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут

Науковий керівник – к.е.н., доц., завідувач кафедри

фінансів, обліку та аудиту Нікольчук Ю. М.

СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ ЛІКВІДНІСТЮ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Якість процесу управління ліквідністю комерційного банку значною мірою залежить від вибору напрямів управління нею. Під стратегією управління банківською ліквідністю розглядають процес реалізації певної послідовності заходів, а також завчасно підготовлених варіантів рішень на випадок суттєвих зовнішніх чи внутрішніх змін, які б у підсумку забезпечували належний рівень ліквідності. Розроблення стратегії являє собою своєрідний пошук балансу між внутрішніми можливостями банку та зовнішніми чинниками впливу на його діяльність [1].

На практиці розрізняють три основні стратегії управління ліквідністю, які, по суті, є проявом загальних підходів до управління активами і пасивами банку (рис.1).

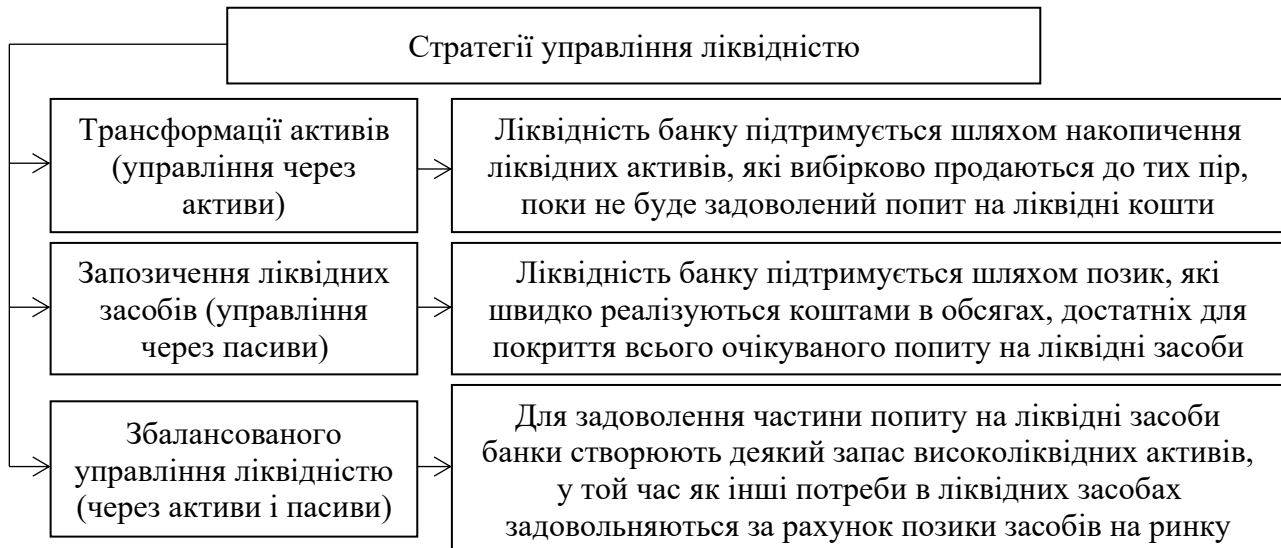

Рис 1. Стратегії управління ліквідністю банку [2, с. 334; 3, с. 101]

Вибір стратегій повинен здійснюватися банком з урахуванням наявності у нього відповідних умов для її застосування, джерел урегулювання проблеми ліквідності та притаманних кожній зі стратегій переваг і недоліків (табл. 1).

Таблиця 1

Переваги й недоліки стратегій управління ліквідністю банку [1]

Назва стратегії	Переваги стратегії	Недоліки стратегії
Трансформації активів (управління через активи)	1) відсутній ризик неліквідності, банк завжди забезпечений запасом вільних коштів; 2) стратегія є простою в реалізації	1) втрата частини доходів унаслідок зберігання високоліквідних, але низькодоходних активів; 2) залежність активів від ринку можливого збуту; 3) реалізація високоліквідних активів призводить до зниження рівня ліквідності банку, який необхідно знову забезпечувати; 4) при зниженні вартості високоліквідних активів банк втрачає вартість при їх реалізації; 5) продаж активів супроводжується оплатою комісійних, брокерських, біржових внесків, що зменшує отриману вартість від реалізації
Запозичення ліквідності (управління через пасиви)	1) високий рівень доходності активів, у структурі яких відсутні	Високий рівень ризикованості стратегії, яка пов'язана з:

	низькодоходні ліквідні активи; 2) потреба в запозиченнях виникає лише з виникненням потреби в ліквідних коштах	а) можливим здорожчанням запозичених коштів і, як наслідок, виникненням відсоткового ризику; б) відсутністю наявних джерел запозичення при виникненні потреби в коштах
Збалансованого управління (через активи і пасиви)	Гнучкість у використанні: є можливість вибору найбільш вигідних джерел поповнення ліквідності	Необхідність прогнозування стану грошового ринку, оперативність оцінки ситуації й прийняття правильного рішення

Стратегія трансформації активів полягає у нагромадженні високоліквідних активів, які забезпечують потреби ліквідності банку. Основна увага приділяється визначенню співвідношення високоліквідних, недоходних активів та робочих активів [4, с. 84]. Ця стратегія вважається традиційним і найпростішим підходом. Здебільшого вона використовується невеликими банками, які не володіють широкими можливостями запозичення коштів та доступу на грошові ринки [2, с. 335].

Стратегія запозичення ліквідності передбачає контроль банку за структурою та вартістю депозитних та недепозитних зобов'язань, з метою мінімізації витрат за залученими коштами та збільшення прибутку та власного капіталу. Запозичення коштів відбувається тільки після виникнення попиту на кошти, з метою уникнення нагромаджень високоліквідних активів, що приносять низькі доходи. Дану стратегію найчастіше використовують великі міжнародні банки, які іноді саме в такий спосіб повністю задовольняючи потребу в ліквідних коштах. Однак, саме ця стратегія оцінюється як найбільш ризикова, так як супроводжується підвищенням ризику зміни відсоткових ставок та ризику доступності запозичених коштів [4, с. 84].

Найоптимальнішою та ефективною стратегією щодо управління ліквідністю вважається стратегія збалансованого управління, тобто управління активами та пасивами. До основних переваг цієї стратегії відноситься можливість максимізації прибутку за прийняттого рівня ризику, реалізація підходу до управління ліквідністю завдяки визначенню потреби у ліквідних коштах. Реалізація даної стратегії робить можливим знівелювати недоліки двох попередніх стратегій та максимально використати їх переваги, тобто мінімізувати втрати від створення надмірних резервів ліквідності та відсотковий ризик при залученні ліквідних активів у момент розриву ліквідності [4, с. 84].

Отже, забезпечення якісного процесу управління стає можливим при застосуванні відповідних стратегій управління. На практиці застосовуються три стратегії управління банківською ліквідністю, а саме: трансформації, запозичення ліквідності і збалансованого управління.

Список використаних джерел:

1. Саламашенко І. М. Стратегії управління ліквідністю банків. Управління розвитком. 2014. № 4. С. 102-105. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Uproz_2014_4_41 (дата звернення: 29.01.2023).
2. Кудирко О. М., Крупельницька І. Г. Дефініції стратегії та методів управління ліквідністю комерційного банку. Соціально-політичні, економічні та гуманітарні виміри європейської інтеграції України: зб. наук. праць IV Міжнародної науково-практичної конференції. ВТЕІ КНТЕУ, 2016. Ч. 1. С. 333-342. URL: <http://ir.vtei.edu.ua/card.php?id=26852> (дата звернення: 29.01.2023).
3. Герасименко Р. А., Герасименко В. В., Юрчишена Л. В. Фінансовий менеджмент у банку : навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів та контролю якості засвоєння навчального матеріалу з дисципліни. Вінниця, 2017. 128 с.
4. Коцюба І. І. Управління ліквідністю – основа інтеграції стратегічного управління фінансовою діяльністю у банку. Інвестиції: практика та досвід. 2015. № 6. С. 81-85. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/6_2015/18.pdf (дата звернення: 29.01.2023).

Анастасія КОЗАЧКО., студентка
ВСП “Ірпінський фаховий коледж НУБІП України”, м. Ірпінь
Науковий керівник – Іванова С.М., викладач

РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАПРЯМУ ОРГАНІЗАЦІЇ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ У БАНКАХ

В сучасних умовах господарювання, по всьому світі еволюція економічних відносин визначається поступовим звуженням кола застосування готівки, а також, паперових розрахункових документів, переходом до впровадження нових платіжних інструментів і нових сучасних технологій платежів. В залежності від стану безготівкових розрахунків, їх своєчасного та у повному обсязі надходження від платників коштів визначаються: стан грошового обігу, порядок ціноутворення, специфіка кредитних відносин, стан банківської системи, фінансовий стан господарюючих суб'єктів, і, як наслідок, соціальний стан громадян. Впровадження безготівкових розрахунків дає можливість скорочення витрат на їх реалізації, пришвидшення здійснення розрахункових операцій, а також руху грошових коштів. Окрім цього, завдяки безготівковим розрахункам є можливість акумулювання грошової маси в банківських установах, та створення умов для ґрунтовного контролю щодо їх цільового використання.

В свою черг, організації безготівкових розрахунків тісно пов'язана з тим, що на сьогодні визначилася гостра потреба у встановленні та запровадженні усіма гравцями ринкових відносин певних механізмів обігу нових форм безготівкових розрахунків. Адже, безготівкові розрахунки стають все більше вагомими за умов сучасної ринкової

економіки, яка супроводжується суттєвим зростанням ефективності банківської діяльності та скороченням видатків за банківськими операціями.

Враховуючи норми чинного законодавства, безготівкові розрахунки здійснюються фінансово-кредитними установами на основі розрахункових документів на зазначених паперових носіях або ж в електронному вигляді. Наприклад, у відповідності до ч.3 ст. 341 Господарського кодексу України та ч. 4 ст. 51 Закону України «Про банки і банківську діяльність» «безготівкові розрахунки можуть здійснюватися у формі платіжних доручень, платіжних вимог, вимог-доручень, векселів, чеків, банківських платіжних карток та інших дебетових і кредитових платіжних інструментів, що застосовуються у міжнародній банківській практиці» [1].

В свою чергу, правила організації безготівкового грошового обігу на території України регламентуються Законом України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 року № 1591-IX. Відповідно до ст.3 зазначеного Закону, «грошові кошти існують в Україні у готівковій (формі грошових знаків) та безготівковій (формі записів на рахунках) формах» [2].

До того ж, що стосується окремих форм безготівкових розрахунків, то, наприклад, загальні правила реалізації операцій за акредитивами визначаються Положенням про порядок здійснення банками операцій за акредитивами.

Загальні правила Національного банку України щодо порядку здійснення банками операцій надання та отримання банківських гарантій в національній та іноземних валютах та порядок їх виконання встановлені Положенням про порядок здійснення банками операцій за гарантіями в національній та іноземних валютах.

В свою чергу, єдині правила та порядок здійснення уповноваженими банками та фінансовими установами операцій з чеками в іноземній валюті визначені Положенням про порядок здійснення операцій з чеками в іноземній валюті на території України.

Загальні правила, порядок проведення і здійснення банками операцій з векселями, що видані та підлягають оплаті на території України в національній валюті, встановлені Положенням про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України.

В цілому, кількість нормативно-правових актів, які здійснюють регулювання безготівковими розрахунками є досить значною. Їх розгалужена система є досить складною та важкою для реалізації на практиці. Розглянута система нормативно-правових актів втілює у собі певні вимоги відносно здійснення безготівкових платежів. В процесі здійсненні безготівкових операцій учасникам зазначених відносин доцільно застосовувати нормативно-правові акти, які регулюють даний напрям відносин за для уникнення вчинення правопорушень в сфері безготівкового обігу. В свою чергу нормативно-правові акти постійно доопрацьовуються з метою їх максимальної відповідності міжнародним стандартам реалізації безготівкових операцій.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 7 грудня 2000 року № 2121-III. Редакція від 29.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#top>
2. Закон України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 року. № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>

Катерина КОСТЮК, студентка

Національний університет біоресурсів
і природокористування України

Науковий керівник – доцент, к.е.н. Муравський О.А.

ЕКО-БАНКІНГ: ВАЖЛИВІСТЬ СТАЛОГО ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ЗМІНИ КЛІМАТУ

В останні роки всі ми стали свідками загострення кліматичних криз, які забезпечують все більш інтенсивні та частіші стихійні природні явища. Ці явища мають серйозний вплив на наше здоров'я, економіку та природні ресурси, тому ми повинні швидко діяти.

Одним з ключових чинників, які можуть допомогти у боротьбі зі зміною клімату, є розвиток сталого фінансового сектору. Це той сектор економіки, який фінансує проекти та підприємства, спрямовані на зменшення викидів вуглецю та покращення екологічних показників [1].

Еко-банкінг є важливою частиною сталого фінансового сектору, оскільки його ціллю є створення фінансових інструментів, які допоможуть залучати капітал на розвиток екологічно чистих проектів та підприємств. Основними принципами еко-банкінгу є екологічна відповідальність та соціальна відповідальність банківських установ [2].

Зокрема, еко-банкінг може пропонувати кредитні продукти зі зниженими процентними ставками для підприємств, які займаються розвитком екологічно чистих технологій [3].

Також банки можуть розвивати зелені інвестиції. Зелені інвестиції - це інвестиції, спрямовані на фінансування проектів, які мають позитивний екологічний вплив. Банки можуть фінансувати проекти, що сприяють зменшенню викидів парникових газів, збереженню природних ресурсів, покращенню якості повітря і води [4].

Наприклад, банки можуть надавати кредити на встановлення сонячних батарей, вітроелектростанцій, енергоефективність будівель і транспорту. Вони також можуть фінансувати проекти з управління водними ресурсами, відновлення лісів і морських екосистем, переробки відходів та відновлюваної енергії.

Зелені інвестиції стали все популярнішими серед інвесторів. Багато компаній та інституцій розглядають зелені інвестиції як спосіб зниження ризику інвестицій та збільшення доходів на довготривалій перспективі. Таким чином, банки, які розвивають

зелені інвестиції, можуть приваблювати нових клієнтів та інвесторів, які прагнуть робити свій внесок у сталий розвиток та збереження природних ресурсів.

Розвиток зелених інвестицій в банківському секторі може бути вигідним не тільки для довкілля, але і для банків, які можуть збільшувати свій дохід та покращувати свою репутацію. Однак, важливо, щоб банки зберігали високі стандарти управління ризиками та забезпечували фінансову стійкість під час розвитку зелених інвестицій [5].

У високо конкурентному світі фінансів, де важко виділитися на тлі конкурентів, зелені ініціативи можуть стати ключовим чинником успіху. Відкриття нових ринків та можливостей, які можуть бути створені за допомогою зелених інвестицій, можуть виявитися ключовим моментом у залученні нових клієнтів та розширенні діяльності банку.

Банки можуть виконувати ключову роль у розвитку цього сектору, сприяючи залученню інвестицій в екологічно чисті проекти та продукти. Застосування зелених інвестицій дозволить банкам знизити свій вплив на довкілля та зробити свою діяльність більш екологічною [6].

Проте, важливо пам'ятати, що зелені інвестиції повинні бути ефективними та стабільними з економічної точки зору, а не тільки відповідати вимогам сталого розвитку.

Отже, зелені інвестиції є одним з найважливіших кроків у створенні сталого фінансового сектору, який може забезпечити економічний розвиток, зменшення забруднення довкілля та зменшення впливу зміни клімату. Банки можуть грати ключову роль у розвитку зелених інвестицій, надаючи фінансову підтримку підприємствам та проектам, які займаються виробництвом екологічно чистих товарів та послуг, зменшенням використання небезпечних речовин, збільшенням енергоефективності та відновлювальної енергетики. Зелені інвестиції стають все більш популярними серед інвесторів та споживачів, тому розвиток зеленого сектору є важливим фактором у сталому розвитку економіки.

Список використаних джерел:

1. European Investment Bank. (2021). Climate action and environment. Retrieved from <https://www.eib.org/en/priorities/climate-action-environment/index.htm>⁺
2. Global Alliance for Banking on Values. (2021). Sustainable banking. Retrieved from <https://www.gabv.org/sustainable-banking/>
3. International Finance Corporation. (2021). Climate business. Retrieved from https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/Industry_EXT_Content/IFC_External_Corporate_Site/Climate+Business
4. Moody's Investors Service. (2020). ESG focus on banks: Environmental risks are growing, but banks are responding. Retrieved from https://www.moody's.com/researchdocumentcontentpage.aspx?docid=PBC_1221819
5. United Nations Environment Programme. (2021). Principles for responsible banking. Retrieved from <https://www.unepfi.org/banking/bankingprinciples/>

6. World Wildlife Fund. (2021). Banking on a sustainable future. Retrieved from <https://www.worldwildlife.org/pages/banking-on-a-sustainable-future>

Анжела МАНЦЕВА., студентка
ВСП “Ірпінський фаховий коледж НУБІП України”, м. Ірпінь
Науковий керівник – Іванова С.М., викладач

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ БАНКУ

Власний капітал банку є найважливішим елементом підтримки стабільності як окремих банків, і у цілому національної банківської системи. Поряд з підтриманням оптимальних обсягів кредитування і ліквідності власний капітал банку є одним з основних інструментів макропруденційного нагляду, які використовуються наглядовими органами для регулювання коливань економічного циклу і зниження рівня втрат на піках кризових явищ.

В умовах економічної нестабільності дуже актуальним є питання управління власним капіталом своєю фінансову стійкість у зв'язку з різким впливом коштів і зростанням обсягів непогашених кредитів. Основне завдання процесу управління власним капіталом кредитної організації полягає у залученні та підтримці достатнього обсягу капіталу для розширення діяльності та створення захисту від ризиків. Таким чином, у сучасних умовах дослідження власного капіталу банку в складі його ресурсів набуває особливої актуальності.

Усі проблеми, пов'язані з формуванням ресурсної бази, можна поділити на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх факторів можна віднести зміну загальнополітичної та загальноекономічної ситуації у країні та регіоні. До внутрішніх проблем можна віднести відсутність грамотної депозитної політики, недостатню капіталізацію, неоптимальну структуру пасивів, низьку якість управління, слабкий розвиток сучасних банківських технологій, недосконалість операцій, у тому числі недостатній рівень обслуговування клієнтів [1, с. 96].

Кожна з цих проблем впливає джерела, з яких формується ресурсна база комерційного банку. В даний час в умовах відсутності на ринку ліквідних та прибуткових фінансових інструментів, звуження ринку міжбанківських кредитів особливої важливості набуває питання формування банківських пасивів, оптимізації їх структури, і у зв'язку з цим розробки стратегії управління власними та залученими коштами, що утворюють ресурси комерційного банку. Комерційні банки нині поставлені перед необхідністю суттєвої перебудови своєї діяльності відповідно до нових макроекономічних умов відносної фінансової стабілізації.

До основним особливостям структури банківських ресурсів банків цього етапі розвитку банківської системи можна віднести невелику величину власного капіталу, його низьку питому вагу в активах, переважання короткострокових пасивів, обмежують можливості довгострокових вкладень. Крім того, слід відзначити низьку частку

депозитів у пасивах, і високу – залишків за рахунками підприємств та організацій, розбіжність структури пасивів та активів, а також гостроту проблеми ліквідності активів.

Відчуття нестачі капіталу в банку за відповідності аналізів пов'язане багато в чому з різким зростанням залучених пасивів зі світових ринків капіталу. Оскільки це відбувається на тлі браку клієнтських пасивів для підтримання та розширення активів (що характерно для інвестиційної фази розвитку будь-якої економіки), то прискорене нарощування капіталів (особливо першого рівня) - захід, що може дати змогу зменшити ризик зниження доступу до міжнародних боргових ринків у разі якихось різких рухів або криз. Реальний рівень цього ризику розрахувати складно, тому складно й оцінити, наскільки сильною є проблема достатності капіталу в банку - найбільших позичальників.

Виходом із ситуації, що склалася, можливе включення до числа обов'язкових умов діяльності банків таких, що визначають не тільки розмір достатності власних коштів банку, а й напрямки їх розміщення. Якщо, наприклад, замість ризикових активів, у яких міститься на сьогоднішній день більша частина власного капіталу банків, розмістити його в такі менш ризикові, як золото, акції компаній з державною участю, державні короткострокові цінні папери і т.п., це, безперечно, забезпечить таку необхідну фінансову стійкість банку, його ліквідність і відносну незалежність від змін кон'юнктури грошового ринку.

Недоліки методу внутрішніх джерел поповнення капіталу:

- повне оподаткування, оскільки на поповнення капіталу спрямовується чистий прибуток після виплати всіх податків;
- виникнення проблеми зменшення дивідендів;
- повільне нарощування капіталу.

Залучення капіталу за рахунок зовнішніх джерел можливе кількома способами:

- емісія акцій;
- емісія капітальних боргових зобов'язань (субординований борг);
- продаж активів та оренда нерухомості

З метою поповнення капіталу та одержання значних грошових коштів банки вдаються до проведення таких фінансових операцій як продаж активів, зокрема будівель, споруд, офісів, котрі належать банку, з одночасною довгостроковою їх орендою у нових власників.

Такі операції стають успішними в умовах, коли через інфляцію ринкова вартість майна значно зростає, а законодавством дозволена прискорена амортизація нерухомості.

Список використаних джерел:

1. Коваленко В., Крухмаль О., Торяник Ж. Проблеми капіталізації та оцінювання достатності капіталу. 2017. 276–285 с.

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ДІЯЛЬНОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Цифрові трансформації в економіці, у бізнес-моделях і бізнес-процесах підприємств, які зараз активно відбуваються, також проникають на страховий ринок і в діяльність страхових компаній. Останні, прагнучи покращити свої конкурентні позиції на страховому ринку, впроваджують нові цифрові технології та інноваційні інструменти реалізації страхових продуктів, працюють над автоматизацією своєї діяльності та оптимізацією бізнес-процесів. Зокрема, нині страхові компанії застосовують такі цифрові технології як: чат-боти; хмарні обчислення; автоматизація; технології з елементами штучного інтелекту [1]. Можна виокремити такі напрями цифровізації страхового ринку та страхових компаній як:

- інтернетизація (використання інтернет-сервісів, бездротових комунікаційних і хмарних технологій у бізнес-процесах компаній та в сфері комунікації зі страхувальниками);
- індивідуалізація (розробка персональних страхових послуг відповідно до індивідуальних вимог клієнтів; використання цифрових технологій в цілях одержання максимальної інформації про об'єкт страхування і страхувальника);
- власне цифровізація (оптимізації діяльності, аналізу даних для прийняття рішень; створення нових інноваційних страхових продуктів) [2].

В умовах зростання вимог споживачів до страхових послуг саме завдяки цифровізації страхові компанії можуть покращити свій імідж на ринку, залучити більше клієнтів, оптимізувати витрати й підвищити прибуток. Одним із способів виступає активніше застосування Інтернету як засобу оформлення страхування в режимі онлайн, як інструмента просування та продажу страхових послуг, каналу комунікації тощо [2]. Окрім ряду переваг, активне проникнення цифровізації на страховий ринок, в діяльність страхових компаній, має й ряд недоліків, що систематизовано в таблиці 1.

Таблиця 1

Переваги та недоліки використання цифрових технологій в діяльності страхових компаній

Переваги цифровізації діяльності страхових компаній	можливість налагодження у дистанційному режимі повноцінних якісних комунікацій з клієнтами та ефективних продажів;
	створення більш тісних контактів зі споживачами, ведення діалогів у режимі реального часу, можливість швидко реагувати на їх запити;
	зручність, економія часу, мінімізація рівня впливу на споживача;

	зниження витрат на ведення бізнесу, можливість підвищити платоспроможність, вивільнити ресурси та час на високоякісний супровід клієнтів та оперативне врегулювання страхових випадків;
	оригінальність страхового продукту та скорочення витрат при просуванні;
	відпадає потреба у страхових посередниках, що веде до скорочення імовірності шахрайства;
	можливість динамічно визначати ціни на страхові послуги, використовуючи спостережувані моделі поведінки споживачів;
	можливість охоплення споживачів у віддалених географічних регіонах, що дозволяє страховій компанії вийти на нові сегменти без відкриття філій;
	підтримка різних інформаційних блоків.
Недоліки цифровізації	проблеми забезпечення конфіденційності персональних даних й кібербезпеки; загроза індивідуальності;
	труднощі та обмеження масштабу застосування цифрових технологій по причині необхідності витрачання коштів на переобладнання; висока вартість якісних послуг ІТ;
	існує необхідність перепідготовки працівників;
	потребують змін перепровірені часом бізнес-стратегії діяльності;
	посилення конкуренції на ринку страхових послуг;
	значні витрати на початку страхової діяльності компанією через Інтернет;
	різноманітні ризики, пов'язані з високим рівнем невизначеності в країні, тривалим періодом повернення інвестиційного капіталу.

Джерело: складено за [1; 2].

Цифровізація створює переваги не лише для страхових компаній, але й для їх клієнтів. Останні, зокрема, мають можливість обрати персоналізований страховий продукт за заданими параметрами й швидко оформити «страховку в смартфоні», завдяки чому процедура купівлі максимально спрощується й не вимагає звернення до офісу страхової компанії. Також це унеможливорює фальсифікацію договору страхування, оскільки інформація прямо, без участі посередника, надходить в базу даних страховика. За необхідності повідомлення про страховий випадок – достатньою лише звернутись на сайт компанії або заповнити затверджену форму через мобільний додаток. Зараз провідні страхові компанії надають можливість водіям сплачувати страхові платежі тільки за фактичні кілометри або години керування. Sosoop використовує технологію smart і домашні датчики задля зменшення вартості страхування житла. За допомогою фітнес-трекерів, smart-годинників та інших пристроїв, якими можуть користуватися застраховані особи, проводиться оцінка ризиків у страхуванні здоров'я [3].

Отже, активне впровадження цифрових технологій в діяльність страхових компаній призводить до зміни та поліпшення як самого страхового продукту, так і процедури укладення договору страхування, процесу комунікації та якості обслуговування страхувальника. У підсумку це сприяє підвищенню конкурентоспроможності та рентабельності діяльності страхових компаній.

Список використаних джерел:

1. Самошкіна І.Д. Розвиток діджиталізації страхового ринку України // Економіка та суспільство. 2022. Випуск 41. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1572>.
2. Кнейслер О., Спасів Н., Король С. Новелізаційні тенденції розвитку страхових компаній в Україні // Світ фінансів. 2021. № 2 (67). С. 106-117.
3. Охрименко І.Б., Шуляк Д.А. Актуальність цифровізації страхового бізнесу на тлі сучасних соціально-економічних і геополітичних викликів // Наукові перспективи. 2022. № 8(26). С. 186-199.

Мельник Тетяна Ігорівна, студентка

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

Науковий керівник – доцент, к.е.н. Муравський О.А.

РОБОТА КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Комерційні банки - це багатoproфільні кредитні установи, що здійснюють операції у різних секторах ринку позичкових капіталів, обслуговуючи підприємства всіх галузей економіки та населення.

Основними функціями комерційних банків, що визначають їх суть та роль у кредитній системі, є: прийом депозитів від юридичних та фізичних осіб; кредитування підприємств і населення; організація та здійснення розрахунків у господарстві; випуск кредитних знарядь обігу. Усі функції тісно пов'язані між собою та дозволяють комерційному банку виступати у якості органа, що емітує платіжні засоби для обслуговування усього кругообігу капіталу в процесі виробництва й обігу товарів [1].

Сьогодні важко уявити життя без банків, адже саме за допомогою цієї галузі ми змогли вистояти в найскрутніші часи війни та майже не відчувати дефіциту фінансової складової. І все це завдяки безперебійній роботі банківських установ навіть під час повного блекауту.

Згідно з постановою Національного банку України від 24 лютого 2022 року №18 “Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану” банки забезпечують роботу відділень в безперебійному режимі в умовах відсутності загрози життю та здоров'ю населення [2].

Також після початку повномасштабного вторгнення актуальність онлайн-банкінгу набрала нових обертів та показала, що діджиталізація невід'ємна складова 21 століття.

Банки роблять все можливе, щоб забезпечити роботу відділень та безпеку клієнтів та співробітників.

Більшість операцій можна зробити дистанційно через онлайн-банкінг: сплатити комунальні послуги, поповнити рахунок, переказати кошти з картки на картку, відкрити депозит, здійснити оплату за кредитом, оплатити товари та послуги тощо [3].

Згідно з Постановою вказаною вище банки забезпечують роботу відділень у безперебійному режимі в умовах відсутності загрози життю та здоров'ю населення, але з огляду на певні обмеження, які стосуються і зняття готівки.

Отож, у національній або іноземній валюті можна зняти готівкові кошти в розмірі до 100 тис. грн на день, за винятком випадків, передбачених Постановою. Водночас банкомати видають гроші, а інкасатори за можливості підкріплюють їх готівкою.

Також важливим і доволі корисним було й лишається те, що, окрім зняття готівки у банкоматах, у разі гострої потреби, можна отримати її на підприємствах торгівлі, кожне з яких самостійно визначає ліміти видачі за один раз: від 500 грн, але не більш як 6000 грн.

Важливо, що жодних заборон на безготівкові розрахунки в Україні Національний банк України не встановлював.

У разі якщо ви виїжджаєте за кордон і маєте готівку в національній валюті, то її краще завчасно зарахувати в Україні на свій картковий рахунок. Це можна зробити в працюючому відділенні банку або з використанням платіжного термінала із функцією прийому банкнот. Це надалі заощадить ваш час, а курс обміну в країні перебування буде максимально наближеним до офіційного, і вже іноземну валюту можна зняти в банкоматі або далі за кордоном розраховуватися карткою.

Щодо зняття коштів із валютного рахунка в Україні також є певні обмеження. Зокрема, зняти грошові кошти в іноземній валюті з рахунка можна, але в обсязі, що не перевищує в еквіваленті 100000 грн на день (без урахування комісії банку), крім випадків, передбачених Постановою.

А от щодо зняття коштів із рахунків за кордоном Національним банком України встановлено ліміт на зняття валюти з гривневих рахунків обсягом до 50 тис. грн на місяць. Водночас зняття готівкових коштів із рахунка, відкритого в Україні в іноземній валюті, дозволено в обсязі, що не перевищує в еквіваленті 100000 грн на день. Ці обмеження покликані запобігти виведенню капіталу за кордон.

Обмеження на продаж іноземної валюти (готівкової та безготівкової) відсутні. Конвертація долар/євро можлива лише в безготівковій формі. Продати іноземну валюту можна у відчинених відділеннях банків, операторів поштового зв'язку та в обмінниках і через онлайн-банкінг.

Також із початку війни внесено зміни до Податкового кодексу України й інших законодавчих актів України щодо застосування їх окремих положень на період дії воєнного стану, якими серед іншого змінено певні правила роботи банків та небанківських фінансових установ, зокрема й тих, що надають послуги з кредитування.

Ці зміни покликані полегшити ситуацію для українців-позичальників на час війни та на початок післявоєнного відновлення економіки, адже не всі позичальники в поточних умовах спроможні вчасно обслуговувати кредити.

Відповідні зміни передбачають і звільнення від сплати штрафів за прострочення кредитів, і можливість запровадження кредитних канікул, і заборону збільшення

відсоткової ставки за користування кредитом, окрім випадків, коли про це зазначено в кредитному договорі.

А от щодо депозитів, то операції з вкладами можна проводити у відділеннях банків, що працюють. У випадку відсутності можливості особистого звернення до банку таку виплату можна провести дистанційно через інтернет-банкінг із зарахування грошей на вашу платіжну картку.

Інформацію про роботу банківських відділень можна знайти на їх офіційних сайтах, а щодо ситуації в банківському секторі загалом, то завжди актуальна інформація міститься на сайті Національного банку України [4].

Підсумувавши все вищезазначене, можна зробити висновок, що українська банківська система, а саме комерційні банки, тримаються на плаву та роблять усе можливе задля забезпечення безперебійного обслуговування клієнтів. Україна гідно витримує всі можливі удари на усіх фронтах і доводить, навіть у найскрутніші часи можна розвиватися та приносити користь оточенню.

Список використаних джерел:

1. <https://osvita.ua/vnz/reports/bank/20030/>
2. <https://novapay.ua/yak-pratsiuiut-bankivski-viddilennya-pi/>
3. https://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA015883
4. <https://bank.gov.ua/>

Олексій МУРАВСЬКИЙ, к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ДІЯЛЬНІСТЬ НЕОБАНКІВ В УКРАЇНІ

Необанки є новим феноменом в українському банківському секторі. Вони не мають фізичних відділень, а їх діяльність здійснюється виключно в онлайн-режимі. У зв'язку зі зростанням попиту на ці послуги, дослідження сучасного стану та перспектив розвитку віртуальних банків в Україні є актуальним.

Необанк (також відомий *як інтернет-банк, віртуальний банк або цифровий банк*) - це фінансова установа, які надає банківські послуги виключно в онлайн-режимі. Такий банки не має фізичних відділень та його діяльність здійснюється виключно через мобільні додатки та інтернет-банкінг [1].

Необанкінг є глобальним трендом, який зберігає свою актуальність і в Україні. У цій сфері очікується не тільки з'явлення нових місцевих гравців, але й входу західних фінтех-компаній на український ринок. Необанки набирають популярності завдяки зручності та швидкості обслуговування клієнтів. Прогнозується, що у 2023 році необанки продовжать витісняти традиційний банкінг, адже фізичні особи звертаються до банків значно рідше, ніж два роки тому. Це спричинено активним розширенням частки digital-банків на ринку фінансових послуг [2].

Український банківський сектор активно розвивається, тому необанки стали необхідністю у сучасному фінансовому світі. За даними Національного банку України, станом на 1 січня 2023 року в Україні було 7 небанків, які надають банківські послуги виключно в онлайн-режимі. За даними Асоціації фінтех-компаній України, на початок 2023 року кількість клієнтів необанків в Україні становила близько 6 млн клієнтів. [3, 4].

Одним з головних переваг необанків є доступність та зручність користування. Клієнти можуть отримувати банківські послуги в будь-який час та місце, не відвідуючи фізичний банк. Крім того, віртуальні банки пропонують широкий спектр послуг, включаючи відкриття рахунку, отримання кредитів, переказ коштів та інші.

Проте, діяльність необанків має також свої виклики та обмеження. Одним з головних обмежень є необхідність забезпечити високий рівень безпеки електронних транзакцій та персональних даних клієнтів. Відповідно, необанки повинні забезпечити використання надійних технологій шифрування та автентифікації.

Також важливим викликом є конкуренція з боку традиційних банків та інших фінансових установ, які також активно розвивають свої електронні сервіси. Для того, щоб необанки могли конкурувати з традиційними банками, вони повинні надавати якісні послуги та швидко реагувати на потреби своїх клієнтів.

Однак, необанки мають значний потенціал для розвитку в Україні. Зокрема, вони можуть забезпечити фінансову доступність для людей, які мешкають в регіонах з обмеженим доступом до традиційних банків. Також необанки можуть допомогти підвищити рівень фінансової грамотності та популяризувати електронні фінансові сервіси серед населення.

Необанки є новим та важливим явищем в українському банківському секторі. Вони можуть забезпечити широкий спектр послуг та фінансову доступність для населення, а також допомогти підвищити рівень фінансової грамотності в Україні. Однак, необанки повинні забезпечити високий рівень безпеки та надійності своїх послуг, а також конкурувати з традиційними банками.

Для того, щоб необанки могли ефективно конкурувати з традиційними банками, їм необхідно також розвивати свої маркетингові стратегії та залучати нових клієнтів. Наприклад, вони можуть запроваджувати спеціальні пропозиції та акції для нових клієнтів, а також розробляти ефективну рекламну кампанію.

Також важливою складовою успіху необанків є їх здатність до відповідності законодавчим та регуляторним вимогам. Необанки повинні дотримуватися норм законодавства щодо банківської діяльності та електронних платежів, а також відповідати вимогам Національного банку України.

Отже, необанки мають значний потенціал для розвитку в Україні, проте їх успіх залежить від багатьох факторів, включаючи в себе конкурентну стратегію, високий рівень безпеки та надійності своїх послуг, здатність до відповідності законодавчим та регуляторним вимогам, а також здатність до розвитку та вдосконалення своїх сервісів.

Одним з ключових факторів успіху віртуальних банків є їх здатність забезпечити високий рівень безпеки та надійності своїх послуг. Необанки повинні використовувати

найсучасніші технології шифрування та автентифікації, щоб забезпечити безпеку електронних транзакцій та персональних даних клієнтів. Вони також повинні мати розвинену систему виявлення та запобігання шахрайству та кібератакам, а також регулярно проводити тестування своїх систем безпеки.

Іншим важливим фактором успіху необанків є їх здатність до відповідності законодавчим та регуляторним вимогам. Віртуальні банки повинні дотримуватися норм законодавства щодо банківської діяльності та електронних платежів, а також відповідати вимогам Національного банку України. Для цього вони повинні мати висококваліфіковану команду юристів та фахівців з регуляторних питань, які зможуть вчасно відповідати на всі запити регуляторів та дотримуватися всіх вимог законодавства.

Отже, можна стверджувати, що необанки є однією з найбільш перспективних галузей банківського бізнесу в Україні та світі загалом. Вони надають клієнтам нові можливості та інноваційні фінансові продукти, які не можуть бути отримані в традиційних банках. Однак, необанки повинні бути готові до викликів та обмежень, які можуть виникнути на шляху їхнього розвитку, та постійно покращувати свої технології та послуги, щоб задовольнити потреби клієнтів та збільшити свою ринкову частку.

Список використаних джерел:

1. Вікіпедія.URL:
<https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B5%D0%BE%D0%B1%D0%B0%D0%BD%D0%BA>
2. Український фінтех: нові та старі тренди 2022 року: Як технології витісняють традиційний банкінг і яких змін варто очікувати найближчим часом? URL:
<https://www.epravda.com.ua/columns/2022/02/22/682571/>
3. Національний банк України URL: <https://bank.gov.ua/>
4. Українська асоціація фінтех та інноваційних компаній URL: <https://fintechua.org/>

Сергій НІКІТЧЕНКО, доцент
кафедра організації підприємництва та біржової торгівлі
Національного університету біоресурсів і
природокористування України

РОЗВИТОК ПІДПРИЄМНИЦТВА У СФЕРІ НАДАННЯ ФІНАНСОВО- КОНСУЛЬТАЦІЙНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Одним із видів підприємницької діяльності є сфера надання фінансово консультативних послуг. Зокрема в сфері страхування та пенсійного забезпечення, так як в Україні гостро стоїть проблема пенсійного і соціального захисту. Існуюча модель солідарної системи не забезпечує гідний рівень життя українців, які стали непрацездатними. Причинами цього є безпосередньо низький рівень, непрозорість виплат

заробітних плат, що спричинене бажанням роботодавців знизити податкове навантаження та низька фінансова грамотність самих громадян в цілому. Як наслідок близько 40% пенсіонерів отримують виплати на рівні 2000 – 3000 грн, а це 4 млн. осіб. Коштів постійно не вистачає. Пенсійний фонд потребує постійних дотацій з боку держави і гроші, які могли б йти на розвиток інфраструктури, інвестиційних проєктів країни, перенаправляються на підтримку існування пенсіонерів.

В країнах розвинутої економіки для вирішення даної проблеми розроблена та успішно функціонує трирівнева система соціального фінансового забезпечення. Вона передбачає на першому рівні солідарну систему, на другому рівні — накопичувальна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, а на третьому рівні — недержавне пенсійне страхування, коли людина добровільно може обирати собі відповідний фінансовий інструмент страхової компанії чи недержавного пенсійного фонду.

В Україні також передбачається впровадження трирівневої системи пенсійного забезпечення. На даний момент діє перший і третій рівні. Прикладом третього рівня може слугувати те, що громадянин може скористатися послугами страхових компаній та обирати собі програму, кількість років, які вона хоче працювати, і сплачувати внески на свій конкретний рахунок. Компанія, користуючись грошима, нараховує відсотки, і по завершенню терміну програми клієнт отримує всі свої внески разом із відсотками. Цінність даних програм полягає ще й у тому, що за ситуації коли клієнт передчасно йде життя страхова компанія бере на себе зобов'язання виплатити сім'ї кошти, які перевищують внесок клієнта протягом дії договору на момент настання страхової події (гарантована страхова сума та накопичення). У разі втрати працездатності або діагностування критичних захворювань клієнт отримає відповідні кошти на реабілітацію або лікування.

Вирішення стратегічних фінансових завдань середньостатистичного українця, за допомогою доступних фінансових продуктів, є чудовою можливістю без значних вкладень, започаткувати власну справу. На даний момент є наступні канали просування вищевказаних фінансових послуг: власні агенти і онлайн продажі, державні і комерційні банки та брокери. Саме брокерська діяльність та незалежне фінансове консультування слугує основою для започаткування та розвитку підприємництва у сфері фінансово-консультаційних послуг.

Бізнес модель діяльності брокера на основі Каванс-моделі виглядає наступним чином (рис. 1).

Ключові партнери. На ринку України, з 2002 року, працюють ряд провідних світових компаній у сфері страхування життя. Досвід роботи деяких більше 150 років. На	Ключові ресурси. Персонал та фінанси є ключовими ресурсами даної моделі.	Ціннісна пропозиція. Пропонується фінансовий продукт з подвійною користю – накопичення та фінансовий захист. Накопичення на певний період та страхові виплати у випадку обмеження або втрати працездатності	Канали реалізації. Для брокера – це прямі канали. Пряма взаємодія з клієнтом.	Споживачі. Громадяни працездатного віку від 18 до 65 років. Які можуть оформити програму як особисто собі так і членам сім'ї (дітям, батькам, дружині або чоловіку).
	Ключові види діяльності. Ключовим видом діяльності полягає у пошуку оптимального рішення проблем конкретного		Взаємодія з клієнтом. Тип взаємодії характеризується як особлива персональна підтримка.	
Витрати: Для брокера, ключовими витратами є комісії консультантів від укладених угод, які є прямими змінними витратами. Інша, незначна частка - це адміністративні витрати.			Джерела грошових надходжень - це комісія яку брокери отримують від страхових компаній за пророблений об'єм роботи.	

Рис. 1. Бізнес модель надання фінансово-консультаційних послуг
Джерело: сформовано автором на основі [2]

Загалом ситуація, що склалася на ринку сприяє розвитку підприємництва у сфері надання фінансово-консультаційних послуг. На рисунку 1 відображено рейтинг компаній зі страхування життя за розміром страхових виплат у 2022 році.

Таблиця 1.

Рейтинг компаній зі страхування життя за 9 місяців 2022 року за розміром страхових виплат

№	Страхові компанії	Страхові виплати 9М2022, тис. грн.	Випусна сума, тис. грн.
1	МЕТЛАЙФ	244 688	92 737
2	ТАС	132 008	40 575
3	ARX LIFE	37 735	57
4	PZU УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	34 919	16 461
5	УНІКА ЖИТТЯ	31 004	51 777
.	ВСЬОГО	480 354	201 607

Джерело: розраховано автором за даними [1]

В період активних військових дій, не визначеності ситуації провідні страхові компанії продовжують виконувати свої зобов'язання перед клієнтами і здійснюють як страхові виплати так і виплати по дожиттю. При цьому МЕТЛАЙФ втримав рівень залучення страхових премій до аналогічного періоду 2021 року.

Отже, існуючу проблему пенсійного і соціального забезпечення можна значною мірою вирішити через розвиток недержавного пенсійного страхування. Страхові компанії продають більше 50% накопичувальних та страхових програм через брокерів, які надають фінансово-консультативні послуги на ринку України. Визначені умови співпраці з брокерськими мережами дають можливість реалізувати підприємницькі здібності всім, хто бажає.

Список використаних джерел:

1. Рейтинг страхових компаній України <https://forinsurer.com/ratings/life/22/9/6>
2. Ів Пінґе, Александер Остервальдер - «Створюємо бізнес-модель» <https://nashformat.ua/products/ebook-stvoryuemo-biznes-model-620120>

Ілля ПЕТРАШЕНКО, студент
Відокремлений структурний підрозділ
«Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач, Пушкар Т.О.

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

Державний фінансовий контроль - це складова частина управління економічними об'єктами та процесами, що полягає в спостереженні за об'єктом з метою перевірки відповідності об'єкта спостереження бажаному та необхідному стану, передбаченому законами, положеннями, інструкціями, іншими нормативними актами.

На сьогодні визнано, що існує необхідність розвитку системи державного фінансового контролю з огляду на об'єктивну потребу створення відповідної противаги існуючим загрозам у фінансовій системі, зокрема щодо зменшення обсягів та кількості бюджетно-фінансових зловживань та злочинів; покращення рівня фінансової дисципліни у використанні бюджетних коштів; забезпечення надходжень до бюджету податків, зборів та обов'язкових платежів; посилення відповідальності учасників бюджетного процесу та інше [1, с.1359].

Вдосконалення системи фінансового контролю в Україні може стати запорукою ефективного функціонування державних фінансів, зокрема отримання таких результатів як: дотримання економічної безпеки держави, збалансування державного та місцевих

бюджетів, досягнення фінансової самодостатності регіонів, секторів і галузей економіки, збільшення захищеності фінансово-економічних інтересів громадян і суспільства і як результат процвітання держави, посилення престижу перед світовою спільнотою.

Система органів фінансового контролю в Україні складається з великої кількості державних інститутів, які володіють контрольними повноваженнями в тій чи іншій сфері. Між ними відсутній налагоджений механізм взаємодії та обміну інформацією. Функції багатьох суб'єктів фінансового контролю обмежені лише однією або двома сферами державних фінансів. При цьому, основними контролюючими структурами виступають Державна аудиторська служба, Державна податкова служба, Державна митна служба, Рахункова палата, Державна служба фінансового моніторингу, Державна казначейська служба, Національний банк України [2, с.210-212].

Державний фінансовий контроль, якими б органами він не здійснювався, повинен будуватися на принципі єдності системи, мати єдину методологічну та правову базу, тому необхідний подальший розвиток конституційної норми про механізм взаємодії органів законодавчої і виконавчої гілок влади, систем фінансування державного і регіонального рівнів, здійснення державного фінансового контролю та регіонального фінансового контролю, про відповідальність органів державного фінансового контролю, посадових осіб за порушення законодавства в галузі контролю тощо.

Для успішної ж реалізації перспективних напрямів державного фінансового контролю потрібно поліпшувати його нормативно-правове, організаційно-методичне, інформаційно-аналітичне, фінансове, кадрове і технічне забезпечення [3, с.12-14].

Однією з визначальних умов повноцінної організації державного фінансового контролю є наявність чіткої нормативної регламентації діяльності суб'єктів, уповноважених на виконання контрольних повноважень. З огляду на це, з метою унеможливлення плутанини під час планування, організації та здійснення заходів державного фінансового контролю, доцільно закріпити окремим розділом процесуальні особливості правового регулювання державного фінансового контролю в єдиному нормативно-правовому документі – у Законі України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993, що сприятиме усуненню наявних прогалин вітчизняного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Титенко Л.В., Богдан С.В. Управлінський внутрішній контроль в системі забезпечення економічної безпеки підприємства. Економіка та суспільство. 2018. Вип. 19. С. 1358-1363
2. Піхоцький В.Ф., Рисін В.В. Ефективність фінансового контролю та державного аудиту для забезпечення фінансово-економічної стійкості держави. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики. 2019. № 28. Том 1. С. 205-215
3. Міжнародна організація вищих органів фінансового контролю: офіційний сайт. URL: <https://www.intosai.org>.

УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ СТАНОМ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах ринкової економіки основою фінансової стійкості є управління фінансовим станом підприємства. Проблема управління фінансовим станом підприємств належить до загальноекономічних проблем, оскільки нестійкий фінансовий стан стримує розвиток виробництва та негативно впливає на платоспроможність підприємств.

Проблематика управління фінансовим станом підприємства є предметом дослідження багатьох науковців, серед них: М. Бердар [1], О. Близнюк П. [2], О. Євтух [3], Марич [4], О. Терещенко [5], Ярошевич [6] та інші. Проте, умови воєнного стану спричиняють необхідність подальших досліджень проблематики управління фінансовим станом з урахуванням нових ризиків та загроз.

Досвід розвинених країн свідчать, що пріоритетною метою розвитку суб'єктів господарювання є максимізація їх вартості. В цьому контексті одне з важливих місць належить ефективному управлінню фінансовим станом підприємства, що в умовах дії воєнного стану має бути спрямоване на мінімізацію фінансових ризиків, мінімізацію втрат внаслідок дії негативних чинників на фінансову діяльність суб'єктів господарювання, забезпечення зростання прибутку та рентабельності підприємства, а також підтримка рівня його інвестиційної привабливості.

В контексті управління фінансовим станом підприємства в умовах воєнного стану варто звернути увагу на джерело їх формування.

Для підприємств завжди є актуальною проблема співвідношення власних, позикових і залучених фінансових ресурсів. Від ступеня оптимальності їхньої структури залежить фінансовий стан підприємства.

Для формування механізму якісного та ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства, необхідно дотримуватися принципів системності та комплексності, що стає особливо актуальним у зв'язку із економічною та політичною нестабільністю у світі, глобалізацією бізнесу, збільшенням підприємницьких ризиків та жорсткістю конкуренції. Рівень фінансового потенціалу й умови фінансових ринків розширюють або обмежують можливості формування підприємствами достатнього обсягу фінансових ресурсів [2]. Все це зумовлює необхідність розробки ефективної політики управління фінансовими ресурсами як одного з найважливіших елементів в загальній стратегії діяльності та розвитку підприємств [3].

Невід'ємною частиною управління фінансовим станом підприємства є управління грошовими активами. Розмір залишку коштів, якими оперує підприємство в процесі

своїєї діяльності, визначає рівень його абсолютної платоспроможності, впливає на тривалість операційного циклу, а отже, й на розмір коштів, що інвестуються в оборотні активи.

Практика функціонування значної частини вітчизняних підприємств свідчить, що існуючий у них рівень грошових активів недостатній, а їх структура низько ефективна з позиції забезпечення стійкості фінансового стану. У зв'язку з чим виникає необхідність побудови ефективної системи управління грошовими активами.

Основною метою управління фінансовими активами підприємства в контексті управління фінансовим станом є забезпечення постійної платоспроможності. Тому управління фінансовими активами є ключовим елементом управління фінансовим станом підприємства.

У загальному вигляді розробка політики управління грошовими активами підприємства повинна, на нашу думку, включати наступні етапи:

- аналіз фінансових активів підприємства;
- оптимізація залишків коштів;
- вибір ефективних форм регулювання середнього залишку коштів;
- забезпечення рентабельного використання тимчасово вільного залишку коштів.

На основі проведеного дослідження можна стверджувати про актуальність подальшої розробки форм, методів та інструментів підвищення ефективності управління фінансовим станом підприємства в умовах воєнного стану. Зокрема, одним із таких способів є застосування ситуативного управління із розробкою стандартів рішень по виходу із окремих ситуацій, встановлення критичних параметрів окремих показників фінансової діяльності підприємства.

Список використаних джерел:

1. Бердар М.М. Управління процесом формування і використання фінансових ресурсів підприємства. Актуальні проблеми економіки. 2008. № 5. С. 133-138.
2. Близнюк О.П., Горпинченко А.П. Класифікація джерел формування фінансових ресурсів підприємства. Вісник Міжнародного слов'янського університету. Сер.: Економічні науки. 2013. Т.15, № 2. С. 52-58.
3. Євтух О.Т., Євтух О.О. Фінансовий менеджмент для магістрів і не тільки. Навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2011. 408 с.+ CD.
4. Марич П.М. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. Навч. посібник. Львів, 2011. 250 с.
5. Терещенко О.О., Павловський С.В. Удосконалення фінансового механізму антикризового управління підприємством. Фінанси України. 2016. № 6. С. 108-123.
6. Ярошевич Н.Б. Фінанси підприємств. Навч. посібник. К.: Знання, 2013. 341 с.

Катерина ПОЛЯКОВА, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач, Сова В.М.

ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ ДО ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Податкові надходження посідають провідне місце в доходах державного бюджету та займають найбільшу частку в структурі його доходів, що суттєво впливає на фінансову забезпеченість держави. Податкові надходження є важливим інструментом для забезпечення фінансової стійкості держави, контролю за економікою та її розвитком, а також для забезпечення фінансової підтримки держави в умовах війни та забезпечення життєво важливих потреб населення.

Доходи Державного бюджету у відповідності до бюджетної класифікації поділяються на такі структурні розділи: податкові надходження; неподаткові надходження; офіційні трансферти; доходи від операцій з капіталом; державні цільові фонди [1].

Таблиця 1

Доходи державного бюджету України за 2018-2022 рр., млн грн

Показники	2018	2019	2020	2021	2022
Податкові надходження	753 815,6	799 776,0	851 115,6	1 107 090,9	949 764,4
Неподаткові надходження	164 676,5	186 684,2	212 946,9	175 358,0	346 327,7
Доходи від операцій з капіталом	657,5	183,0	79,4	328,7	611,0
Кошти від закордонних країн і міжнародних організацій	1 464,8	1 139,9	1 029,7	1 289,9	481 090,7
Цільові фонди	187,5	1 770,8	187,1	209,4	136,2
Офіційні трансферти	7 306,3	8 725,0	10 658,0	12 576,1	9 465,6
Всього	928 108,3	998 278,9	1 076 016,7	1 296 852,9	1 787 395,6

Джерело: складено автором на основі [2,3]

За даними таблиці 1 видно, що податкові надходження є найбільшим джерелом доходів державного бюджету, і їх частка у структурі доходів у 2018-2021 рр. коливається в межах від 79% до 85%. У 2022 році частка податкових надходжень у структурі Державного бюджету України становила 53%, що обумовлено воєнним станом на території України. Таке зменшення суми податкових надходжень пов'язано з податковими послабленнями, які були запроваджені на час воєнного періоду в країні, різким зростанням видатків бюджету, зокрема на оборону тощо.

У перші тижні війни влада скасувала ПДВ та мита на весь імпорт, а також дозволила навіть найбільшим компаніям перейти на спрощену систему оподаткування. Вони стали платити єдиний податок за зниженою ставкою – 2%. Ідучи на поступки бізнесу, держава

суттєво зменшила надходження до бюджету тоді, коли вони найбільш необхідні. Кожна гривня, яку Україні вдається зібрати без допомоги західних партнерів, іде на фінансування оборони.

Повномасштабна війна Росії проти України суттєво вплинула на доходну та видаткову частини бюджету. Зокрема, обсяги податків значно скоротилися через закриття бізнесів, знищення інфраструктури та зупинення експорту. Значна кількість громадян також виїхала за кордон, що також негативно вплинуло на податкові надходження. Зниження податків та тимчасове скасування акцизів на певні групи товарів також привели до скорочення податкових надходжень. Однак, ці заходи можуть бути обґрунтовані як тимчасові заходи, спрямовані на підтримку бізнесу та споживчої активності в умовах війни та економічної нестабільності.

Підрахувати, скільки бюджет недоотримав через запровадження пільг після 24 лютого, складно. З одного боку, пільги зменшують розмір надходжень через зниження ставок податків чи їх тимчасове скасування. З іншого боку, запровадження деяких пільг збільшило обсяги економічних операцій.

Варто відмітити, що всі податки поділяються на дві групи – прямі і непрямі.

Прямі податки слугують ефективним фінансовим регулятором доходів платників, нагромадження капіталу, інвестицій, ділової активності, сукупного споживання тощо. При цьому вони справляють значний вплив на саму державу, яка повинна забезпечити умови для ефективного розвитку виробництва, адже якщо обсяг вітчизняного виробництва продукції зростає, то більшими стають і надходження до бюджету.

Прямі податки включають: податок на прибуток підприємств; податок на доходи фізичних осіб; податок на майно; рентна плата, екологічний податок та ін. [4]

Непрямі податки (податки на споживання) – податки, що обчислюються на основі цін або фізичних характеристик товарів та послуг, розмір яких безпосередньо не залежить від доходів платника, а визначається за вартісними або кількісними характеристиками здійснюваних ним оподатковуваних операцій.

При непрямому оподаткуванні формальним платником є продавець товару (робіт, послуг), що виступає посередником між державою й споживачем цього товару, тоді як останній виступає реальним платником податку.

В Україні застосовують три види непрямих податків: податок на додану вартість (ПДВ); акцизний податок і мито.[4]

Обсяги та динаміка надходження прямих та непрямих податків до державного бюджету України зображено в таблиці 2.

Таблиця 2

Динаміка податкових надходжень до Державного бюджету України, млн грн

Види	Роки					
	Податки	2018	2019	2020	2021	2022
Непрямі податки	ПДВ	374 508,2	378 690,2	400 600,1	536 489,2	239 001,0
	Акциз	118 852,4	123 357,9	138 296,2	162 451,2	102 352,9
	Мито	27 076,6	30 086,0	30 460,5	38 177,2	0
Прямі податки	ПДФО	91 741,8	109 954,0	117 281,3	137 555,2	148 427,3

	ППП	96 882,3	107 086,3	108 695,0	147 751,7	117 049,9
	Інші податки	44 754,4	38 392,5	55 782,6	84 665,9	88 687,4

Джерело: складено автором на основі [2,3]

Аналізуючи отримані дані з таблиці 2, необхідно зазначити, що абсолютно всі види податків у 2018-2021 рр. мали тенденцію до збільшення. Що не можна сказати про 2022 р., в якому в умовах воєнного стану податкові надходження до державного бюджету скоротились, за винятком ПДФО, який збільшився у порівнянні з 2021 роком на 7,9 %.

Проведені дослідження свідчать, що податок на додану вартість дає найбільший відсоток доходу до держбюджету. Значна частина доходу формується, також, за допомогою податку на доходи фізичних осіб.

Підсумовуючи, варто зазначити, що податкові платежі, які сплачуються до Державного бюджету, відіграють провідну роль у забезпеченні виконання державою своїх функцій та завдань. Податкові надходження є найбільшою бюджетоутворюючою складовою. В умовах війни та економічної нестабільності важливо проводити ефективну податкову політику, спрямовану на збільшення податкових надходжень та забезпечення стабільності бюджету. Наприклад, можуть бути запроваджені заходи, спрямовані на підтримку малих та середніх підприємств, що може позитивно вплинути на податкові надходження та збереження робочих місць. Також можуть бути запроваджені заходи, спрямовані на підтримку експорту та розвитку нових напрямків економіки, що дозволить збільшити доходи бюджету.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 25.08.2022).
2. Мінфін. Доходи держбюджету України. Онлайн-ресурс. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>
3. Назаркевич І.Б., Шутко А.М. (2022) Роль податків у доходах Державного бюджету України «Молодий вчений» № 9 (109), С.139-143. – Режим доступу: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/5581>
4. Тітенко З.М., Ворона А.В. (2021) Аналіз податкових надходжень в системі доходів Державного бюджету України «Економіка і суспільство» (33). – Режим доступу: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/923/885>

Ростислав ПОЧТІВИЙ, студент
Національний університет біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач, к.е.н. Муравський О.А.

КРИПТОВАЛЮТИ ЯК МАЙБУТНЄ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Криптовалюти являють собою один з найбільш дискутованих інноваційних продуктів в сучасному світі. Це цифрові валюти, які працюють на основі криптографічних протоколів, що забезпечують безпеку та анонімність їх власників[1]. Криптовалюти є альтернативою традиційним фінансовим інструментам і їх популярність зростає з кожним роком. Однак, як і будь-яка нова технологія, криптовалюти мають свої переваги та недоліки.

Не для кого не буде таємницею, що криптовалюта має свої переваги. В першу чергу слід виділити те, що криптовалюта достатньо безпечна. Перевага криптовалют в безпечному форматі полягає в тому, що вони зберігаються у цифровому форматі, що робить їх такими, що їх важко підробити, або викрасти. Для того, щоб здійснити транзакцію з криптовалютами, потрібен ключ, який складається з приватного та публічного ключів. Це говорить про те, що кожен переказ захищений від несанкціонованого доступу, що робить їх безпечними для використання[3].

Також важливим аспектом є те, що кожен переказ (транзакція) з криптовалютами зберігається в блокчейні. Блокчейн - це розподілена база даних, яка містить інформацію про всі транзакції з криптовалютами. Це забезпечує безпеку та надійність, оскільки інформація зберігається на різних комп'ютерах та серверах, що робить її менш вразливою до хакерських атак[4].

Можна виділити не менш важливий аспект у перевагах криптовалют - це швидкість. Транзакції з криптовалютами виконуються дуже швидко, зазвичай менше хвилини. Це робить їх вигідними для швидкого та ефективного переказу коштів між користувачами[5].

Іншою важливою перевагою криптовалют є їх доступність. Цифрові валюти можна придбати з будь-якої точки світу, і для цього не потрібно проходити складну процедуру реєстрації. Крім того, операції з криптовалютами можуть бути виконані в режимі онлайн 24/7, що дозволяє користувачам виконувати транзакції в абсолютно потрібну мить, незалежно від місця перебування та робочого графіку банків[6].

Не можна пройти і повз розміру комісій. Комісії за транзакції з криптовалютами зазвичай набагато нижчі, ніж за переказ коштів через банки або інші платіжні системи. Це зумовлюється тим, що транзакції з криптовалютами не потребують посередництва банків чи інших фінансових установ, оскільки вони базуються на технології блокчейн, яка забезпечує безпеку та надійність[3].

Здебільшого опис недоліків криптовалют буде написана через призму

неоднозначності їх переваг, та через уточнення кожної з переваг криптовалют та блокчейну в цілому.

Тому, криптовалюти мають свої недоліки. Перш за все, вони досить нестабільні. Це може означати, що їхня вартість може раптово знизитися або підвищитися, що робить їх менш привабливими для інвестування та використання в якості засобу зберігання вартості.

Крім того, транзакції з криптовалютами не є повністю безпечними. Хакерські атаки на криптобіржі та криптогаманці можуть призвести до втрати грошей[4].

Інший недолік криптовалют має на увазі те, що їх використання не так поширене, як традиційний банкінг. Багато магазинів та бізнесів не приймають криптовалюти як засіб оплати, що може створювати перешкоди для тих, хто хоче їх використовувати[5].

Один з недоліків криптовалют полягає в їхній високій нестабільності і залежності від кожного виступу Федеральної Резервної Системи США (ФРС) та інших великих центральних банків. Оскільки більшість криптовалют, включаючи Біткоїн, не мають реальних фізичних активів, їх вартість може коливатися значно і непередбачувано[3].

Крім того, криптовалюти часто пов'язують зі злочинністю, так як вони потенційно можуть використовуватися для нелегальних операцій, включаючи відмивання грошей та фінансування тероризму. Такі пов'язання можуть спричинити негативну реакцію регуляторів та правоохоронних органів та обмеження використання криптовалют у деяких країнах[6].

У висновку я можу зазначити, що криптовалюти є досить новим та інноваційним рішенням у сфері фінансів та банкінгу. Вони мають свої переваги, такі як швидкість, зручність та низькі комісії, але їхня нестабільність та низький рівень прийняття у бізнесі та повсякденному житті можуть ставити під питання їхню майбутню роль в фінансовій системі. Якщо вони будуть прийняті більш широко та стабілізуються, криптовалюти можуть стати ефективним тим рішенням для багатьох сфер, але для цього необхідно докладати зусиль для їхньої регуляції та надання їм правового статусу. Також, важливо враховувати ризикові моменти, які пов'язані з використанням криптовалют, такі як можливість втрати коштів через хакерські атаки, втрату приватних ключів або зміну ринкової ціни.

Список використаних джерел:

1. <https://www.investopedia.com/what-is-market-in-crypto-assets-6751039>
2. https://www.linkedin.com/posts/keerthi-krithika-0506a1225_the-pros-and-cons-of-cryptocurrency-a-guide-activity-6993300654077210624-jsZ_
3. <https://n26.com/en-eu/blog/pros-and-cons-of-cryptocurrency>
4. https://www.researchgate.net/publication/333095149_THE_POSSIBILITIES_OF_USING_INVESTMENT_TOOLS_BASED_ON_CRYPTOCURRENCY_IN_THE_DEVELOPMENT_OF_THE_NATIONAL_ECONOMY
5. <https://www.reddit.com/>
6. https://www.fin.do/uk/blog/231_korotkij-gajd-svitom-kriptovalyuti-shho-cze-take-ta-yak-praczyuyut-kriptovalyutni-platezhi

Анастасія РЕНЧКА, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»
Науковий керівник – викладач Черненко Л.Б.

ОСОБЛИВОСТІ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ

Пошук шляхів подолання двох основних проблем української системи охорони здоров'я - нестачі фінансових ресурсів і низької якості медичної допомоги - спонукав перейти до системи медичного страхування, що успішно діє в більшості економічно розвинених країн.

Страхування означає захист від небажаного і неприємного, захист і гарантію безпеки, а сама процедура страхування є засобом захисту майнових інтересів в умовах ринкової економіки. Кожна сучасна людина має знати, як знизити ризик погіршення здоров'я, захворювань і нещасних випадків в умовах ринкової економіки, і це є основою страхової медицини та медичного страхування компанії.

Медичне страхування - це вид індивідуального страхування, який у разі настання страхового випадку гарантує отримання медичної допомоги та компенсації витрат на придбання медикаментів за рахунок страхової компанії [2].

У разі настання страхового випадку страховик гарантує оплату медичних витрат за кошти, накопичені страхувальником. Медичне страхування гарантує безкоштовне медичне обслуговування в разі настання страхового випадку (порушення здоров'я), за умов наявності договору зі страховою медичною організацією (страховиком). Останні несуть витрати з надання медичної допомоги (ризик) з моменту настання страхового випадку, а також з моменту внесення першого внеску до фонду компанії. Він гарантує права працівників та членів їхніх сімей на медичні послуги та фінансову підтримку у разі хвороби та в інших випадках. Мета медичного страхування - гарантувати доступ до медичної допомоги в разі настання страхового випадку за рахунок накопичених засобів і фінансувати профілактику захворювань.

У сучасних соціально-економічних умовах, коли безоплатна медична допомога втратила довіру, добровільне медичне страхування перебуває в центрі уваги як гарантія якісних послуг. За формами медичне страхування поділяється на обов'язкове та добровільне.

Обов'язкове медичне страхування - це форма соціального медичного страхування, яка є частиною системи соціального страхування в країнах із розвинутою системою охорони здоров'я. Цей вид медичного страхування ґрунтується на базовій програмі обов'язкового медичного страхування, затвердженій урядом і здійснюваній відповідно до процедур, встановлених законодавством країни.

Добровільне медичне страхування - це вид страхування, який гарантує застрахованому покриття медичних витрат. Це страхування також покриває організацію невідкладної медичної допомоги. Страховий ринок пропонує варіанти пакетів від

економ до преміум-класу. Різниця полягає в ціні та спектрі пропонованих послуг. Як правило, список опцій включає в себе: екстрене стаціонарне або амбулаторне лікування, невідкладну допомогу (виклик швидкої допомоги), стаціонарне лікування, покриття витрат на призначені лікарем ліки, стоматологічне лікування [1].

У розвинених країнах індивідуальне страхування є однією з найпоширеніших форм страхування. Воно охоплює практично все населення. Страхова компанія і страхова сума визначають соціальний статус людини. В Україні ситуація поки що інша. Люди не звикли до страхування, багато українців не знають про його переваги, а іноді просто не довіряють страховим компаніям. Однак, з іншого боку, їх уже не влаштовує рівень медичного обслуговування, що надається лікарями країни. Щойно вони оформляють медичну страховку, вони одразу ж відчують зміни. Лікар вашої страхової компанії стає вашим опікуном у разі надзвичайної ситуації. Вони не лише дають фахові поради, а й стежать за якістю лікування.

Нині в Україні весь тягар несе роботодавець, а не держава. Добровільне медичне страхування активно розвивається як частина соціального пакета працівника тільки в практиці компаній. У цьому випадку покриваються всі витрати на лікування. Особи, які потрапили в аварію, проходять обстеження в медичному закладі, з яким страхова компанія має партнерські відносини. У цьому випадку покриваються тільки витрати на лікування. Якщо після цього пацієнт самостійно оплатив лікування і має офіційний чек, він може звернутися до своєї страхової компанії за відшкодуванням. Таким чином, пацієнт не витрачає гроші, але й не отримує додаткових коштів [3].

Сьогодні страхові компанії в основному займаються полісами групового медичного страхування. Керівництво великих компаній розуміє, що для утримання грамотних фахівців їм потрібна не тільки гідна зарплата, а й гарантований соціальний пакет, невід'ємною частиною якого є медичне страхування.

Фахівці в галузі медичного страхування переконані, що в найближчому майбутньому попит на медичне страхування стрімко зростатиме з кожним роком. Про це свідчать маркетингові дослідження. Водночас слід враховувати, що в суспільстві існують різні категорії громадян. І деякі з них, принаймні, на даний момент, не мають доступу до якісних медичних послуг.

Список використаних джерел:

1. Страхування: навчальний посібник / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко. – Суми : Сумський державний університет, 2020. – 350 с
2. <http://legalclinic.nlu.edu.ua/2020/04/29/medichne-strahuvannya/>
3. <https://referatss.com.ua/work/obov-jazkove-medichne-strahuvannja-v-ukraini-osoblivosti-ta-analiz/>

Лілія СІДНЄВА, студентка
за спеціальністю «Фінанси, банківська справа та страхування»
Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – Аврамчук Л. А.,
доцент кафедри банківської справи та страхування,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ГРИВНІ: ВІД ТРИПІЛЛЯ ДО СУЧАСНИХ ЧАСІВ

Історія становлення української грошової одиниці бере свій початок із глибокої давнини. В епоху Трипілья (3 тис. до н. е.) в Україні вже існували найдавніші форми грошей — зерно та речовини з розмінною функцією. Далі з'явилися мідні інструменти, які також використовувалися як валюта.

Скіфи були плем'ям, що мешкало на території Сходу та Південної Європи у V-III ст. до н.е. Вони були відомі своїм військовим мистецтвом, розвиненими ремеслами та торгівлею. Гроші, які використовували скіфи, в основному це були золоті та срібні монети. Однак, відомо, що скіфи також використовували обмін різними цінностями, такими як шкури тварин, худоба, зброя, зерно та інші товари. Також скіфи виготовили свої власні прикраси, які могли бути використані як засіб обміну.

Сармати, як і багато інших давніх народів, використовували інші види грошей у залежності від періоду і території, на якій вони проживали. Сармати мали розвинене золотодобування та золотовиробництво, тому золото використовувалося як засіб обміну та зберігання багатства. Серед золотих монет можна виділити монети типу "звіриного стилобата", які мають зображення звірів та птахів, а також монети із зображенням голови або бюста правителя. Срібло також було використано як грошовий засіб сарматами. [1]

Давньогрецька колонія на території України називалася Ольвією і існувала з VII століття до нашої ери. Грошовою одиницею в Ольвії до IV століття нашої ери була грецька монета. У першому столітті ольвійської колонії мешканці використовували монети періоду грецьких історичних архівів. В Ольвії в V столітті до нашої ери з'явилися монети місцевого виробництва з місцевою символікою та грецькими написами. Найдосконалішою була «ольвійська» монета із зображенням бога Геракла на аверсі та різними символами на реверсі.

Готи – це народ, який на території України з'явився у V столітті н.е. У цей період ще не було власної монети і використовували різноманітні об'єкти як засіб обігу. Вони використовували різноманітні переплетені та заплетені залізні та середні браслети, які мали високу масу та значні розміри. такі браслети мали свою вартість і використовувалися в торгівлі та платежах між готськими племенами.

В Київській Русі використовувалися наступні грошові знаки.

Срібна гривня — монета з чистого срібла із зображенням князя або іншими символами. Валюта зі срібла та золота - ця валюта має велику вартість і

використовується для розрахунків торгівлі та здійснення платежів. Битки – це були металеві пластинки з відбитим зображенням князя та його титулу. Золота гривня - рідкісна валюта, яка використовується для великих платежів, наприклад, під час викупу. Гроші з копійок – монети невеликої вартості, виготовлені з міді, які використовувалися в першу чергу для розрахунків у повсякденному житті. [2]

У Галицько-Волинському князівстві, яке існувало на території Західної України в XII-XIV століттях, використовувалися різні грошові одиниці. Згодом у Галицько-Волинському князівстві з'явилися інші грошові одиниці – монети із золота та срібла з вигравіюваним гербом князівства та грошові одиниці з іншими мотивами, як-от хрести, зірки, тварини тощо.

У Речі Посполитій, яка існувала з XVI по XVIII століття на території сучасної України, використовувалися різні гроші залежно від економічного та політичного контексту. Основними грошовими одиницями були:

Злотий - грошова одиниця Королівства Польського. Ввів її у 1496 році король Ян I Ольбрахт. Злотий мав вагу 3,5 грама золота, а курс до копійки (монети дрібної номіналу) станом на 16 століття складав 1 злотий = 30 копійок.

Козаки користувались своїми грошима. Це були золоті та срібні монети, які вони отримували за військову службу, торгівлю та іншу діяльність. Засобом обміну козаки використовували й інші предмети, наприклад сукно, шкіру, хутра та інші товари. Також у козаків були свої сховища, де зберігали гроші та цінні речі.

За часів Російської імперії в Україні ходили російські гроші. У 1704 році була запроваджена кріпосна реформа, яка змінила систему економічних відносин і призвела до розширення грошового обігу та срібного паперу, які були офіційною валютою Російської імперії. Крім того, в деяких регіонах України досить поширеним є використання банкнот, таких як ті, що випускаються комерційними банками. Ця банкнота населення використовувалася для великих фінансових операцій, а російські монети популярні досі.

За часів Української Народної Республіки використовувалися різні грошові одиниці. Перша грошова одиниця УНР, надрукована на початку 1918 року, була цінним папером без реального покриття. Найпоширенішими грошовими одиницями в УНР є карбованки і кроковники, запроваджені в 1918 році. Карбованці випускаються трьома номіналами: 1, 5 і 10 карбованців. [3]

Після проголошення незалежності України в 1991 році в країні була створена власна національна валюта - українська гривня. Перші гривні були введені в обіг у 1992 році. У початковий період курс гривні до долара США коливався, але згодом був закріплений на рівні приблизно 2 гривні за долар.

Список використаних джерел:

1. Hlukhovskiy, M.V. Scythia: the history of mainland Sarmatia / M.V. Hlukhovskiy. Kyiv: Nash Chas, 2012. 448 p. ISBN 978-966-2193-17-4. from: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-521-520-2/978-966-521-520-2.pdf> [in Ukr.]

2. Small grand ducal inscriptions of the beginning of the XI century. Coins of the book St. Volodymyr / Svyatopolk coin // O. Shakhmatov, A. Krymskyi. Essays on the history of the Ukrainian language and an anthology of the monuments of written ancient Ukraine of the 11th-18th centuries. — Kyiv: ed. "Drukar", 1922. P. 141. from: <https://archive.org/details/shacmatov1922/1922/> [in Ukr.]

3. N. V. Dorofeeva, Z.M. Komarinska. From the history of money of Ukraine. Kyiv-Lviv, 2000. from: <https://web.archive.org/web/20150802110901/http://www.librius.net/b/62100> [in Ukr.]

Вікторія СОВА, викладач

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ВИДАТКІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Економічний розвиток не можливий без участі бюджету, адже кошти, зосереджені в бюджеті, є важливим інструментом впливу на динаміку соціально-економічного розвитку країни, оскільки перерозподіляють через бюджетну систему близько 60% ВВП. З допомогою бюджетних видатків забезпечується підтримка малозабезпечених сімей, здійснюється фінансування окремих галузей, наприклад, освіти, охорони здоров'я, судової гілки влади, органів правопорядку, формуються основи обороноздатності країни [4].

Бюджетні видатки є інструментом реалізації численних програм соціального, економічного та культурного розвитку країни. Вони сприяють розвитку інфраструктури, створенню нових робочих місць, забезпеченню доступної освіти та охорони здоров'я, підвищенню рівня життя громадян. Крім того, бюджетні видатки впливають на загальну економічну політику держави. Вони дозволяють державі контролювати інфляцію, регулювати валютний курс та створювати необхідні умови для економічного зростання.

Держава через бюджет мобілізує фінансові ресурси у формі податків, зборів і платежів, а потім використовує асигнування як бюджетні видатки на загальнодержавні цілі: освіту, медицину, оборону, культуру, забезпечення громадського правопорядку, охорону навколишнього середовища, соціальний захист населення, формування та утримання структур державних органів влади і управління [4].

Згідно з нормами Бюджетного кодексу видатки бюджету – кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом [1]. Також зазначено, що до видатків бюджету не належать: погашення боргу, надання кредитів з бюджету, розміщення бюджетних коштів на депозитах, придбання цінних паперів, повернення надміру сплачених до бюджету сум податків і зборів та інших доходів

бюджету, проведення їх бюджетного відшкодування, компенсація частини суми штрафних (фінансових) санкцій, що перераховується покупцям (споживачам) за рахунок штрафних (фінансових) санкцій, застосованих органами, що контролюють справляння надходжень бюджету, за наслідками проведеної перевірки за зверненням або скаргою покупця (споживача) про порушення платником податків установленого порядку проведення розрахункових операцій [1].

Система видатків бюджету являє собою сукупність певних напрямків видатків (програм), їх структуру, а також відносини між відповідними органами в процесі планування і виконання видатків, складання звітності та контролю за виконанням видаткової частини бюджету [3]. Видатки бюджету відображають функції і завдання держави, рівень і напрям суспільного розвитку, взаємозалежність між економікою і фінансами країни, відносини даної країни з іншими країнами. Саме склад і структура видатків бюджету окремих держав дозволяють зробити висновки та узагальнення з приводу економічного, соціального і політичного стану розвитку на певний час. Відповідно до функціональної класифікації видатки бюджету групуються залежно від напрямів використання бюджетних коштів державою на виконання основних функцій: економічної; соціальної; оборонної; управлінської тощо.

Забезпечення бюджету в період війни є важливим завданням для держави, оскільки це суттєво впливає на економічну ситуацію в країні та вимагає значних витрат на забезпечення обороноздатності. Збільшення військових витрат під час війни, відбувається за рахунок скорочення витрат на інші сфери, наприклад, на освіту, науку або культуру.

Слід зазначити, що в Україні суттєве зростання бюджетних видатків і дефіциту в 2022 році відбувалося на фоні прийнятного виконання дохідної частини бюджету та масштабного залучення зовнішнього фінансування. А склад доходів бюджету, його видатків і джерел покриття дефіциту відображали сумні реалії військової економіки.

Сумарні видатки бюджету лише наполовину було профінансовано за рахунок збору доходів. Решту 47,5% видатків було проведено завдяки залученню іноземних грантів (481 млрд грн), чистих зовнішніх позик (563 млрд грн) та емісійного фінансування бюджету (400 млрд грн).

Основними донорами, які надали грантову допомогу Україні, стали: США, Німеччина, Великобританія та ЄС. А основними кредиторами були: ЄС, МВФ (2,7 млрд дол.), Канада, Світовий банк, Великобританія, ЄІБ.

Реальна величина сумарних видатків бюджету збільшилася за рахунок фінансування оборони, громадського порядку і соціальних програм. Номінальна сума видатків на оборону зросла у 9 разів, а реальна – в 7 разів. Видатки на громадський порядок, безпеку та судову владу збільшилися в 2,6 рази номінально і вдвічі – реально. Видатки на програми соціального захисту збільшувалися за рахунок виплат внутрішньо-переміщеним особам, допомог при інвалідності та втраті годувальника, пільг і субсидій на оплату житлово-комунальних послуг.

Гуманітарно-культурна сфера, окрім охорони здоров'я, зіткнулася з істотним скороченням бюджетного фінансування, як у реальному, так і номінальному вимірах. Освіту було профінансовано на 7,1% менше номінально і на 26,7% реально. Відповідні показники для сфери духовного і фізичного розвитку становили -22,6% і -38,9%. Фінансування охорони здоров'я номінально дещо збільшилося, але реально скоротилося на 16,6%.

У розрізі економічної класифікації витрати на оплату праці і нарахування в бюджетній сфері зросли більше ніж удвічі – з 516 до 1240 млрд грн. Але такий приріст пояснювався виключно асигнуваннями на грошове забезпечення військовослужбовців, сума яких збільшилася із 126 до 746 млрд грн. В той же час виплати заробітної плати в інших галузях бюджетної сфери номінально зменшилися - із 295 до 292 млрд грн. [2].

Формування системи видатків державного бюджету України у період війни є складним завданням, оскільки війна має значний вплив на економіку та фінансову стійкість держави. Основні проблеми, які виникають у процесі формування бюджету в умовах війни, можуть включати: нестабільність економічної ситуації (збільшення витрат на оборону, скорочення виробництва та експорту товарів), необхідність в надзвичайних витратах на військові потреби та гуманітарну допомогу, залежність від зовнішньої допомоги, ризик корупції у сфері оборони та гуманітарної допомоги, нестабільність валютного курсу тощо.

Отже, формування бюджету в умовах війни потребує комплексного підходу та уваги до різних аспектів. Необхідно приділяти увагу не тільки оборонним витратам, але і іншим сферам життя країни, які також потребують фінансування, щоб забезпечити стабільність економіки та соціальну захищеність населення. Також надзвичайно важливим є забезпечення прозорості та ефективності використання державних коштів. Необхідно ретельно контролювати витрати та мінімізувати можливість корупції.

Список використаних джерел:

5. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 25.08.2022).

6. Богдан Т. Виконання бюджету-2022: головні підсумки року. – Режим доступу: https://lb.ua/blog/tetiana_bohdan/545981_vikonannya_byudzhetu2022_golovni.html

7. Проць Н., Бокій О. Система видатків державного бюджету України: проблеми та необхідність оптимізації. Фінансовий простір. 2016, С. 61-66. – Режим доступу: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/index.php/fp/article/view/467/465>

8. Радіонов Ю. Формування видатків бюджету : монографія / Ю.Д. Радіонов. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. – 616 с. – Режим доступу: <https://knute.edu.ua/file/MjIxNw==/81c68db00274ebc1628abeb4d3c5eee2.pdf>

Вікторія ТРУБА, студентка
Відокремлений структурний підрозділ
“Боярський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України”
Науковий керівник — викладач, к.е.н., доц. Соколова Е.О.

ЗНАЧЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ В ЕКОНОМІЦІ

В умовах глобалізації економічних процесів та інтеграції держав у світове господарство важливе місце посідає проблема формування ефективного банківського сектора економіки, адекватного вимогам і потребам сучасного фінансового ринку. Для банківських установ України питання ефективного управління ліквідністю є на сьогодні одним з найбільш актуальних. Такі фактори, як недостатня кількість платоспроможних позичальників, недостатній рівень довіри населення до банківської системи, ставлять перед українськими банками надзвичайно складні завдання. У цій ситуації питання управління ліквідністю є вкрай важливим для ефективної діяльності банківської системи в цілому.

Перш за все, варто зауважити про те, що банки - це фінансові установи, які здійснюють операції зі зберігання коштів та їх кредитування, обмін валют та інші фінансові послуги. Сутність поняття банків полягає у тому, що ці установи є ключовими гравцями у глобальній економіці, забезпечуючи різноманітні фінансові послуги для населення, підприємств та інших суб'єктів господарювання [1, с.88].

Банки мають важливе значення в економіці через значну роль, яку вони відіграють у фінансовій системі. Основні значення банків в економіці включають наступне:

- Фінансова підтримка. Банки забезпечують різні види фінансової підтримки для підприємств та інших суб'єктів господарювання. Це включає кредитування, інвестування та випуск фінансових інструментів. Це допомагає зміцнити економіку, створюючи можливості для розвитку бізнесу та нових проектів.
- Зберігання коштів. Банки забезпечують безпечне зберігання грошей та інших цінних речей. Це дає змогу зменшити ризик крадіжки, втрати або знищення коштів.
- Обслуговування платежів. Банки забезпечують можливість безпечного та швидкого переказу коштів між різними суб'єктами господарювання [2, с.105]. Це допомагає забезпечити ефективну роботу економіки та зменшити ризик втрати коштів.
- Створення грошей. Банки можуть створювати гроші шляхом надання кредитів. Це забезпечує збільшення грошової маси в економіці та може допомогти зміцнити економіку в цілому.
- Регулювання грошової політики. Банки відіграють важливу роль у регулюванні грошової політики країни. Вони можуть впливати на відсоткові ставки, курс валют та інші фактори, що впливають на економіку.

Українська банківська система зіткнулась з рядом проблем в сучасних умовах. Деякі з найбільш важливих проблем включають:

1. Недостатній рівень капіталізації банків.
2. Висока кількість неплатоспроможних банків.
3. Низький рівень довіри до банків.
4. Високий рівень некредитоспроможності населення.
5. Недостатній розвиток електронних платежів.
6. Відсутність ефективного контролю за відмиванням грошей.

Ці проблеми можуть мати важливі наслідки для економічного розвитку України, тому важливо, щоб уряд та банківська система працювали над їх розв'язанням.

Варто також зауважити про те, що з початком воєнних дій на території України в лютому 2022 р. вітчизняна банківська система зазнала значних потрясінь та функціонує в режимі стресу і невизначеності. При цьому банки продовжують свою діяльність, намагаються виконувати всі свої зобов'язання та дотримуватися нормативів. Проте очевидним є те, що в банківському секторі відбуваються певні трансформації. Банківська система вимушена оперативно підлаштовуватися до функціонування в умовах воєнного стану.

Крім того, поточні тенденції банківського ринку демонструють наявність очевидних складнощів у роботі банків, що обумовлені впливом воєнного стану. Попри воєнні ризики банки мають достатньо високий рівень ліквідності, що дає змогу забезпечувати подальше безперервне здійснення безготівкових розрахунків та інших зобов'язань.

Отже, у сучасному світі банки відіграють важливу роль в стабілізації економіки, забезпечуючи фінансову підтримку в різних сферах, а також сприяючи зміцненню економічних зв'язків між країнами. Банки є важливими інструментами економічного розвитку та сприяють стабільності фінансової системи в цілому. З метою вдосконалення банківської системи України варто удосконалювати методологію контролю банківської діяльності для виявлення і швидкого реагування на проблеми в діяльності окремих банках та в цілому в галузі, підвищувати рівень захищеності коштів юридичних і фізичних осіб, які розміщені на рахунках в банківських установах, а також підвищувати вимоги щодо якості капіталу, активів та рівня корпоративного управління у банках.

Список використаних джерел:

1. Варцаба В.І., Заславська О.І. Сучасне банківництво: теорія і практика: Навч. посібник / В.І. Варцаба, О.І. Заславська. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2018. 364 с.
2. Волкова О. К. Оптимізація організаційної структури банку / О. К. Волкова // Вісник Університету банківської справи. 2015. № 2. С. 103-108.

Наталія ХОМЕНКО, студент
Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України».
Науковий керівник – викладач, Чайка Л. В.

ВАЛЮТНИЙ КУРС ТА ФАКТОРИ, ЩО НА НЬОГО ВПЛИВАЮТЬ

Безпосередньо, кожна грошова одиниця має законну платіжну силу тільки в межах національних кордонів, тому здійснення міжнародних розрахунків робить неминучим обмін національних валют один на одного. Обмін валют здійснюється в певній пропорції. Ця пропорція називається валютним курсом.

Валютний курс – ціна грошової одиниці однієї країни, виражена в іноземних грошових одиницях чи міжнародних валютних одиницях. Однак вартісної основою курсу валют є їхня купівельна спроможність, що виражає середні національні рівні цін на товари, послуги, інвестиції, а також відносини між товаровиробниками і світовим ринком.

Як будь-яка ціна, валютний курс відхиляється від вартісної основи – купівельної спроможності валют – під впливом попиту і пропозиції валюти. Співвідношення такого попиту і пропозиції залежить від ряду чинників. Багатофакторність валютного курсу відображає його зв'язок з іншими економічними категоріями – вартістю, ціною, грошима, відсотком, платіжним балансом і т.д

Сучасні дослідники процесу валютного курсоутворення групують чисельні курсоутворюючі фактори за певними ознаками. Так, Наговіцин А.Г. та Іванов В.В. поділяють їх на три групи:

- ✓ технічні фактори;
- ✓ фундаментальні фактори;
- ✓ короткострокові несподівані фактори;

Серед технічних факторів виділяють технічний аналіз. Він являє собою сферу ринкового аналізу, який передбачає, що ринок володіє пам'яттю і що на майбутній рух курсу великий вплив мають закономірності його минулої поведінки. Тим самим теорія технічного аналізу володіє великим ступенем передбачуваності.

Фундаментальні фактори є ключовими макроекономічними показниками стану національної економіки, що впливають на учасників валютного ринку і рівень валютного курсу.

При зниженні курсу національної валюти, якщо не протидіють інші чинники, експортери або отримують експортну премію при обміні вирученої іноземної валюти, яка подорожчала, на національну валюту, яка подешевшала, або мають можливість продавати товари за цінами, нижчими від середньосвітових. Але одночасно зниження курсу національної валюти впливає на подорожчання імпорту, що стимулює зростання цін у країні, скорочення ввезення товарів та споживання або розвиток національного виробництва товарів замість імпортних. Зниження валютного курсу скорочує реальну

заборгованість у національній валюті та збільшує тягар зовнішніх боргів, виражених в іноземній валюті.

Окрім технічних і фундаментальних факторів, вплив яких може бути передбачений, короткострокові несподівані фактори можуть внести істотні корективи до динаміки руху валютного курсу. До них відносяться:

1. Форс-мажорні події – стихійні лиха (землетруси, цунамі, тайфун, повені тощо).
2. Політичні події – війна, політичні скандали, терористичні акти тощо.
3. Валютні інтервенції центральних банків.

Поряд з кон'юнктурними чинниками, вплив яких важко передбачити, на попит та пропозицію валюти, тобто на динаміку її курсу, впливають і відносно довгострокові тенденції, які визначають стан тієї чи іншої національної грошової одиниці, а саме:

- ✓ валютна політика;
- ✓ стан платіжного балансу;
- ✓ прискорення чи затримка міжнародних платежів;
- ✓ діяльність валютних ринків та спекулятивні валютні операції;
- ✓ ступінь довіри до валюти на національному та світових ринках;
- ✓ темп інфляції, тощо.

Коливання валютного курсу впливають на співвідношення експортних та імпорتنих цін, конкурентоспроможність фірм, прибуток підприємств. Різкі коливання валютного курсу посилюють нестабільність міжнародних економічних, зокрема валютно-кредитних та фінансових, відносин, викликають негативні соціально-економічні наслідки, втрати одних та виграти інших країн.

Під час зниження курсу національної валюти, якщо не протидіють інші чинники, експортери отримують експортну премію за операцією обміну вирученої іноземної валюти, що подорожчала, на національну, що подешевшала і мають можливість продавати товари за цінами нижче середньосвітових, що веде до їх збагачення за рахунок матеріальних втрат своєї країни.

Під час підвищення курсу валюти внутрішні ціни стають менш конкурентоздатними, ефективність експорту падає, що може привести до скорочення експортних галузей і національного виробництва в цілому.

Імпорт, навпаки, розширюється. Стимулюється приток в країну іноземних і національних капіталів, збільшується вивіз прибутків щодо іноземних капіталовкладень. Зменшується реальна сума зовнішнього боргу, вираженого в іноземній валюті, що знецінилася.

Оскільки, валютний курс є важливим елементом міжнародних валютних відносин, то в першу чергу, він необхідний для:

- ✓ періодичної переоцінки рахунків в іноземній валюті корпорацій, банків, держави;
- ✓ порівняння цін світових і національних ринків, а також вартісних показників різних країн, виражених у національних або іноземних валютах;

✓ взаємної торгівлі валютами при платіжно-розрахунковому обслуговуванні міжнародних економічних відносин.

Підводячи підсумки можна зазначити, що у довгостроковому періоді найважливішими чинниками, що формують валютний курс, безумовно, залишаються динаміка і обсяг ВВП, інвестиції, їх структура та інфляція.

У короткостроковому періоді всезростаючий вплив на динаміку валютного курсу надає світовий фондовий ринок. Потоки капіталу стають визначальною рушійною силою формування валютних курсів.

Отже, формування валютного курсу є багатофакторним процесом, що зумовлений взаємозв'язком національної та світової економіки. Тому при прогнозуванні валютного курсу необхідно враховувати всі основні фактори та їх можливий вплив на курс валют залежно від конкретних обставин.

Список використаних джерел:

1. Круш П.В., Алексєєв В.Б. Гроші та кредит: Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2016.
2. Коваленко Ю.М. Структуризація сучасного фінансового ринку / Ю.М. Коваленко // Фінанси України, 2010. №9. С. 91–99.
3. Козловський С.В. Макроекономічне моделювання та прогнозування валютного курсу в Україні / С.В. Козловський, В.О. Козловський. – Вінниця: «Книга Вега» ВАТ «Вінницька обласна друкарня», 2005.
4. Єпіфанова // Актуальні проблеми економіки, 2011. – № 2. – С. 161–170.

Лілія ЧАЙКА, викладач

Відокремлений структурний підрозділ
«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і
природокористування України»

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК РЕЗУЛЬТАТ РОЗУМОЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інтелектуальна власність – це формалізований результат творчої інтелектуальної діяльності, що надає його автору або особі, яка визначена чинним законодавством, право власності на цей результат, яке набувається, здійснюється і захищається відповідно до законодавчо встановлених норм і правил.[2]

Потреба оцінки вартості інтелектуальної власності виникає у зв'язку з:

- визначенням бази оподаткування в процесі придбання та продажу об'єктів інтелектуальної власності;
- здійсненням корпоративних операцій, пов'язаних з емісією (ремісією) статутних фондів господарських товариств;
- визначенням вартості виключних прав, що передаються на підставі договору купівлі-продажу об'єктів інтелектуальної власності;

— визначенням збитків, отриманих неправомірним використанням об'єктів інтелектуальної власності;

— банкрутством підприємства у процесі його ліквідації з метою задоволення позовів кредиторів;

— проведенням приватизації (відчуження) державного майна, тощо.[3]

Також, крім оцінки самої ІВ, оцінюються також права не неї.

Суб'єкти права інтелектуальної власності – це творці об'єкта права інтелектуальної власності та інші особи, яким належать особисті немайнові та майнові права цієї власності. Серед суб'єктів права інтелектуальної власності особливе місце належить творцям: автору, виконавцю, винахіднику, раціоналізатору. Саме від творців це право може передаватися юридичній особі. Якщо охоронний документ на об'єкт права інтелектуальної власності втратив юридичну силу, то цим об'єктом може скористатися будь-яка фізична чи юридична особа, тобто він стає суспільним надбанням.

За своєю сутністю об'єкти інтелектуальної власності не мають встановленої форми, тому їх вартість не визначається з використанням традиційних показників, що застосовуються при здійсненні оцінки матеріальних об'єктів.

Об'єкти авторського права – це твори науки, літератури і мистецтва, які є результатом творчої діяльності, незалежно від призначення, достоїнства і змісту твору, а також від способу і форми його вираження. [1]

Процедура оцінки інтелектуальної власності включає послідовність дій, що визначені в розділі «Загальні вимоги до проведення незалежної оцінки майна» Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10.09.2003 № 1440.

Для оцінки вартості об'єкта інтелектуальної власності міжнародна практика користується трьома підходами – затратним, порівняльним та дохідним(відображено на рис).[4]

Методи економічної оцінки об'єктів інтелектуальної власності

Підхід	Методи оцінки
Порівняльний підхід	Метод порівняння продажів об'єктів інтелектуальної власності
Затратний підхід	Метод вартості заміщення
	Метод вихідних витрат
	Метод відновлюваної вартості
Дохідний підхід	Метод розрахунку роялті
	Метод виключення ставки роялті
	Метод дисконтування грошового потоку
	Метод прямої капіталізації
	Експрес-оцінки
	Метод надлишкового прибутку
	Метод «25 %»
	Експертні методи

Отже, на сучасному етапі розвитку українського суспільства питання інтелектуальної власності перетворилося на критичне для кожного великого підприємства та держави. Інтелектуальна власність почала здійснювати значний вплив на економічну діяльність підприємств, стала її невід'ємною частиною. За таких умов об'єкти інтелектуальної власності, що представляють собою права конкретного суб'єкта господарювання на результати інтелектуальної праці повинні бути взяті до обліку, що ведеться на підприємстві та зараховані на баланс. Саме це на даному етапі і представляє собою найбільшу проблему в сфері відносин інтелектуальної власності. Ще більшу проблему являє оцінка об'єктів інтелектуальної власності, без якої не можливо обійтись при зарахуванні інтелектуальної власності на баланс підприємства, її продажу, або розрахунку ціни ліцензії на право її використання. Сьогодні навіть у світовій практиці не існує точних або шаблонних методів оцінки інтелектуальної власності, не говорячи вже про пострадянській простір взагалі про Україну в тому числі. Для кожного конкретного об'єкта інтелектуальної власності і у кожному конкретному випадку розробляється унікальна методика розрахунку його вартості, яка повинна враховувати багато специфічних чинників, що представляє собою досить складний процес.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» від 12.07.2001 №2658-III (зі змінами і доповненнями)[Режим доступу]:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>.
2. Інтелектуальна власність: навчальний посібник / О. О. Ястремська. –Х.: Вид. ХНЕУ, 2013. – 124с (Укр. мов.). [Режим доступу]:
<http://www.repository.hneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/4118/1.pdf>
3. Інтелектуальна власність: навчальний посібник/ П. Т. Бубенко, В. В. Величко, С. М. Глухарев; Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х.: ХНАМГ, 2011. – 215 с. [Режим доступу]: <http://eprints.kname.edu.ua/23834/1/2010.pdf>.
4. Удовиченко С., Трусевич В. Особливості ліцензування прав на об'єкти інтелектуальної власності// Економіка України.- 2007. - №5.- с. 64.

СЕКЦІЯ 4. DIGITAL- ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Вікторія ГНЕСЬ, студентка
ВСП “Ірпінський фаховий коледж НУБІП України”, м. Ірпінь
Науковий керівник – Іванова С.М., викладач

ДІДЖИТАЛІЗАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК ТОРГІВЛІ В УКРАЇНІ

Оцифрування торгівлі є необхідністю в умовах швидкого розвитку технологій та зростання конкуренції на ринку. Електронна комерція дозволяє компаніям залучати нових клієнтів, розширювати ринки збуту та підвищувати обсяги продажів.

Цей процес дає можливість клієнтам зручно та швидко здійснювати покупки з будь-якої точки світу, отримувати доставку товарів додому та здійснювати оплату через Інтернет.

Пандемія стала переломним моментом в інтернет-торгівлі. Вона спровокувала стрибок популярності онлайн-покупок, що призвело торговців до необхідності модернізувати свою діяльність. За статистикою, близько 71% роздрібних торговців дотримується думки, що цифрова трансформація — це вже невіддільна частина технології роздрібної торгівлі. Згідно з дослідженням Mastercard, 60% українців під час карантину почали більше купувати в інтернеті. Це світовий тренд, що зараз посилюється і в Україні.

За допомогою соціальних мереж, месенджерів та інших інструментів оцифрування торгівлі, компанії можуть залучати нових клієнтів та підтримувати взаємодію зі своїми покупцями. На сьогодні частка мобільних покупок в Україні складає 25% і продовжує зростати. Для порівняння – у розвинених країнах (зокрема США та Канаді) частка мобільних покупок сягає 35%.

Найкращі перспективи для збільшення продажів в Україні через онлайн-канал мали споживча електроніка та одяг. Зокрема, очікувалося, що доля онлайн-продажів електроніки має потенціал росту з 23% до майже 46%. Онлайн-торгівля одягом в Україні зростала у середньому на 26% з 2016 року і досягла \$291 млн у 2020-му. Тобто близько 7% одягу продавалося через інтернет, хоча середній чек був невеликим: \$24-31. Втім, Україна взагалі мала найнижчий у порівнянні з сусідніми країнами рівень витрат однієї людини на е-комерцію на рік – \$104. Наприклад, у сусідній Польщі цей показник був на рівні \$541.

В п'ятірку найбільш розвинених секторів українського e-commerce входили також меблі та товари для дому, косметика та парфумерія, а також товари для дітей. При цьому ліки і продукти харчування стали відносно новими категоріями на ринку, але також із

гарним потенціалом до зростання. Як підраховували в агенції онлайн-маркетингу Promodo, 82,6% ринку займали маркетплейси – Rozetka, Prom.ua, epicentrk.ua, Bigl, Zákupka та Allo. Далі йдуть великі магазини – 14,8%. Серед них: Comfy, Фокстрот, Цитрус, Eldorado, MOYO та інші. Найменша частка мультикатегорійних магазинів – 2,6%. Проте повномасштабна війна росії проти України повністю все змінила. Вже в день російського вторгнення всі онлайн-магазини в середньому втратили 82,7% сеансів, За перший тиждень українські онлайн-рітейлери втратили майже весь дохід. У середньому він впав на 92%. Та вже у середині березня доходи почали зростати разом із суттєвим збільшенням кількості сесій. На кінець травня деякі категорії навіть повернулися до довоєнних показників (зоотовари та косметика вкупі із господарськими та гігієнічними товарами).

Безконтактна доставка є дуже зручним способом отримання продукції від різних інтернет-магазинів, наприклад, у компаній Amazon Fresh і Instacart є можливість безконтактної доставки "до порога" ("Leave at My Doorstep"), причому клієнти навіть можуть отримати фотографію продуктів, залишених біля дверей, у реальному часі, - достатньо залишити інструкцію для водія при оформленні замовлення. Європейські кур'єрські служби також почали впроваджувати безконтактні варіанти доставки ("drop-off") у відповідь на епідемію COVID-19, наприклад, британський сервіс Deliveroo, іспанська Glovo або Uber Eats. В Україні набрали популярність служби доставки від європейських сервісів та своїх вітчизняних компаній – rocket, rozetka, всі.Свої, prom, shafa, kasta, must have, prostor, та багато інших.

Діджіталізація торгівлі може допомогти компаніям збільшити рівень конкурентної здатності, оскільки вона дозволяє їм бути більш гнучкими та швидше реагувати на зміни ринку та потреби клієнтів.

Однак, діджіталізація може також створювати нові виклики та проблеми, такі як кібербезпека та конфіденційність даних, які потрібно вирішувати для забезпечення успішної роботи в електронному середовищі. Для успішності такої торгівлі необхідно забезпечити безпеку та захист особистих даних клієнтів, що є однією з найбільших проблем у цьому сегменті ринку.

Оцифрування може сприяти покращенню якості обслуговування та підвищенню рівня задоволеності клієнтів за рахунок впровадження нових технологій, таких як чат-боти, персоналізовані рекомендації та інші. Як показує практика, підприємства, що застосовують технології віртуальної і доповненої реальності, випереджають звичайних торговців в середньому на 3–5 років.

Діджіталізація торгівлі може допомогти підвищити конкурентоспроможність компаній, зменшити витрати та покращити ефективність роботи, що дозволить їм більше уваги приділяти розвитку нових продуктів та підвищенню якості обслуговування.

Така торгівля може допомогти підприємцям зменшити свій вплив на навколишнє середовище, зменшивши витрати на папір, витрати на транспортування та інші аспекти бізнесу, що можуть мати негативний вплив на довкілля. У виробництві та експорті промислової продукції цифрові рішення дозволяють не тільки оптимізувати

документообіг або знизити кількість помилок в бухгалтерії, але й скоротити споживання енергоресурсів, сировини і частку відходів, зменшувати складські запаси. Тому на такі рішення є попит, зростає їх пропозиція.

Список використаних джерел:

1. Козицька В.Г. Розвиток міжнародної електронної торгівлі в умовах діджиталізації економіки. URL: https://ev.nmu.org.ua/docs/2021/2/EV20212_103-114.pdf

Іван ДЕГТЯРЬОВ, студент

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

Науковий керівник – викладач, к.ф.н. Голуб Є. С.

ВИКОРИСТАННЯ ВЕБ-ІНСТРУМЕНТІВ

ДЛЯ СТВОРЕННЯ ТА ПРЕЗЕНТАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОЄКТУ

Сучасний світ має чітку тенденцію до дистанціювання. Це зумовлено різними факторами: пандемією, військовою агресією, зміною геолокації організацій та їх співробітників, інтенсифікацією економічних та соціальних процесів, а також фрілансингом, що стає стандартом не тільки для ІТ сфери. Усе вище вказане дає поштовх розвитку різноманітних хмарних технологій та веб-інструментів, які допомагають у реалізації процесів обміну інформацією, бо саме робота з даними та інформацією стає найважливішою частиною нашого сучасного життя.

Якщо брати до уваги конкретні приклади використання веб-технологій, то варто спочатку чітко розуміти що саме ми будемо реалізовувати з їх допомогою. Нехай перед нами стоїть задача сформулювати та презентувати певний економічний проєкт. Який кейс ми б могли застосувати самі, або порадити використати іншій людині?

Відомо, що формування економічного проєкту передбачає визначення його мети, об'єму, складових частин, ресурсного забезпечення, а також ризиків і можливостей реалізації. Цей процес потенційно включає такі етапи:

- Аналіз потреб і можливостей. Дослідження ринку, визначення потенційних клієнтів та конкурентів, аналіз попиту, розробка стратегії входу на ринок.
- Визначення мети і завдань. Формулювання конкретної мети проєкту та обґрунтування необхідності його реалізації, визначення завдань.
- Розробка стратегії проєкту. Визначення ключових факторів успіху, стратегії реалізації проєкту, методів збуту продукції, маркетингових стратегій тощо.
- Оцінка ризиків і можливостей. Аналіз ризиків, які можуть вплинути на реалізацію проєкту, визначення шляхів зменшення ризиків та реалізації можливостей, встановлення часових рамок.
- Визначення вартості проєкту. Розрахунок необхідних витрат на реалізацію проєкту, аналіз рентабельності проєкту.

- Розробка бізнес-плану. Підготовка детального опису проекту, включаючи в нього всі складові частини, розрахунки і прогнози, плани маркетингу, фінансів, виробництва та управління проектом.

- І, нарешті, останній етап - реалізація проекту.

Розглянемо веб-інструменти у відповідності до нашої послідовності формування проекту.

Аналіз потреб і можливостей. На цьому етапі нам необхідно мати максимально можливий обсяг інформації про сферу економіки, в рамках якої має бути сформований проект. Для визначення трендовості та найбільш популярних напрямків у сфері, що нас цікавить, можна скористатись досить простим у використанні інструментом Google Trends. На основі визначення найбільш популярних запитів користувачів, можемо сформулювати певну економічну пропозицію.

Далі ми маємо сформувати для себе невеличку базу даних у вигляді Google Sheet, що буде містити основні характеристики, які стосуються нашого проекту, та їх базові показники, наприклад у відповідності до часу/дати, локації, користувача, мети тощо. Для визначення головних характеристик нам буде в нагоді Google, Bing та інші пошукові системи, які здатні генерувати посилання відповідно до запитів користувача, а також сучасні інструменти штучного інтелекту на кшталт ChatGPT, до яких є доступ через вказані пошукові системи.

Визначення мети і завдань. Мета нашого проекту починає своє формування ще на першому етапі, коли ми розглядаємо актуальні запити користувачів на ті або інші послуги, або продукти. Завдання формуються відповідно до етапності досягнення нашої мети та можуть бути реалізовані за допомогою діаграми Ганта, яка чітко встановлює послідовність на продовжуваність тих або інших процесів у досягненні нашої мети. Для побудови діаграми Ганта можуть стати у нагоді такі засоби візуалізації як: Canva, GanttPRO, який базується на даних MS Project, Creately тощо.

Розробка стратегії проекту. На цьому етапі теж можливо повернутись до штучного інтелекту та пошукових машин. Вони зможуть дати релевантну відповідь на питання про методи і напрямки збуту, та маркетингові стратегії. Відповіді формуємо у вигляді аналітичної Google Sheet.

Оцінка ризиків і можливостей. Це наш славнозвісний SWOT аналіз. Щоб не згадувати загальні питання та не виконувати операції вручну, радимо скористатись ресурсом, який допоможе не тільки сформувати базові позиції SWOT, а ще й згенерує результуючий документ, - Creately, SWOT Personal Analysis від Google, Canva тощо.

Визначення вартості проекту. На основі попередньо сформованих електронних таблиць, які будуть певним чином консолідовані, легко підрахувати за визначеними правилами необхідні витрати на потенційні доходи нашого проекту.

Розробка бізнес-плану. Фінальний етап аналітико-дослідницької роботи має бути певним чином візуалізований. Це може бути виконано на платформі Canva, Piktochart, або за допомогою Looker Studio від Google та інші більш BI візуалізаційні платформи. Усі ці інструменти дають можливість зробити інтерактивну публікацію з прив'язкою до

даних Google таблиць та документів, розміщених та опублікованих на інших веб-ресурсах.

Отже підсумуємо: весь процес формування ми можемо реалізувати за допомогою веб-застосунків, які добре сполучаються між собою та дають можливість зробити результуючий продукт актуальним, загально або вибірково доступним та інтерактивним. Що додає йому позицій під час презентації співробітникам, майбутнім інвесторам та співзасновникам.

Список використаних джерел:

1. Шпак Н. О., Будинський Р. З. Економічне обґрунтування управління бізнес-проєктами підприємств // БІЗНЕС ІНФОРМ №4-2020. с. 498 – 504.

Богдан КІЧАК, студент

Національний університет біоресурсів і природокористування України
Науковий керівник – викладач Гурська Л.Л.

МАШИННЕ НАВЧАННЯ ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Напротязі останніх років ми все частіше бачимо digital-технології навколо себе, вони допомагають нам знати останні новини, знати час, не дивлячись на годинник, та багато дрібниць, які допомагають нам у повсякденному житті.

Економіка країни так само потребує покращення умов роботи, все це можна зробити за допомогою digital-технологій:, які ми зараз використовуємо. Банківська система України здійснює онлайн-кредитування. Податки можна оплатити онлайн, штрафи за перевищення швидкості та інші адміністративні порушення також оплачуються онлайн.

Переглянувши статистичні дані слід зазначити, що країни, які інтегрують економічні процеси з цифровими технологіями мають ріст ВВП від 20% до 30%. На малюнку можна побачити, який відсоток займає країна у географічній структурі цифровізації економіки світу (Рис.1) [1].

Застосування digital-технологій в економіці дозволяють автоматизувати процеси. Цифрові валюти та технологія блокчейн змінюють спосіб проведення транзакцій підприємствами, роблячи їх більш безпечними та ефективними. Інструменти цифрового маркетингу та залучення клієнтів дозволяють компаніям створювати більш персоналізовану та цілеспрямовану взаємодію з клієнтами. Оскільки цифрові технології продовжують розвиватися, компаніям, які не приймають цифрову трансформацію, важко залишатися конкурентоспроможними в довгостроковій перспективі.

Можливості машинного навчання набагато вищі за людські, тому що алгоритми машинного навчання можуть швидко й точно аналізувати величезні обсяги даних, цим самим, скорочують час і зусилля, необхідні для рутинних завдань обчислень. Така висока ефективність призводить до економії коштів для державного бюджету.

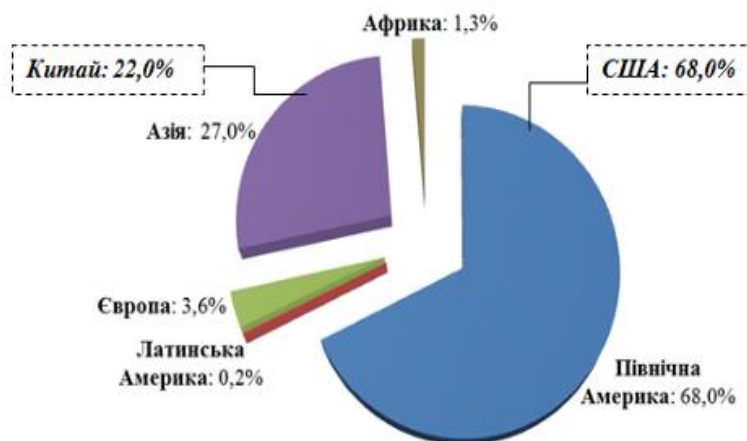

Рис. 1. Географічна структура цифровізації економік світу

На відміну від людських можливостей, комп'ютер може аналізувати складні набори даних і надавати точну інформацію, яка допоможе державі приймати кращі рішення. Це може призвести до більш обґрунтованих інвестицій, покращення управління ризиками та підвищення конкурентоспроможності на світовому ринку.

Отже, впровадження можливостей digital-технології для економіки України є актуальним. Ми можемо навчити комп'ютер розпізнавати шахрайство, оброблювати величезну кількість даних, ефективніше використовуючи кошти державного бюджету та підвищуючи ефективність економічної системи країни, витрачаючи менше коштів та часу для виконання тих самих операцій, що виконувались без комп'ютера.

Список використаних джерел:

1. Levitska, N.O. (2022) "Current trends in the development of regulatory regulation of the digital economy". *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. URL: <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/2-uncategorised/117-5-2022-ukr>

Вікторія КОСТЮК,
кандидат економічних наук, доцент кафедри
банківської справи та страхування Національного
університету біоресурсів і природокористування
України
Ольга ФАЙЧУК,
кандидат економічних наук, доцент кафедри
банківської справи та страхування Національного
університету біоресурсів і природокористування
України

FINTECH ІННОВАЦІЇ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Цифрові технології є невід’ємною частиною сучасного життя, власне, фінансовий ринок не є винятком. За останні двадцять років у світі спостерігається стрімке зростання розвитку нових моделей фінансових послуг, у тому числі в секторах споживчого банківського обслуговування та платежів, страхування, управління активами тощо. Потреба у розвитку нефізичних каналів обслуговування, впровадженні оперативних рішень та розробці нових методів встановлення контактів з потенційними клієнтами, залучення нових та утримання існуючих клієнтів стає актуальною. На сьогоднішній день співпраця банків та ІТ-сфери є ключовою умовою подальшого ефективного розвитку кредитної системи. Цифрові технології надають сучасній економіці нові істотні риси, такі як відкриті комунікації, співробітництво та постійне оновлення. Це підкреслює потребу традиційних фінансових установ у цифровізації своєї діяльності шляхом радикальної зміни бізнес-моделі з метою зміцнення конкурентних позицій і надання стратегічних переваг.

В залежності від ступеня інтеграції банків та FinTech сегменту можна виділити чотири рівні взаємодії між цими суб’єктами ринку фінансових послуг: традиційний банкінг, цифровий банкінг, відкритий банкінг та Open-X банкінг. Традиційний банкінг включає надання класичних банківських послуг (кредити, депозити, розрахунки) для фізичних осіб і корпоративних клієнтів, а також інвестиційний банкінг. Модель цифрового банкінгу залежить від ступеня цифрової зрілості банківської установи, рівня впровадження в її діяльність інформаційних технологій. В цілому ж цифровий банкінг передбачає використання різних каналів надання банківських послуг для клієнтів, серед яких цифровий канал має вагоме значення [2, 3]. Відкритий банкінг ґрунтується на можливості банку залучати до процесів надання банківських послуг екосистему небанківських посередників та інших третіх осіб (наприклад, FinTech компаній) та взаємодіяти із ними за допомогою таких технологій, як інтерфейси програмування додатків (API). Open X банкінг – це здатність банку керувати даними та формувати спільне середовище для розробки і надання банківських послуг на основі партнерства із

фінансовими та нефінансовими компаніями, що забезпечує створення нових досконалих продуктів для користувачів банківських послуг [1].

Вивчаючи світовий досвід співпраці традиційних банків і фінтех-компаній, виділяють наступні шляхи їх взаємодії: розробка та впровадження банками програм акселерації та інкубації (43%), інвестування в перспективні фінтех-стартапи за допомогою внутрішнього венчурного капіталу. коштів (20%), укладання двосторонніх угод про партнерство (20%), придбання банками Fintech компаній (10%), відкриття банками власних Fintech компаній (7%) [5].

Результатом взаємодії банків із фінансовими та технічними стартапами є надання українським споживачам можливостей користуватися електронними гаманцями, швидко отримувати інформацію з чат-ботів, користуватися онлайн-банкінгом та мобільним банкінгом (табл. 1) [4].

Таблиця 1

FinTech-продукти комерційних банків України

Банк	Міжнародні FinTech-продукти			Програми прискорення	Проекти фіналістів акселерації	Банківські фінтех-продукти
	Google Pay	Apple Pay	Garmin Pay			
Ощадбанк	+	+	+			Chat-bot «Online assistant» Oschad Pay, Oschad 24/7
UKRSIBBANK	+			POPCORP	UKRSIB CHAT-BOT	UKRSIB online
OTP Bank	+		+	Open Banking Lab	YouScore, bNesis, CoinyPay, Future Agro Finance	OTP Smart
ПриватБанк	+	+	+			Airpay, IPay, LigPay, QR-payments, Privat24
ПУМБ	+		+			ПУМБ online, ПУМБ mobile

Джерело: [4]

Підсумовуючи, варто зазначити, що успіху цифрової трансформації банківського сектору та необанкінгу сприятиме встановлення лояльного ставлення державного фінансового регулятора до новітніх цифрових технологічних процесів у банківській справі та запровадження пільгової системи оподаткування для інноваційних компаній у галузі Fintech.

Список використаних джерел:

1. Scott S. V., Van Reenen J., Zachariadis M. The long-term effect of digital innovation on bank performance: An empirical study of SWIFT adoption in financial services. Research Policy. 2017. Vol. 46(5). P. 984-1004.
2. Sibanda W., Ndiweni E., Boulkeroua M., Echchabi A., Ndlovu T. Digital technology disruption on bank business models. International Journal of Business Performance Management (IJBPM). 2020. Vol. 21. No. 1/2. URL: <https://doi.org/10.1504/IJBPM.2020.106121>
3. Sophia Lobozyńska, Ulyana Vladychyn, Iryna Skomorovych. DIGITAL BANKING TRANSFORMATION THROUGH COOPERATION WITH FINTECH STARTUPS IN UKRAINE. URL: file:///C:/Users/Asus/Downloads/Digital_Banking_Transformation_Through_Cooperation.pdf (Дата звернення 18.04.2023)
4. Ukrainian Fintech Catalog (2023), The Ukrainian Association of Fintech and Innovation Companies. URL: <https://fintechua.org/en/market-map> (Дата звернення 17.04.2023)
5. Vira Vartsaba, Olha Zaslavska. Fintech industry in Ukraine: problems and prospects for the implementation of innovative solutions. URL: <http://www.baltija-publishing.lv/index.php/issue/article/view/856/908> (Дата звернення 18.04.2023)

Олена КОХАНОВА, викладач

Харківський автомобільно – дорожній фаховий коледж

ВИКОРИСТАННЯ GOOGLE ТАБЛИЦЬ НА ЗАНЯТТЯХ ЗІ СТАТИСТИКИ

Через війну росії проти України багато закладів освіти різних рівнів працюють у дистанційній формі, а постійні тривоги змушують й інші припиняти освітній процес та переходити в укриття. У когось часто немає світла, в когось – інтернету, в інших – технічних засобів для дистанційного навчання. Деякі студенти знаходяться за кордоном і вимушені пристосовуватись до зовсім нового способу життя. Тому освітній процес підтримувати дуже важко. Але саме зараз продовження і розвиток якісного навчання є особливим фронтом і важливою місією для більшості викладачів.

Під впливом обставин, які склалися, необхідно постійно шукати нові можливості та інструменти для надання якісних освітніх послуг. Такими інструментами виступають якраз Digital – технології. Діджиталізація – це процес перетворення потрібної інформації у цифрову форму, забезпечує доступність інформаційних ресурсів [1].

Про потребу в розвитку електронного навчання й формування цифрової компетентності здобувачів освіти вказано в Положенні про дистанційне навчання. [2]. Надання освітніх послуг через застосування сучасних цифрових технологій є головною метою дистанційного навчання.

Цифрові технології - це електронні інструменти, сервіси, пристрої та ресурси, які обробляють, генерують або зберігають дані. Вони швидко поширюються й

оновлюються, відкривають необмежені можливості педагогам та студентам. Навчатися можна з будь-якої точки світу в зручний для себе час. Цифрові додатки та платформи, штучний інтелект дають можливість студентам розвивати ключові компетентності. Також їх перевагами є: безкоштовність, доступність інформації; мобільність і швидкість; хмарні технології, що зберігають і структурують великі обсяги інформації; ентузіазм і мотивація; контент, що стирає межі між навчанням, виробництвом і бізнесом [3].

Найбільша потреба нині в простих, але дієвих цифрових інструментах для організації онлайн – навчання. Саме такими є додатки Google, що дозволяють організувати колективну роботу і взаємодію студентів в одному середовищі. Така взаємодія студентів хоча б у віртуальному просторі, дає їм підтримку і розуміння того, що в їхньому житті залишилося місце чомусь звичному.

На своїх онлайн – заняттях зі статистики я найчастіше використовую Google Таблиці та Google Документи.

Google Документи – дозволяють створювати та редагувати текстові документи. Даний текстовий редактор дуже схожий на добре всім знайомий Word. **Google Таблиці** – дозволяють створювати та редагувати електронні таблиці, аналізувати та візуалізувати дані. Багато в чому схожі з Excel [4].

Google Таблиці особливо зручні для проведення практичних занять. Для кожного студента створюється аркуш з індивідуальним завданням, методичними вказівками. Студенти створюють розрахункові таблиці і в них виконують завдання. **Google Таблиці** дозволяють працювати з будь – якими текстовими чи числовими даними, проводити розрахунки будь – якої складності, є можливість використання статистичних, математичних, логічних, інженерних функцій та ін.

За допомогою **Google** таблиць на заняттях зі статистики здобувачі освіти виконують такі завдання: зведення і групування статистичних даних (розраховують кількість груп, величину інтервалу, розраховують середню величину в кожній групі і по сукупності в цілому); розраховують абсолютні і відносні величини (порівнюють факт з планом, базою або зі стандартом, аналізують структуру, інтенсивність поширення явища); обчислюють середні величини (арифметичну, гармонічну, геометричну; моду, медіану, показники варіації); знаходять показники динаміки (абсолютний приріст, темп росту, темп приросту, абсолютне значення одного відсотку приросту, середні рівні цих показників); розраховують індекси (агрегатні, середні з індивідуальних, індекси змінного складу, фіксованого складу та структурних зрушень).

Для спільної роботи студентів у **Google** таблицях потрібно обов'язково налаштувати доступ до власного **Google** диску: поділитися – загальний доступ – усі, хто мають посилання - обрати роль «Може редагувати» – скопіювати посилання – натиснути Готово. Скопійоване посилання надіслати студентам.

Головні переваги використання **Google** таблиць на заняттях зі статистики: організація ефективної роботи в дистанційному режимі; видача завдання для великої кількості студентів; збільшення обсягів зберігання даних, систематизація інформації; створення електронних таблиць будь- якої складності; віртуальна комунікація: студенти

можуть взаємодіяти як з викладачем, так і між собою, обговорювати певні питання[4]; можливість викладача бачити та коригувати процес роботи студентів, хто на якому етапі виконання завдання і в кого виникли труднощі; економія часу та швидка перевірка виконаної роботи: не потрібно чекати, коли студент дасть відповідь на питання або надішле завдання, він одразу його виконує в спільній таблиці чи документі; можливість студентів оцінити завдання один одного, так як кожен бачить роботу інших; продуманий інтерфейс і зберігання даних у хмарному середовищі; спільний доступ до файлів з будь-якого куточку України та у будь-який час; можливості коментування та вставки різних елементів; використання будь – якого гаджету; розвиток у студентів творчих здібностей [5].

Отже, Google таблиці дозволяють легко співпрацювати, оптимізувати навчання та робити навчальне середовище безпечнішим, трансформують викладання та навчання так, щоб кожен студент і викладач могли реалізувати свій особистий потенціал та досягти освітнього ефекту. При спілкуванні та взаємодії онлайн суттєво покращується сприйняття інформації, а, отже, і результати навчання та якість фахової передвищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Купріна К. А. “Діджиталізація: поняття, передумови виникнення і сфери застосування”. Вісник наукових конференцій. № 5-5 (9), с. 259-262, 2016.
2. Polozhennja pro dystancijne navchannja [Regulations on distance learning] (iz zminamy vid 08.09.2020) / Nakaz MON vid 25.04.13 roku No466. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#Text>.
3. 6 мегатрендів – Майбутнє цифрової економіки .– URL: <http://softline.ru/blog/6-megatrendov-budushee-tsifrovoy-ekonomiki>.
4. <https://naurok.com.ua/webinar/organizaciya-onlayn-vzaemodi-uchniv-za-dopomogoyu-mozhливostey-google-dokumentiv-tablic-prezentacij-jamboard/learn>.
5. Вікторія МАЛЫЦЕВА «Використання хмарних технологій та сервісів при викладанні економіки» - Матеріали XXII обласної науково – практичної конференції «Сучасний стан фахової передвищої освіти Харківщини»,с.429-430, 2023.- URL: <https://docs.google.com/document/d/1lBo2V9Zy3QHJezvAscxmltMOoR44ym6X/edit?rtpof=true>.

DIGITAL-ТЕХНОЛОГІЇ В ЕКОНОМІЦІ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

В сучасному світі розвиток технологій не стоїть на одному місці. Все розвивається та вдосконалюється. Час від часу ми можемо почути про якийсь новий винахід, гаджет тощо. Завдяки можливостям нашого сьогодення ми без жодних проблем можемо розвинути будь-що, для прикладу економіку.

Майбутня відбудова країни має базуватися на високотехнологічному проєктуванні за новітніми стандартами. Це дозволить робити швидкі та правильні рішення дешевше. Які найбільш перспективні технології та які ІТ-рішення для допомоги у відновленні України вже створюють українські інженери.

Серед основних технологій, які матимуть вплив на відновлення країни, можуть стати Digital Twins, IoT (інтернет речей) та інші сучасні рішення для будівництва й промисловості. Українські інженери вже мають величезний досвід у розробці та застосуванні цих технологій у всьому світі, що значно скоротить час на їх впровадження. Digital-технології поступово впроваджують в агробізнес, «зелену» енергетику, локалізацію виробництва й ІТ. І саме ІТ-індустрія фундаментально впливає на розвиток інших сфер.[3]

Технологія Digital Twins стрімко набирає популярності. Завдяки цифровим двійникам можна згенерувати «модель-двійника» будь-якого реального об'єкта – будинку, підприємства або цілого міста. Наприклад, віртуальний двійник Сингапура вже існує.

Digital Twins може створити віртуальну модель зруйнованого Маріуполя або інших міст: технологія здатна оцифрувати та спроектувати майбутні квартали, парки, зони відпочинку й ефективну транспортну систему з урахуванням сучасних будівельних технологій. Потреби мешканців майбутніх українських міст будуть задоволені завдяки екологічності, комфорту, перспективі розвитку та зручності для літніх жителів і людей з інвалідністю.

Запорукою подальшого зростання відновлених міст стане розвиток бізнесу й промисловість. Їм також буде в пригоді Digital Twins: уже зараз за допомогою технології створюються віртуальні репліки складських приміщень. У майбутньому це дозволить швидко відновити склади, що були знищені або переорієнтовані на військові потреби, відповідно до вимог нових підприємств.

Також стане в пригоді автоматизація приміщень із використанням роботів: це допоможе знизити витрати часу на роботу з вантажами й зробить гнучкішими ланцюги постачання. Українські інженери GlobalLogic це вже успішно реалізують. Наприклад, для одного провідного виробника автоматизованих складів цифровий двійник дозволив

зменшити час виходу на ринок на 20%, скоротивши витрати людських ресурсів на попередній аналіз на 85%.[3]

Digital Twins у перспективі підсилить «зелену» енергетику країни. Акцент у відбудові енергосистеми поступово зміщується в бік відновлюваних джерел завдяки потенціалу України в цій сфері. За даними аналітиків, вітрогенератори й сонячні панелі можуть покривати до 50% власних потреб економіки. Як сказав Володимир Зеленський, у довгостроковій перспективі Україна може стати головним постачальником «зеленої» енергетики для Європи, що зробить її незалежною від постачання російських газу та нафти.

Крім того, ця технологія дозволить змодельовати роботу вітряків і віртуально провести діагностику працездатності, що спростить оцінку ризиків виникнення несправностей. Це зменшить час на профілактику, підтримає безперервність роботи й знизить загальні витрати на обслуговування вітрової ферми. [3]

Та більше, такі ІТ-розробки, як Digital Twins, можуть вивести галузь на новий рівень конкурентоспроможності. Наші українські інженери вже працюють над критично важливими технологіями, що здійснюють цілодобовий онлайн-моніторинг електростанцій. Також ІТ-рішення допомагають прогнозувати погодні умови, що в сукупності з іншими розробками поліпшує точність планів генерації енергії. А коли можна передбачити кількість виробленої електроенергії, можна прогнозувати продажі. [2]

Отже, розвиток Digital-технологій позитивно впливає на економіку. Завдяки ним полегшується робота в цій сфері, а саме: з'являється можливість працювати онлайн, керувати певними видами техніки на відстані, обмінюватись даними, створювати онлайн торгівлю, яка на даний момент є дуже актуальною, тощо.

Список використаних джерел

1. Ольга Пищуліна Цифрова економіка: тренди, ризики та соціальні детермінанти. - 2020р. Київ. URL https://razumkov.org.ua/uploads/article/2020_digitalization.pdf
2. Микола Кириченко Вплив цифрових технологій на розвиток людського і соціального капіталу 2019р. URL <http://vestnikzgia.com.ua/article/view/189093>
3. <https://mind.ua/openmind/20255115-it-napogotovi-yaki-tehnologiyi-stanut-u-prigodi-u-vidbudovi-ukrayini>

ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА РІВЕНЬ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

За останні кілька років суспільство зазнало певних змін у житті та діяльності населення світу, що, своєю чергою, призвело до змін в швидкому проникненні інформаційних технологій у суспільстві. Така трансформація змушує бізнес шукати нові підходи до опрацювання та використання даних.

Саме тому виникає необхідність забезпечити свою діяльність усіма необхідними технологічними інноваціями та відповідними висококваліфікованими спеціалістами задля подальшого розвитку підприємства, та запобігання його занепаду.

У сучасних умовах розвитку новітніх технологій, ключовою ознакою сучасного світу є діджиталізація. Впровадження ІТ-технологій у всіх сферах діяльності – це необхідність, щоб залишатися конкурентоспроможним на ринку в умовах жорсткої конкуренції.

Діджиталізація (оцифровування) – це перехід інформаційного простору у цифрові технології. У широкому розумінні, під діджиталізацією прийнято розуміти трансформацію, проникнення цифрових технологій щодо оптимізації та автоматизації бізнес-процесів, підвищення продуктивності та покращення комунікаційної взаємодії зі споживачами. Дослідження «Digital Transformation Readiness», що було виконане фондом Western NIS Enterprise Fund та Digital Transformation Institute, показало, що саме цифрова трансформація, діджиталізація – є головним чинником економічного зростання. Фінансовий ринок завжди був індикатором рівня розвитку економіки та ефективності її реформування.

Цифрова економіка формує нові потреби, продукти, послуги, а обсяг та швидкість обміном інформації має високі результати. Завдяки новим відкритим можливостям з'являються нові перспективи для організації та розвитку бізнесу, впровадження нових технологічних рішень, що не застосовувались раніше. У зв'язку з чим, з кожним роком все більше інвестицій спрямовується на розвиток цифрових технологій.

Характерна особливість цифрової економіки – це її зв'язок з економікою на вимогу (on-demand economy), яка передбачає отримання доступу до товарів і послуг у момент, коли це потрібно. Отримання замовлень відбувається онлайн, а їх виконання – офлайн. Основними перевагами цифрової економіки є висока швидкість отримання необхідного продукту, зниження вартості для кінцевого користувача завдяки зниженню кількості посередників, спрощення виходу постачальників до споживачів. Вважається, що технологічні зміни мають значний вплив на економічний розвиток країни. За даними Світового банку цифрові дивіденди (або результати від цифрових трансформацій) – це динамічне зростання економіки, бізнес діяльності, а отже, і податкові надходження,

притік нових інвестицій іфровізація економіки потребує інвестицій та залежить від рівня компетентності керівників та рядових працівників установ.

Діджиталізація має бути першочерговим завданням, оскільки цифрові технології розвиваються швидко. Найбільше можливостей у застосування цих технологій на фінансовому ринку, завдяки формуванню єдиного цифрового простору. У межах його діяльності виникає можливість удосконалення комунікаційного аспекту та взаємодії, підвищення рівня довіри, що дозволить підвищити ефективність здійснення фінансових послуг, що зміцнить рівень економіки.

Отже, в умовах нової економіки, під час жорсткої конкуренції, швидкого старіння технологій, професій, ідей, проникнення інтернету в усі частини економіки, діджиталізація вийшла на новий рівень важливості для бізнесорганізацій.

Для підтримки конкурентоспроможності підприємствам необхідно використовувати можливості діджиталізації за всіма можливими напрямками та формами: клієнтський досвід; партнерство та колаборація; робота з даними; впровадження інновацій; HR-стратегія та культура; управління цінністю, це дозволить підприємствам мінімізувати помилки та ефективно впроваджувати діджитал технології у свою діяльність.

Список використаних джерел:

- 1.Мунтян Б.В. Вплив діджиталізації на рівень розвитку економіки. // Вісник НБУ.2018. № 1. С.52-53.
- 2.Жосан Г. Стан розвитку діджиталізації в Україні. Економічний аналіз. 2020. Том 30. № 1. Частина 2. С. 44-52.
3. Білявська Ю. В. Регулювання електронної комерції в Україні / Ю. В. Білявська // Молодий вчений. – 2016. – № 10 (37). – С. 336–341.
4. Буй Т. І. Розвиток електронної комерції як інструмент підвищення конкурентоспроможності українських компаній / Т. І. Буй, І. Я. Гаврилів // Наукові записки. Том 172. – С. 8–14. – (Економічні науки).

Каріна ТАТОЯН, студентка

Відокремлений структурний підрозділ

«Ірпінський фаховий коледж Національного університету

бізнесу і природокористування України»

Науковий керівник – викладач Чеверноженко О.П.

«ДІЯ» - ШЛЯХ ДО ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ

Дія – це мобільний додаток, єдиний портал державних послуг, де можна автоматично отримати державні послуги в кілька кліків, без довгих черг та корупції. Дії всього три роки, а додаток став відомим далеко і за межами України. Саме тоді Україна починала свій шлях діджиталізації. Бренд цифрової держави розроблений

Міністерством цифрової трансформації України. В них було чітке бачення, міцна команда та підтримка Президента. Розробникам вдалося пройти той шлях трансформації, який деякі країни проходили 20 років. Дію було вперше презентовано у 2019 році й офіційно запущено у 2020 році. Україна стала першою країною у світі, в якій цифровий паспорт має таку ж силу, як і паперовий чи пластиковий аналог.

Сьогодні Дія – це застосунок, яким користуються 18,7 млн українців, і який повністю змінив уявлення про взаємодію держави і громадян. За 3 роки у мобільному додатку запущено 14 цифрових документів та більше ніж 50 держпослуг. Основною метою створення Дії було те, щоб людина могла здійснювати відносини з державою за допомогою смартфона та інтернету.

В команді розробників є інформаційні панелі, де зручно відстежувати, скільки людей скористалося послугою. Таким чином, можна проаналізувати, наскільки затребуваний сервіс і чи задоволені користувачі послугами, отриманими в застосунку Дія.

Всього у Дії українці використовують 12,2 млн закордонних паспортів 4,7 млн ID-карток та 6,6 млн посвідчень водія.

Українці четверті в Європі, хто має цифрові водійські права. Водії можуть сплатити штрафи прямо в додатку. За весь час у Дії порушники сплатили штрафи на суму понад 400 млн гривень.

В застосунку також можна легко оформити допомогу при народженні дитини, довідку про несудимість, дозволи, ліцензії, можна подати позов до суду, отримати витяги з реєстрів, зареєструвати та застрахувати авто.

У вітчизняних бізнесменів портал Дія користується надзвичайною популярністю, адже можна за кілька кроків провести реєстрацію ТОВ чи ФОП прямо в телефоні. Це найшвидша реєстрація підприємства в усьому світі. Стати підприємцем можна не виходячи з дому, всього за 10 хвилин з цифровим паспортом та підписом в Дії. За весь час роботи послуги АвтоФОП через Дію українці відкрили понад 260 тисяч ФОПів.

Мінцифра запустило «Підтримку». Це змінило уявлення про виплати від держави тому, що подібних послуг немає в інших країнах світу. Все почалося виплат за вакцинацію від COVID-19 у 1000 грн. Далі вона перетворилась на універсальну систему для зручних та швидких державних виплат. В перші тижні після повномасштабного вторгнення росії для людей, які втратили роботу через війну чи для тих, чий бізнес постраждав через бойові дії держава вправно надавала 6500 грн допомоги прямо в телефоні. Дія запустила «Документ – спеціальний документ на час воєнного стану, а також комплексну послугу для внутрішньо переміщених осіб – це один з найбільш актуальних сервісів. 1,4 мільйона людей подали заявки на отримання довідки та грошової допомоги ВПО через Дію. Потужним інструментом народної розвідки став чатбот «Ворог». Понад 455 тисяч людей передали інформацію про окупантів та колаборантів. Також через Дію можна подати заяву про пошкоджене чи зруйноване майно. Вже отримали понад 325 тисяч заявок через портал.

Держава через даний застосунок запустила програму «Оселя для доступного кредитування». Біля 800 українців отримали кредити на житло, загальна сума яких становить більше 1 млрд гривень для військових, медиків, педагогів та науковців.

Ще одним важливим інструментом для підтримки армії й економіки країні стали військові облігації в Дії. За чотири місяці роботи послуги українці придбали понад 347 тисяч облігацій на 346 млн гривень.

Загалом є три головні компоненти, які пов'язують державу та громадянина і дозволяють їм взаємодіяти на відстані. Це – обмін даними між реєстрами, можливість ідентифікувати громадян, рівний доступ до цифрових послуг.

Важливим компонентом цифрової держави є система «Трембіта», завдяки якій реєстри обмінюються даними. Саме завдяки «Трембіті» можна отримувати послуги непомітно. Згодом «Трембіта» дозволить реалізувати в Дії сповіщення, коли хтось переглядає ваші особисті дані в державних реєстрах.

Дія не зберігає персональні дані. Було аналізовано і спрогнозовано можливі кібератаки і загрози, враховуючи всі можливі ризики.

Разом з Дією просто і зручно взаємодіяти з державою. Це мобільний додаток, який допомагає кожному українцю спростити життя. Кожен громадянин України пишається Дією та розповідає про неї за кордоном. Саме завдяки Дії ідея діджиталізації позитивно вплинула не тільки на життя українців, але і змінила культуру всередині держави. Нова технологічна культура в країні, цивілізаційний вибір – це і є тим важливим результатом праці розробників застосунку.

Список використаних джерел:

1. <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/efektivne-vryaduvannya/rozvitok-elektronnih-poslug>
2. <https://diia.gov.ua/faq/8>
3. <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/02/7/656775/>

**Ігор ЯРОВИЙ, к.е.н., член-кореспондент
Міжнародної академії освіти і науки
Відокремлений структурний підрозділ
«Фаховий коледж інженерії, управління та
землепорядкування Національного авіаційного університету»**

ВПЛИВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ЕКОНОМІКУ: ПЕРСПЕКТИВИ ТА МОЖЛИВОСТІ

Штучний інтелект, або AI, - це галузь комп'ютерних наук, що досліджує імітацію інтелектуальної діяльності людини машинами, зокрема, навчання, розуміння мови та розпізнавання образів. Штучний інтелект — здатність інженерної системи (англ. engineered system) обробляти, застосовувати та вдосконалювати здобуті знання та вміння [1].

Застосування штучного інтелекту (ШІ) у сфері економіки може виявитися корисним на багатьох рівнях. Наприклад, він може бути використаний для підвищення ефективності виробництва та оптимізації ланцюгів постачання, прогнозування попиту та аналізу ринків, зменшення ризиків та зниження витрат на персонал. Штучний інтелект також може забезпечити нові можливості для створення нових продуктів та послуг. Наприклад, банки можуть використовувати ШІ для розробки нових фінансових інструментів, а магазини можуть використовувати його для створення персоналізованих пропозицій для клієнтів.

За даними IBM Global AI Adoption Index 2022, 35% компаній використовують штучний інтелект у бізнесі, а ще 42% досліджують можливості його застосування [2].

За даними консалтингової компанії Accenture, 84% топменеджерів вважають, що штучний інтелект сприяє зростанню компанії та оптимізує робочі процеси [3].

Штучний інтелект може допомогти компаніям виявляти нові можливості для розвитку, покращувати ефективність виробничих процесів та управління ресурсами, знижувати витрати та підвищувати якість продукції та послуг. Крім того, штучний інтелект може забезпечити компаніям змогу зрозуміти потреби та побажання клієнтів, що дозволить підвищити їхню лояльність та задоволеність.

В таблиці 1 представлено деякі світові компанії, які використовують штучний інтелект.

Таблиця 1

Світові компанії, що використовують штучний інтелект та їх напрямки застосування*

Назва компанії	Веб-сайт	Напрямки застосування штучного інтелекту
Google	https://www.google.com/	Пошукова система, машинний переклад, відеоінтернет, голосовий пошук та інші
Amazon	https://www.amazon.com/	Рекомендації товарів, оптимізація логістики та інші
IBM	https://www.ibm.com/	Аналітика даних, когнітивні системи, машинне навчання та інші
Microsoft	https://www.microsoft.com/	Розпізнавання мови, боти, машинне навчання та інші
Tesla	https://www.tesla.com/	Автономні автомобілі, розпізнавання облич, інтернет речей та інші
Facebook	https://www.facebook.com/	Розпізнавання облич, машинне навчання, рекомендації контенту та інші
Uber	https://www.uber.com/	Пошук маршрутів, прогнозування попиту, оптимізація маршрутів та інші
NVIDIA	https://www.nvidia.com/	Глибинне навчання, комп'ютерний зір, автономні транспортні засоби та інші
Alibaba	https://www.alibaba.com/	Рекомендації товарів, машинне навчання,

		автоматизоване виробництво та інші
Baidu	https://www.baidu.com/	Пошукова система, розпізнавання мови, глибинне навчання та інші

*Узагальнено автором, на основі [4]

Однак, важливо відзначити, що впровадження штучного інтелекту також може вимагати значних затрат на інфраструктуру та навчання персоналу, а також потенційно може вплинути на кадрову політику компанії. Необхідно мати відповідну інфраструктуру, яка забезпечить нормальну роботу алгоритмів машинного навчання та інших технологій штучного інтелекту. Крім того, навчання персоналу та розробка відповідних процедур та правил для використання штучного інтелекту також може вимагати значних зусиль.

З іншого боку, впровадження ШІ може принести компанії значну користь у вигляді оптимізації робочих процесів, підвищення ефективності та якості продукту, зниження витрат на робочу силу, покращення взаємодії з клієнтами та багато іншого.

Серед ризиків застосування ШІ можемо виділити такі:

- Недостатня якість даних: ШІ може виявитися некорисним, якщо вхідні дані недостатньо точні або недоступні;
- Залежність від технологій: компанії, які залежать від штучного інтелекту, можуть стати вразливими до технічних збоїв або кібератак, які можуть спричинити значні шкоди їхній діяльності.
- Потенційні етичні питання: застосування ШІ може призвести до ризиків, пов'язаних з безпекою даних, що може вплинути на репутацію компанії та відносини з клієнтами тощо.

Таким чином, впровадження ШІ може мати значний вплив на економіку, проте необхідно добре обмірковувати переваги та ризики впровадження цієї технології і розробляти стратегію відповідно до потреб компанії та ринку. Проте, впровадження ШІ може також мати негативний вплив на деякі аспекти економіки, такі як заміщення робочих місць людьми, що може викликати соціальні та економічні проблеми.

Список використаних джерел:

1. ISO/IEC TR 24028:2020 Information technology - Artificial intelligence - Overview of trustworthiness in artificial intelligence. International Organization for Standardization and International Electrotechnical Commission (англ.). May 2020.
2. IBM Global AI Adoption Index 2022 [Electronic resource]. - Access mode: <https://www.ibm.com/watson/resources/ai-adoption>
3. Failure to Scale Artificial Intelligence Could Put 75% of Organizations Out of Business, Accenture Study Shows [Electronic resource]. - Access mode: <https://newsroom.accenture.com/news/failure-to-scale-artificial-intelligence-could-put-75-percent-of-organizations-out-of-business-accenture-study-shows.htm>
4. Офіційний сайт компанії Openai.com: <https://chat.openai.com/>

